

**TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ
ERZİNCAN'IN İLİÇ İLÇESİNDEKİ BİR ALTIN
MADENİNDE MEYDANA GELEN KAZANIN
TÜM YÖNLERİYLE ARAŞTIRILMASI VE
BENZER KAZALARIN ÖNLENMESİNE
YÖNELİK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ
AMACIYLA KURULAN MECLİS ARAŞTIRMASI
KOMİSYONU (10/983, 984, 985, 986, 987, 988)
TUTANAK DERGİSİ**

**3'üncü Toplantı
2 Mayıs 2024 Perşembe**

(TBMM Tutanak Hizmetleri Başkanlığı tarafından hazırlanan bu Tutanak Dergisi'nde okunmuş bulunan her tür belge ile konuşmacılar tarafından ifade edilmiş ve tırnak içinde belirtilmiş alıntı sözler aslına uygun olarak yazılmıştır.)

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

Sayfa

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Komisyonun çalışma programına, Komisyonun gerçekleştireceği araştırma, inceleme ve raporlama süreçlerine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

2.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz'in sunumu esnasında milletvekilleri arasında yaşanan tartışmaya, temiz bir dil kullanılması gerektiğine ve Komisyonun çalışma prensibine ilişkin açıklaması

3.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Muğla Milletvekili Cumhur Uzun'un yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

4.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Komisyon toplantıları esnasında bir milletvekilinin ancak kendi konuşmasını kaydedip yayınlayabileceğine, buna aykırı davranışlarda bulunulduğuna dair kendilerine gelen şikâyetlere ve buna uyulması konusunda özellikle uyarıda bulunduğuna ilişkin açıklaması

5.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Komisyonda sorulup yanıtlanmayan sorularla ilgili izlenecek yola, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kanun tekliflerinin verilme ve kanunlaşma sürecine, altın madenciliği sektörüne ilişkin düzenlemelere, sürdürülebilir ve güvenilir madencilğe ilişkin açıklaması

III.- SUNUMLAR

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank'ın, 13 Şubat 2024 tarihinde Erzincan ili İliç ilçesi Çöpler köyü mevkinde bulunan altın madeninde meydana gelen kazayla ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yapılan çalışmalar hakkında sunumu

2.- Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar'ın, çevresel etki değerlendirmesi, izin ve denetim noktasındaki görevleri, madencilik sektöründe çevresel etki değerlendirmesi, kaza öncesi durum ve kaza sonrası yapılan çalışmalar hakkında sunumu

3.- Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz'in, Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri, maden atıklarının yönetimi, bu alandaki kaza öncesi durum ve kaza sonrası durum hakkında sunumu

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar ve Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

V.- AÇIKLAMALAR

1.- Muğla Milletvekili Cumhuri Uzun'un, Komisyona davet edilen kurumların raporlarının Komisyon üyelerine toplantıdan birkaç gün önce iletilmesinin çalışmalara sağlayacağı katkılara ve Komisyon çalışmalarında izlenebilecek çalışma yöntemine dair önerilerine ilişkin açıklaması

**ERZİNCAN’IN İLİÇ İLÇESİNDEKİ BİR ALTIN MADENİNDE MEYDANA GELEN
KAZANIN TÜM YÖNLERİYLE ARAŞTIRILMASI VE BENZER KAZALARIN
ÖNLENMESİNE YÖNELİK TEDBİRLERİN BELİRLENMESİ AMACIYLA KURULAN
MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONU**

(10/983 , 984 , 985 , 986 , 987 , 988)

3’üncü Toplantı

2 Mayıs 2024 Perşembe

I.- GÖRÜŞÜLEN KONULAR

TBMM Erzincan’ın İliç İlçesindeki Bir Altın Madeninde Meydana Gelen Kazanın Tüm Yönleriyle Araştırılması ve Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu saat 13.12’de açılarak beş oturum yaptı.

Komisyon Başkanı Atay Uslu,

Komisyonun çalışma programına, Komisyonun gerçekleştireceği araştırma, inceleme ve raporlama süreçlerine ve Komisyonun bugünkü gündemine,

Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz’in sunumu esnasında milletvekilleri arasında yaşanan tartışmaya, temiz bir dil kullanılması gerektiğine ve Komisyonun çalışma prensibine,

Muğla Milletvekili Cumhur Uzun’un yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine,

Komisyon toplantıları esnasında bir milletvekilinin ancak kendi konuşmasını kaydedip yayımlayabileceğine, buna aykırı davranışlarda bulunulduğuna dair kendilerine gelen şikâyetlere ve buna uyulması konusunda özellikle uyarıda bulunduğu,

Komisyonunda sorulup yanıtlanmayan sorularla ilgili izlenecek yola, Cumhurbaşkanlığı hükûmet sisteminde kanun tekliflerinin verilme ve kanunlaşma sürecine, altın madenciliği sektörüne ilişkin düzenlemelere, sürdürülebilir ve güvenilir madenciliğe,

İlişkin açıklama yaptı.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank tarafından, 13 Şubat 2024 tarihinde Erzincan ili İliç ilçesi Çöpler köyü mevkinde bulunan altın madeninde meydana gelen kazayla ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yapılan çalışmalar,

Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar tarafından, çevresel etki değerlendirme, izin ve denetim noktasındaki görevleri, madencilik sektöründe çevresel etki değerlendirme, kaza öncesi durum ve kaza sonrası yapılan çalışmalar,

Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından, Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri, maden atıklarının yönetimi, bu alandaki kaza öncesi durum ve kaza sonrası durum,

Hakkında sunum yapıldı.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar ve Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme yapıldı.

Muğla Milletvekili Cumhur Uzun, Komisyona davet edilen kurumların raporlarının Komisyon üyelerine toplantıdan birkaç gün önce iletilmesinin çalışmalara sağlayacağı katkılara ve Komisyon çalışmalarında izlenebilecek çalışma yöntemine dair önerilerine ilişkin açıklama yaptı.

Komisyon gündeminde görülecek başka konu bulunmadığından saat 23.54'te toplantıya son verildi.

2 Mayıs 2024 Perşembe

BİRİNCİ OTURUM

Açılma Saati: 13.12

BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)

BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)

SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)

KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)

BAŞKAN ATAY USLU - Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, Sayın Bakanım, değerli bürokratlar, değerli katılımcılar, basınımızın değerli temsilcileri; hepiniz hoş geldiniz.

Toplantı yeter sayımız vardır, Komisyonumuzun toplantısını açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI

1.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Komisyonun çalışma programına, Komisyonun gerçekleştireceği araştırma, inceleme ve raporlama süreçlerine ve Komisyonun bugünkü gündemine ilişkin açıklaması

BAŞKAN ATAY USLU – Erzincan'ın İliç İlçesindeki Maden Ocağında Meydana Gelen Kazanın Tüm Yönleriyle Araştırılması ve Benzer Kazaların Önlenmesine Yönelik Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonumuz çalışmalarına devam etmektedir.

Komisyonumuzun çalışma programı arkadaşlarımıza dağıtıldı.

Gündeme geçmeden önce şunu ifade edeyim: Yarın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığımız yetkililerini, ardından da madeni işleten şirket yetkililerini dinleyeceğiz. Daha sonra da pazartesi günü Devlet Su İşlerinden ve AFAD'dan bilgi aldıktan sonra salı günü İliç'te, bölgede olacağız, bölgede incelemelerimizi yapacağız. Salı ve çarşamba ile ilgili programımız, Erzincan programımız, İliç programımız olacak. Onunla ilgili, içeriğiyle ilgili, arkadaşlarımız çalışıyor. Nasıl bir program yapacağız; arkadaşlarımızla, Komisyon üyesi arkadaşlarımızla da değerlendireceğiz. İliç'te, tabii ki öncelikle maden sahasında, yerinde incelemeler yapacağız, işçi kardeşlerimizi dinleyeceğiz, yakınlarını kaybeden ailelere taziye ziyaretinde bulunacağız. Onun dışında da tabii ki bölgede valilikler ve diğer birimlerden bilgi alacağız.

Değerli arkadaşlar, tabii, her seferinde söylüyorum ama yine söyleme gereğini hissediyorum: Araştırma Komisyonumuz kazayı, olayı ayrıntılarıyla inceleyecek. Objektif, tutarlı, tarafsız bir çalışma ortaya koyacağız. Mümkün olduğunca geniş bir çalışma yapacağız. Her kesimi, her bilimsel, teknik bilgiyi dinleyeceğiz, gerekirse rapor olarak alacağız. Hiç kimsenin kafasında soru işareti kalmayacak şekilde araştırmamızı, incelememizi, raporlamamızı gerçekleştireceğiz, hiç kimsenin şüphesi olmasın. Hem kazayı ve olayı araştıracağız hem bundan sonra bu tür kazaların olmaması için gerekli adımları çalışacağız hem de önce insan, önce çevre, sonra madencilik anlayışıyla güvenli ve sürdürülebilir bir madencilik mimarisinin de oluşumuna katkı sunmaya çalışacağız. Temennim odur, isteğim, dileğim odur ki çalışmamızın sonunda özellikle mevzuatta, ilgili kanunlarda -bugün Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı geldi- çevre kanunlarında, maden kanunlarında ortak kararlarla değişiklik yapalım, Türkiye'de güvenilir ve sürdürülebilir bir madencilik mimarisini oluşturalım.

Yeni sistemde biliyorsunuz, kanun teklifi hakkı milletvekillerinde; inşallah raporumuzun sonunda ortaya koyacağımız görüşleri kanun teklifi hâline getirir; ittifakla, biliyorsunuz bu Komisyon ittifakla kuruldu, grubu bulunan bütün siyasal partiler burada temsil ediliyor, inşallah ittifakla da yeni değişiklikler yaparız ki Türkiye’de bu tür kazalar olmaz, Türkiye’de güvenilir bir madencilik politikası ortaya çıkar.

Bugün Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı yetkililerini çağırdık. Sayın Bakanımız, Bakan Yardımcımız Fatma Varank’la beraber bürokrat arkadaşlarımız burada.

Hem ÇED sürecini hem ÇED sürecinin madencilik sektöründeki rolünü, özellikle altın madenciliği faaliyeti çerçevesinde Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının yetkilerini, bölgede yaptığı çalışmaları ve kazayla ilgili tespitleri kendilerinden dinleyeceğiz. Geçen toplantıda bazı arkadaşlarımız bana şöyle bir eleştiride bulundular, dediler ki: “İnsani olmayan bir çalışma takvimi bize sundunuz, biraz insafsız bir Başkan olarak gördük sizi.” Çünkü yeteri kadar ara vermediğimiz söylendi. Ben de düşününce, hakikaten yeteri kadar ara vermediğimizin farkındayım. Onun için belli bir saat çalıştıktan sonra ortak kararlar aralar verelim. Ara verirse belki daha sakin düşünme, daha farklı soru sorma süreçleri ortaya çıkabiliyor. O yüzden Sayın Bakanımızın sunusuna ben baktım, oldukça uzun bir sunu; birinci bölüm sunulduktan sonra bir ara verelim, sonra ikinci bölüm sunulduktan sonra tekrar ara verelim, sonra biz değerlendirmelerimizi yaparız. Bu şekilde devam ederiz diye düşünüyorum.

Görsel basın mensubu arkadaşlarımıza da teşekkür ediyoruz. Diğer basın mensubu arkadaşlarımız zaten dinlemeye ve not almaya devam ediyorlar.

Sayın Bakanım, hoş geldiniz. Önce ekibinizi tanıyalım, sonra da sunu planınızla ilgili bilgileri alalım.

Mikrofon sizde, söz sizde, buyurun.

III.- SUNUMLAR

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank’ın, 13 Şubat 2024 tarihinde Erzincan ili İliç ilçesi Çöpler köyü mevkinde bulunan altın madeninde meydana gelen kazayla ilgili olarak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca yapılan çalışmalar hakkında sunumu

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK
– Sayın Başkanım, değerli milletvekillerimiz; benim adım Fatma Varank, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Bakan Yardımcısıyım. Ekibimizi tanıtarak konuşmama başlamak istiyorum.

Burada bugün 2 Genel Müdürlüğümüz var; biri Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğümüz, diğeri de Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğümüz. Ekipleri ayrı ayrı tanıtacağım: ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürümüz Cihan Tatar, Genel Müdür Yardımcısı Ufuk Türkmen, Daire Başkanı Barış Ecevit Akgün, Daire Başkanı Erhan Sarioğlu, Daire Başkanı Fatih Selimoğlu, Şube Müdürü Onur Kale. Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü ekibimizi tanıtacağım: Çevre Yönetimi Genel Müdürümüz Recep Akdeniz, Daire Başkanı Menderes İşçen, Daire Başkanı Sabriye Ayhan, Şube Müdürü Emine Ercan Çubukçu, Mühendis Pınar Ece Karaç. Bunun dışında Komisyon raportör olarak görev yapan Esin Hamarat ve Teoman Atılğan da yine bizim Bakanlığımız personeli olarak burada görevlendirilmiş arkadaşlarımız.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Bakanım, sunuyu uzmanlığına göre siz, Genel Müdürümüz veya daire başkanlarımız da sunabilir, bizim için sorun yok, mesele sununun verilmesinde, onu da başta ifade edeyim.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Evet, ben öncelikle Erzincan ili, İliç ilçesi Çöpler köyü mevkinde bulunan altın madeninde 13 Şubat tarihinde saat 14.30 civarında liç sahasında yaşanan toprak kaymasıyla ilgili kazanın tüm yönleriyle araştırılması ve benzer kazaların önlenmesi ve tedbirlerin belirlenmesi amacıyla kurulan Meclis Araştırması Komisyonuna bizlere bu fırsatı verdikleri için teşekkürlerimi ederek sözlerime başlamak istiyorum. Öncelikle, yaşanan bu maden kazasında hayatını kaybeden vatandaşlarımıza Allah’tan rahmet, yakınlarına da başsağlığı diliyorum.

İliç Çöpler maden alanında 13 Şubat tarihinde meydana gelen kazayla ilgili olarak Bakanlığımızca yapılan çalışmalar hakkında bilgi vermek üzere burada bulunuyoruz. Bakanlığımız çevre, şehircilik ve iklim değişikliği gibi üç temel çalışma alanında faaliyetlerini sürdürmektedir. Kazanın meydana gelmesinin hemen ardından harekete geçilerek il müdürlüğümüz ekipleri iki saat içinde, yakın bir ilde denetim faaliyetlerini sürdüren Bakanlığımız merkez denetim ekipleri de beş saat içinde olay yerine ulaşmışlardır. İkinci gün itibarıyla 20 kişilik uzman bir personel ekibimiz, mobil su ve atık su laboratuvarı, mobil hava kalitesi izleme istasyonu ve 2 jeoradarla birlikte sahaya intikal etmiş bulunuyor.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanımız Başkanlığındaki kriz merkezinde ilk günden itibaren her gün koordinasyon toplantıları yapılmış, sahada çalışmalar planlanmış ve takip edilmiştir. Maden sahasında yaşanan yığın liçi kaymasında sahada yapılan tespitler neticesinde toplamda 4 fazdan oluşan 34 milyon metreküp yığın liçi malzemesinin yaklaşık 10,2 milyon metreküplük bölümü hareket etmiş, bu hareketin 4,5 milyon metreküpü Sabırlı Vadisi; 1,9 milyon küpü manganez ocağı; 3,8 milyon küpü de yığın liç sahasının içerisinde kalmıştır. Kayan malzemenin yağmurla yıkanmasıyla birlikte gelecek kirlenmenin sular yüzeyinde ve su kaynaklarından Fırat Nehri’ne ulaşmasını engellemek amacıyla acilen menfez kapakları kapatılmış ve ön tarafına da sedde oluşturulmuştur. Öncelikle, heyelan malzemesinin olumsuz çevresel etkilerinin giderilmesi ve kontrol altına alınması amacıyla kaldırılmasına karar verilmiştir. Bu kapsamda, Bakanlık uzmanları ve üniversite hocalarımızla birlikte malzemenin ivedi taşınabileceği geçici ve kalıcı depolama alanları tespit edilmiştir. Kazanın bölgedeki yer altı sularına, yüzey sularına ve toprağa etkilerinin ortaya konulması amacıyla çevresel izleme çalışmalarına ilk gün itibarıyla başlanmıştır. Analizler mobil su ve atık su izleme laboratuvarında yapılmış, aynı zamanda bölgenin hava kalitesi de mobil hava kalitesi ölçüm istasyonu ve 6 sabit istasyonla izlenmiştir. Bölgeden alınan numunelerin Bakanlığımız tarafından yetkilendirilen iki farklı çevre laboratuvarında da aynı anda analiz sonuçları doğrulaması yapılmıştır. Bugüne kadar tamamlanan yer altı ve yer üstü su analizlerinde siyanür kaynaklı, hava kalitesinin ölçümlerinde ise hidrojen siyanür kaynaklı herhangi bir olumsuzluk tespit edilmemiştir.

Bakanlığımızın çevreye ilişkin görev ve yetkileri, sahada çalışan ekiplerimizle birlikte bugün burada bulunuyoruz. Bugün iki Genel Müdürlüğümüz ayrı ayrı sunum yapacaklar; ilk sunumu ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğümüz Cihan Tatar yapacaklar.

Bizlere bu fırsatı verdiğiniz için hepinize tekrar teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

2.- Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar’ın, çevresel etki değerlendirmesi, izin ve denetim noktasındaki görevleri, madencilik sektöründe çevresel etki değerlendirmesi, kaza öncesi durum ve kaza sonrası yapılan çalışmalar hakkında sunumu

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Başkanım, Sayın Bakanım, sayın vekillerim, kıymetli hazırın; hepinizi saygı ve hürmetle selamlıyorum.

Genel Müdürlüğümüz adına hazırladığımız bölümü ben sunacağım.

Tabii, hazırladığımız sunumda Komisyondan bize gelen yazıyı dikkate alarak dört bölüm oluşturduk: Birinci bölümde ÇED, izin ve denetim noktasında görev ve yetkilerimiz; ikinci bölümde madencilik sektöründe çevresel etki değerlendirme; üçüncü bölümde kaza öncesi durum ve dördüncü bölümde de kaza sonrası yapılan çalışmalar şeklinde bir sunum hazırladık.

Tabii, görev ve yetki nereden geliyor? Birincisi, 2872 sayılı Çevre Kanunu, gerçekleştirmeyi planladıkları proje faaliyetleri sonucu çevresel sorunlara sebep olacak kurum, kuruluş ve işletmelere çevresel etki değerlendirme raporu veya proje tanıtım dosyası hazırlayıp ÇED kararı alma yükümlülüğü getiriyor ki bu kararlar alınmadan hiçbir projeye izin, onay ve ruhsat verilmiyor. Cumhurbaşkanlığı kararnamemizle de çevresel etki değerlendirmesi ve stratejik çevresel değerlendirme çalışmalarını yapmak ve bu konuda gerekli kararları almak Genel Müdürlüğümüz görevleri arasında olduğu gibi ayrıca çevre kirliliğini önleme ve çevre kalitesini iyileştirmeye yönelik her türlü faaliyeti, tesisi izlemek, gerekli tedbirleri almak, aldirmek, denetlemek ve çevre izin lisansı verme görevi Genel Müdürlüğümüze verilmiştir. Kanun ve kararnameden sonra kanun ve kararnamelere istinaden çıkardığımız yönetmeliklerle ile, Çevre Denetim Yönetmeliği, ÇED Yönetmeliği ve Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamında nelerin incelenip değerlendirileceği belirlenmiş. Denetim Yönetmeliği'nde "Her türlü kirlilik kaynağı, ihlal, tesis ve faaliyetler denetime tabidir." hükmü yer almakta. ÇED Yönetmeliği'nde her türlü Ek-1 ve Ek-2 listesinde yer alan projelerimizin ÇED kararı alma zorunluluğu ve bunların izlenmesi zorunluluğu yönetmelik kapsamında verilen görevlerimiz arasındadır. İzin ve Lisans Yönetmeliği'mizde de yine "İzin ve Lisans Yönetmeliği'mizin Ek-1 ve Ek-2 listesinde yer alan faaliyetlerin mutlaka izin ve lisans alması zorunludur." hükümleri yer almaktadır.

Öncelikle, kıymetli hazırun, ÇED nedir? Bir defa, ondan başlamak istiyorum, daha sonra süreçlerine geçeceğim. ÇED bir izin değildir, bir ruhsat değildir, bir onay değildir; ÇED bir değerlendirmedir, ÇED gerçekleştirilmesi planlanan bir projenin çevreye olacak etkilerini belirleyip bu etkilerin giderilmesine yönelik alınacak tedbirleri belirlemektir. Bu tedbirleri belirlemek için de tabii tüm yatırımların ilk aşaması olan ÇED sürecini kısaca bir anlatmak istiyorum bu grafikte. Bir defa, ÇED başvurusu ÇED başvuru dosyasıyla başlıyor. ÇED başvuru dosyası Bakanlığımıza geldikten sonra bu dosyaya ilişkin gerçekleştirilecek projeye alakalı yeri, türü dikkate alınarak bir komisyon belirliyor. Yani hem inceleme, değerlendirme komisyon sürecinde görev alacak hem de süreç içerisinde değerlendirmede etkin rol oynayacak bir komisyon belirliyoruz ve bu komisyonu belirledikten sonra bu komisyona halkın katılım toplantısının yapılacağı tarih bildirilerek komisyon üyeleri tarafından hem halkın katılım toplantılarına iştirak etmeleri hem de konuya ilişkin kendi görev, yetki ve sorumlulukları çerçevesinde konuyla ilgili yerinde inceleme yapmaları fırsatı tanınmakta. Tabii, bu noktaya geldiğimizde şuna geçmeden edemeyeceğim: Halkın katılım toplantıları sürecimizin en önemli aşamalarından biridir çünkü projenin gerçekleştirildiği yörede, hiçbir literatürde veya bir ansiklopedide yer almayan sadece ve sadece oradaki yöre halkının bileceği konular vardır. Bu yüzden halkın katılım toplantılarının yapıp halkın o proje hakkında bilgi edinmesi ve o projeye ilişkin görüş ve önerilerini iletmesi bizim için ve ÇED süreci için gerçekten çok büyük önem arz etmektedir. Fakat genelde -genelde demeyeyim de bazı projelerimizde- halkın katılım toplantılarının yaptırılmama veya yapılmaması noktasında bazı dirençlerle karşılaşıyoruz; oysaki bu, oradaki yöre halkının bilgilenme hakkının birazcık ellerinden alınması noktasına geliyor.

Halkın katılımı toplantısını yaptık, yöre halkından ve halktan gelen görüşleri aldık...

AYTEN KORDU (Tunceli) – Çok pardon, çok özür dilerim.

Yani bazı yorumlar yapıyorsunuz ama insan araya girmek zorunda kalıyor, kesmek istiyorum sözünüzü. Hani siz sadece bu anlamda belki olması gereken teknik bilgiyi veriyorsunuz ama bunu yorumlama biçiminde böyle yorum yaparsanız cevap vermek zorunda kalırız. Çünkü bilgilendirme ile yorum farklı şeylerdir yani bilgilendirmek mi yoksa görüşlerini alma mı? Görüşlerini almak başka bir şey, bilgilendirmek başka bir şey. Onun için bunu yaparken lütfen bazı yorumları yapmaya imtina gösterirseniz iyi olur yoksa cevap vermek zorunda kalacağız.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Halkın katılım toplantısında hem bilgilendirmek hem görüşlerini almak amacıyla bu toplantıları gerçekleştiriyoruz. Halkın katılım toplantılarının akabinde artık kurum, kuruluş, komisyon üyesi, ilgili kurum ve kuruluşlarımız proje hakkında özel format belirlememiz noktasında bize görüşlerini bildiriyorlar. Yani halkın katılım toplantısından gelen bilgiler, yörenin incelenmesi ve buna ilişkin her kurumun kendi görev, yetki ve sorumluluğu noktasında özel format hazırlamamız için bize görüşlerini bildiriyorlar. Bu görüşleri alarak biz bir özel format belirliyoruz. Bu özel format artık hazırlanacak raporun esaslarını ve içeriğini oluşturmakta. Şu ana kadar başvuru dosyası olan özel format verildikten sonra rapor hâline geliyor. Bu raporlar tarafımıza sunulduktan sonra bu raporlara istinaden inceleme değerlendirme komisyonu üyelerimiz -ta halkın katılım toplantısı başında belirlediğimiz inceleme değerlendirme komisyonu üyelerimiz yani ilgili kurum kuruluşlarımız- bu raporları inceleyerek belirlediğimiz inceleme değerlendirme komisyonu toplantısına geliyorlar. Öncesinde raporlar inceleniyor, kendi görev, yetki ve sorumlulukları noktasında eksik, hatalı veya ilave bilgi, belgenin gerekmesi durumunda bunları değerlendirerek inceleme değerlendirme komisyonu toplantılarına geliyor ve inceleme değerlendirme komisyonu toplantımız yapıyor. Bu toplantıda eğer ki eksikleri var ise süreç durduruluyor; yok, rapor tüm bilgi belgeleri içeriyor, nihai bir hâle geldiyse toplantı nihayete erdirilerek nihai rapor hâline getiriliyor. Daha sonra bu nihai rapor tekrar halkın görüş ve önerileri ve kamuoyunun bilgilendirilmesi adına askı sürecine çıkıyor. Gerek valilikte gerekse internet sitemizde on gün boyunca rapora ilişkin askı süreci gerçekleşiyor. Bu askı süreci sonunda herhangi bir görüş ve itiraz geldiği takdirde bu da değerlendirilerek yeniden rapor düzenleniyor ve herhangi bir eksiklik kalmadığı noktada tüm ilgili komisyon üyesi kurum, kuruluşlarımız tarafından olumlu görüşler tamamlandıktan sonra karar aşamasına geçiliyor ve “ÇED Olumlu” veya “ÇED Olumsuz” kararı veriliyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Kısaca, sıcaklığına sorabilir miyim?

Askı süreci nedir ve bu askı görülebilecek bir yerde midir?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Askı süreci hem bizim “web” sistemimizde on gün boyunca yayınlanıyor hem de ilgili valilik tarafından projenin gerçekleştirileceği yerleşim yerlerine yani projeden etkilenecek en yakın yerleşim yerlerine bilgi olarak da veriliyor bu süreçte. Ki zaten anlattığım bu sürecin tamamında her aşaması şeffaf olarak yayımlanmaktadır, ta ki ilk başvuru dosyasıyla başlayan süreç, karar aşaması ve karar sonrası tüm süreç bizim “web” sitemizde tamamen şeffaf bir şekilde yayımlanmakta. Bahsettiğim bu süreç boyunca yani bütün eksikler tamamlandıktan sonra zaten “ÇED Olumlu” kararı veriliyor ama askı sonrası gelebilecek herhangi bir görüş noktasında projenin gerçekleşmesi imkânsız hâle geldiğinde bu defa “Olumsuz” kararı verilebilmekte. “Olumsuz” kararı sadece tüm süreç tamamlandığında verilebiliyor. Oysaki bu aşamanın herhangi bir noktasında herhangi bir kurumumuzun, komisyon üyesi kurumumuzun mevzuat açısından bu projenin burada gerçekleştirilmesi noktasında bir görüşü geldiğinde proje zaten orada sonlandırılarak iptal ediliyor. O yüzden “Olumsuz” kararlarımızın sayısı kamuoyu tarafından daha düşük gözüküyor. Oysaki bu sürece gelinceye yani “Olumsuz” karar verilebilinceye kadar birçok projenin sonlandırılması ve iptali yapılmaktadır.

Bunun yanında, Ek-2 sürecimiz... Ki buraya geçmeden önce “ÇED Gerekli Değildir” kararına ilişkin birtakım açıklamalarda bulunmak istiyorum. Bizim yönetmeliğimiz, mevzuatımız, ÇED Yönetmeliği, AB direktifleriyle, Avrupa Birliği ÇED direktifleriyle tam uyumlu; sadece sınıraşan hususlar hariç tam uyumlu ve biz bu uyumun yanında, buna ilave daha sıkı tedbirlerle mevzuatımızı oluşturmuşuz ki AB direktiflerinde Ek-2 süreci dediğimiz, eşik değeri daha düşük olup ve kirlenici vasfı daha az olan projelerle alakalı bir sürecin gerçekleştirilmesi noktasında Avrupa’da sadece “check list” olarak bir değerlendirme yapıp bu değerlendirme sonucu “ÇED Gerekli” veya “ÇED Gerekli Değildir” kararı verilmekte. Oysaki bizim mevzuatımızda Ek-2 süreci yine bir ÇED sürecidir, yine bir değerlendirme sürecidir; tek eksiği inceleme, değerlendirme komisyonu ve halkın katılımı toplantısının olmamasıdır. Bu süreçte de proje tanıtım dosyasıyla başvuru yapılır. Bu başvuru noktasında incelememiz, değerlendirmemiz valiliğimiz tarafından yapılır. Valiliğimiz, ilgili yöredeki tüm kurum ve kuruluşların görüşlerini alır ve bu görüşlere istinaden “ÇED Gerekli” veya “ÇED Gerekli Değildir” kararı verir ki “ÇED Gerekli” kararları bir yıl içinde Bakanlığımıza gelmekle yükümlüdür.

ÇED Yönetmeliği’nde madencilik projelerinin yeri, biraz önce bahsettiğim Ek-1 ve Ek-2 projeleri. Bizim madencilikte eşik değerimiz 25 hektar, ki bu da AB direktiflerinden alınan eşik değer. 25 hektar ve üzeri gerçekleştirilecek madencilik, açık ocak işletmeleri -Ek-1 süreci dediğimiz- Bakanlığımız tarafından değerlendirilmekte, 25 hektara kadarki projeler -ek-2 süreci dediğimiz- valiliklerimiz tarafından değerlendirilmekte. Bunun yanında, diğer fiziksel yöntemler hariç cevher zenginleştirme tesisleri, bu tesislere ilişkin atık tesisleri yine bizim Ek-1 sürecimizde Bakanlığımız tarafından değerlendirilmekte; kırma, eleme tesisleri ve 400 bin ton sınır eşik değeriyle Ek-1 ve Ek-2 listelerimizde yer almaktadır.

Bu sunumda bugüne kadar tüm sektörlerde vermiş olduğumuz ÇED kararları görülmekte, hemen akabinde, madencilik özelinde ÇED karar sayılarını vermekteyiz, ki burada madencilik sektöründe Bakanlığımız tarafından yürütülen projelerin yüzde 25’ine iptal, iade ve “Olumsuz” kararı verilmiş, verilen kararların yüzde 25’i oranında.

ÇED sürecini bu şekilde tamamlayan projeler artık bizden geçici faaliyet belgesi veya izin lisansı almak zorunda. Tabii, projeye ilişkin önce bir fizibilite süreci geçiriliyor, daha sonra -biraz önce sürecinden genişçe bahsettiğim- bir ÇED süreci tamamlanıyor, ÇED sürecinden sonra asıl diğer izinler ve proje onayları var ise projeye esas, bu süreç tamamlanıyor, inşaata geçiliyor; inşaat tamamlanıp işletmeye hazır hâle geldiğinde bizden geçici faaliyet belgesi almak zorunda, ki bu da gene bizim İzin ve Lisans Yönetmeliği’mizin listelerinde yer alıyorsa.

İşletmeye hazır hâle gelen proje, öncelikle bizden “Geçici Faaliyet Belgesi” dediğimiz, bir yıl süre geçerli olan bir belge almak zorunda. Niye Geçici Faaliyet Belgesi? Geçici Faaliyet Belgesi bir yıl süreli geçerli, altı ay içerisinde de izin ve lisansa dönüşmek zorunda. Geçici Faaliyet Belgesi’yle bir defa işletmeye geçen projenin, bir işletmeyi gerçekleştirip artık somut olarak birtakım alıcı ortamlara verdiği etkileri tespit ederek bu değerlerle bize geliyor. Önce Geçici Faaliyet Belgesi veriyoruz, çalışmaya başlıyor, emisyon değerlerini ölçüyor, atık su standartlarına bakıyor, analizlerini ediyor; tüm bu değerlendirmeler sonrasında, altı ay içerisinde bize başvuruyor ve biz bu başvuru sonrasında eğer ki alıcı ortamlara vermesi gereken emisyonlardaki standartları sağlıyor ise artık beş yıllık bir çevre izin lisansı veriyoruz.

Tabii, biraz önce bahsettiğim, birinci aşama ve ikinci aşama. Birinci aşama Geçici Faaliyet Belgesi süreci, bu süreçte sadece birtakım belgeler esas alınıyor; işte bunlardan ÇED Belgesi, kapasite raporu, sicil gazetesi, iş akım şeması, uygunluk yazısı gibi belgelerle geçici faaliyet belgesi veriyoruz. Eğer maden atığıyla iştigal eden bir durum varsa, aynı zamanda Maden Atığı Depolama Onay Belgesi’yle

birlikte başvuru, Geçici Faaliyet Belgesi'ni alıyor; izin ve lisans sürecinde de birtakım ölçüm, analiz ve raporlamalar sonucu gerekli standartları sağlaması durumunda da beş yıla ilişkin bir İzin ve Lisans Belgesi veriliyor.

Gene, izin ve lisansın, bizim çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği kapsamındaki yeri Ek 1 listesinde, işte, üretim kapasitesiyle eşik değeri olan metal endüstrisi ve atık yönetimi bizim Ek 1 listesinde değerlendiriliyor; bu süreçte Bakanlıkta değerlendiriliyor, diğer madencilik ve yapı malzemeleri endüstrisi konusu da valiliklerimiz tarafından Ek 2 sürecinde değerlendiriliyor.

ÇED sürecini bitirdik, izin ve lisans süreci geçti, daha sonra izleme ve çevre denetim faaliyetleri de gene bizim görev ve yetkimiz dâhilinde. Tesis ve faaliyetlerin çevre mevzuatında belirtilen usul ve esaslara, sınırlamalara, yasaklara, ÇED süreçlerinde verdikleri taahhütlere ve izin koşullarına uygun olarak faaliyet göstermelerini sağlamak amacıyla Genel Müdürlüğümüz hem izleme hem denetim faaliyetlerini yürütmektedir. Her türlü izin, izleme ve denetimlere esas teşkil eden ölçümler ve analizler yani denetimle birlikte izleme süreci de bu izlemeler Bakanlığımız tarafından Gölbaşı'nda bulunan Çevre Referans Laboratuvarında yapılmakta. Hem projelere esas alınan numunelerin değerlendirilmesi hem de anlık olarak yaptığımız ölçümler bizim laboratuvarında takip edilmekte.

EVİRİM RIZVANOĞLU (İstanbul) - Çok özür dilerim, araya gireceğim.

Galiba bu Erzincan İlçe'te yok, anlık olarak nasıl bir sistemle hava kalitesini ölçme...

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR - Var Erzincan İlçe'te. Şöyle söyleyeyim: 2 tane hava kalitesi istasyonu firmanın... Birazdan geleceğim, zaten sunumda var.

EVİRİM RIZVANOĞLU (İstanbul) - Ha, firmanın var. Çünkü normal sistemin yok da firmanın var o zaman.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR - Var.

EVİRİM RIZVANOĞLU (İstanbul) - Listenizde yok.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR - Bizim 380 tane hava kalitesi istasyonumuz var Türkiye genelinde, Erzincan'da da var fakat İlçe'te de firmanın kendi sahasında 2 tane istasyon var.

EVİRİM RIZVANOĞLU (İstanbul) - Yani firmanın hava izleme istasyonundaki cihazlarına güvenerek bu verileri konuşuyoruz.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR - Hayır, şöyle söyleyeyim: Süreç içerisinde o veriler Bakanlığımıza gelmekte ancak...

BAŞKAN ATAY USLU - Sayın Vekilim, tabii, sorular sorulabilir ama belki ilerleyen konularda bilgi gelecektir; dinleyelim, ondan sonra soruyla ilgili geniş bir zamanımız olacak, dün gece saat on ikiye kadar soruları sorduk, cevap aldık, bugün de olacak inşallah.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR - Hem bu anlık verilerin laboratuvarımızda değerlendirilmesi hem de laboratuvarımıza ait mobil su ve atık su laboratuvarları ve mobil hava kalitesi ölçüm araçlarımız var ki gerek bu tür kazalardan sonra gerekse de ihtiyaç duyulduğu bölgede bunları göndererek yine bu araçlarımızla da verilerin alınması sağlanmaktadır. Biraz önce bahsettim, 81 ilde toplam 380 adet hava kalitesi izleme istasyonumuz var ve

hava kalitemizin izlenmesi noktasında, “havaizleme.gov.tr” adresinden, Türkiye’nin neresi olursa olsun o anki hava durumunun ne olduğunu buradan takip edebiliyoruz. Dediğim gibi, bu veriler hava kalitesi izleme istasyonlarından alınan veriler.

Sürekli atık su izleme sistemleri... Bunlar da belli bir debinin üzerinde yani 5 bin metreküp atık suyu olan tesislerin anlık olarak izlenmesi noktasında 517 atık su arıtma tesisi anlık olarak izlenmekte.

Sürekli emisyon ölçüm sistemlerimiz... Dediğimiz gibi, yine, kirleticisi vasfı yüksek olan tesislerde sürekli emisyon ölçümünü takip etmemiz için şu an için 796 baca yedi gün yirmi dört saat on-line izlenmekte, ki kazanın yaşandığı firmada da 2 tane SEÖS cihazımız var.

Yine, görev ve yetkilerimiz noktasında BEKRA denetimleri yer almakta, ki bu da büyük endüstriyel kaza risklerinin azaltılması noktasında... Tabii, BEKRA denetimleri 3 ayrı Bakanlık tarafından, işte, bizim, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ve AFAD tarafından takip edilen ve her Bakanlığın kendi görev, yetki ve alanları olan bir denetim sistemi. BEKRA denetimlerine ilişkin dâhili acil durum planlarının kontrolü ve denetimi Bakanlığımızın görev alanlarında yer almaktadır.

Görev ve yetki kapsamında 2023 yılında -tabii, burada tüm verilerimiz var ama bir örnek teşkil etmesi adına- Türkiye genelinde madencilik sektöründe yapmış olduğumuz denetimler şunlar: 53.782 çevre denetimi yapmışız, bu denetimin 5.197 tanesi madencilik sektöründe gerçekleşmiştir. Bu denetimlerde 337 tesise 90 milyon 369 bin lira idari para cezası uygulanmış, 60 tesisin ise faaliyeti durdurulmuştur.

Görev ve yetkilerimizden sonra, ikinci bölümde, madencilik sektöründe çevresel etki değerlendirmesi var. Tabii, işte, başvuru dosyası, ÇED raporu, bu süreçte ilgili kurum ve kuruluşların formata ilişkin vermiş olduğu talepler, görüşler noktasında bir ÇED raporunda özellikle, mevcut çevresel etkileri, tarım ve hayvancılık, toprak özellikleri, orman alanları, jeolojik özellikler, hidrojeolojik özellikler, hidrolojik özellikler, meteorolojik ve iklimsel özellikler, flora-fauna koruma alanları ÇED raporunun ilgili başlıkları altında ayrıntılı olarak yer almaktadır. Ki bu değerlendirmeler de biraz önce bahsettiğim gibi, projenin türüne göre, yaklaşık 12-20 komisyon üyesi kurum ve kuruluşun kendi görev yetkileri noktasında değerlendirerek bize karar verdiği süreçler. Ayrıca, hava, su ve toprak, en yakın yerleşim yerlerine etkileri, model çalışmaları, hidrojeolojik etüt raporu, maden atıkları yönetim planı, su kalitesi modellemesi, hava ve gürültü modellemesi raporları da ÇED raporlarında yer almakta. Ayrıca, gene, komisyon üyesi kurum ve kuruluşların, projeye destek ve etki veren kurumların istedikleri diğer bilimsel ve teknik raporlar da rapor içerisinde yer almakta.

Altın madeni projelerine ilişkin, özellikle ÇED raporlarında, işte, jeokimyasal karakterizasyon çalışmaları, asit-kaya drenajı çalışmaları, pasa yönetim planı, jeokimyasal modelleme, hidrojeolojik sistemin belirlenmesine yönelik olarak gözlem kuyularının açılması ve akifer testleri sonucunda hazırlanan yer altı suyu akım modeli ve kirleticisi taşınım modeli değerlendirilmektedir. Yer altı yüzey ve içme sularından en az bir su yılı izleme çalışmaları da yapılmaktadır. Yine, devamında, ÇED raporlarında değerlendirilen konulardan proje ünitelerine gelen yağışların kontamine olmadan drenajı için su yapıları, bölgenin mevcut hava, gürültü ve toprak kalitesi için ölçümler, orman alanları için orman varlıklarını değerlendirme raporu ve kümülatif etki değerlendirmesi çalışmaları genel anlamda raporlarda değerlendirilen hususlardır. Tabii, Türkiye’de aldığımız verilere göre, 21 tane altın madeni, bunların 10 tanesinde de yığın içi ünitesinin olduğu alınan veriler içerisinde.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Pardon, Sayın Genel Müdür, burada tabloda ifade edilen tank içi nedir, biraz anlatır mısınız? Tank içi ve yığın içi arasındaki fark nedir?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Tank liçi, kapalı ortamda yapılan bir zenginleştirme yani tank içerisinde; yığın liçi, açık havada araziye serilerek yani yığın hâlinde serilerek yapılan bir zenginleştirme yöntemi.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Burada Çöpler sahasındaki -bu liçleme işlemlerinin- kapasiteler hangi oranlarda tarif edildi? ÇED raporunda “yığın liçi” geçiyor, “tank liçi” ifadesi yok da.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, Deniz Bey, sorunuzu anladım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bunu anlamadan kalanını dinleyemeyeceğim çünkü.

BAŞKAN ATAY USLU – Neyi anlamadan?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani bilgi üzerine bilgi koyarken ilk verilen bilgi, dağın altına...

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Vekilim, ÇED raporları içerisinde yer alıyor yani birazdan geleceğim, ayrı ayrı ÇED raporlarında hem tank liçi hem yığın liçi var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ayrı ayrı ifade ediliyor yani, tamam. Çöpler sahası için de o bilgiyi vereceksiniz, değil mi?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Raporlar içerisinde yer alıyor yani ünitelerin kapasiteleri ve durumları raporlarda var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tamam, peki.

BAŞKAN ATAY USLU – Bu konuda da liç konusunda da sizin de verdiğiniz listelerde çalışıyoruz. Türkiye’de uzman olan akademisyenleri dinleyeceğiz yani onu da ifade edeyim. Bilimsel olarak, teknik olarak liçleme yöntemi, tank liçi, yığın liçi konularında ne oluyor, nasıl oluyor dünyada; onlarla ilgili siz de vermişsiniz bir akademisyen listesi, biz de burada aldık; inşallah, onları da önümüzdeki günlerde davet edeceğiz, işin teknik yönünü de orada iyice öğreneceğiz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım, aynı zamanda bilmediğim bir soruyu sormuyorum aslında. Sadece, Bakanlığın benim sorduğum soruya yaklaşımındaki terminolojiden ne anladığını anlamaya çalışıyorum ki aynı dili birazdan soru-cevap kısmına geçtiğimizde kullanabilelim diye; o nedenle soruyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – İşte, onun için, bu konu spesifik bir konu olduğu için biz de baştan itibaren önce bilgi sahibi olalım, sonra akademik dünyayı dinleyelim, belli bir olgunluğa, bilgi birikimine eriştikten sonra gerekirse arkadaşları -gerekirse değil- tekrar çağıracağız yani bakanlıkları tekrar çağıracağız çünkü o zaman olaya farklı bakacağız. Mesela, şu anda İliç’i görmedik, birçok arkadaşımız görmedi, hani görenlerimiz mutlaka var; orayı da gördükten sonra yeni sorular ortaya çıkacağı için, inşallah, 2’nci turu, gerekirse 3’üncü turu da yaparız diye düşünüyorum.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Bu bölümde, kaza öncesi süreçte Erzincan İliç’teki altın madenine ilişkin ÇED süreçleri ve verilen ÇED kararları noktasında bilgi vermeye çalışacağım.

İlk ÇED kararı 2008 yılında “ÇED Olumlu” kararı verilmesiyle başlamış ki 2008’de verilen bu “ÇED Olumlu” kararında yanda tabloda kurumların, inceleme değerlendirme komisyonu üyesi kurum kuruluşların tamamının projeye ilişkin olumlu görüşleri doğrultusunda açık ocak, yığın liç, tank liç tesisi, kırma-eleme tesisi, atık depolama tesisi, ekonomik olmayan kaya depolanması, su temin sistemi, atık su arıtma sistemi ünitelerinden oluşan kısmıyla alakalı bir değerlendirme yapılmış ve tabloda görülen kurum kuruluşların tamamının olumlu görüşleri alınarak karar verilmiştir. Bu karar kapsamındaki

ünitelerde -burada zaten tabloya tek tek girmeyeceğim- işte, burada yığın liçi tesisi o dönemde 34,2 milyon ton ve günde 5 bin ton tank liçi tesisi olarak raporda yer almış durumda; sadece bu konuyu belirteyim, ÇED alanları ve tüm kapasiteleri bu tabloda yer almakta. Vaziyet planına baktığımızda da 2008 yılındaki “ÇED Olumlu” kararı vaziyet planı gene yansıda görülmekte; işte, alanları, ünitelerin yerleri, vaziyet planında hangi ünitenin nerede olacağına ilişkin bilgiler yer almakta.

2012 yılında verilmiş 2 “ÇED Olumlu” kararından biri mobil kırıcı için yani o dönem mobil bir kırıcıya ihtiyaç duyulmuş, bunun için ÇED süreci yapılmış ve bu ÇED süreci sonucunda verilen “ÇED Olumlu” kararında gene tabloda görülen bu komisyon üyelerinin tamamının olumlu görüşleri doğrultusunda “ÇED Olumlu” kararı verilmiş ve buna ilave olarak 2012 yılında 400 ton/saat kapasiteli mobil kırıcı ilave bir ÇED süreci... Bunun da yeri vaziyet planında yansıda görüldüğü üzere şu şekilde konumlanmıştır

Gene 2012 yılında SART tesisi ilavesi ve pasa alan kapasite artışına ilişkin bir ÇED süreci gerçekleştirilmiş; bu süreçte, gene tabloda görülen bu ilgili kurum kuruluşların olumlu görüşleriyle bu projeye “ÇED Olumlu” kararı verilmiştir. Kapasitesine ilişkin 380 metreküp/saatlik bir SART tesisi ve 50,64 hektar bir pasa alanı ilave edilmiş ki yansıda vaziyet planı üzerinde pasa alanı ve SART ünitesinin konumlandığı noktalar da gösterilmekte, ifade edilmektedir.

2014 yılında yürütülen ÇED sürecinde, burada da kapasite artışları ve tesisler noktasında gene yan tarafta yer alan tüm komisyon üyesi kurum kuruluşların olumlu görüşleri alınarak “ÇED Olumlu” kararı verilmiş ve 2014 ÇED raporundaki kapasite artışı miktarları ve son, nihai durumları tabloda yer almakta ki burada da sülfütlü cevherde, oksitli cevherde, pasa alanında ve toplam ÇED alanında birtakım artışlarla nihai durum yan tarafta görülmekte ve 2014 “ÇED Olumlu” kararına esas üniteler de işlenerek “ÇED Olumlu” kararları işletmenin vaziyet planı yansıda yer almaktadır.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bu artışı yüz ölçümü olarak verebiliyor musunuz?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Var, tabloda var. Şöyle geriye geleyim, mesela 686,7 hektar en altındaki ÇED alanı; 686,7 hektar 2008 ÇED raporunda, 2012’de 50,64’lük bir pasa alan ilavesi ve 2014’te 948,60 hektarlık bir alanla toplamda 1.686 hektara çıkmış.

2021 yılı “ÇED Olumlu” kararı kapsamında da yine birtakım kapasite artışı, işte, kil ocağı, flotasyon tesisi ilave konularına ilişkin ÇED süreçleri Bakanlığımızla yürütülmüş ve yanda yer alan tüm bu ilgili komisyon üyesi kurum kuruluşların olumlu görüşü alınarak “ÇED Olumlu” kararı verilmiştir.

Burada da 2021 yılında yapılan kapasite artışlarına ilişkin son artışlar ve nihai durum yer almaktadır ki “Son hâli bu.” desek de değil. Son, 2021 yılındaki yürütmeyi durdurma olduğu için 2014’teki karar şu anda geçerli.

Burada da vaziyet planında 2021 sonrası yer alan tüm ünitelerin yerleri ve konumları mevcut.

Bir diğer husus, 2023 yılında Valiliğimiz tarafından yürütülen Ek-2 sürecinde bir “ÇED Gerekli Değildir” kararı yer almakta; bu karar sadece ve sadece açık ocak basamak şevlerinin düzenlenmesine ilişkin. Herhangi bir alan artışına veya herhangi bir ünitenin kapasite artışına ilişkin bir husus söz konusu değil. Onun da vaziyet planı, vaziyet planında görüldüğü üzere, o bölümde meydana gelen şevlerin düzenlenmesine yönelik.

Kaza öncesi projeye ilişkin yani söz konusu alana ilişkin ÇED süreçlerini bu şekilde değerlendirdikten sonra çevre izin, lisans süreçlerinden de bahsederek; bizim 2009’da yayınlanan Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği’imizden önce izinler ve lisanslar ayrı ayrı veriliyordu yani atık su izni, emisyon izni ve lisans konuları ayrı ayrı değerlendiriliyordu, her proje ayrı ayrı gelip ayrı ayrı izin

almak zorundaydı. 2009'daki yönetmeliğimizde biz bu izin ve lisans süreçlerini bir araya topladık ve gelen projelerle alakalı hem izin süreçleri hem lisans süreçleri, ne konusu var ise -işte, emisyonu var, hava emisyonu konulu çevre izni; atık suyu var, atık su konulu deşarj izni, atık su izni; atıklarla iştilal ediyorsa, bir lisans konusu var ise buna da lisans belgesi olarak- tamamı birlikte değerlendirilerek çevre izin ve lisans belgesi vermeye başladık.

Tabii, bu madenle ilgili ilk çevre izni 2012'de hava ve atık sudan alınmış; daha sonra, 2014'te bunlar yenilenmiş kapasite artışıyla, hani, kapasite artışı olduktan sonra; diğer SART tesisi ilave edildiğinde tekrar onun için bir çevre izni alınmış; en son, 2015'te, ayrı ayrı izinler döneminde bir izin süreci oluşmuş. Daha sonra, dediğimiz gibi, bu 2009'da Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği'nin ve 2015 yılında Maden Atıkları Yönetmeliği'nin devreye girmesiyle -2015'te yayınlanmış, 2017'de devreye girmiş- artık "maden atığı bertaraf" konulu da bir lisans alması gerekmiş ki zaten izinler beş yıl geçerli. 2020 yılında ilk olarak belgelerinin süresi bittiği için bir maden atığı bertaraf tesisi konulu, hava emisyonu ve atık su deşarjı konulu izin lisansı verilmiş. Tabii, 2020'de verilen bu izin, lisans 2022 yılında -biraz sonra o konuya da detaylı gireceğim- yaşanan bir kaza sonucu izin, lisans şartları ortadan kalktığı için iptal edilmiş, faaliyet durdurulmuş; daha sonra, yaklaşık üç ay sonra izin, lisans şartları tekrar tamamlandıktan sonra yeni bir geçici faaliyet belgesi ve en son, 9'uncu ayda da izin lisansı olarak yenilenmiş. Bunlar da şu anda -zaten birazdan bahsedeceğim- iptal durumunda. Şu anda geçerli olan tek bir izin var, o da "atık su deşarjı" konulu, tesis dışındaki lojmanların evsel nitelikli atıklarının paket artıma sonucu artıldığı bir atık su artıma deşarj izinleri mevcut.

Evet, BEKRA denetimi noktasında bahsetmiştik genel anlamda. Tesis özelinde de BEKRA denetimi 23/12/2022 tarihinde gerçekleştirilmiş ve mevzuatın yükümlü oldukları noktalarda dâhili acil durum planı ve diğer bildirim sistemi üzerinden bize bunun yapıldığı tespit edilmiştir.

Atık depolama tesisiyle ilgili, tabii, bizim zaman zaman hani bu tür yapıların durumunu öğrenme adına 16/12/2021 tarihinde tüm atık su, atık barajı yani atık yapıları olan konularla alakalı bir bilgi-belge talebimiz olmuş. Burada da ilgili firma tarafından 24/1/2022 tarihinde Bakanlığımıza sunulan raporda palye, eğim ve kret kotlarının projesine uygun olduğunun tespiti, sedyenin mansap yüzeyinde yüzey akışıyla herhangi bir erozyonunun olmadığı, vadinin her iki yüzeyinde de heyelan, sızıntı veya deformasyon oluşmadığı bize bildirilmiş.

Gene 6 Şubat 2023 depremi sonrasında, hani depremden etkilenme adına, gene bu tür yapıların durumlarının tespiti adına bir yazı yazılmış bu tür yapıları olan firmalara. İlgili firmanın da 18/4/2023 tarihinde Bakanlığımıza sunulan raporunda deplasman ve deformasyon miktarlarının atık depolama tesisinin bütünlüğünü bozacak düzeyde olmadığı ve yığın içi için kritik sınır değerinin altında olduğu ve yığın içi alanının duraylı olduğu tarafımıza bildirilmiştir.

2022 yılı faaliyet durdurma sürecimiz, biraz önce kısaca bahsettim, siyanür borusundaki bir patlamadan dolayı bir sızıntı meydana geliyor. Bu sızıntı sonrasında denetim ekiplerimiz anında sahaya müdahale ediyor ve öncelikle kontamine olmuş toprak yüzeyden temizleniyor ve kanun gereği o dönem üst sınır olan 16 milyon 441 bin TL idari para cezası uygulanıyor. Daha sonra izin lisans şartları ortadan kalktığı için faaliyet durduruluyor ve izin lisans şartları yerine gelinceye kadar yani yaklaşık üç ay gibi bir süre faaliyette bulunamıyor. Bu süre sonunda tekrar faaliyete geçiyor. Aynı zamanda, o süreçte cumhuriyet savcılığına suç duyurusunda bulunuluyor.

O dönemdeki sahanın temizlenmesi noktasında yapılan müdahale çalışmalarının yeterli olup olmadığı noktasında bir komisyon kuruluyor. Yani, o kirlenmiş sahanın temizlenip temizlenmediğine ilişkin değerlendirme yapılması için İl Tarım Orman Müdürlüğü, Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğü ve diğer birçok kurumun da komisyonda yer aldığı Kirlenmiş Sahayı Değerlendirme ve İzleme

Komisyonu kuruluyor ve bu komisyonun yaptığı çalışmalar noktasında hazırlamış olduğu raporla “takip gerektirmeyen saha” kararı veriliyor yani sahanın tamamen temizlendiğine ilişkin de bir kararımız mevcut.

Tabii, kaza öncesi durumu da bu şekilde tamamladıktan sonra, kaza sonrası yapılan çalışmalar bölümünde bir defa kazanın olduğu 13 Şubat 2024 günü olayın meydana gelmesinin hemen ardından bazı ekiplerimizin orada yakın illerde görevde olduğu, o ekiplerin hemen yönlendirilmesi ve akabinde bizlerin intikal etmesi, 20 kişilik bir uzman ekiple 10 bilim insanı, hemen bizim mobil su ve atık su izleme laboratuvarımız, mobil hava kalitesi ölçüm istasyonu, 2 adet jeoradarımızla birlikte bölgeye intikal etmiş bulunduk. Yaşanan kazanın ilk anından itibaren, sadece bizim Genel Müdürlük değil, bizim Bakanlık olarak birinci derecede görevimiz, bu kazadan sonra yeni bir çevresel problemin oluşmaması ve oluşabilecek herhangi bir çevresel problemin önüne ivedi olarak geçebilmek. Bu bakımdan da hemen -baraj, alıcı ortam- baraja yüzeysel suların karışmasını ve yüzeysel suların gitmesini engelleyici bir set de yapıldı. Hemen ilk günden itibaren tüm belirlediğimiz yüzeysel ve yer altı sularından örnekleme, numuneler alındı. Tabii, fazların kaymasından dolayı, gene izin, lisans şartları ortadan kalktığından dolayı hemen akabinde Çevre İzin ve Lisans Belgesi iptal edilerek faaliyet durduruldu. Ayrıca, işletmeye hani yapılan bu değerlendirmeler sonucunda 116 milyon 164 bin 272 lira da idari para cezası uygulandı. Bu faaliyet, bu proje özelinde İliç’te bulunan altın madenine 2015 yılından günümüze kadar 187 çevre denetimi yapılmış, bu denetimlerin 3’ünde 133 milyon TL idari para cezası uygulanmış yaklaşık olarak ve 2 kez de işletmenin faaliyeti durdurulmuştur.

Kaza sonrası izleme çalışmalarımız noktasında, yüzeysel ve sızıntı suyu ile gözlem kuyularında her gün 11 noktanın -tabii, bu 11 noktamız bizim ortalama noktamız, zaman zaman 17’ye de çıktı, 8’e de düştü- takibi noktasında numune alınması icap eden noktalar ilave edildi veya eksiltildi. Atık sahası kirlenmiş bölgeden 7 noktadan toprak eluat numune örnekleri alındı. Ortam havasında 6 noktada hava kalitesi ve 2 noktada hidrojen siyanür sürekli olarak takip edildi, 5 noktadan ortam ağır metal örnekleme yapıldı. Ve bu yapmış olduğumuz numune çalışmalarını biz sadece kendi referans laboratuvarımız ve mobil aracımızda değil, Bakanlığımızca yetkilendirilmiş 2 farklı özel laboratuvara da aynı numuneler gönderildi ve bunun doğrulanması bu şekilde yapıldı.

Harita üzerinde maviyle gösterdiğimiz yer, bunlar bizim yeraltı gözlem kuyularından almış olduğumuz noktalar; yeşiller yerüstü, yüzeysel su kaynaklarından, özellikle bizim en önemli bölgemiz. İşte o yoğunlaşan alanda baraja ve suya yani alıcı ortama herhangi bir kirliliğin karışıp karışmaması noktasında her gün buradan numuneler alındı. 11 nokta, 557 numune, 17.267 parametreye bu süreçte bakıldı, takip edildi. Harita üzerinde belirttiğimiz 7 noktadan toprak numuneleri alındı. Yani hem kirlenmiş sahadaki kirliliğe topraktan hem de kirlenmemiş, oranın asıl yapısını bize verecek topraktan numuneler alınarak bunlar da karşılaştırıldı, 7 noktadan 21 numune alındı ve 558 parametre burada da takip ve kontrol edildi. Hava kalitesi izleme istasyonları ve bizim yapmış olduğumuz ölçümlerdeki aldığımız, belirlediğimiz noktalar, buralarda da hava kalitesi sürekli takip edildi. 6 noktada takip edildi, ayrıca 106 numune alındı, 2.650 parametre de bu noktalardan çalışıldı. Tabii, hava kalitesi olarak işte PM10, PM2.5, kükürtdioksit, azotoksitler, hidrojen, siyanür anlık olarak ölçüldü ve şu an itibarıyla da ölçülmeye devam edilmekte. Bugüne kadar bizim yapmış olduğumuz ölçümlerle alakalı sınır değerleri aşacak ve herhangi bir tehlike arz edecek herhangi bir bulguya rastlanılmadı. Bundan sonraki süreçte de gene gerek hava kalitesinin takibi gerekse de orada belirlediğimiz noktalardaki yüzeysel ve yer altı su kaynaklarından numuneler her gün takip edilecektir.

Benim sunumum bu kadar, arz ederim.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Genel Müdürüm, teşekkür ederiz.

Şimdi, arkadaşlar, ara verelim mi yarım saat, devam edelim mi?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bence soru sorsak hazır sığağı sığağına Sayın Genel Müdüre, sonra ara versek?

BAŞKAN ATAY USLU – Şöyle, Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğünü de dinledikten sonra sorsak?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ama her ilgili müdüre ilgili soruları yöneltsek sığağı sığağına bence daha...

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, bakın, şöyle, bu iki konu birbiriyle çok birleşik ve üçüncü bölüm var, daha kazaya girmediğimiz yerler var; en son soruları sorarız, daha iyi olur diye düşünüyorum ama ara verme konusunu arkadaşlar, burada bir...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ama çoğalıyor yani, konular dağılıyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, arzu ederseniz, sadece Müzeyyen Vekilimin sorusu var zannediyorum, kendisi sorsun, biz sormayalım, sonra usule dönelim.

BAŞKAN ATAY USLU – Benim de var, arkadaşların da var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bir pozitif ayrımcılık yapalım, sonrasında isteğiniz arayı verelim.

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, şöyle, ara verme konusunda yoğun bir istek var, farklı yerlerden şeyler geliyor yani çevreyi kirletecek arkadaşlar var burada, onu görüyorum; sigara içerek tabii... Arkadaşlar da sormak istiyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ben sorularımdan çok önemli olan bir tanesini sorayım...

BAŞKAN ATAY USLU – Sorun, tamam, buyurun. Ondan sonra yarım saat ara verelim, ikinci bölüme geçelim, ikinci bölümde...

Pardon, buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Şimdi diyorsunuz ki: “187 çevre denetimi yapılmış, 133 milyona yakın para cezası kesilmiş ve 2 kez işletme durmuş.” İki sene önce bir siyanür sızması söz konusu ve çok ilginçtir, bütün bu şeylere baktığımızda süre artırımını veya ÇED ön raporlarında yani ilk verilen ÇED raporlarında veya alan genişletmelerde bakın, Orman Su İşleri Bakanlığı olumlu, Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü olumlu, Meteoroloji Genel Müdürlüğü olumlu, Mekânsal Planlama, Çevre, DSİ, Erzincan Mahalli, Gıda, Tarım, Hayvancılık; hepsi olumlu. Yani bu kadar olumsuzluğun yaşandığı bir madende ÇED sırasında hiçbir tane olumsuz görüş bildiren yok mu? Lütfen, siz de inceleyin geriye doğru. Bakın, bütün 2012’de verilen, 2014’te verilen... 2 kez bu madeni durdurmak zorunda kalmışsınız ve bu kadar büyük bir felaket, bu kadar ölüm olmasa belki kamuoyunun bu kadar dikkatini de çekmeyecekti. Sorun şu ki Çevre ve Şehircilik Bakanlığı... Başında ne yazık ki “çevre” var, üzülerek söylüyorum çünkü bu ülkede gerçekten artık şuna inancımız kalmadı, bu işler sağlıklı bir şekilde mi yapılıyor yoksa prosedür tamamlansın, kâğıt üzerinde bu olumlu verilsin, insanların önü açılsın, bu işletmeler çalışsın... Bu kadar olumsuzluk yaşanmış bir madende, bu kadar kurumdan bir Allah’ın kurumu olumsuz görüş bildirmemiş bununla ilgili; sorum buydu yani.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Şimdi, ÇED -sunumumun başında da bahsettiğim gibi- bir değerlendirme süreci ve planlanan bir süreç yani ortada somut herhangi bir şey yok. Bu kapsamda sadece hazırlanan raporlar ve modeller üzerinde bir değerlendirme yapılıyor. Bu değerlendirmeler yapılırken de ilgili tüm kurum, kuruluşlar yani kendi bölümleriyle alakalı konuyu değerlendiriyorlar ve bu değerlendirme süreci, ilave bilgi,

belge, ilave teknik bilimsel rapor; ne gerekiyorsa bunlar rapora istenerek dercediliyor. Bu süreç bir değerlendirme süreci olduğu için bunun iptali de ancak mahkeme kararıyla çünkü bir izin ve ruhsat değil; bir değerlendirme süreci.

Gelelim, olumlu ve olumsuz... Zaten herhangi bir kurumun herhangi bir projede bir olumsuz görüşü var ise biz öncelikle şuna bakıyoruz: Verilen olumsuz görüş kendi görev yetki ve sorumluluğunda mı? Eğer kendi görev yetki ve sorumluluğunda bir olumsuz görüş var ise zaten süreç kaldığı yerde duruyor, süreç sonlanıyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Yine prosedürü söylüyorsunuz.

AYTEN KORDU (Tunceli) – İşleyişte sorun yok, orada sorun yok; sorun şu: Bu kadar olumlu rapor verilmesi sorunu var.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Netice şöyle...

Arkadaşlar, yarım kaldı.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, arkadaşlar, şimdi cevabı aldık.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Konu şu: Yine prosedürden bahsediyorsunuz.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Evet.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ben diyorum ki bu kadar olumsuzluk yaşanmış bu dönemde...

BAŞKAN ATAY USLU – Müzeyyen Hanım, Sayın Vekilim, şimdi soru uzadı, bir şey yapmıştık.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Başkanım, tamamlasın bir dakika...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – O zaman kurmayalım bu Komisyonu, hiç sorgulamayalım. Benim söylemek istediğim, bakın, 5 kere ÇED yaptırım süresi verilmiş.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, bakın, şimdi, ben burada adaletli olmaya çalışıyorum. Sizin dışınızda benim de merak ettiğim sorular var, arkadaşlar da el kaldırdı, düğmeye basan arkadaşlar da var. Bundaki yöntemimiz şu: Ara verelim, ikinci bölümü dinleyeceğiz, geçen gün herkes sorusunu sonuna kadar sordu. Tekrar sorun, tekrar değerlendirmenizde bulunun...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, “Benim de merak ettiğim sorular var.” dediniz ya, sizin soracağınız soruları da ben merak ediyorum, titizlikle takip edeceğim, bekliyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – ...ama bu karşılıklı konuşmalar bir başkasının hakkına girmek oluyor. Biz buraya döneceğiz, Sayın Vekilimi de o zaman konuşuralım yani böyle bir çalışma düzeni olmaz ki. Bakın, düzen belli, sunumu yapacaklar, bilgiyi alacağız, bilgiyi aldıktan sonra fikirlerimizi söyleyeceğiz, bilgi almadan fikir sahibi olmak mümkün değil, hepimiz biliyoruz. Kaldı ki buradaki herkes eşit, herkes aynı soruyu soracak ama o zaman herkese tekrar soru hakkı verelim ve süreç uzasın; bu olmaz ki yani diğer hakların açısından diyorum ben bu konuyu. Siz sordunuz, kısa cevabı aldınız, teşekkür ediyoruz. Arkadaşlardan yoğun bir talep var, ara verelim, ondan sonra devam edeceğiz.

Toplantıya 15.00’te buluşmak üzere ara veriyoruz.

Teşekkür ederiz.

Kapanma Saati: 14.22

İKİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 15.11****BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)****BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)****SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)****KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)**

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Komisyon üyesi arkadaşlarım, yeter sayımız vardır.

İkinci bölümü başlatıyorum.

Toplantıyı açıyorum.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı sunumuna devam edecek.

Buyurun Sayın Bakanım.

3.- Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz'in, Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri, maden atıklarının yönetimi, bu alandaki kaza öncesi durum ve kaza sonrası durum hakkında sunumu

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Komisyon Başkanım, Komisyonumuzun çok değerli üyeleri, kıymetli hazırun; öncelikle hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Benim ismim Recep Akdeniz, Çevre Yönetimi Genel Müdürüyüm. Bugün, Komisyona sunum yapılmasıyla ilgili Komisyonunuzdan gelen yazıda belirtilen içerikler çerçevesinde biz de Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü olarak sunumumuzu dört başlık altında topladık. Birinci başlığımız, Genel Müdürlüğümüzün görev ve yetkileri; ikinci başlığımız, maden atıklarının yönetimi; üçüncü başlığımız, bu alandaki kaza öncesi durum ve kaza sonrası durum olarak devam edeceğiz.

Sayın Komisyon üyeleri, ben öncelikle Çevre Kanunu'nda, kuruluş kanunumuzda ve ilgili yönetmeliğimizde Genel Müdürlüğümüze verilen yetkiler çerçevesinde ilgili maddeleri değerlendirmek istiyorum. Çevre Kanunu'nun çıkarılış amacı, bildiğiniz gibi, bütün canlıların ortak varlığı olan çevrenin, havanın, suyun, toprağın, sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak olarak tanımlanıyor. Çevre Kanunu'na göre esas dayanak maddemiz olan yönetmelikleri de çıkarırken... 8'inci maddemizde "Her türlü atık ve artığı, çevreye zarar verecek şekilde, ilgili yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan dolaylı biçimde alıcı ortama vermek, depolamak, taşımak, uzaklaştırmak ve benzeri faaliyetlerde bulunmak yasaktır." ifadesi geçiyor. Bizim tüm yönetmeliklerde dayandığımız maddelerden biri, ana dayanak maddemiz bu. Görüldüğü gibi, aslında, Çevre Kanunu faaliyetleri değil, faaliyetlerden sonra ortaya çıkan her türlü emisyon, deşarj veya atıkların çevreye olan zararlarının önlenmesiyle ilgili hususları düzenliyor.

Diğer bir maddemiz, 11'inci madde, üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda yani tesislerin üretim, tüketim ve hizmet faaliyetleri sonucunda oluşan atıklarını alıcı ortamlara doğrudan veya dolaylı vermeleri uygun görülmeyen tesis veya işletmeler ile yerleşim birimleri atıklarını yönetmeliklerde belirlenen standartlara ve yöntemlere uygun olarak arıtmakla ve bertaraf etmekle veya ettirmekle ve öngörülen izinleri almakla yükümlü kınıyorlar. Yine, burada da 11'inci maddede de her türlü tesisin -çünkü bizim sektörlerde 120'ye yakın alt sektör var- her türlü sektörün kendi süreci içerisinde, yaptıkları işler içerisinde, yürüttükleri faaliyetlerde ortaya çıkan emisyonları ve atıkları alıcı ortama belirlenen standartlar çerçevesinde vermelerini öngörüyor.

Yine, bizim kuruluşumuzu tanımlayan 1 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde "Çevre kirliliğinin önlenmesi ve kontrolüyle ilgili mevzuatı hazırlamak, standart geliştirmek, ölçüm, tespit ve kalite ölçütlerini belirlemek, alıcı ortam özelliklerine göre çevre kirliliği yönünden görüş vermek, atık ve kimyasalların yönetimine ilişkin hedef, politika ve ölçütlerinin belirlenmesine ilişkin çalışmaları yapmak." şeklinde ortaya konuluyor. Biraz önce de belirttiğim gibi, sektörlerin kendi faaliyetleri içerisinde ortaya çıkardıkları atıkların, suya ve toprağa vereceği emisyonların kontrolüyle ilgili bu mevzuatlar bize yetki veriyor. Bizim görevlerimizi tanımlayan mevzuatlarda hiçbir şekilde tesislerin işletme proseslerinin incelenmesi, proje onaylarının yapılması gibi görevler Bakanlığımıza verilmemiştir.

Yine, kuruluşumuzu tanımlayan 1 no.lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nde yer altı ve yer üstü sularının, denizlerin ve toprağın korunması, kirliliğin önlenmesi veya bertaraf edilmesi maksadıyla kirlenici unsurlar ile kirliliğin giderilmesi ve kontrolüne ilişkin usul ve esasları tespit etmek ve uygulamayı sağlamak, acil müdahale planları yapmak ve yaptırmak, çevrenin korunması maksadıyla uygun teknolojileri belirlemek ve bu maksatla kurulacak tesislerin vasıflarını tespit etmek ve bu çerçevede gerekli tedbirleri almak ve aldırarak Bakanlığımıza yetki ve görev olarak verilmektedir. Bu görevleri yaparken de ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği içerisinde atıkların taşınması ile tehlikeli atıkların taşınması lisanslarına ilişkin esasları belirlemek, uygulamasını sağlamak, izlemek ve atık ve kimyasallarla kirlenmiş alanların mevcut kirlilik durumlarını tespit etmek, çevre ve insan sağlığına yönelik riskleri önlemek açısından kirlenmiş sahaların iyileştirilmesi için çalışmaları yapmak görevleri de bize veriliyor. Buradaki ana dayanak maddelerimiz olan, hem kuruluş kanunumuzda hem Çevre Kanunu'nda görüldüğü gibi, Bakanlığımızın çevreyle ilgili birimlerine sektörlerin kendi faaliyetleriyle ilgili çalışmalarını incelemek, bunların proseslerini belirlemek, bunlara müdahale etmek veya onaylamak gibi bir görev bize atfedilmiştir.

Yine, bu Çevre Kanunu'na dayanarak çıkardığımız bir Maden Atıkları Yönetmeliği'miz var. Madenlerin aranması, çıkarılması, hazırlanması, zenginleştirilmesi veya depolanması sonucunda ortaya çıkan atıkların -yani öbür süreci bize görev olarak vermiyor- çevre ve insan sağlığına zarar vermeyecek şekilde yönetilmesine ilişkin usul ve esasları düzenlemek üzere Maden Atıkları Yönetmeliği 2015 yılında çıkarıldı ve 2017 yılında da yürürlüğe girdi.

Müsaadenizle Maden Atıkları Yönetmeliği'nin çıkarılma sürecinde de şunu da söylemek isterim : Yönetmelik, işte, Ticaret Bakanlığımızla falan görüşmeler sürecinde, Avrupa Birliğine ihracatımız süreci içerisinde mevzuatlarımız eksik olduğundan, bunların tamamlanması gerekiyor. Bu süreç içerisinde, 2015 yılında, bu yönetmelikte -Maden Atıkları Yönetmeliği- Avrupa Birliği müktesebatına uyumu sağlamak için, madencilik sektörünün çevreye olan etkilerini önlemek için, çevreye verilecek zararları gidermek ve bu tesislerin zemin geçirimsizliklerini -çünkü bizim görevimiz havayı, suyu, toprağı kirlenmesini önlemek- buradan gelebilecek kimyasalların veya diğer atıkların alıcı ortamları kirlenmesini önlemek için zemin geçirimsizliği proje onayını zorunlu kılmışız; bundan sonraki süreç, üretim ve işletme süreci. Biraz önce de bahsettiğim, bizim kurumumuzun görev alanlarını belirleyen maddeler hiçbir şekilde bu sektörlerin üretim süreçlerine müdahale noktasında bize yetki vermiyor, görev de tanımlamıyor. Biz bu çevreye olan etkileri minimize etmek için bu tedbirleri aldırarak çalışıyoruz, sızdırmazlık sağlandığında bunların, gözlem kuyularından belli sürelerde alınan numunelerle izleme ve kontrollerini yapıyoruz. Avrupa Birliğine uyumu sağlamak için yayınladığımız bu yönetmelikle Bakanlık olarak madencilik faaliyetleri içerisinde gerçekleşen tüm faaliyetlerin sorumluluğunu biz almadık yani çünkü kanunlarda bize böyle bir yetki verilmiyor. Bazen kamuoyunda bu tür yazılar çıkıyor, onun için açıklamaya, ifade etmeye çalışıyorum, sayın Komisyon üyeleri.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Genel Müdürüm, biraz sesi yükseltebilir misiniz? Mikrofona yakın...

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Tabii ki.

Devletimiz tarafından kanunlar çerçevesinde, Bakanlığımıza verilen görev ve yetkiler çerçevesinde biz görevlerimizi yürütmeye çalışıyoruz. Yönetmelik, Bakanlık olarak bize, madencilik faaliyetlerinin çevreye olan etkilerinin giderilmesi için, havaya, suya ve toprağa olan etkilerin en aza indirilmesi için alınması gereken tedbirleri ve onay süreçlerini tanımlamış durumdadır. Burada, bu yönetmelik çerçevesinde bizler ne türlü çalışmalar yapıyoruz, onları ben genel manada -işte, maden atıkları yönetimi 2'nci başlığımızdı- mevzuatla ilgili hususları anlatmış bulunuyorum.

Maden atıkları yönetimi konusunda da Türkiye genelinde ne yapıyoruz, onları da kısaca izninizle ben izah etmeye çalışacağım. Maden atıkları yönetimi planı istiyoruz. Bu yönetmelik yayımlandıktan sonra, 2017'den itibaren bu madencilik faaliyeti yapan tesislerin atıklarını ne şekilde yöneteceklerine ilişkin ÇED süreci içerisinde ÇED'in bir eki olarak maden atıkları yönetim planını bir rapor şeklinde bize sunuyorlar; o tasarım aşamasındayken bunu sunuyorlar. Maden atıklarının miktarının azaltılması, işleme tabi tutulması, geri kazanımı, yeniden kullanımı, maden sahası dışında başka bir alanda ham madde olarak kullanılması ve bertarafına ilişkin sunulan bir rapor bu. İşletmeci tarafından ÇED raporunun eki olarak bize takdim ediliyor, sunuluyor. Maden atıklarının çevre ve insan sağlığı üzerindeki muhtemel etkilerini gidermek için kapatma ve kapatma sonrası alınacak önlemleri belirleyen bir rapor maden atıkları yönetim planı. 2015 yılında Maden Atıkları Yönetmeliği çıkarıldıktan sonra iki yıllık bir süreç var, uygulama süreci, 2017 yılından itibaren de bu raporu biz alıyoruz madencilik faaliyetlerinden.

Yönetmeliğin tanımadığı diğer bir başlık ise maden atığı bertaraf tesisleri. Madencilik faaliyetlerinden kaynaklanan atıkların bertarafı amacıyla kullanılan atık barajı, atık depolama tesisi, pasa depolama tesis alanları, üretimi biten yığın lîç alanları -burada özellikle belirtmek istiyorum, üretimi biten yığın lîç alanları- maden atığı bertaraf tesisi olarak yönetmeliğimizde belirleniyor. Burada pasa depolamada pasalar ikiye ayrılıyor; inert olanlar bizim kapsamımıza girmiyor çünkü çevreye olan bir şeyleri yok, sadece düzensiz atılmamaları gerekir ama asit üreten pasalarda biz sızdırmazlıkla ilgili işlemlerini kontrol ediyoruz. Maden atığı depolama tesisleri, yığın lîç tesis taban geçirimsizliği ve asit üreten pasa depolama tesisleri için Maden Atığı Depolama Onay Belgesi'ni düzenliyoruz. Bu slaytta da onu ifade etmeye çalıştım.

Bu atık depolama tesislerinden maden atığı depolama tesisi, zenginleştirme faaliyetleri sonucunda ortaya çıkan atıkların çevreye olan etkilerinin önlenmesi amacıyla gerekli sızdırmazlık tedbirlerinin alınarak nihai olarak depolandığı yapıları ifade ediyor. Bunların zeminlerinde her türlü yönetmeliğe uygun şekilde sızdırmazlık tedbirleri alınarak bu tesislerin kurulması gerekiyor. Yine aynı tesis için devam edersek, zenginleştirme atıkları genel olarak düzenli depolama yöntemiyle bertaraf ediliyor. Bu tesislerin taban ve yan yüzeylerinde atığın tehlikelilik özellikleri dikkate alınarak yönetmeliğin öngördüğü geçirimsizlik önlemleri alınıyor. Genelde bu zenginleştirme atıkları sulu şekilde geldikleri için -yüzde 60-80 arasında su oranlarında geliyorlar- su içeren zenginleştirme atıklarının depolandığı atık barajlarında toplanan atık suyun yönetimi içinde alt ve üst drenaj sistemleri, atık su toplama havuzları, gözlem kuyuları da bulunmaktadır. Gözlem kuyuları hem memba tarafında hem mansap tarafında; memba tarafındaki referans noktası olarak kullanılıyor, mansap tarafındakileri izleme noktası olarak kullanılan kuyular olarak tanımlayabiliriz.

Süreci grafiksel olarak göstermek istersek... ÇED sürecinde belirtmiştik, bir maden atıkları yönetim planı sunuyorlar. Bu tasarım aşamasındayken ortaya çıkabilecek atıkların ne şekilde yönetileceğine dair böyle bir plan sunuyorlar. Sonra bu maden atığı depolama tesislerinin uygulama projeleri hazırlanıyor

ve bize sunuluyor. Bu uygulama projeleri onaylandıktan sonra inşaat aşamasına geçtiğinde bunların inşaat denetim süreci de takip ediliyor ve sonuçta inşaatı bittiğinde nihai denetim raporu Bakanlığımıza ulaşıyor. Bu rapor da inceleniyor, değerlendiriliyor ve yerinde uzmanlarımızca tetkikler yapıldıktan sonra, incelemeler yapıldıktan sonra maden atığı depolama tesisi onay belgesi veriliyor. Bu verildiği durumda hâlâ daha ortada bir madencilik faaliyeti bulunmuyor. Yani bu belgeyle, bu gibi hazırladıkları belgelerle çevre izin ve lisans belgesi almak için başvuru yapıyorlar.

Sayın vekillerim, diğer bir husus da biraz önce belirttiğim pasa depolama alanlarıydı. Asit üreten pasalarda, sülfürlü asit üreten pasalarda cevherleşme ihtiva etmeyen veya mevcut ekonomik ve teknik şartlara göre zenginleştirilmesi mümkün olmayan ancak işletme gereği üretilmesi zorunlu olan veya kazı işlemi dışında herhangi bir işleme tabi tutulmamış madde veya depolama tesisidir. Bunlar ikiye ayrılıyor: Biri asit üreten pasalar, diğeri inert pasalar. Biz asit üreten pasaların depolama öncesinde zemin geçirimsizliğiyle ilgili tedbirleri aldırıyoruz, bununla ilgili drenaj proje onayını biz yapıyoruz. Asit üreten pasalar; bildiğiniz gibi sülfürlü mineral madencilik faaliyetleri sırasında açığa çıkan pasalar, hava veya suyun içindeki oksijenle temasa geçtiklerinde oksidasyon sürecine girerek sülfürik asit oluşturuyorlar ve bu asit de su kaynaklarının pH değerlerini düşürüyor. Bunun önlenmesi için gerekli tedbirlerin alınması noktasında hem drenaj hem de zeminle ilgili yapılan çalışmaların projelerini biz inceliyoruz. Diğer hususta asit üretmeyen pasalar; bunların çevreyi kirletmeyecek şekilde depolanmaları yeterli, bizim bunlarla ilgili bir projemiz veya başka bir görevimiz bulunmuyor. Bunu da aynı diğer şekilde grafiksel olarak ortaya koymaya çalıştım; bunların süreci ne şekilde takip ediliyor? ÇED sürecinden sonra yerleri belirlenmiş olan alanlarda uygulama projesi, zemin geçirimsizliğiyle ilgili eğer... Asidik bir özellik olduğu için kireç taşıyla tamponlama da yapabilirler bazik hâle getirmek için, onun üzerine kil tabakasıyla sızdırmazlığı da yapabilirler. Bunlardan birini o şartlara göre uyguluyorlar ve bir drenaj hattı oluşturuyorlar. Bu proje, hazırlanan proje inceleniyor, değerlendiriliyor ve inşaat süreci içerisinde yerinde kontrol ediliyor, incelemelerden sonra da nihai denetim raporu yeterli olduğu kanaati oluşursa yerinde incelemeler yapılarak maden atığı depolama tesis onay belgesi bunlar için de veriliyor ve izin sürecine başvurmaları sağlanmış oluyor.

Diğer bir tesisimiz, bizim onay verdiğimiz yığın lîç tesisi. Bunu da şu şekilde ifade etmek isterim: Yığın lîçleri, maden ocaklarında kazılan cevherlerin boyutlandırma ve aglomerasyon yapıldıktan sonra kimyasal madde kullanılarak içinde değerli metallerin çözelti hâlinde elde edilmesi olarak tanımlanıyor literatürde. Literatür genelde ikiye ayırıyor lîçleri: Maden işletmelerinde açık alan yığın lîçi şeklinde veya kapalı bir tesis içinde tank lîçi şeklinde gerçekleştirilen zenginleştirme prosesleri olarak tanımlanıyor. Biz tank lîçiyle ilgili bir işlem yapmıyoruz çünkü bunlar proses olduğu için, o tank lîçi kapalı bir alan içerisinde, tank içerisinde işlem gördüğü için, çevreyle ilgili bir bağlantısı olmadığından bununla ilgili bir işlemimiz yok ama yığın lîçleri çevre üzerinde, toprak üzerinde işlem gördüğü için burada zemin sızdırmazlığı bizim açımızdan önemli. Başta da belirttiğim gibi, bize verilen yetkiler çerçevesinde -kanunlarımızdaki maddelerde de- toprağın, suyun ve havanın korunması noktasında biz tedbirleri aldırarak zorundayız. Bu nedenle yığın lîçi tesislerinde taban sızdırmazlığı önemli çünkü yer altı suyu kaynaklarının korunması veya oradaki toprağın kirlenmemesi açısından. Bu nedenle, yığın lîçlerinde ÇED sürecinden sonra bize uygulama projesi sunuluyor; bu uygulama projesinde bizim değerlendirdiğimiz -görev alanımız kapsamında- sızdırmazlığı ne şekilde sağlayacağıyla ilgili hususları incelemek. Burada sıkıştırılmış bir kil tabakası, üzerinde jeomembran tabakası oluyor ve ondan sonra bu tesisler bize proje onayıyla ilgili geliyorlar ve -bu süreç aynı şekilde- uygulama projesi kabul edildikten sonra inşaat denetimleri oluyor, inşaat süreci bittikten sonra nihai denetim raporu hazırlanıyor, bize sunuluyor, rapor üzerinde yeterli görüldüğü zaman yerinde incelemeler yapılıyor, arazideki incelemeler sonucunda da Maden Atığı Depolama Tesisi Onay Belgesi veriyoruz. Bunu Çevre

Yönetimi Genel Müdürlüğü veriyor, sonra ÇED Genel Müdürlüğünden izin ve lisans belgesi almak için başvuruyorlar -henüz daha tesis ortada yok- sonra MAPEG'den işletme izni alıyorlar, artık madencilik faaliyeti başlamış oluyor yani işletme izni aldıktan sonra maden tesisleri kurulmaya başlanabiliyor, sonra cevher yüklemeleri veya prosesleri oluyor. Bununla ilgili zaten bizim işletme iznine kadar görev ve alanımız bitmiş oluyor bu proje bazındaki.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu kullanılan membranın kullanım ömrü ne kadar, kaç yıl?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Yoğun petrol türevinden oluşturuluyor biliyorsunuz jeomembranlar, yoğunluk oranı yüksek bunların. Yönetmelikte öngörülen Avrupa Birliği standartları var; bizim TSE de, Türk Standartları Enstitüsü de aynı standartları kabul etti. Oraya o membranları koydurmadan önce firma -bunu satın alan- o membranın onayını TSE'ye sunuyor, bunun testleri yapıyor; yeterli dirence sahip olduğu öngörüldüğü zaman, TSE'den o belgeyi aldığında biz yoğun membranın serilmesine izin veriyoruz.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Kaç yıl?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani sahada kullanılan membranın ömrü kaç yıl?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Bir sefer çünkü onun üzerine malzeme geliyor, altında sıkıştırılmış kil tabakası var, üzerine düz bir alan oluşturuluyor, membran seriliyor, keçe tabakası da üzerine seriliyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kullanım ömrü ne kadar membranın? Onu soruyoruz.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Elli yıl ortalama.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Elli yıl...

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Ama daha fazla da... Biz burada yoğun bir membran kullanıyoruz, daha da gidebilir yani elli yıldan az öngörülmüyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Elli yıl sonra o membranı oradan söküp almak mümkün mü?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Şöyle: Bunlar depolama tesisleri olduğu için Sayın Vekilim, sonuçta hizmet süresi bittiği zaman terk ediliyor. Mesela, atık baraj için söyleyeyim: Üzerindeki su alınıyor, kurutuluyor, ondan sonra rehabilitasyon işlemleri başlıyor; liç için de aynı şekilde rehabilitasyon işlemleri başlıyor, kapatılıyor; altı ve üstü kapatılmış şekilde herhangi bir alıcı ortamla bağlantısı kalmıyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani altındaki membranın kullanım ömrü bittikten sonra o yığın liçinin içinde kalan veya dolaştırılan çeşitli solüsyonların, ayrıca içindeki metallerin -toprağa karışmaması gereken çeşitli metallerin diyelim- toprağa karışmasına engel olmak nasıl mümkün olabilir? İlgili firma da on yıl işletme yapıyor, sonra işini bitirip kendi ülkesine geri dönüyor, bizi de böyle bir yığın liç sahasıyla, yapay bir dağla baş başa bırakıyor ve 50'nci yılın sonunda da altındaki membran artık kullanılamaz hâle geliyor. Bu arada bölgeye sürekli yağmurlar yağıyor dolayısıyla yığın liç sahasında sürekli bir sıvılaşma da oluyor ve dolayısıyla da artık toprakla temas eder hâle geliyor. Yani ilk etapta toprakla temas etmemesini sağlamak için kullanılan membran elli yıl sonra kullanılamaz hâle geliyor, delik deşik oluyor ve dolayısıyla böyle bir durum gerçekleşiyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Vekilim, bu soru önemli. Bak, ben şöyle soracaktım, ben şöyle soracaktım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani elli yıl sonra bu geçirimsizlik nasıl sağlanacak, bununla ilgili Çevre Bakanlığı olarak planınız nedir?

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim... Sayın Vekilim... Sayın Vekilim, bak, ben şöyle soracaktım: “Liçleme sonrasında bu toprak bir yere depolandığında bu toprağı tekrar kullanabiliyor muyuz, tekrar ne zaman kullanıyoruz, ilanihaye bu toprak kirli olarak orada kalıyor mu, yoksa başka bir işleme tutulup tekrar doğada kullanılır hâle getiriliyor mu?” diye ben de soracaktım. Soru şeye gitmesin diye...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yığın liçindeki mi?

BAŞKAN ATAY USLU – Aynı şeyi, yığın liçteki aynı toprağı diyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Toprak değil.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Toprak değil artık.

BAŞKAN ATAY USLU – İşte, yığın liç, yığın liç.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tamam da o toprak değil Sayın Başkan.

BAŞKAN ATAY USLU – “Yığın liç tekrar doğada kullanılabilir mi, tekrar kullanılabilir mi, nasıl kullanılıyor?” sorusunu ben de soracaktım. Şimdi mikrofonumuz kapalı, onun için dedim yani mesela bu soru önemli, benim de not aldığım sorulardan bir tanesi, bunu özellikle sonra tekrar soracağız.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Ben kısaca cevap vereyim, hani sunumu bölmek için Sayın Vekilim. Yani dünyada uygulanan standart bu, Avrupa Birliğinde de uygulanan bu, dünyada da uygulanan bu. 50 santimetrelilik kil tabakası var sıkıştırılmış, 10 üzeri 9 sızdırmazlık özelliğine sahip yani bu zaten tek başına bile o kirliliği önleyebilecek vasıflara da sahip bir kil tabakası, daha üzerinde bir kil doğal olarak bulamıyorsunuz. Onun üzerine jeomembran seriliyor, dünyada uygulanan yöntem de bu. Ayrıca, liç için -bizim hani uzmanlık alanımız değil ama hocalarım da var burada- bizim orada yaptığımız incelemelerde...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani elli yıl sonrası için bir planınız yok, buradan bunu anlıyoruz.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Şöyle, proses burası Sayın Vekilim ama oradaki görüşmelerden şunu söyleyebilirim: Liç tesisinde burada düşük tenörlü şeyler elde edildikten sonra, belli bir süre sonra elde edilme süreçleri bitiyor, bu elli yılı bulmuyor. İşte, on beş, yirmi yılda bunlar bittikten sonra yıkıyor, tekrar su veriliyor, yıkıyor, içerisinde herhangi bir solüsyon kalmıyor, ondan sonra da kalan sular havuzlara alındıktan sonra rehabilitasyon süreci başlıyor yani liç içerisinde kimyasal bir şey kalmaması için yıkama işlemleri de yapılıyor. Bunlar elli yılı bulan bir şey değil süreç olarak çünkü doluyor zaten öncesinde.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Yani bu, şu demek aslında: Tonlarca su ve tonlarca toprağın kirlenmesi demektir, aynı zamanda su varlıkları açısından da ciddi bir sıkıntı çünkü orada tonlarca su ve toprak kullanılıyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Genel Müdürüm, devam edin, bu soruyu arkadaşlarla hep beraber soracağız.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sonra da üzeri rehabilitasyon prosesi çerçevesinde yine sızdırmazlık yapısı oluşturulup kapatılıyor ve öyle bırakılıyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani biz Türkiye’de rehabilite edilmiş bir yığın liç sahası örneklerini sizden isteyeceğiz, o örnekleri verdiğiniz durumda...

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Henüz bizde bu altın madenciliği yeni olduğu için kapatılan bir tesis yok Sayın Vekilim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani böyle bir örnek yok.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Evet, maden atıkları yönetiminde üretimi biten yığın lıç alanları...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İşte, çalışma devam ediyor. Ben de diyorum ki ilave bir planlamanız var mı? Anlaşıyor ki elli yıl sonra, bu membranın ömrü bittikten sonra onunla ilgili bir planlama yok.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Vekilim, aslında anlatamadığım için bütüncül olarak...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Sayın Genel Müdürüm, şunu bir daha tekrar eder misiniz? Biz anlamadık biraz önce anlattığınızı şeyi.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Yani yığın lıçı...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Yığın lıç ne, pasa ne ve ondan sonraki kalan şey ne, membranın dayanma şeyi? Çünkü yıkıyorsunuz onu orada.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Şimdi, şöyle...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Anlamadığım için soruyorum.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Ben önce, Bakanlık olarak, görev alanımız olarak şunu söyleyeyim de: Bizim kanunlarımız, görev alanlarımızı belirleyen kanunlarımız işletme proseslerinde bize yetki vermiyor, görev alanı olarak tanımlamıyor ama biz bu çevresel etkileri incelerken bunları da soruyoruz. Şimdi, yığın lıçı literatürde tanımlanan...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Dün Enerji Bakanlığı da yığın lıç sahasıyla ilgili konunun Çevre Bakanlığıyla ilgili olduğunu söyledi.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Efendim, ben görev alanımızı, kanunları okudum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Onlar size attı, şu anda siz de Enerji Bakanlığına atıyorsunuz.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Ben Enerji Bakanlığı diye söylemedim ama görev alanımızı söyledim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O anlam çıkıyor. Millî Eğitim Bakanlığını kastediyor olmayacağınıza göre Enerji Bakanlığını kastediyorsunuz.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Genel Müdürüm, devam edin. Bu soruları biz de not aldık, bu soruları tekrar soracağız.

Buyurun, siz sunuma devam edin.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Şimdi “yığın lıç” literatürde şöyle tanımlanıyor: Maden ocağından kazılan cevherin boyutlandırma ve aglomerasyon yapıldıktan sonra kimyasal madde kullanılarak içindeki değerli metallerin çözelti hâlinde elde edilmesi olarak tanımlanıyor. Maden işletmelerinde açık alanda yığın lıçı şeklinde ve kapalı bir tesiste tank lıçı şeklinde gerçekleştirilen zenginleştirme yöntemleri; lıç yöntemi.

Maden Atıkları Yönetmeliği -girişte de söyledim- faaliyetler sonucu ortaya çıkan atıkların yönetilmesiyle ilgili. Maden Atıkları Yönetmeliği'nde üretimi biten yığın lıç alanları maden atığı bertaraf tesisi olarak tanımlanıyor üretimi bittikten sonra, ondan sonra kapatma faaliyeti uygulanıyor. Yığın lıç tesislerinde işletme faaliyetinde çevre açısından tehlike arz eden kimyasalların kullanılması nedeniyle yığın lıç tesislerin taban geçirimsizlik sistemleri çevre mevzuatında tehlikeli atıklar için öngörülen kriterler çerçevesinde sağlanıyor. Burada ekranda da görüldüğü, işte onun altına yarım metre sıkıştırılmış, 10 üzeri 9 geçirimsizlikte olan kil tabakası serilmiş durumda, üzerine jeomembran, üzerine de o tekstil serilmiş durumda. Bundan sonra biz projeyi onaylıyoruz ve bundan sonraki süreç bizim karıştırdığımız bir süreç değil çünkü izin süreci, ondan sonra işletme süreci başlıyor; işletme süreci bizim görev alanımızda yok.

Sayın vekillerim, tabii, bu madencilik faaliyetlerini, bu tür faaliyetleri, biz bu işlemleri, onayları çevresel açıdan yaptıktan sonra bunların bir düzen içerisinde de kontrolü gerekiyor. İç izleme, dış izleme yolları var. Şimdi, yer altı suyu izleme açısından bizim maden atığı bertaraf tesislerinin yer altı sularına olası etkilerinin tespitine yönelik yürütülen izleme çalışmalarımız var. Bu membada en az 1 kuyu demiştik biraz önce; bu, referans noktası olarak kullanılıyor, mansapta da en az 2 kuyu açılıyor bir tesis için. Bu kuyuları şöyle düşünün: Membadan mansaba doğru giderken yer altı suyunun akış yönü -burada Devlet Su İşlerinden alınan yazılarla- ne tarafa doğruysa izleme kuyuları onun aşağısında açılıyor, akış aşağısındaki tespitler daha düzgün yapılırsın diye. Bu çerçevede açılan 3 kuyudan üç ayda bir izlemeler gerçekleştiriliyor, numuneler alınıyor ve laboratuvara gönderiliyor, orada analizleri yapılıyor, altı ayda bir de raporlaması alınıyor. Şimdi, kaza öncesinde söz konusu bu kazanın olduğu altın çıkarma faaliyetinin alanında -21 tane- 11 tane yer altı suyu izleme kuyusu var, 10 tane de yüzey suyu izleme noktası var. Bu çöpler, madenin flotasyon tesisi... Üç ayda bir raporlamalar bunlarla ilgili de yapılıyor. Maden Atıkları Yönetim Planı -biraz önce bizim Maden Atıkları Yönetmeliği'nin 2015 yılında çıkarıldığını belirtmiştim- iki yıl sonra, 2017 yılında yürürlüğe girdi. Daha önce Maden Atıkları Yönetim Planı yoktu, bu yönetmeliğe istinaden alındı ve bu tesis de 2017 yılında bize Bakanlığın yazısıyla, işte bu Maden Atıkları Yönetim Planı'nın sunum yazısıyla bize Maden Atıkları Yönetim Planı'nı 2017 yılında sunuyor. Yine, Çöpler, Maden Atık Depolama Tesisi de aynı şekilde. Atık depolama tesis onayı ise çöpler Maden İşletmesi Atık Depolama Tesisi Uygulama Projesi 2016 yılında yapıldığı için, Maden Atıkları Yönetmeliği o zaman olmadığından Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik çerçevesinde bunların projesi onaylanıyor. Yine, yığın lıçının 1, 2 ve 3'üncü fazları Maden Atıkları Yönetmeliği yürürlüğe girmeden önce olduğu için bunlarla ilgili bir onayımız olmamış, cevher üretimi başlamıştır. Uygulama projesi onayı bizim tarafımızdan yapılmamıştır o zaman ama 2018 yılında 4'üncü fazı, Bakanlığımız geçirimsizlik yapısını onaylıyor ve 2018 yılında 4'üncü faz başlıyor. Yine, Maden Atığı Depolama Tesisi onayıyla ilgili; ÇED süreci, uygulama projesi, inşaat denetimi, nihai denetim raporu, yerinde inceleme, sonra Maden Atığı Depolama Tesisi Onay Belgesi veriliyor; çevre izin ve lisans süreci devam ediyor. Çöpler, Maden Atık Depolama Tesisi atık barajı inşaat süreçleri Devlet Su İşleri tarafından yetkilendirilmiş, izin belgesi verilmiş, su yapıları denetim firmaları tarafından Bakanlığımız adına denetleniyor. Bunu neden öngördük? Çünkü Devlet Su İşleri baraj yapma konusunda uzman bir kuruluşumuz, dünya tarafından da bu biliniyor. Dolayısıyla, barajın stabilitesi, dayanıklılığı, şusu busu -atık tesisler için- bizim uzmanlık alanımız olmadığı için bu firmalardan yararlanıyoruz. Burada o konuda Devlet Su İşleri tarafından bunların yetkinliği belirlenmiş. Çöpler Maden Atık Depolama Tesisi inşaatının tamamlanmasının ardından 2019-2023 yılları arasında işletmeye faz 1, faz 2, faz 3 ve faz 4 için Maden Atığı Depolama Tesisi Onay Belgesi verilmiştir. Mevcut durumda da bu maden atığı depolama tesisinin doluluk oranı yüzde 72,5'tur şu anda. Fotoğrafta da oradaki mevcut maden atığı depolama tesisinin durumu görüldüğü.

Fazlarla ilgili biraz önce belirttim; işte, 2009 yılında faaliyete geçiyor tesis, 1'inci, 2'nci, 3'üncü liç tesisinin fazlarını 2010 yılında inşa ediyor ve işletmeye geçiyor. 2017 yılında, yönetmelik yürürlüğe girdikten sonra biz 2019 yılında faz 4'ün zemin geçirimsizliği proje onayını yapıyoruz ama 2017 yılında da Maden Atıkları Yönetmeliği yürürlüğe girdiği için bunların atık yönetimiyle ilgili planlarını alıyoruz.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Her fazda size başvuruluyor mu bunun onayı için? Yani proje size sunuluyor mu her fazda?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Evet.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Her fazda size sunuluyor ve siz onay veriyorsunuz değil mi?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Her fazda geçirimsizlik onayı alınıyor. Ama burada şunu ifade edeyim: 1'inci, 2'nci, 3'üncü fazların inşaatı yönetmelikten önce, 2010'da yapıldığı için bize bir onaya gelmemiş durumda çünkü o zaman bir mevzuat yok.

Maden Atıkları Yönetmeliği'nin 11'inci maddesinin (12)'nci fıkrasında “Yığın liç tesislerinin taban teşkilinde en az bu maddenin dördüncü fıkrasında yer alan kalınlık ve geçirimsizlik hükümleri uygulanmak zorundadır.” diyor. Biraz önce de belirttiğim o standartların sağlanması gerekiyor; tehlikeli maddeler için öngördüğümüz, dünyada uygulanan en sıkı standartlar aslında bunlar. Bu çerçevede, yığın liç tesisinin taban geçirimsizliği inşaat tamamlandıktan sonra Maden Atık Depolama Tesisi Onay Belgesi verilmektedir. Akabinde, Çevre İzin ve Lisans Belgesi düzenleniyor, işletme izni alındıktan sonra -biraz önce de ifade ettim- MAPEG tarafından işletme izni verildikten sonra yığın liçinin proses kısmı yığılmaya başlanıyor. Bu arada bizim bir görevimiz yok artık yani orada bizim bu geçirimsizlik onayı yapıldıktan sonra, çevre izni verildikten sonra Bakanlığımızın sadece denetim kısımları kalıyor, o da çevreyle ilgili denetim kısımları.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Denetimi ne zamandan ne zamana yapıyorsunuz?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Şimdi, iki denetim var; iç ve dış denetim. Biraz önce ifade ettim, oradaki çevreyle ilgili denetimler, su izlemeyle ilgili, yer altı suyu izlemeyle ilgili 21 tane gözlem noktası var; 11'i yer altı suyu, kuyu suyu gözlem noktası, üç ayda bir numune alınıyor bunlardan.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Üç ayda bir mi?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Üç ayda bir laboratuvarlarda analizi yapılıyor ve altı ayda bir raporlanıyor.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Sayın Genel Müdürüm, liçin yüksekliğinin kaç metre olması lazım ve bunun denetimine kim bakıyor?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Bizim, liçin prosesiyle ilgili bir görevimiz yok.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Hangi bakanlık bakıyor buna?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Yani bizim görevimiz değil Sayın Vekilim.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Bu yığın liç sahasının yüksekliğiyle ilgili ÇED'e uygun olup olmadığını izleme görevi kime ait, hangi bakanlığa ait?

MEHMET ATMACA (Bursa) – Bu ÇED süreçlerinde hep uygulama projesinden bahsediliyor; bu, geçirimsizlikle ilgili bir uygulama projesi midir, yoksa liçin şekliyle ilgili bir uygulama projesi yok mu? Yani yükseklik...

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Liçin işletme uygulama projesiyle ilgili, işletme tesisleriyle ilgili bize zaten görev verilmediği için bizim böyle bir şey yapmamız kanunsuzluk olur, usulsüzlük olur yani kanunlarımızda böyle bir görev yok.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Enerji Bakanlığı dün yaptığı toplantıda bu konunun tamamen Çevre Bakanlığına ait olduğunu söyledi de defendim onun için...

ŞAHİN TİN (Denizli) – Sayın Genel Müdürüm, sanırım şöyle: Size proje sunumu vermeleri lazım. Yani firma “Ben şunu şu şekilde şu şeyde yığacağım veya aralıklarla yapacağım...” diye tesisin maden...

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Vekilim, şimdi, bizim Maden Atıkları Yönetmeliği’ mizde üretimi biten liç alanları “maden atığı bertaraf tesisi” olarak tamamlanıyor. Yine, 11’inci maddede yığın liçinin geçirimsizliğinin ne şekilde sağlanacağıyla ilgili uygulama projesi isteniyor. Yani bizim mevzuatlarımızda prosesle ilgili, işletme prosesiyle ilgili burada “Yetkilisiniz, görevlisiniz.” diye bir hüküm yok ama 4 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nde madde 768 (c) bendinde, ilgili kurumun izin ve ruhsat sahalarındaki, maden sahalarındaki faaliyetleri takip etmek, faaliyetleri işletme projesine uygunluk açısından denetlemek, takip ve yönetimini sağlamak görevi var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Genel Müdürüm, ÇED izleme ve denetleme göreviniz var ve Anagold’un Mart 2021 yılı nihai ÇED raporuna göre diyor ki: “Yığın liç sahasında mevcut durumda toplam 58 milyon ton kapasite olarak ilk 4 fazın inşası tamamlanmıştır ve Mayıs 2020 itibarıyla bu alana 53,7 milyon ton cevher serimi yapılmıştır.” Aynı sahaya ilgili Şubat 2022 tarihli Kartaltepe’nin nihai ÇED raporunda da “Ekim 2021 itibarıyla yaklaşık 58 milyon ton cevher yığın liç sahasına serilmiştir.” diyor. Faz 5 ve faz 6’nın inşaatları tamamlanmadığına göre bu kayan kütlelin bulunduğu yığın liç sahasının mevcut kapasitesi 58 milyon ton. Dün itibarıyla, Enerji Bakanlığının yaptığı sunumda, burada verdiği tabloya göre, heyelanın hemen öncesinde yığın liç sahasında ilk 4 fazın üzerinde, 68 milyon ton cevher yığılmış durumda. 10 milyon ton fazla kapasiteyle yüklenmiş, aşırı yükleme yapılmış, belli ki üretim zorlaması olmuş. Şimdi, siz biraz önce ifade ettiğiniz nihai ÇED raporunda belirtilen kapasitenin aşıp aşılmadığını denetliyor musunuz Çevre Bakanlığı olarak, ÇED izleme ve denetleme görevinize dahil olarak bu görevi yerine getiriyor musunuz, getirmiyor musunuz? Buradaki yığın liç kapasitesinin üzerinde bir yükleme yapıldığını denetlediniz mi, denetlemediniz mi?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Vekilim, 2014 “ÇED Olumlu” kararına esas rapordaki ve 2008 “ÇED Olumlu” kararına esas rapordaki yığın liç kapasitesi.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O kapasitenin bir ön şartı var, faz 5 ve fazla 6’nın inşa edilme şartı. Planlanan kapasite o bahsettiğiniz kapasiteler.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Vekilim, 2008 “ÇED Olumlu” kararında yığın liç 34,2 milyon ton, 2014 ÇED raporunda 39 milyon ton ilave edilerek 2014 ÇED kararı sonrasındaki toplam planlanan kapasite 73,2 milyon ton yani 73,2 milyon ton planlanan kapasiteye 68 milyon ton dahi olsa ulaşmamıştır.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Genel Müdürüm, bakın, ben elektrik mühendisiyim, çarpmayı toplamayı bilirim. Eğer bu yaptığınız açıklamayı inanarak yapıyorsanız gerçekten çok acı; yok eğer yanlışlıkla bu açıklamayı yapıyorsanız o daha da acı.

Bakın, ÇED raporları şunu söylüyor, diyor ki: “Buradaki toplam kapasite 4’üncü faz inşasının tamamlanmasıyla birlikte 58 milyon tona çıkmıştır; 4 fazın kapasitesi 58 milyon ton.” 5’inci faz tamamlanmamış, 6’ncı faz yapılmamış, dolayısıyla kapasite 58 milyon tonda kalmış ama 2021’de

nihai ÇED raporu şunu söylüyor: “Eğer siz 5’inci ve 6’nı fazı yaparsanız o zaman kapasitenizi 85,3 milyon tona çıkarabilirsiniz.” 2014’te de şunu söylüyor: “Eğer siz 5’inci faz inşasını tamamlarsanız kapasitenizi 73 milyon tona çıkarabilirsiniz.” Söylediği bu. Kaldı ki ilave ediyorum, bu kütle kayma olayı 4 fazın üst üste yığıldığı yığın liç sahasında olmuştur. Dolayısıyla, şirketin de beyanına göre zaten her fazda 8 basamak olması gerekiyor, her basamağın 8 metre olması gerekiyor, her fazın toplam 64 metre olması gerekiyor, 4 fazda da 256 metrelik yükseklikte bir yığın liç sahası öngörülüyor ve bu felaket de 256 metrenin hemen üzerinde yani 32 katlı olması öngörülen ilk 4 fazın aşımında, 33’üncü katta gerçekleşiyor. Bu noktada bir denetim eksikliği de açık bir şekilde görülüyor yani ÇED raporları bunu söylüyor.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR –Sayın Vekilim, şu anda 2021 karara esas ÇED raporunun 35’inci sayfasını okuyorum: “2014 ÇED raporu çalışmaları kapsamında yığın liç tesisi 73 milyon ton kapasiteli ve 5 fazlı olarak planlanmıştır.”

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Doğru, planlanmış ama 5’inci faz yapılmadı hiç.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR –Zaten ÇED süreçleri planlanan projeler için gerçekleştiriliyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tamam, ya 5’inci faz sahada hazır değil, yapılmamışsa siz nasıl 73 milyon tona çıkıldığını söylüyorsunuz?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR –73 milyona çıkılmadı Sayın Vekilim. Planlanan 5 fazlı 73 milyon ton toplam kapasite.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Evet.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Devam ediyorum: “Yığın liç sahası hâlihazırda 4 faz olarak inşa edilmiş olup toplam kapasitesi 58 milyon ton cevherdir. 2’nci kapasite artışı projesi kapsamında 2014 yılında planlanmış 5’inci fazda değişikliğe gidilerek toplam kapasitesi 27,3 milyon ton olan yeni faz 5 ve faz 6 inşaatlarının yapılması ve toplam liç sahası kapasitesinin 85,3 milyon ton cevhere çıkarılması planlanmaktadır.”

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu planlamaların inşaat kısımları hiç yapılmadığı için biz hâlâ mevcut 58 milyon tonluk kapasiteyi devam ettiriyoruz.

Buyurun.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – “2019 Kasım ayı sonu itibarıyla yığın liç sahasında depolanan cevher miktarı 53 milyon 737 bin 320 ton olarak gerçekleşmiştir.”

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Evet, ben de size Kartaltepe Madencilik’in nihai ÇED raporundan söylüyorum.

RESUL KURT (Adıyaman) – Sayın Başkanım, bu kadar olmaz ki! Böyle bir usulümüz yok yani!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Nihai ÇED raporu, bakın, Şubat 2022; siz 2019’dan örnek verdiniz, ben 2022’den örnek veriyorum.

RESUL KURT (Adıyaman) – Yani böyle bir usulümüz yok, soru sormazsınız!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, açın, bir de Kartaltepe’nin nihai ÇED raporuna bakın, ne diyor?

RESUL KURT (Adıyaman) – Bu kadar olmaz ki, her gün aynı şeyi yapıyor!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Diyor ki: “Ekim 2021 itibarıyla yaklaşık 58 milyon ton cevher yığın lıç sahasına serilmiştir.” Kapasite zaten Ekim 2021 tarihinden itibaren dolmuş, burada aşırı yükleme var.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Değerli Vekilim, karşılıklı diyalogla anlamayız ki.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 5’inci faz tamamlanmamış, tamamlanmış olsaydı oraya yığın yapılması gerekirdi.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bakın, siz mühendissiniz, ben hukukçuyum. Bir sunumu dinleyelim, sonra soruları soralım. Bunların hepsini ben de öğrenmek istiyorum.

(AK PARTİ ve CHP milletvekilleri arasında karşılıklı laf atmalar, gürültüler)

RESUL KURT (Adıyaman) – Tahammüllü olun efendim! Beş dakika konuş, yirmi beş dakika soru sorsun(!) Bir saat oldu, ayıp ya! Çok ayıp ya, çok ayıp ya!

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey...

(Mikrofon Başkan tarafından kapatıldı)

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu noktaya kadar konuştuk ama...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bakın ama gerçekten ben de öğrenmek istiyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, 7 işçimiz şu anda enkaz altında, en önemli soruyu soruyorum, geçiştirmeyin, Genel Müdür cevap versin.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Geçiştirmiyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Genel Müdür cevap versin.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, Sayın Vekillerim, Deniz Bey’e küçük bir soru hakkı verilmiş ama şöyle yapıyoruz...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Mevcut 4 fazın kapasitesi 58 milyon ton.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Zaten cevap verecek ama siz de kameraya...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Cevap vermeye çalışıyor, cevap veremiyor, sorun burada.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Çünkü sunum arasına girdiniz, özet geçmeye çalışıyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Düzenimizi bozmuyoruz, sistemimizi bozmuyoruz. Nezaketle herkes birbirine hitap etsin arkadaşlar, temiz bir dil kullanalım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Endekslenmiş ilave bir kapasiteyi yapılmış gibi anlattı. Yani bunu bilerek yapıyorsa Meclis Araştırması Komisyonuna bilerek yanıltıcı bilgi veriyor. Bilmeyerek yapıyorsa da görevinin gereğini bilmiyor ve bu felakete giden yolda da...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Deniz Bey, kameranız açık diye böyle konuşuyorsunuz.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Ya, yapmayın Allah aşkına, kamerayla ne alakası var?

BAŞKAN ATAY USLU – Sunuma devam edelim. Bütün arkadaşların sorularına yazılı cevap isteyeceğiz, sonuna kadar bütün soruların sorulmasına izin vereceğiz, geniş çerçevede bu konuyu inceliyoruz, inceleyeceğiz.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bu toplantının insicamına uygun bir üslupla yapmıyorsunuz bunu, kamera açık diye böyle yapıyorsunuz.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Verecek bir cevabı varsa neden korkuyorsunuz?

BAŞKAN ATAY USLU – Ama toplantının düzenini, nizamını, intizamını bozmayalım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O anda cevap verebilir.

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey, yorumlarımızı birazdan mikrofon açtığımızda yapabilirsiniz. Teşekkür ederiz.

Evet, sunumda kaldığımız yerden devam ediyoruz.

(AK PARTİ ve CHP milletvekilleri arasında karşılıklı laf atmalar, gürültüler)

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Sunum arasında özet bir şey soruyor, soru-cevap bölümüne geçsin, ayrıntılı konuşsun.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Komisyon üyelerimiz...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, tek soru: Yığın liç sahasının mevcut kapasitesi 58 milyon ton...

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey, sizin için şöyle bir şey yapacağız: Bir dahaki toplantıda yalnızca sizi getireceğiz, bürokratlarla soru-cevap yaptıracağız karşılıklı, bunu istiyorsunuz herhâlde.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – En önemli soru; geçiştirmeye çalışıyorsunuz.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ya, niye geçiştirelim? Hayır, niye geçiştirelim yani?

BAŞKAN ATAY USLU – Ama burada 22 üyemiz var, 22 üyemiz de soru soracak. Hepsinin de sorusu çok önemli, çok hassas. Dün ilgili Bakanlığa yüzlerce soru soruldu, bugün yine soru sorulacak.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, tek soru: Yığın liç sahasının mevcut kapasitesi 58 milyon ton...

BAŞKAN ATAY USLU – Biz size soru sormayın demiyoruz ama düzene dikkat edin, intizama dikkat edin, toplantının düzeni var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – ...ama Çevre Bakanlığı bize planlanan, endekslenen kapasiteyi mevcut kapasite olarak ifade ediyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey, söylediklerinizin hiçbiri kayda geçmedi. Bak, bunlar önemli olabilir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Nasıl geçmedi? Stenograflar var.

BAŞKAN ATAY USLU – Daha sonra sizin mikrofonunuzu açacağım, soru-cevap kısmında bunların değerlendirmelerini yapacaksınız, sorularınızı soracaksınız, yetmezse tekrar süre de vereceğim ama önce bir sunuyu bitirelim çünkü bütün arkadaşlarımızın merak ettiği konular var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bütün felaketin özü...

BAŞKAN ATAY USLU – Bütün arkadaşlarımız sizin gibi karşılıklı bir soru-cevaba giderse bu Komisyonun bir anlamı olmaz.

ŞAHİN TİN (Denizli) – Deniz Bey, haklısınız, doğru söylüyorsunuz, ben sizi destekliyorum da şu konuları bir bitirelim, ondan sonra...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Her gün aynı cümleleri 150 kere kuruyoruz ya, böyle bir çalışma şekli mi olur?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ne kadar önemli, soruyorum, soruyorum...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Çok önemli ama bizi geçiştiriyor pozisyonuna düşürmeyin.

RESUL KURT (Adıyaman) – Biz de soruyoruz ya... Sorular kameraya sorulmaz, muhatabına sorulur.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Muhatap karşında oturuyor, yüzüne bakarak soruyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, en başta ne dedik? Bir bilgi sahibi olalım, daha sonra fikir sahibi olacağız. Sonuna kadar bir bilgi sahibi olalım, soracağız.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm, sunuya devam ediyorsunuz. Sayın Genel Müdürüm, sunuya devam edin. Soruları da kaydedin, eğer vermediğiniz cevaplar varsa bu sununun sonunda onların cevaplarını da isteriz sizden.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Başkanım, değerli Komisyon üyelerimiz; yığın liçi tesisinin 2022 yılında kaymasıyla ilgili bir durum vardı. O zaman deprem olayından sonra bu denetlemeleri yaptırıyorduk ve burada da 1292 kodu ile 1346 kodları arasında 4’üncü fazda 400 metreküplük bir kayma olayı meydana gelmiş. Biz görevlendirmeyi firmaya yapıyoruz ve firma tarafından hasar gören jeomembran ve geosentetik kil malzemenin tamir edildiği, kalite kontrollerinin yapıldığı, tüm çalışmaların tamamlandığı ve yığın liçinin...

(Uğultular)

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Genel Müdürüm, biraz yüksek sesle ve mikrofonu kendinize tutarak...

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Peki, efendim.

27/3/2022 tarihinde 1292 ile 1346 kodları arasında 4’üncü fazda -batı kısmında oluyor bu- 400 metreküplük bir kayma olayının meydana geldiği haberi alınınca firma görevlendirildi ve yerinde incelemeler başlatılıyor ve tamiratı gerçekleştiriliyor. Burada jeomembranda bir hasar var mı kontrolleri yapılıyor. Hasar gören jeomembran ve geosentetik kil malzemenin tamirinin edildiği, kalite kontrollerinin yapıldığı tüm çalışmaların tamamlandığı tarafımıza bildiriliyor ama o arada, tabii, diğer olaylar da olunca Bakanlık tekrar bir üniversiteye, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi İnşaat ve Maden Mühendisliği bölümünden oluşan öğretim üyelerine bir akademik çalışma daha yaptırıyor, onlar da aynı süreci teyit ettikleri için bu şey tamamlanıyor.

Şimdi, sahada kaza sonrası yapılan çalışmalara Genel Müdürlüğümüz açısından geldiğimizde, 13/2/2024 tarihinde heyelan olayının ardından il müdürlüğümüz uzmanları iki saat içerisinde olay yerine intikal etmiş, merkez birimlerimiz de aynı gün -biraz önce Sayın Bakanımız da söyledi- beş saat içerisinde arazide bulunan ekiplerimiz ulaşıyor. Ertesi gün de Sayın Bakanımız başkanlığında bizler de sahaya intikal ettik. Ayrıca, İTÜ’yle iletişime geçilerek 10 kişilik bir grup bilim adamıyla birlikte bir gün sonra onlar da geldiler ve sahada geniş kapsamlı bir inceleme ve değerlendirme çalışmaları yapıldı. Bu çalışmalara Bakanlığımızca görevlendiren su yapıları firması ile oradaki firmaları da davet ettik ve alan incelemelerini gerçekleştirdik. 13/2/2024 tarihinde gerçekleşen heyelan sonrasında maden sahası içerisinde yer alan acil olarak yapılması gereken işleri tetkik ederken tesis kapatıldı ama tabii, yığın liçinden süzölmeye devam eden solüsyonlu sular vardı, onların önünde havuzları var, bu solüsyonlu suların olduğu bu havuzlara hidrojen peroksitle muamele yaptırarak ve buradaki siyanür oranlarını yüzde 1’in altına düşürttükten sonra tekrar depolama barajına, atık depolama barajına gönderttik. Depolarında bulunan kimyasalları da sahadan uzaklaştırmalarını sağladık. Bu fotoğrafta da görüldüğü gibi, 1’inci faz duruyor, 3’üncü faz aslında kaymış durumda, 2’nci faz ile 4’üncü fazın da uçlarından 3’üncü faz kayarken koparmış görünüyor.

Heyelan sonrası yapılan çalışmalarda -Enerji Bakanımız oradaydı zaten- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı başkanlığında gerçekleştirilen ilk kriz merkezi toplantısında arama ve kurtarma çalışmalarının hızlandırılması ve heyelan riskinin ortadan kaldırılması için konular tartışıldı ve olabilecek yeni heyelan risklerinin engellenmesi, geçici depolama alanlarının hemen tespit edilmesi, buraya dökülen atıkların depolanması ve kurtarma çalışmalarının tamamlanması gerektiği ortaya konuldu. Bu yapılan...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Enerji Bakanı oradaydı ama siz Çevre Bakanlığınız. Çevre Bakanı neredeydi?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Biz, Bakan Yardımcımız başkanlığında ilgili genel müdürlükler ve ekibimiz oradaydık efendim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sizin onu anlatmanız gerekmiyor mu? Enerji Bakanlığının başkanlığındaki kriz merkezinin toplantısındaki süreci anlatıyorsunuz.

RESUL KURT (Adıyaman) – Sayın Başkanım, böyle bir usul yok ya. Böyle olmaz ya.

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey, sizin için önümüzdeki hafta bir toplantı ayarlıyorum. Yalnızca siz gelin, karşıda bürokrat arkadaşlar soru-cevap yapalım. Böyle bir yöntem yok, bu Komisyonunda 22 kişi var. Arkadaşlar, 22 kişi var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, Çevre Bakanının nerede olduğunu söylemesi lazım.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Nereden bilecek? Önemli bir görevi vardır belki.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bundan daha önemli görev mi olur?

(AK PARTİ ve CHP milletvekilleri arasında karşılıklı laf atmalar, gürültüler)

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar...

ALİ TEMÜR (Giresun) – Hastadır belki, evde hastadır belki. Sana mı soracak?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Olmadığını ben biliyorum.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Hayır, sana mı soracak? Evde hasta, yatıyordur.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 14 Şubat 2024; iş insanlarıyla toplantı yapmış kentsel dönüşümde. 19 Şubat 2024; Osmaniye’de, Adana’da kura çekimlerine katılmış.

BAŞKAN ATAY USLU – Efendim, sizi bilirkişi olarak atayalım istiyorsanız.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Keşke biraz da Beşiktaş yangınından konuşsaydın.

ALİ TEMÜR (Giresun) – İstanbul Beşiktaş’ta yangın oldu, belediye başkanı neredeydi?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bir de 9 işçi enkaz altındayken Adana’da seçim iletişim ofisinin açılışını yapmış, yüz yetmiş iki saat sonra gelmiş, bir hafta sonra gelmiş.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Size mi soracak? İşinize bakın ya!

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Biz işimize bakıyoruz, siz de işinize bakın!

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Bakan Yardımcısı oradaydı.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Siz de işinize bakın!

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Burada Çevre Bakanlığı bürokratları gelip Enerji Bakanının ne yaptığını anlatıyorsa bir absürtlük var.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Başkanım, ara verelim, böyle toplantı olmaz ya!

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – İstanbul’da 29 kişi... Belediye başkanınız dahi gitmedi oraya. Bunun hesabını verin!

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Sizin yirmi iki yılda o kadar çok soruya cevap vermeniz gerekiyor ki bir tane Beşiktaş mı?

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Ne demek istiyorsun yani ne demek bir tane Beşiktaş? Orada benim akrabam öldü, ne biçim laf yani “Bir tane Beşiktaş.”

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Çevre Bakanının ne yaptığını anlatması lazım. Çevre Bakanı Türkiye’nin en büyük çevre felaketinin olduğu bölgeye yüz yetmiş iki saat boyunca gitmedi, seçim ofisi açılışı yapmış. Yazık, yazık!

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Yangında kaç kişi öldü orada, bir de yanarak öldü. “Bir tane Beşiktaş...”

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Ya, bir tane... Şu anda Komisyondayız.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Orada insanlar yanarak öldü.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Komisyonla ilgili söz söyleyin.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Ne demek “Bir tane Beşiktaş.” Orada benim akrabam öldü.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Tamam. Şu an Komisyonla ilgili lafın olsun.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – “Bir tane Beşiktaş...” Ne kadar basit ya, ne kadar basit.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Sesini yükseltme bana!

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Sen yükseltiyorsun. Öyle “Bir tane Beşiktaş...”

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Sen benimle bu şekilde konuşamazsın.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Lafa bak, “Bir tane Beşiktaş...” Orada insanlar can verirken can değil mi?

(AK PARTİ ve CHP milletvekilleri arasında karşılıklı laf atmalar, gürültüler)

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın vekillerim... Sayın vekillerim...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Vekil, parmak sallama! Parmak sallamayın!

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Deniz Bey, istediğiniz bu, seyredin. Bilgiye ulaşmak, gerçeği duymak istemiyorsunuz, istediğiniz bu.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, biz hangi komisyondayız? Burası İliç Komisyonu değil mi?

BAŞKAN ATAY USLU – Değerli arkadaşlarım...

Değerli milletvekili arkadaşlarım, lütfen, gündemimize dönelim. Bakın, bu tartışmaların bu Komisyona faydası yok. Yapmış olduğunuz iş, doğru değil. Size her türlü konuşma hakkını vereceğiz ancak başkalarını sabote etmeyin.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Deniz Bey, kameranızın açısını genişletin herkes görsün.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Yanarak öldü, ne demek “Bir tane Beşiktaş.”

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Burası İliç Komisyonu, buranın hesabını ver önce, buranın hesabını verin!

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Böyle bir şey var mı ya? “Bir tane Beşiktaş...”

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Araştıralım, verin araştırma önergesini. Biz bir şeyden korkmuyoruz.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Belediye Başkanı gitmemiş, Büyükşehir gitmemiş, hiçbiri gitmemiş. Hâlâ konuşuyorsun, hafife alıyorsun, bir de sesini yükselterek haklı çıkacağını sanıyorsun.

GAMZE TAŞCIER (Ankara) – Verin araştırma önergesini, verin araştırma önergesini.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – “Bir tane Beşiktaş”mı! İstanbul’un göbeğinde oldu bu.

BAŞKAN ATAY USLU – Bakın, burada bilgi almak isteyen arkadaşlarımız var, bilgi almak isteyen arkadaşları sabote etmeyin. Bilgi sahibi olmadan fikir sahibi olmak yanlıştır. Şu anda yaptığınız iş doğru değildir.

Toplantıya beş dakika ara veriyorum.

Kapanma Saati:16.08

ÜÇÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 16.20****BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)****BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)****SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)****KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)**

BAŞKAN ATAY USLU – Kıymetli arkadaşlarım, toplantımızı açıyorum.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

2.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz'in sunumu esnasında milletvekilleri arasında yaşanan tartışmaya, temiz bir dil kullanılması gerektiğine ve Komisyonun çalışma prensibine ilişkin açıklaması

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, toplantımızın bir önceki bölümünde istenmeyen tartışmalar oldu. Her seferinde söylüyorum; tartışma olacak, mutlaka fikir istişaresi olacak, mutlaka fikirler birbiriyle çatışacak, çakişacak, karşılıklı fikirler ortaya konulacak ama bir kere temiz bir dil kullanalım, üslubumuza dikkat edelim. En başta da söyledik: Bakın, biz üç ay beraber çalışacağız, yoğun bir mesaimiz olacak. Birbirimizi incitici sözde bulunmayalım, yüksek sesle konuşmamak bence doğru bir şeydir; fikrimizi yükseltelim ama sesimizi yükseltmeyelim diyorum. Herkes fikrini söyleyecek.

Çalışma prensibi olarak şunu öngörüyorum, tekrar söylüyoruz: Bir düzenin olması gerekir. 22 arkadaşımız burada eşit, 22 arkadaşımız da konuşmak istiyor hatta Komisyonumuza dışarıdan gelip söz almak isteyen milletvekilllerimiz var, onlara da söz vereceğiz zaman zaman, netice itibarıyla onların da merak ettikleri var ama Başkanın görevi adaletli olmak. Biz bu adaleti sağlamak için şunu yapalım diyorum: Sunuyu dinleyelim, sunuyu dinledikten sonra dün herkese beş dakika söz verdik, beş dakika üzerine ek süre de verdik, tolere de ettik sözünü bitirsin diye. 1'inci turda herkes fikrini ve sözünü söyledi, 2'nci tura geçtik, 3'üncü tura geçtik, 4'üncü tura geçtik, ta ki soru kalmayıncaya kadar, söz kalmayıncaya kadar dün toplantımızı devam ettirdik, bugün yine devam ettireceğiz. Bizim için çalışma saatinin sonu yok ama birbirimizi itham edersek, araştırma komisyonluğundan çıkıp bir suçlama komisyonu durumuna getirsek hiçbirimiz rahat bir şekilde çalışmıyoruz.

Ben tekrar söylüyorum, fikirlerimizi söyleyelim, herkes zamanı çerçevesinde söylesin, kendi zamanı içinde konuşmayan arkadaş şunu bilsin: Bir başka arkadaşın zamanını çalmıştır, bir başka arkadaşın zamanından almıştır; doğru bir şey değildir. Ben Mecliste sesin yükseltilmesinin doğru olmadığını düşünüyorum, Mecliste herkesin her noktada konuşmasının doğru olmadığını düşünüyorum. Yeteri kadar konuşma hakkı tanımazsak bunu onların ama yeteri kadar konuşma hakkı tanıyacağız. Toplantının en başında da söyledim, her soru sorulacak, akıllarda hiçbir soru kalmayıncaya, hiçbir şüphe kalmayıncaya kadar çalışacağız. 1'inci tur, 2'nci tur... Bakanlığımızı çağırdık, bürokratları çağırdık, bölgeye gittik, tekrar çağırmamız gerekiyorsa tekrar çağıracağız, tekrar dinleyeceğiz, tek başına ayrı bir genel müdürlüğümüzü dinlememiz gerekiyorsa onu tekrar çağıracağız, tekrar dinleyeceğiz; bunların hepsi olacak ama lütfen birbirimizi tolere edelim ve doğru bir dil kullanalım diyorum.

Teşekkür ediyorum.

Ara vermiştik, şimdi sunumunu bitirmesi için Genel Müdüre tekrar söz veriyorum.

Buyurun.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Başkanım, ben de söz almak istiyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Sunudan sonra lütfen.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ben çok adil olmadığınızı düşünüyorum. Deniz Bey saatlerce konuşuyor, bağılıyor, biz de dinliyoruz. Ben itirazımı ifade etmek istiyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Efendim, bir arkadaşımızın yanlış bir tutum içinde bulunmasının hepimizi yanlış tutum içerisine sürüklememesi lazım.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Tutanaklara geçmesi gereken cümlelerimiz var bizim.

BAŞKAN ATAY USLU – Tekrar ediyorum, biz bütün arkadaşlarımıza eşit söz hakkı vereceğiz. Ben arkadaşlarımdan şunu istiyorum: Bakın, arada ufak tefek tolere ediyoruz ama lütfen sorularınızı biriktirin, sunu bittikten sonra sorun. Benim de şu ana kadar 8 tane sorum var arkadaşlar, ben de biriktirdim yani ben de merak ediyorum. “Ya, Başkan olarak bana bir pozitif ayrımcılık yapın, şu soruya cevap verin.” demiyorum, demem de, yanlış da olur. Sizin merak ettiğiniz soruların hepsi bizde de merak konusu.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Mikrofon açık değilken de kayıt düşülüyorsa ben de bu usulü yapacağım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekilim, sizin hakkınızı da savunabilirim. Sayın Başkan, söz vermenizi talep ediyorum.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Burada araya girip...

BAŞKAN ATAY USLU – Zaten, ha, onu da söyleyeyim: Bakın ben zaman zaman uyarıyorum...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – ...kendisine duyar kasıp kamuoyunu yanlış etkilemeye çalışan, çalışmaları provoke eden herkesi kınıyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Söz verebilirsiniz. Değerli Başkanım, vekilime söz verin.

BAŞKAN ATAY USLU – Ben kime söz vereceğime kendim karar verebilirim Deniz Bey.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Vatandaşı hepimiz düşünüyoruz. Orada can kaybı yaşayan vatandaşlarımızın, ailelerimizin acısını biz de yaşıyoruz.

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey, isterseniz pozisyonu değişelim; gelin siz yönetin! Yöntem olarak kime söz vereceğimi...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Dolayısıyla kameralara oynamak, provoke etmek, gerçek bilginin ortaya çıkmasına engel olmaya çalışmayı doğru bulmuyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Lütfen canım, her şeye de müdahale etmek zorunda değilsiniz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben mağdur olan AK PARTİ’li milletvekili arkadaşımın onun da hakkını savunmak zorundayım; söz hakkı verin.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Böyle yaptığımızda gerçeğin açığa çıkmasına engel oluyorsunuz, sadece şov yapıyorsunuz. Bunu da bütün vatandaşlarımızın tutanaklardan okuması için bu usulde, sizin tarzınızla ifade ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, şimdi...

Şengül Hanım...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Yalnız yaptığınız hem bu çalışma komisyonunun ulaşmak istediği hedefi baltalamakta hem de o duyar kasmaya çalıştığınız vatandaşlarımıza yanlış, yazık etmekte; bunu da söylemek istiyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, teşekkür ederiz arkadaşlar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “Duyar kasmaya” dediğiniz... Vatandaşların 7’si enkazın altında hayatını kaybetmiş durumda.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Çünkü yalan ve yanlış bilgilerle dolduruyorsunuz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sizi ciddiyete davet ediyorum. Söylediklerimi ben bürokratlara iletiyorum ve yanıt veremeyen Çevre Bakanlığı...

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, bir, mikrofonlar kapalıyken söyledikleriniz kayda geçmiyor.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Yalan ve yanlış bilgilerle dolduruyorsunuz, buraya gelen uzmanların konuşmasına engel oluyorsunuz.

BAŞKAN ATAY USLU – Bakın, mikrofonlar kapalıyken güzel sorular, farklı sorular, önemli sorular soruyorsunuz kayda geçmiyor, bunu tekrar hatırlatıyorum.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Bizim gerçek bilgileri almamıza engel olmaya çalışıyorsunuz.

BAŞKAN ATAY USLU – Şengül Hanım, maksat hasıl olmuştur, teşekkür ederiz.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Burada provokasyon yapıyorsunuz ve siyaset yapıyorsunuz.

BAŞKAN ATAY USLU – Şengül Hanım, teşekkür ederiz.

Evet, buyurun.

III.- SUNUMLAR (Devam)

3.- Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz’in, Genel Müdürlüğün görev ve yetkileri, maden atıklarının yönetimi, bu alandaki kaza öncesi durum ve kaza sonrası durum hakkında sunumu (Devam)

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEPAKDENİZ – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun çok kıymetli üyeleri; arama kurtarma çalışmalarının hızlandırılması ve heyelan riskinin önlenmesi için malzemenin geçici olarak depolanması amacıyla İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Bölümü öğretim görevlilerinin önerileri doğrultusunda 3 adet geçici malzeme depolama alanı belirlendi. Bunlardan birincisi “mermer ocağı” diye isimlendirilen 1 numaralı alanımız, ikincisi “güney batı” olarak isimlendirilen geçici depolama alanı, üçüncüsü de “ana ocak” olarak isimlendirilen geçici depolama alanı. Buraların zeminleri 1 metre kalınlığında kille sıkıştırılarak serildi ve doldurma yaparken yan yüzeyleri de kille sıkıştırılarak devam ediliyor.

Kazanın ardından yapılan değerlendirmede heyelan neticesinde kayan malzemenin depolanması amacıyla seçilen geçici malzeme depolama alanları, kalıcı, nihai atık depolama alanları veya yığın iç üntesinin heyelana uğramayan fazlarının kapatılması konularında akademik danışmanlık hizmeti alınması gerektiği de mütalaa edilmiştir. İstanbul Teknik Üniversitesi Maden Fakültesi öğretim görevlilerinden hidrojeoloji konusunda uzman Jeoloji Mühendisi Profesör Doktor İrfan Yolcubal, şev stabilizasyonu ve modellemesi konusunda uzman Jeoloji Mühendisi Doçent Doktor Ömer Ündül ve havza modellemesi ve atık depolaması konusunda uzman Maden Mühendisi Doçent Doktor Atilla Öztürk resmi olarak görevlendirilmiştir.

Danışman hocalarımızın birlikte yaptığımız arazi değerlendirmeleri neticesinde, ana ocak, mermer ocağı ve güneybatı bölgesi alanlarının geçici atık depolama alanı olarak değerlendirilebileceği, Sabırlı Deresi’nin bulunduğu vadinin doğusunda ve mevcut atık depolama tesisinin de hemen kuzeyinde bulunan ve “ÇED Olumlu” kararına sahip alanın birincil katı atık depolama alanı olarak değerlendirilebileceği -bu alanın zemininin de yarı geçirimsiz bir yapıya sahip, sızma açısından

emniyetli bir yapısı var- manganez açık ocağında bakiye kalan yığının atık depolaması için ikincil kalıcı atık depolama alanı olarak değerlendirilebileceği, gerekli mühendislik tasarım koşullarının sağlanmasıyla uygun görülmüştür.

İşte, güneybatı alanında kil serimini burada görüyoruz; 1 metrenin üzerine kil serildi ve sıkıştırıldı, yan tarafta da depolaması görülüyor. 1 milyon 200 bin tonluk bir depolama yapıldı ve nihayetlendi orası. Bunların altında drenaj tabakası ve yanında da kuşaklama kanalı oluşturularak gerekli durumlarda, su sızması durumunda onların da tahliyesi yapılacaktır.

Burası mermer ocağı; slaytın birinci resminde kil serimi faaliyetleri, diğeri de dolgu faaliyetleri. Dolgu kenara doğru yaklaştıkça 1 metreye yakın mesafe kaldığında kille dolduruluyor o alanlar ve sıkıştırılıyor.

Burası da “ana ocak” dediğimiz esas büyük depolama alanı; burada da 1 metrenin üzerinde yine kil sıkıştırması yapılıyor. Burada jeomembran da istedik üçüncü buraya yeni yapıldığı için. Altına jeomembran ama yanlarına da belli ölçülerde, belli yükseklikte jeomembran serilmesini istedik. Burası yeni başladı daha. Burada bizim yönetmeliğimizde aslında öngörülen yarım metre kil ve jeomembran. Buralarda biz jeomembran zaman alacağı için, geçici olduğu için bu alanlar, oradaki kayan malzemenin de hızlı şekilde kaldırılması için kil yapısını 1 metreye çıkardık ve sıkıştırılmış kille bu alanların üçünün de yalıtımlarını sağlamaya çalışıyoruz.

Sabırlı Deresi’ne 4 milyon 529 bin metreküp malzeme kaydı hesap ediliyor, yine, manganez ocağına 1 milyon 922 bin metreküp malzeme kaydı; toplamda 6 milyon 451 bin metreküp kayan malzeme bu alanlara. Kaldırılan malzemeler de Sabırlı Deresi’nden 1 milyon 887 bin metreküp, manganez ocağından 213 bin metreküp, yine yığın içinin stabilizasyonunun sağlanması yani kayma riskini azaltmak açısından veya yok etmek açısından da 816 bin metreküp malzeme oradan da bu depolama alanlarına taşınmış durumda. Taşınan malzeme oranı yüzde 45 görünüyor, günlük de 50-70 bin metreküp burada kayan malzeme taşınmaya devam ediliyor.

“ÇED Olumlu” kararı bulunan... Yani ÇED sürecinde 2 tane yer belirlenmiş; biri şu anki atık depolama alanı, ikinci atık depolama alanı olarak belirlenen yer nihai atık depolama olarak tespit edildi kalıcı atık depolama için; buradaki geçici depolamadakiler oraya taşınacak çalışmalar tamamlandıktan sonra. İşletme tarafından kalıcı atık depolama alanının inşası için proje hazırlık çalışmaları başlatıldı. Proje taslağı değerlendirilmek üzere İTÜ akademik danışma ekibiyle de paylaşıldı ve bu değerlendirmeler sonucunda da jeoteknik etüt çalışmaları başlatıldı bu alanda da.

Sabırlı Deresi’nden mansapta bulunan Bağıştaş Barajı Gölü’ne akışı önlemek için DSİ Bölge Müdürlüğüne sedde inşaatı burada yapıldı. Önünde de arka tarafta görülen aslında menfez var; orası da kapalı zaten, orası da kapatıldı ve iki tane yüzeyde bir alan, baraja ulaşmayı önlemek için bir sedde oluşturulmuş oldu. Bu seddenin 15-20 metre önünde de 10-15 metre derinlikte yarı geçirimsiz bir tabaka var. O tabakaya kadar sondaj kuyuları açılarak çimento enjeksiyonu gerçekleştirildi. Bu şekilde de yüzeyden gelebilecek yer altı sularının Bağıştaş Barajı’na ulaşmasının önlenmesi değerlendirildi. Ayrıca yer altı suyu akışını engellemek için de burada çimento enjeksiyonu da tamamlandı.

Diğer taraftan, yüzeyden gelen, yağmurlarla gelen veya sızıntıyla gelen suların önlenmesi için de orada jeomembranla kaplı bir havuz oluşturuldu ve bu havuzdan alınan sular daha önce mevcut olan havuzlara naklediliyor; oradan da atık barajına tahliye ediliyorlar.

Yine, Sabırlı Deresi'nde herhangi bir olağanüstü durum olursa bu akışın önlenmemesi için Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğümüz tarafından bir derivasyon kanalı çalışması devam ettiriliyor, yürütülüyor. Şu ana kadar böyle bir sıkıntı olmadı, öyle de olmayacak gibi de görünüyor ama bir tedbir amacıyla bu da devam ettiriliyor.

Malzemeler kaldırıldıktan sonra oradaki toprağın, dere yatağına dökülen malzemenin taşınmasını müteakip Toprak Kirliliği Kontrol Yönetmeliği çerçevesinde de kayan malzemenin altında kalan toprağın kontrol çalışmalarına başlanacak ve sahanın insan ve çevre sağlığı açısından risk oluşturmayacak şekilde çalışmaları sonlandırılacaktır.

Evet, öneriler kısmında Bakanlığımız, ÇED Genel Müdürlüğümüz ve Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğümüz olarak, Bakanlık olarak ne yapılabilir diye değerlendirmelerimiz sonucunda yazıda da Komisyonumuzun bu konularla ilgili ne türlü önerileri olabilir talebi üzerine böyle bir çalışma da yaptık; bunları da müsaadenizle ben arz etmek istiyorum:

Maden sektöründe cevher üretim prosesinin projelendirilmesi ve denetiminde bir boşluk oluşmaması için konuya ilişkin mevzuatların gözden geçirilerek çakışan veya boşluk bulunan konuların belirlenmesi amacıyla ilgili kurum ve kuruluşlarla birlikte üniversitelerin ilgili bölümlerinden bilim insanlarının katılacağı bir komisyonun kurulmasının uygun olacağı değerlendirildi: bu komisyon marifetiyle de maden sahalarında durayılık ve stabilite açısından önem arz eden yapıların denetimi ve takibi bakımından ilgili kurum ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi.

İşletmeler prosesle ilgili projelerini kendileri hazırlamaktadır. Cevher üretim projesinin projelendirilmesi, inşaatı, işletilmesi ve denetimi hususlarını uhdesinde yürütecek kamu kurumunun belirlenmesi, ilgili mevzuatın bu doğrultuda güncellenmesi önem arz etmektedir.

Saygılarımla arz ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Sunum tamam mıdır?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Tamam Sayın Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, arkadaşlar, sunum kısmı tamamlandı.

İlgili arkadaşlarımıza, Bakan Yardımcımıza, Genel Müdürlerimize teşekkür ediyoruz.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI

A) GÖRÜŞMELER

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar ve Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme

BAŞKAN ATAY USLU – Tabii, şimdi değerlendirme ve soru kısmına geçeceğiz; deminden beri belki de çokça üzerinde tartıştığımız kısım. Şimdi herkes söylemek istediği sözü mutlaka söyleyecek.

Şöyle yapalım: Beş dakika söz veriyoruz ama beş dakikada bitmiyor, beş dakika sonra yine yeteri kadar tolere edip arkadaşlara uzatma da veriyoruz ama 2'nci beş dakikayı aşmamaları önemlidir diye düşünüyorum.

Söz almak isteyen arkadaşlar ekranda düğmelerine basabilirler.

Evet, söz almak isteyen arkadaşlar...

Evet, şu anda 10 kişi söz almak istedi arkadaşlar. En sondan soldan başlayalım.

Buyurun Mesut Bey.

MESUT DOĞAN (Ankara) – Sayın Başkan, değerli milletvekili arkadaşlar ve Bakanlık yetkilileri; öncelikle hepinizi muhabbetle selamlıyorum. Toplantımız hayırlara vesile olsun inşallah.

Ben sorulara geçmeden önce tabii ki Araştırma Komisyonu kuruldu ve bu kurulan Araştırma Komisyonunun çok önemli, çok değerli olduğuna inanıyorum ama bu Komisyonun görevini iyi bir şekilde ifa edebilmesi için bazı kriterlere, bazı ilkelere, bazı prensiplere uyması bu verimi daha artıracak diye düşünüyorum. Hepimiz biliyoruz, Mecelle’de meşhur bir kaide var: “Usul esastan önce gelir.” Yani ilk toplantımızı yaptık. Başkanımız belli, Başkan Yardımcımız, Sözcümüz, Kâtibimiz belli ve bu çalışmalar başladıktan sonra da özellikle dinlemelere geçilirken bir prensip ortaya konuldu. Bakanlık...

BAŞKAN ATAY USLU – Bir dakika Sayın Vekilim...

MESUT DOĞAN (Ankara) – Başkanım, siz bunu öğrenene kadar herhâlde toplantıyı tamamlayacağız.

BAŞKAN ATAY USLU – Öğrendik, kusura bakmayın, tamam.

Buyurun siz devam edin.

MESUT DOĞAN (Ankara) – Ve denildi ki: “Bakanlıklar dinlenildikten sonra komple sunum gerçekleştikten sonra sorular sorulacak.” Yani, kimimiz uyduk, kimimiz uymadık ama zaman kaybı, zaman israfına yol açacak durumlar yaşıyoruz; bu, doğru değil. Yani Deniz Bey burada değil herhâlde ama...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben buradayım.

MESUT DOĞAN (Ankara) – Burada mı? Ben göremedim öyle baktım da...

Yani Deniz Bey’in yüzde yüz haklı olduğu konularda bile öyle bir ortam oluşuyor ki haksız pozisyona kendisini düşürüyor diye düşünüyorum ama ondan daha önemlisi, toplantımızın verimi düşüyor. Yani hangi usul belirlendiyse herkes o usule uyarırsa toplantımız daha verimli olur diye düşünüyorum.

Ben şimdi sorularıma geçerken öncelikle sunumlarınızdan dolayı teşekkür ediyorum. Burada aralarda sorulduğu hâlde önemine binaen kayda düşün diye ben dört tane kısa, net sorumu tekrarlamak isterim. Salı günü, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakan Yardımcısı Sayın Abdullah Tancan Bey’i dinledik, onlar liç alanının Çevre Bakanlığının denetimine tabi olduğunu ifade ettiler. Burada da zaten siz sunumları gerçekleştirirken sizlere hatırlatıldı. Ben buradan hareketle, kazanın ana sebebi olan liç alanının kaymasına dair, bir; liç alanı denetimi Bakanlığınıza ait midir? İki; liç alanına ait son denetim ne zaman yapılmıştır? Üç; denetimde herhangi bir risk faktörüne rastlanılmış mıdır? Dört; rastlanılmış ise önleyici tedbir olarak ne sunulmuş? Bunların cevabını tekrar kayıt altına alınması için öğrenmek isterim.

Bunun yanında, 2023 yılının Haziran ayında Türk Mühendis ve Mimarlar Odasının ikinci kapasite artırımı için açtığı davada Danıştayın, idare mahkemesinin “ÇED Olumlu” kararını bozması, dahası, Anayasa Mahkemesinin bölgede yeterli bütüncül etkileri gözetken keşif yapılmadığı ve hak ihlali yaşandığına dair kararına rağmen maden faaliyetlerinin kesintisiz devam etmesinde Bakanlığınızın bir dahli var mıdır? Bu kararlar tedbiren de olsa neden dikkate alınmamıştır? ÇED raporlarının bilirkşi incelemelerine aykırı olduğu iddiası doğru mudur? Yine, bunun yanında, sonuçta olumlu ÇED raporu verildi fakat bu felaketi hep beraber yaşamış olduk. Öyleyse, buradan yola çıkarak hata; projeden kaynaklı mı, uygulamadan kaynaklı mı, yoksa denetim eksikliğinden kaynaklı mıdır? Bakanlık olarak sizin bu konudaki yaklaşımınızı öğrenmek isterim ve bunun yanında yine kısa bir bilgi olarak öğrenmek

istediğim husus şu: Bu verilen kapasite kullanım hakkını kullanma belli bir sürece bağlı mı? Yani şirkete verilen bu kapasite kullanma hakkını isterse bir günde, isterse bir yılda kullanma gibi önu açık bir şekilde mi veriliyor, yoksa zamana paralel olarak mı veriliyor? Bunu da öğrenmek isterim.

Son soru olarak da direkt Bakanlıkla ilgili değil ama ben Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına da sormuştum, burada tekrarlamak da istiyorum. Şimdi, bir maden ocağının açılması için ruhsatı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı veriyor, ÇED raporunu siz veriyorsunuz. Bu noktada her bakımdan olmasa bile bazı bakanlıklarımızın sorumlulukları var, yetkileri var ve o yetkilerini ve sorumluluklarını kullanmış oluyorlar. Benim merakım şu: Ruhsat verilirken şirketin talep ettiği her şey olumlu da olsa, ÇED raporuyla ilgili her şey olumlu da olsa son nokta olarak bu faaliyetin ülke menfaatine uygun olup olmadığına yani kâr-zarar ilişkisi penceresinden bakıldığı zaman bunun yapılmasına gerek olduğuna veya olmadığına karar veren bir başkanlığımız, bir kurumumuz var mıdır? Bunu neden soruyorum? Şundan dolayı: Enerji Bakanlığımız burada sunum yaptığında benim çok ciddi manada etkilendiğim ve üzüldüğüm bir rakam ifade edildi. O rakama göre bu kadar Türkiye'nin konuşmuş olduğu maden ocağının Türkiye Cumhuriyeti devletine günlük katkısı 627 bin lira -verilen rakamı söylüyorum- yani bu maden ocağından devletin günlük kazancı 627 bin lira. Devletimizin bu maden ocağından günlük kazancı 627 bin lira. Ben bunu öğrendikten sonra olaya şöyle bakıyorum: Yani gerçekten insanlarımızı tedirgin ediyoruz, çevreyi kirletiyoruz, havayı kirletiyoruz, toprağı kirletiyoruz; bir kurumumuzun “Buna değmez.” deme konumunda olması gerekmez mi? Ülkenin menfaatine olmayan bir... Yani bunu söylerken tekrar şunu ifade etme ihtiyacı hissederim: Biz madenlerin çıkartılmasına, altının çıkartılmasına asla karşı olamayız ama bu kadar riske değecek bir rakam göremediğim için soruyorum, son noktayı ifade etme hususunda yine söylüyorum: Devletin menfaatine uygun olup olmadığına karar veren bir başkanlığımız var mı, bir kurumumuz var mı, bir bakanlığımız var mı?

Benim sorularım bu kadar Başkanım.

Teşekkür ediyorum.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Ahmet Bey bir mazeret beyan etti, Genel Kurula geçmesi gerekiyormuş.

Buyurun Ahmet Bey.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Sayın Başkanım, çok çok teşekkür ediyorum.

Genel Kurulda görüşülen kanun teklifi çerçevesinde Genel Kurula geçmemiz gerekiyor, onun için söz aldım. Sorularımı sorduktan sonra da tutanaklardan cevapları tekrar okuyarak nasıl cevap verildiğine bakmaya çalışacağım Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Zaten o zamana gelirsiniz büyük bir ihtimalle.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – İnşallah.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Süre kalırsa Zonguldak Milletvekili olması hasebiyle Ahmet Vekilimiz belki süresini bana devreder.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Sağ olun.

Öncelikle, Bakanlık yetkililerimize sunumlarından dolayı teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sunumlarına baktığımızda, 15'inci sayfada denetimlerin yapıldığını kendileri belirtiyor fakat dün Enerji Bakanlığımızı dinlediğimizde özellikle dördüncü sınıf ve beşinci sınıf madenlerde denetim aralığını söylemişlerdi. İşte, “Biz şu madeni üç ayda denetliyoruz, bu maden sahalarını iki ayda denetliyoruz.” Sizin ilgi alanınız olan liç yığın alanında yerinde denetlemede belli bir periyodik takviminiz var mı, var ise bu alanda en son ne zaman denetleme yapıldı? Bunu öğrenmek istiyorum.

Bir de “Anagold firmasına uygulanan ceza ve yaptırımlar var.” demiştiniz, 18’inci sayfada da bunu belirtmişsiniz. Sizin denetimleriniz sonucunda cezalarınız ve yaptırımlarınız sadece kirlilik üzerine mi ve atıklar üzerine mi? Yani burada liç sahasındaki yığının belli bir metreküpü aşması, belli bir sınırı açması konusunda da sizin cezai yaptırımınız yok mu veya yaptınız mı? Bunu da öğrenmek istiyorum. Biraz önceki soru, işte, 58 milyon metreküp mü, 68 mi; bunu tartışıyoruz. Bunun bir tespitini yaptınız mı ve buna göre de bir cezai yaptırım uyguladınız mı?

ÇED raporunda jeolojik özellikleri değerlendirdiğinizi söylüyorsunuz. Dünkü yapılan toplantıda sanki bu yapılan liç yığın alanının zeminiyle alakalı bizim de bazı endişelerimiz oldu. Eğimli bir araziye bu yığının yapıldığını... Bu bağlamda, ilk anda yığın alanında belli bir eğim var mıydı ya da düz bir arazi miydi? Yığın uygun bir alana yapıldı mı? Eğer o yığın alanının jeolojik yapısını açıklarsanız biz de en azından orada bilgi sahibi olmuş oluruz.

Bir de burada, 82’nci sayfada konu biraz daha karışık. İşte, daha önce, 2006’ya kadar bu konunun Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik’e tabi olduğunu söylüyorsunuz. Daha sonra, bu sırada da 1’inci, 2’nci ve 3’üncü fazlarda faaliyete geçmiş ve yığınlar orada oluşturulmuş. Sanki “4’üncü fazda biz işi devraldık.” gibi bir durum ortaya çıkıyor. Maden Atıkları Yönetmeliği’ndeki yol ve yöntem ile Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik arasında fark mı var ya da ikisi eş değer bir konu mu ve buradaki bütün yönetmeliklere uygun bir şekilde 1’inci, 2’nci ve 3’üncü fazda aynı şekilde uygulanmış mı? Yani 4’te siz farklı bir uygulama mı yaptınız? Bunu da öğrenmek istiyorum.

Ben verdiğiniz bilgiler için tekrar teşekkür ediyorum.

ABDURRAHMAN BAŞKAN (Antalya) – Sayın Başkan...

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun.

ABDURRAHMAN BAŞKAN (Antalya) – Sayın Başkan, Kıymetli Komisyon üyesi arkadaşlarım, Sayın Bakanım, değerli bürokratlar; hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Abdurrahman Başkan ben, MHP Antalya Milletvekiliyim.

Şimdi, bu özellikle İliç’teki madenlerin burada işletme süresi yani atıyorum yirmi yıl mı, otuz yıl mı, elli yıl mı? Membranların süresi elli yıl. Yani, bu maden elli yıl işletilecek; bu atılan atıklar elli yıl sonra mı rehabilite edilecek ya da maden kapandıktan sonra mı rehabilite edilecek yoksa şu anda yığdığımız liç alanları... Herhangi bir doğal habitatı var mı? Gidince yarından sonra göreceğiz ama orada herhangi bir mera bitkisi yetişiyor mu ya da onun üzerinden kuşlar herhangi bir şeye konuyor mu, kuşlar geçiyor mu? Yoksa hakikaten yığdığımız bu malzeme üstünde bitkiden hayvana kadar hiçbir şey yaşamıyor mu? Bunlarla ilgili sizin “drone” kontrolleriniz var, “drone” kontrollerinden de... Ben de bir ziraat mühendisi olarak soruyorum: Yani, o alan otuz yıl sonra mı, yirmi yıl sonra mı ya da elli yıl sonra mı rehabilite edilecek yoksa... Kısım kısım işletmeye alınan ve bu yığılan liçler tekrar kullanılmayacaksa, herhangi bir şey yoksa artık oranın doğal bitki örtüsüne dönüşmesi gerekiyor. Yani, bununla ilgili bir çalışma -bu, Çevre Bakanlığıyla, Tarım Bakanlığıyla ya da Orman Bakanlığıyla olabilir- bir proje dâhilinde... Çünkü, hani “Bütün madenler çevreye zarar verecek.” diye bir kural yok. Dünyanın bir sürü yerinde madenler gördüm, maden olduğunu bile fark edemezsiniz yani etrafı yeşil alanlarla bu kadar düzenlenebiliyor yani bu da yapılabilir.

Çevre Bakanlığımıza da sunumları için teşekkür ediyorum yani kafamızdaki soruların önemli bir kısmını yanıtladılar ama soruların bir kısmını... Herhâlde bizim ancak madene gittiğimizde cevabını bulacağımız sorular da olacak. O yüzden, o alanın yavaş yavaş, atıyorum, on yıl, beş yıl, yirmi yıl içinde... Ki maden, gördüğüm kadarıyla, elli yıldan fazla işletilecek gözüküyor yani total rezervine baktığımızda. İşte, bu da parça parça rehabilite edilecek mi yoksa daha sonra mı değerlendirilecek?

Teşekkür ediyorum.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Sayın Başkan...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

AYTEN KORDU (Tunceli) - Ben de bütün arkadaşları tekrar selamlıyorum.

Çevre Bakanlığının yüreğine sağlık yani bir sunum yaptılar. Dün de Enerji Bakanlığı yaptı ama ben gene yorum yapacağım sanırım. Sorular çok, soruyor vekiller, yani benzer sorular ve bizim de not aldığımız şeyler ama burada asıl, belki en çok benim tartışmam gerektiğini düşündüğüm şey şu: Yani bu kadar teknik bir tartışma yürüyemez. Yani bu kadar çevre özelinden özellikle düşünüldüğünde çevrenin sağlığı, toplumun sağlığı, bir halkın geleceği, hatta dünyanın geleceği konusuyken Çevre Bakanlığının yani bu kadar teknik bir tartışmanın, madenlerin... Dün Enerji Bakanlığı da aynı şeyi yaptı: “Madenler nasıl gider, nasıl düzeltirsek madenler çalışmaya devam eder, arada hangi kusur var da biz o kusuru düzeltelim, madenler en iyi rantı yapmaya, en iyi sermayeyi sağlamaya devam etsin.” diye tartışılıyor. Bu mantaliteden tartışıldığı için aslında sorunun çok daha ciddi olan özü görünmez kınıyor.

Şimdi, az önce sızdırmazlıktan bir tartışma açıldı mebranla ilgili. Çok açık, belli ki bu toprakların ıslahı mümkün değil. Yani bunu birçok bilim insanı söyledi, üniversite söyledi, ilgili yazarlar belirtti, kamuoyunda sık sık; altın madeni yani siyanürle işletme yapılan, ağır kimyasallarla işletme yapılan toprakların ıslah olması mümkün değil. Zaten onun işlediği süreç içerisinde buharlaşma yönteminin, bizim çok çok İliç üzerinden de ifade ettiğimiz o buharlaşma yönteminin çevreye, canlılara nasıl ciddi bir zarar verdiği sıkça söylendi. Yani, aslında topluma, doğaya hep beraber bir kanser hediye ediliyor. Yani dolayısıyla Çevre Bakanlığı bunun sorumluluğunu hiç mi hissetmiyor? Sorun ÇED raporları değil. ÇED raporları zaten çıkartılan maden yasalarıyla o kadar yumuşak hâle getirildi ki her şekilde ÇED raporu artık olumlu çıkartılıyor. Zaten onun için sürekli şunu söylüyoruz: Burada bir zihniyet sorunu var yani bir zihniyet sorunu var. Topraklarına, havasına, insanlığın geleceğine, yaşamına ilişkin bir yaklaşımda zaten mantalitede sorun var. Eğer sorun olmasaydı biz şunu tartışır mıydık bu Komisyonunda diye düşünüyorum ya da Çevre Bakanlığı ya da Enerji Bakanlığı, yani kanser hediye edeceksiniz bir topluma ve geleceğe, üstelik bunu da komik rakamlar ve kitapçıklarla bastırarak ikna etmeye çalışacaksınız. Dün işte Enerji Bakanlığı göstermişti, biraz önce sayın vekil de söyledi “Orada bitki yeşertilip yeşillik çıkartılacak...” Çıkartılır, yapılır, örnekleri var. Örneği olmayan, atığın bırakıldığı da çok maden var hâlâ zehirlemeye devam eden. Dolayısıyla mesele orada bir yeşil bitki örtüsünün geri görülmesi değil ki, topraklar hastalıklı, su hastalıklı, canlılar, bizler, ekosistem olduğu gibi zehirleniyoruz. Yani sorunun orada yeşillik olarak görünmesi çok önemli bir şey değil. Dolayısıyla bir halkın, ulusun, toplumun, ülkenin -nasıl ifade ediliyorsa ben insanlığın diyorum- insanlığın geleceğini rakamlarla ölçmek ve rakamlar üzerinden, kâr üzerinden tartışmak bir insanlık suçudur. Bu insanlık suçuna hiç kimse alet olmamalıdır ama bakın, çıkarılan yasalarla, maden yasalarıyla -ki şimdi gidip ben de konuşma yapacağım, konuşmam var Mecliste- bu çıkarılan yasalarla insanlık suçu işleniyor aslında.

Şimdi, var mı Sayın Bakan? Ben söylüyorum, bir sunum yaptınız, en son sayfalarda çevre dışında, teknik dışında ara ara insan sağlığını geçirdiğiniz -herhâlde onu da Maden Tetkik Arama Yönetmeliği’nde geçirdiniz- oralarda böyle serpiştirdiğiniz, çevre ve insan sağlığının tedbirini konuştunuz. Bir maden, ÇED raporlarıyla, ruhsatlarıyla altın işletmeciliği -özellikle altının yani ağır

kimyasallarla işlenmesinden bahsediyorum- böyle bir maden çalışması ki çok yaygın bir şekilde var. Örnekler de verebilirim Gümüşhane gibi, Balya gibi zaten çok örnek veriyoruz. Mazıdağı gibi, Ağrı Dağı gibi, Kaz Dağları gibi birçok yerde maden çalışması var -özellikle altın madeninden bahsediyorum- pek çok maden var toplumu zehirleyen ama İliç üzerinden, altın madenciliği üzerinden konuştuğum için söylüyorum.

Şimdi, bu madenler açılacak, ruhsat verilecek, bütün ÇED raporları verilecek, hatta her kaza üzerinden, her hasar üzerinden, her zehirlenme üzerinden bir ara verilecek, ceza kesilecek yani ondan sonra tekrar işte “Yönetmeliğe uygun hâle getirdik.” deyip işletme tekrar açılacak. Şimdi, ÇED raporlarının bu toplumda ya da bizde -ben soruyorum- var mı güvenilirliği? Yani ÇED raporları verilirken bangır bangır herkesin bağırdığı “İliç yıkılacak, çökecek, zehirlenecek; bütün doğa, toplum çöküyor.” derken -ben soruyorum- Çevre Bakanlığı...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

AYTEN KORDU (Tunceli) – ...neden ÇED raporlarını verdi? Çevre Bakanlığı bu konuda sorumludur, Enerji Bakanlığı bu konuda sorumludur, yarın sosyal bakanlık gelecek Çalışma Bakanlığı, bu işten sorumludur, bakanlıklar bu işten sorumludur, şirket kadar sorumludur dolayısıyla Millet Meclisi bile bu işten sorumludur. Çünkü bu yasaları çıkaran, işte, ellerini kaldırıp çoğunlukla, üzerinden demokrasiyi de linç eden iktidarın sorumluluğundadır. Dolayısıyla, burada işin mantalitesinde bir sorun var. Biz onun için şunu söylüyoruz: Altın işletmeciliği yapan, siyanürle çalışan madenler kapatılmalıdır, bu bir insanlık suçudur. Bunun halka, topluma, toprağa, havaya, suya, bizlere bir getirisi yok. Biz geleceğimize ve yaşam alanlarımıza, ekosistemlerimize kanser ve ölüm hediye ediyoruz, ölüm yaratıyoruz. Bunun karşılığı, fiyatı, ücreti, getirisi, devlet katkısı diye bir yaklaşımı olamaz. Onun için zihniyet formatında bir sorun var. O yüzden de bunu çok açık söylüyoruz, sömürgeciliktir bu, maden sömürgeciliğidir, üstelik Kürt bölgelerinde, bizim bölgelerimizde insanı da sömürmedir, hem insanı sömürmedir hem toprağı sömürmedir hem o coğrafyayı sömürmedir, sömürge madenciliğidir. Dolayısıyla, yerel veya genel, Çevre Bakanlığı bu işten direkt sorumludur. Bu kadar toplumun, doğanın, suyun, canlının... Bakın, son dönemlerde medyada söyleniyor, Keban Barajı’nda yoğun martı ölümleri var, araştırılıyor mu? Çevre Bakanlığının sorumluluğundadır. Peki, o çevrede Anagold şirketi gibi altın madeni şirketleri, insanları açlıkla terbiye eden bir iktidarın, insanları işsizleştiren bir iktidarın, onun üzerinden Anagold şirketinin gidip, insanlara para teklif edip “Yaşamlarınızı düzeltereğiz.” deyip belli meblağlarda teklif yapıp, sonra da sözleşmelerine “Eğer vazgeçerseniz hepsini faiziyle geri alırız.” diyen bir şirketin sözleşmesine bu ülke müsaade ediyor, bu yasalar müsaade ediyor. Şimdi, bu sömürgecilik değil midir, bu sömürgeciliğe ortak olmak değil midir? Buradan bakmak gerekiyor ve Çevre Bakanlığı da bence, başta Enerji Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı olmak üzere bire bir bu işten sorumludur ve suçludur. Bu konuda aynı zamanda bu Komisyonun yaklaşım ve çalışma tarzı buna göre olmalıdır. Yoksa teknik olarak “ÇED raporunu şöyle düzeltelim, ÇED raporunu böyle verelim...” Çok basit yani veriliyor özel ÇED raporu şirketlere, oralardan raporlar olumlu bir şekilde çıkıyor; ne vadeditiyor, ne oluyor, onu da bilmiyoruz, o da ayrı tartışma. Ben hani orayı yoruma açıp tartışma süreçlerine girmek istemiyorum, o da ayrı tartışmadır. Çünkü ÇED raporları üzerinden toplumda çok yaygınca bir kanı var; rüşvet döndüğü, bu konuda herkesin para yediği, herkesin bu işten nemalandığı konusunda çok yaygın bir kanı da var. Bütün bu kirliliğe rağmen, bütün bu belirlemelere rağmen ÇED raporlarının olumlu verilmesi de insana gerçekten “Evet, bu var.” diye getiriyor.

Şimdi, bir konuya daha değinmek istiyorum, sözünüzü keserken orada söyledim: Şimdi, ÇED raporlarında halkın görüşünün alınması başka bir şey, halka bilgi verilmesi başka bir şey. Bu iki mantalite arasında fark var. Önceden ÇED raporlarında şu vardı: Halk çağırılıyordu, bir tartışma yürütülüyordu, bir değerlendirme yapılıyordu. Şimdi öyle yok, geliyor komisyon, çağrı yapıyor, “Ben seni bilgilendiriyorum, kabul etmek zorundasın.” diyor. Bu yaklaşım halka dayatılıyor. Dolayısıyla, bu konuda pek çok yerde altın madenciliği ve buna benzer kimyasal işlemlerle yapılan ocaklar çevresinde halk çok yoğun tepki gösteriyor. Ne yapıyorsunuz? Askeri koyuyorsunuz başına. Ne yapıyorsunuz? Gözaltı yapıyorsunuz. Ne yapıyorsunuz? Soruşturma açıyorsunuz. Bu bir zihniyet sorunu değil midir? Bu bir zihniyet sorunudur işte. Dolayısıyla, bu zihniyet sorunu yasalardan başlıyor, buradan başlıyor. Onun için biz “ekokırım suçu” diyoruz buna. Bu suçtur, ekokırım suçudur ve Çevre Bakanlığı da bundan bire bir sorumlu bakanlığın kendisidir. Dolayısıyla, bu yasalara Mecliste yol vererek bu Komisyon eğer raporlama sonucunda ve sürecinde bunları bu zihniyet formatında doğru koymazsa burada teknik olarak belirlenecek bazı ölçümler, bazı sorunlar orasından burasından düzeltilerek çözülecek sorunlar değil. Mantalitesinde bu işin sorun var çünkü, zihniyetinde sorun var, yaklaşımında sorun var, suç işleniyor burada. Dolayısıyla, buradan ele alarak ben Komisyonun sonuçları çıkarması gerektiğini düşünüyorum. Çevre Bakanı da bundan direkt sorumludur. Dolayısıyla, Çevre Bakanına somut bir sorum da yine şöyle olacak: Maden ocaklarının kapatılmasının yetkisi tam olarak kime aittir? Dün Enerji Bakanlığına sorduk “Yetki bizde değil.” dedi. Siz iptal ettiniz ruhsatı, biz dedik ki: “Peki, maden ocağının ruhsatı iptal edildi mi?” Edilmedi. Ben Çevre Bakanlığına soruyorum: Sizin yetkiniz var mı? Bu ruhsat kime aittir? Ruhsat etme yetkisi hangi bakanlığa, hangi birime aittir? O muğlak olarak ortada duruyor. Dolayısıyla, bu konuda somut bir sorun var yine.

Yine, kendi il bölgemden, Dersim’den sizi görmüşken sormak istiyorum çünkü soru önergelerimize bu konuda çok somut...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, şöyle...

AYTEN KORDU (Tunceli) – Çok kısa, hemen bitiyorum, biliyorum uzadı, haklısınız.

BAŞKAN ATAY USLU – Yok, hani ikinci tura kalsın gerekirse diyecektim.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Dersim’de son yirmi iki yılda ÇED raporu verilen kaç tane maden ocağı var ve Dersim-Erzincan havzası bölgesinde bu maden ocaklarının türleri nelerdir? Biz bir türlü bu konuda bilgi alamıyoruz. Soru önergelerine verilen cevaplar o kadar komik ki yani buna ilişkin burada somut bir şey istiyoruz. Yine Dersim, Erzincan ve Bingöl bölgesinde bu ay itibarıyla ÇED raporu verilen, başvurusu olup değerlendirilen kaç tane talep var, bunu öğrenmek istiyoruz. Bingöl dahi şu an sondaj borularıyla delinmiş durumda. Yine Şırnak’ta bölgede bu konuda çok ciddi çalışmalar yürütülüyor, buna ilişkin birçok örneği daha sonraki konuşmada verebilirim ama özellikle...

BAŞKAN ATAY USLU – Bence ikinci turda tekrar bunları kayda geçirerek tekrar sorabilirsiniz.

AYTEN KORDU (Tunceli) – Tamam, teşekkür ederim, sonra yine söz alırım.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederiz, sağ olun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, partilerin şeyini de gözetelim, İYİ Parti bu süreçte konuşmadı, Rıdvan Bey bekliyor orada.

Rıdvan Bey, buyurun.

RİDVAN UZ (Çanakale) – Teşekkür ediyorum.

Tabii, öncelikle bu Anagold kimdir diye bakmak lazım, bir durum tespiti yapmak lazım. Bu Anagold firması Çanakkale Kaz Dağları'nda, bu işlerde çok mahir bir firmaydı. Bu firmayla ilgili alt taşeronlarından oradaki tuvalet ihtiyacının giderilmesine kadar olan noktalarda iş verdikleri insanlar ve kısımlara baktığımızda da çok şaibeli iş olduğuna, 953 bin ağacın katledildiğine, kendi alanının dışına çıkarak iş yaptığına dair bütün bilgi ve birikimleri bir araya getirerek dönemin İYİ Parti Genel Başkanı Sayın Meral Akşener'in de orada bir gelip miting yapmasıyla ve Sayın Cumhurbaşkanımız Sayın Tayyip Erdoğan Bey'e direkt, doğrudan olarak "Efendim, burada sizin bilmediğiniz ve sizden saklanan işler var." demesi suretiyle orada bir görüş bildirdiler ve akabinde, hemen bir ay sonra bu maden iptal edildi. Yani iptali kim yapıyor bilmiyorum -sorduğunuz soruya cevap vereyim- ama Sayın Recep Tayyip Erdoğan, Sayın Cumhurbaşkanımız orada bizzat araya girerek o madeni, o işletmeyi iptal ettiler. Kim bunlar? Şimdi, İliç'teki firma bu firma. Şimdi, bu bir durum tespiti.

İki, burada ne olmuş? İstiflemeyle ilgili olarak parametreleri doğru istenip müdahale edilmemesi sebebiyle yığın kütlelerinin hem vadi içine hem madenin içine akması olayı olmuş yani göz göre göre bir şey yapılıyor. Orada radar sistemi de var, ekim ayından beri radar sistemi bu kaymayı tespit ediyor. Jeoteknik ekibi oranın bunu bildiriyor, diyor ki: "Burada bir kayma var, bu kaymaya önlem alın." Yani göz göre göre gelen bir şey var ve buna bir müdahale de yapılmıyor. Yani müdahale yapılıyorsa da nasıl bir müdahale olmuş ki neticede böyle bir faciaya yol açmış; bu çok önemli, bence en önemli soru bu. Bu radarı kim kontrol ediyor? Bizim Çevre Şehircilik Bakanlığı bu radarın kontrolünü, bu durumu takip etmiyor mu, alanı değil mi ya da kim ilgileniyor? Bunu da bilmek lazım.

Üçüncüsü, orada bilirkişi raporlarında asli kusurlu olarak bu firmanın genel müdür yardımcısı yani orada bulunan kişilerden asli kusurlu olarak birisi o. Fakat bu kişi de burada mı, ülkeyi terk etti mi? Çünkü Ronald adında bir kişi. Kaçtı mı, orada mı, değil mi? Bu mahkeme süreci ne olur, ne gider, o da merak ettiğimiz hususlar içinde ama en önemlisi, bilirkişinin söylediği şey var, o da çok kısa, okuyup bitirmek isterim: "Yığın liç sahasından kayan solüsyon içerikli toprağın hiç önlem alınmamış ve kirlilemeye ve kontamine olmaya açık olan kuru dere yatağına akmasıyla toprağın kayması esnasında oluşan gaz ile hava kirliliğine yol açıldığı, daha evvel hiçbir önlem alınmamış olan Sabırlı Deresi'ne akmasıyla toprak kirliliğine ve aynı zamanda yüzeysel ve yer altı suyu kirliliğine yol açacak olması. ÇED raporunda 2872 sayılı Çevre Kanunu ve 167 sayılı Yeraltı Suları Hakkında Kanun'a dayalı olarak çıkarılan ve rapor içinden detaylı verilmiş olan yönetmeliklerle oluşan mevzuata aykırı hareket edilmesiyle..." Yani bu mevzuatı kim denetliyor? Böyle bir mevzuat var ve bu mevzuata uyulmadığını bilirkişi açık açık belirterek asli kusurlunun birinin de bu manada bu işi denetlemeyenin -yetki kimdeyse yani Çevre Bakanlığı mı, Enerji Bakanlığı mı- bu görevini ifa etmediğini açık açık belirtiyor. Ben bunları söylemek isterim.

Teşekkür ederim.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun Müzeyyen Hanım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Evet, teşekkür ederim Sayın Başkan.

Evet, şimdi, aslında, ANKA Ajansı'mız İliç'teki hayvancılık yapan son köylü vatandaşla bir röportaj yapmış, orada vatandaş şöyle bir şey söylüyor: "Para kazanan birileri var, kimileri bakıyor, kimileri ölüyor." Bence bu son derece önemli bir saptama, köylüler açısından baktığımızda son derece önemli bir saptama. Ben de şöyle söylüyorum bir jeoloji mühendisi olarak: Bu altın bizim jeolojik mirasımız, kimse elimizden almayacak ama buradaki altının yüzde 80'ini Kanadalı ve Amerikalı bir firmaya, üstelik işte, 1 ton ham altını çıkarmak için 5 milyon ton toprağı öğütüp buna siyanür, sülfürik asit enjekte ederek liç yığını hâline getirip buradan çıkan altını Merkez Bankasına satıyor olmak...

Yani benim altınımı bir yabancı firma bana satıyor ve bundan bize kalan pasa, kirlilik ve ölüm oluyor maalesef. Dolayısıyla hani, işte, “Madenden kazanıyoruz, uçtuk, kaçtık.” gibi şeyler yani Enerji Bakanlığı da benzer şeyler söyledi.

Şimdi, Çevre Bakanlığına gelecek olursak... Bir şeye dikkat çekmek isterim, az önce de ifade ettim, bir kere ÇED’de hiçbir kurum nedense bu kadar olumsuzluklar yaşanan bir madende bir tek olumsuz rapor vermemiş. Şurada çok dikkatimi çekti, burada bir grafik verdiniz bize “ÇED Gerekli Değildir” grafiğinde yeşille gösterilen alan, yüzde 78 oranında, yüzde 79’a yakın “ÇED Gerekli Değildir” raporu alınmış ama ülkeye baktığımız zaman, âdeta krater gibi ülkenin her tarafında hem yüzeye yakın madenler hem 4’üncü gruptaki metalik madenlere kadar 4’üncü gruptaki madenler alabildiğine çıkarıldığı gibi, 2001 yılından bugüne kadar da 22 altın madeni şu anda Türkiye’de siyanürle ve sülfürik asitle maalesef zenginleştirilerek işletiliyor, bize de ölümü, kiri, pasası kalıyor maalesef.

Dolayısıyla, şimdi, buradan gelirsek... Ben bu kazadan hemen sonra bir soru önergesi sunmuştum Sayın Çevre ve Şehircilik Bakanlığına, yanıt verme gereği duymadı bir kere, onu ifade edeyim. Sorularımı buradan soracağım yeniden, kamuoyunun dikkatine sunmak üzere. Şimdi, burada, Çöpler Altın Madeni İşletmesinde meydana gelen, akma duraysızlığı sonucu meydana gelen çamur akması sonucunda çamur altında kalan, 2’si çıkarılan ve 7’si çamur altında kalan işçilerle ilgili çalışmaların sürdüğü ifade ediliyor. Mevsimsel koşullar ve o yığının sıvı şeklinde hareket ettiğini bildiğimiz için buradan tabii ki cenazelerin çıkarılmasının çok güç olduğunu biz de biliyoruz yani o milyonlarca metreküp çamur akması şeklindeki akıntı elbette ki kolaylıkla içerisinden cenazelerin çıkarılmasını sağlamayan bir ortam yaratıyor.

Erzincan’daki altın madeni işletmesinde olduğu gibi Türkiye’de uluslararası norm ve standartlara aykırı bir şekilde yoğun bir madencilik faaliyetine devam edildiği görülmekte. Madencilikte en büyük sorunlardan biri çevresel etki değerlendirme raporlarıdır. Bu raporların gelişigüzel, özellikle işin ehli olmayan ve ne yazık ki yoğun bir madencilik ortamını sağlayan ve meslek örgütlerine üyeliği dahi olmayan, teknik durumları tartışmalı kurumlar tarafından hazırlandığı, yeterli inceleme ve değerlendirme yapılmadan onay verildiği kamuoyunda geniş yankı uyandırmaktadır. Altın madeninin bulunduğu Erzincan deprem kuşağı üzerinde, ayrıca İliç’te bulunan maden işletme sahasının ortasından geçen aktif bir fay zonu var ve buna rağmen Çevre ve Şehircilik Bakanı “ÇED Olumlu” raporu veriyor. Yani şimdi, siz, bize, burada, BEKRA denetimi yaptığınızı ifade ettiniz. Dâhili acil durum planının hazırlanıp sisteme yüklendiğini söylediniz. Herhangi bir olumsuzluk olursa sisteme müdahale ettiğinizi ifade ettiniz burada. Yani buna ilişkin bir plan yaptığınızı ifade ettiniz. Ancak görünen şu ki 7 ve üstü büyüklüğündeki deprem üretme potansiyeline sahip bu Erzincan’daki fayın harekete geçmesi hâlinde yer altı ve yüzey sularına ve Karasu Nehri’ne ve oradan da bütün Fırat Nehri’ne akacak olan bu atık havuzlarının buraları zehirlemesinin önüne geçmesiyle ilgili nasıl bir planınız var?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Yani siz daha üç ay önce burada emareler veren yani bu yığının çatlaklarının olduğunu ifade edildiği bir ortamda denetim yaptığınızı söylüyorsunuz ama üç ay önce uyarı vermiş ve kayma için herhangi bir önlem alınmamış, işçilerin yaşamı burada tehlikeye atılmış; buna dair bir önlem almıyorsunuz, 7 büyüklüğünde deprem üretme potansiyeli olan böyle bir fay zonunda da “ÇED Olumlu” raporu veriyorsunuz. Burada 2 kez kaza meydana geliyor -ben yine ifade ediyorum- burada ölümlü kaza olmasa ne yazık ki bu olay bu kadar gün yüzüne çıkmayacaktı.

Şimdi, arkadaşlar, buradan baktığımız zaman olay günü sabah 07.30'da işbaşı yapan işçiler liç alanında çatlakları fark ettiler ve bunu üst amirlerine bildirdiler ama nedense yedi saat boyunca harekete geçilmedi ve durdurulmadı; bunu neyle izah ediyor Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı? Ben dün Enerji Bakanlığına da sordum bunu, ABD'den talimat mı beklendi, niye harekete geçilmedi yedi saat boyunca, neden bu 9 işçinin hayatı orada yedi saat boyunca hâlâ riske atıldı?

Yine, madenin Türkiye müdürü faciadan sonra geldiği İliç Cumhuriyet Savcılığına verdiği ifadesinde madenin kapatma kararının sadece kendisi gibi üst amirler tarafından verilebildiğini söylemesine rağmen o gün madende en üst düzeyde sorumlu olan ve hâlen tutuklu olan İan Ronald Guille -nasıl okunuyor bilmiyorum ama- ve diğer 8 mühendis Denver'dan kapatma talimatı gelmediği için mi şalteri indirmemiştir? Son ana kadar işçiler çalışma alanında tutulmuş ve akabinde 9 insanımız diri diri toprağın altında kalmıştır.

BAŞKAN ATAY USLU – Son sorunuzu tekrar ederseniz sevinirim.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Önceki gün sunum yapan Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı bürokratları jeoradar verilerini açıklayarak madenin liç sahasındaki çökmenin üç ay öncesinden başladığını ve son üç gün içinde de zirveye çıktığını anlattılar hatta bu anlatımlarını görsellerle de desteklediler. Enerji Bakanlığı yetkilileri, ayrıca, birkaç kez, liç sahasından kendilerinin sorumlu olmadığını, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının sorumlu olduğunu vurguladılar. Bu durumda, siz, radar verileri bu kadar açık ortadayken, 2022 Mart tarihinde liç sahasında kısmi bir çökme yaşandığı da ortadayken neden liç sahasındaki bu tehlikeli gidişata bir önlem almadınız? Gördüyseniz eğer, bu, açıkça görevinizi ihmal ettiğinizi ve görev suistimali yaptığınızı ortaya koymakta mıdır? Ve bu görev paylaşımı karmaşasını önlemek için nasıl bir şey... Yani Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı mı yoksa Enerji Bakanlığı mı sorumlu? Buna dair de net bir bilgi bize aktarırsanız biz de burada aydınlanmış olacağız.

Enerji Bakanlığı yetkilileri çöken liç sahasındaki toprağın geçici olarak madendeki bir açık ocağın içine taşındığını görsellerle açıkladılar. İçinde siyanür, sülfürik asit ve çokça -36'ya yakın- ağır metalin bulunduğu bu kütlenin doğru dürüst bir önlem alınmadan açık ocak içine taşınması, yer altı sularına... Orası kireç taşları, biliyoruz ki kireç taşları çatlaklı yapısıyla ve o çatlak sistemi nedeniyle kilometrelerce sonrasında o suyu açığa çıkarabilir, hemen orada emare vermeyebilir. Burada iki gündür bize, işte, sondajlarla yer altı suyunun kontrol edildiği ifade ediliyor ama benim yıllarca içme suyunda çalışmış bir mühendis olarak özellikle kireç taşlarında hemen anında o suyu yakalayamayabileceğiniz ve kilometrelerce sonra bunun çıkabileceğine ilişkin bilgilerim var. Dolayısıyla, bunu nasıl engelleyeceksiniz yani yer altı suyuna karışmasını nasıl engelleyeceksiniz? Bu, suların kirliliği açısından büyük bir tehlike yaratmakta.

Altın madenciliği, yarattığı milyonlarca tonluk pasa dağları, milyonlarca tonluk liç yığını ve milyonlarca tonluk zehirli atık barajlarıyla birlikte dünyanın en tehlikeli kimyasallarının kullanıldığı, gerçekten ekolojik bir kırım merkezi olarak görülmekte. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak Fırat gibi Türkiye'nin en stratejik sularının bulunduğu yerde, İliç'te, bu Fırat Nehri'nin 300 metre üzerinde böyle bir tesise nasıl izin verdiniz, nasıl ÇED raporu verdiniz diye sormak isterim.

Yine, altın madenciliğinde özellikle sülfürlü cevherlerin yarattığı asit maden drenajı nedeniyle çok tehlike bulunmaktadır, bu nedenle birçok ülke özellikle sülfürlü cevherlerin işlenmesine izin vermemektedir. Bütün bu gerçeklere rağmen siz Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı olarak Çöpler'de sülfat tesislerinin kurulmasına neden onay verdiniz?

Son kapasite artışıyla birlikte, madende yılda 11 ton siyanür, 122 bin ton da sülfürik asit kullanılmaktadır. Sülfürik asit kullanımının bu kadar çok olması madende sülfürlü cevherlerin çok fazla olduğunu göstermektedir. Bu ise o madenin yüzlerce yıl asit maden drenajına yani sülfürik asit sızıntısına neden olacağı anlamına gelmektedir. Fırat gibi Türkiye açısından hayati önemdeki bir ırmağının bulunduğu yerde bu zehir merkezinin kurulmasına neden izin verdiniz?

Son olarak -ikinci turda devam edeceğim- 13 Şubatta yaşanan bu facianın ardından çok tehlikeli bir tablo ortaya çıkmıştır. Çöken liç sahası kadar çökmeyen bölüm de tehlike arz etmektedir. Liç sahasının hemen altında madenin tank liçi tesisleri, depoları ve diğer ofisleri bulunmaktadır. Yani, yüz binlerce tonluk kimyasal ve yüzlerce insanın hayatı söz konusudur. Ayrıca, deprem fay hattı üzerine inşa edilmiş bir zehirli atık barajı da hâlâ orada giyotin gibi durmaktadır. Bu noktada, siz bir an önce madenin kapatılması veya rehabilitasyon işlemlerinin başlaması için nasıl bir yol haritası izliyorsunuz, bunu sormak isterim.

Daha sorularım var, ikinci turda soracağım.

BAŞKAN ATAY USLU – Benim de sorularım var ama ben ne zaman sorayım bilmiyorum.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Vallahi, siz bilirsiniz Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Şengül Hanım, buyurun.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Sayın Genel Müdürrümüze ve heyete verdikleri bilgiler için teşekkür ediyorum.

Doğa da çevre de hepimize emanet, bunu “Ben daha çok duyarlıyım, sen daha az duyarlısın.” yarışına gireceğimiz bir alan olarak görmüyorum; hep birlikte korumak zorundayız, sorumluluğu bir başkasına atarak kurtulamayız. Bireysel yapmamız gereken var, kurumsal yapmamız gereken var, örgütsel yapmamız gereken var; dolayısıyla hep birlikte korumak zorundayız. Aynı zamanda insanımızın canı da bize emanet. Yaşanılan bu elim hadiseden biz de çok üzgünüz, söylemeye gerek bile olduğunu düşünmüyorum ama bazılarımız usulü çiğneyip bağırdığında çok daha fazla üzgün olmuyorlar; bu, o anlama gelmiyor. Beşiktaş’ta yanarak can veren 29 vatandaşımızı da unutmamalıyız, onların canları da bize emanetti; 5 yaşındaki kızımızın canını hiçe sayanları, Edanur’u yok sayanları da unutmamalıyız, o da hepimize emanetti. Pek tabii ki Erzincan’daki bu elim hadisede kaybettiğimiz 9 insanımızı da unutmamalıyız. Bunlar bize tekrarının olmaması için yapacaklarımızı, sorumluluklarımızı hatırlatmakta.

Çevrenin sürdürülebilir çevre ve sürdürülebilir kalkınma ilkeleri doğrultusunda korunmasını sağlamak için de hepimizin görevi var. Benim de bu minvalde birkaç sorum olacaktı. Dün, Bakanlık yetkililerimize sorduğumuzda konunun sizinle ilgili olduğunu söylemişlerdi, tutanaklarda da yer alıyordu ama ben tekrar edeyim, bazı konular birden fazla kişi tarafından sorulmayı da gerektirebilir, tekrara düşmekten de o anlamda bir endişe duymuyorum.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından 2 defa kapasite artırımı talep edildiği ve Bakanlıkça bunun kabul edildiği, bu artış sebebiyle yığın yüksekliğinin devasa boyutlara ulaştığı, bu sebeple stabilitenin ve duyarlılığın sağlanmasının zorlaştığı iddiası var; bazıları yazılı, bazıları sözlü. Burada da birçok kez bu iddia ileri sürüldü. Tabii, ben bunların bir iddia olduğunu özellikle, altını çize çize vurgulayarak söylüyorum, suçlayıcı, yargılayıcı bir üsluptan kaçınıyorum çünkü zaten biz ne yargılıyoruz ne suçluyoruz; gerçeğin bulunması için, biraz daha net bilgiye ulaşmak için muhataplarıyla bir iletişim kurma hâlindeyiz. Bu iletişimin aksamaması ve kesilmesi istediğimiz sonuca ulaşmayı baltalayan bir tavidir, bu tavra da her defasında tepki göstermeye devam edeceğim.

İkinci sorum da: ÇED raporunun alınması, izni sürecinde Bakanlığın kolaylık sağladığı iddiaları var ki bu da havada bir iddia ama bu konuda usul nedir? Bu şirkete farklı bir usul mü uygulanmıştır, kolaylık mı sağlanmıştır? Bu konuda da açıklama yapma imkânı doğsun diye bu soruyu sorma gereği duydum.

Sunumun anlayabildiğim -çünkü ben konunun uzmanı değilim, bir hukukçuyum- kısımları... Bazen fahiş hatalar da yapabilirim, affınıza sığınırım, bu karmaşa içerisinde sunumu dinleyip oradan aklıma yatan kısımları anlamaya çalışıyordum. Sabırlı Deresi'nin baraj bağlantısını kesmek için yaptığınız bir çimento enjeksiyonu olduğunu söylediniz. Bu enjeksiyon yer altı suyunun akışını engellemek için yeterli midir? Çünkü bölge ciddi çevresel riskle karşı karşıya, hepimizin konuştuğu. "Atıklar Sabırlı Deresi'ne yıkıldı." Deniyor. "Yağışlar yer altı sularına karışıp Fırat Nehri'ni kirletiyor." iddiası da gündemi çok meşgul etti. Bu anlamda bu enjeksiyon bunu engellemeye yeterli mi?

Bir de geçici depolama alanı olarak mermer ocağını seçmiştiniz, bu alanı seçmekteki maksadınız neydi, niçin bu alanı tercih ettiniz? Bu alana yaydığınız bin metrelik kilin geçirimsizliği ne kadar? Bu, bahsedilen dezavantajların önüne geçmeye yeterli midir?

Teşekkür ederim verdiğiniz imkân için Değerli Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU - Teşekkür ediyorum.

Değerli Bakanım, Genel Müdürlerim; birkaç soru da ben sorayım arada. Bazı sorularım çünkü güme gidiyor, şöyle güme gidiyor: Aynı soruyu sormuş olacağım, bakıyorum, yaklaşık... Benim sorularımı sonra en azından şey yaparsınız.

Şimdi, öncelikle teşekkür ederiz bilgilendirmeniz ve sunumlarınız için.

Bölgede bu biçleme işlemi sonrasında ister istemez bir atık oluşuyor, bir bölge oluşuyor, bir yığın oluşuyor. Bu yığın ne kadar süre sonra temize çıkıyor? Tarımsal amaçla kullanılabilir veya üzerinde rehabilitasyon yapılabilir; bununla ilgili bir süre var mı, bununla ilgili bir tespit var mı? Burada bu yığınla ilgili sürecin içerisinde, hemen iki yıl sonra oraya orman dikilebilir mi mesela, bununla ilgili bir çalışma var mı? Birinci sorum bu.

İkincisi: Bu iç yığın süreciyle ilgili bir teknik projeyi kim hazırlıyor ve bu teknik projeyi kim kontrol ediyor?

Üçüncüsü: Bu yığının bir ıslanma süreci var siyanürlü malzemeyle. Su, çimento, gevşeklik hesapları yapılıyor anladığım kadarıyla burada. Bunu kim yapıyor ve kim kontrol ediyor?

Diğer bir konu -bana sosyal medyadan çokça geldi- bölgede kuş ölümlerinden bahsediliyor. Böyle bir ölüm var mı, kuş ölümü var mı?

Diğer bir sorum: Siyanür malzemesi havaya karışıyor mu ve bu kullanılan siyanür nasıl bertaraf ediliyor işlemler bittikten sonra, nasıl etkisiz hâle getiriliyor, çevresel etkileri nasıl yok ediliyor? Bununla ilgili bir işlem var mı?

Diğer bir konu: Altın madenciliği konusunda Bakanlığımız başka ülkelerle bir karşılaştırma yaptı mı? Oraya gönderdiğimiz bir uzmanımız, daire başkanımız, bürokratımız veya akademisyenimiz var mı? Orası ile burası arasında fark nedir, ne değildir? Oradaki süreç nasıl gidiyor, kontrol süreçleri nasıl, bununla ilgili bir çalışmanız var mı?

Diğer bir sorum da: Diğer altın madenlerini de göz önünde bulundurarak şimdiye kadar en çok hangi konularda ihmal ortaya çıktı yani en çok hangi konularda ceza verdiniz veya ceza yazdınız? Diğer altın madenlerini de değerlendirerek oradaki esas problem nedir, ana problem var mıdır? Her madende ayrı problem mi vardır yoksa benzer problemler olduğu için benzer cezalar mı verildi? Bunu öğrenmek istiyorum.

Bir son konu da şu: Sunumunuzda geçti, 2 tane rapordan bahsedildi. Birisi Orta Doğu Teknik Üniversitesinin 18 Nisan 2023'te hazırladığı, deprem sonrası hazırladığı bölgenin duraylı olduğuyla ilgili bir rapor. Bu raporu Komisyonumuza istiyoruz, talep ediyoruz, biz bu raporu görmek istiyoruz.

İkincisi de kaza olduktan sonra şev stabilizasyonu ve hidroloji mühendislerinin, İstanbul Teknik Üniversitesi akademisyenlerinin hazırladığı bir rapor, herhâlde geçici yığın bölgesiyle ilgili, geçici depolamayla ilgili; o raporu da Komisyonumuza talep ediyoruz.

Ben şimdi devam ediyorum arkadaşlardan.

Buyurun.

V.- AÇIKLAMALAR

1.- Muğla Milletvekili Cumhur Uzun'un, Komisyona davet edilen kurumların raporlarının Komisyon üyelerine toplantıdan birkaç gün önce iletilmesinin çalışmalara sağlayacağı katkılara ve Komisyon çalışmalarında izlenebilecek çalışma yöntemine dair önerilerine ilişkin açıklaması

CUMHUR UZUN (Muğla) - Teşekkür ediyorum Başkanım.

Değerli Komisyon üyesi arkadaşlarım, Sayın Bakan Yardımcımız ve Bakanlığımızın çok değerli bürokratları; hepinizi saygıyla selamlayarak sözlerime başlamak istiyorum.

Sayın Başkanım, Komisyonumuzun çalışmalarıyla ilgili bu yaşanmışlık içinde öne çıkan ve bu aşamada paylaşmanın doğru olduğunu düşündüğüm iki şeye değinmek istiyorum öncelikle.

Sunumların burada aktarılması sırasında ve içeriklerinin teknik bilgiler içermesi nedeniyle elbette çok değerli kazanımlar elde ediyoruz, bu raporlar yazılı olarak da veriliyor ama bize birkaç gün önceden hazırlanıp verilmesinin, bizim de buna göz atarak buraya hazır gelmemizin Komisyonumuzun çalışmalarına katkı sunacağı düşüncesindeyim. Çağrılacak bakanlıklarımız belirlendiğinde sunumlarının Komisyon üyelerine iletilmek üzere birkaç gün önceden temin edilmesi noktasında bir çalışma yaparsak daha verimli olur.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

3.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Muğla Milletvekili Cumhur Uzun'un yaptığı açıklamasındaki bazı ifadelerine ilişkin açıklaması

BAŞKAN ATAY USLU – Şöyle bir şey söyleyebilir miyim? Haklısınız ama biz biraz hızlı çalışıyoruz bu dönemde. Dolayısıyla, mesela AFAD'ın yazısını bugün gönderiyoruz, onlar da ancak hafta sonu hazırlanıyorlar, bir gün önce veya işte sabahtan gönderebiliyorlar ama bundan sonra dikkat edelim. Bu hafta da zor olur, sonraki haftalarda dikkat edelim ona. Daha hızlı bir çalışma yaptığımız için bu sorun ortaya çıkıyor.

V.- AÇIKLAMALAR (Devam)

1.- Muğla Milletvekili Cumhur Uzun'un, Komisyona davet edilen kurumların raporlarının Komisyon üyelerine toplantıdan birkaç gün önce iletilmesinin çalışmalara sağlayacağı katkılara ve Komisyon çalışmalarında izlenebilecek çalışma yöntemine dair önerilerine ilişkin açıklaması (Devam)

CUMHUR UZUN (Muğla) – Anladım Başkanım, teşekkür ediyorum.

Bu hıza, tempoya uyabilmek için bununla ilgili önerim -böyle işliyor, doğru- bu işleyiş içinde o zaman şöyle bir usul geliştirmemiz acaba verimlilik açısından daha doğru olabilir mi: Vâkıfietimiz ve bütünsel vâkıfietimizden sonra bakanlıklarımızı ikinci tur tekrar görüşmeye çağırmak ve biriken, bazen o bakanlığın ya da diğer bakanlığın yetkilerinde olması hasebiyle doğru bakanlığın belirlendikten sonra sorularımıza tatmin edici cevaplar alabileceğimiz bir yöntemi geliştirmemiz bu hızlı gidiş içinde mümkün olur mu? Ya da bunu öneri olarak belirtmek istiyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – İkinci tur değil üçüncü tur bile yaparız.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Teşekkür ediyorum anlayışınız için.

Bir de gözlemlediğim, Başkanım, sunumların derinleştirilmesi ve zenginleştirilmesi amacıyla ara ara küçük de olsa ara sorulara gerçekten ihtiyaç duyuyoruz yani insan tabiatı, bir şey söyleniyor, orada bir fikri daha ortaya koyduğunuzda ya tamamen aydınlanmış oluyoruz ya da tamamen ortadan kalkan ya da yeni sorulara ışık açan bir pencere açılıyor. Bunun bir yöntemini, yine birbirimize saygılı ve birbirimizin zamanını efektif kullanmamıza engel olmayacak şekilde geliştirmek Komisyonumuza düşen bir ödev; bunun üzerinde çalışırsak herhâlde faydalı olur. Komisyonunda ses tonlarının yükseldiği üç an hatırlıyorum, hepsi de bundan kaynaklı; bize de çok yakıştığını söyleyemem doğrusu. O nedenle, hem bize yakışanı yapabilmek adına hem de çalışmanın verimliliği açısından bu, ara, kısa sorularla ilgili çok zaman almayan bir yöntemi hep beraber düşünelim, bulalım diye önermek istedim; teşekkür ediyorum.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A) GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar ve Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

CUMHUR UZUN (Muğla) - Şimdi, sunumu nedeniyle Bakanlık yetkililerine, Sayın Genel Müdürlerimize ve Bakan Yardımcımıza teşekkür ediyorum.

Birçok sorunun benim de aklıma takıldığını ama diğer arkadaşlarımızın cevaplanması sırasında zaten cevaplanacağını bildiğim için ben burada değinilmeyen ya da değinilmesi sırasında yeterli çarpıcılığının ortaya konulamadığı bir duruma işaret etmek istiyorum. Dün dinlediğimiz Enerji Bakanlığı ve bugün sizleri dinlerken ne yazık ki altın liç sahasıyla ilgili her iki Bakanlığımızın da bir denetim görevinin olmadığı gibi bir gerçekle karşılaştık. Eğer bu gerçekse ben bunu asla kabul edemem yani böyle bir aymazlığın nasıl olup da yaşandığını doğrusu hiçbir şekilde anlatamam. Düşünün, bir değerimizi, madeninizi işletiyorsunuz, bizzat devlet eliyle işletilmesi sırasında belki anlarım ama bunu aynı zamanda başkaları eliyle de işletebiliyor hâlde geldiyseniz denetimsizliği anlayamam. “Denetimsizlik yok.” denilmesi “Bizim denetim ödevimiz var, bu ödevi yapıyoruz.” ya da “Yapamadık.” denilmesi beni daha çok mutlu eder.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Teşekkür ediyorum.

Görüyorum ki sunumunuzun sonunda sizin belirttiğinize göre gerçekten bu sorunun cevabı vahim ve denetim yok. Nereden çıkarıyorsunuz? Siz, bizzat bununla ödevlendirilecek bir kurum yaratılması konusunda öneride bulunuyorsunuz da o yüzden. Yani bu sizi suçlayan anlamda bir şey değil ama biz aynı zamanda bu tür kazaların bir daha olmaması gerektiğini ve olmaması için neler yapabileceğimizi

de ödevlenmiş olarak bu çalışmalara katılıyoruz ve o nedenle sizin bu konudaki önerileriniz de bizim için çok değerli. Sizin de kabul ettiğinizi gördüğüm bu durum vahameti arttırdı. Diyorsunuz ki: “Maden sahalarında duyarlılık ve stabilite açısından önem arz eden yapıların denetimi ve tabii ki bakımından ilgili kurum ve kuruluşların görev, yetki ve sorumluluklarının belirlenmesi...” Yani burada bir belirsizlik olduğunu... İşletmeler prosesle ilgili projelerini kendileri hazırlamaktadır. Cevher üretim prosesinin projelendirilmesi, inşaatı, işletilmesi ve denetimi hususlarını uhdesinde yürütecek kamu kurumunun belirlenmesini istemektesiniz dolayısıyla bu denetimle ilgili bir sıkıntımızın olduğu çok açık. Biz dün Enerji Bakanlığı yetkililerini dinlediğimizde hani şöyle olabilseydi keşke, yarın gelecek olanlar denetim bakanlığı olsaydı; öyle de değil. Yarın gelecek olan bakanlık yetkililerimiz Çalışma Bakanlığı, belki bir gün sonra çağırırsak bir başka bakanlık ama Spor Bakanlığı denetlemeyecek, Aile Bakanlığı denetlemeyecek. İki önemli denetleme yetkisinin olduğunu varsaydığımız Bakanlığımızı dinledik ama onların her biri bu denetim ödevinin kendisinde olmadığını söyledi. Buradan çıkan sonuç, işte, o vahim sonuç: “Biz burayı denetlemiyoruz.” Denetlemezsek denetlemediğimiz işin yapılmamış olduğundan yüzde yüz emin olabilirsiniz. Dolayısıyla da denetleyemediğimiz iş sonucu bu kazayı ne yazık ki hepimiz yaşamak ve acısını paylaşmak durumunda kaldık.

Bir çarpıcı duruma değinilmedi, o yüzden değineceğim. Bizde bu madenin 2016 yılında faaliyetine başladığına ilişkin sizin sunumunuzda bilgi var. Bu bilgi ışığında, 2016 yılında henüz yönetmeliğimiz yürürlüğe girmedigi için 1, 2 ve 3’üncü fazlar yönetmelik yani Maden Atıkları Yönetmeliği yürürlüğe girmeden önce çalışılmış alanlar, bizim aslında orada 3 fazda Maden Atıkları Yönetmeliği kapsamında olmayan -tabirimi bağışlayın- tehlikelilik açısından bombamız var ve bunlarla ilgili yapılmış bir şeyimiz yok. Bunlarla ilgili, yapılacaklarla ilgili de herhangi bir düşüncemizin olmadığını düşünüyorum, varsa lütfen aydınlatın ama orada, artık günümüzde, gelinen yerde altının sıkıştırılması üzerine ömrünü tartıştığımız membranın serilmesi ve bundan sonra bertaraf edilmesi kadar gerekliliği bilimsel olarak tespit olmuş olan 3 fazımız var, bu 3 fazda bu yönetmelikte gerekliliği işaret edilen uygulama yapılmamış durumda. Bu da çevremiz için, ülkemiz için, çevre felaketi için hazır bekleyen bomba demektir bizim açımızdan. Yanılıyorsak da açıklamanızla bizi bu konuda aydınlatır, en azından kaygılarımızı ortadan kaldırırsanız mutlu oluruz.

Şimdilik teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, teşekkür ediyorum.

Şimdi Şenol Hanım’a söz vereceğiz.

Buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Teşekkür ediyorum Başkan.

Çevre Bakanlığının yetkililerine vermiş oldukları bilgiden dolayı teşekkür ediyorum.

Şimdi, bugün, burada Enerji Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı -kısaltarak söylüyorum, uzun uzun zaman almasın diye- arasındaki yetki karmaşasını gördük. Yani, yetki konusunda neye tekabül ettiğini, hangi alanları sınırlandırma yapmalarında sıkıntı yaşadıklarını gördük. Sayın Rıdvan Uz bir şeyden bahsetti biraz önce, dedi ki: “Kaz Dağları’nda Alamos şirketi, biliyorsunuz, 350 bin ağacı kesmişti, vatandaşın çok büyük tepkisi olmuştu, hepimiz oradaydık o gün ve gerçekten Kaz Dağları’nın belli bir kesimi tıraş edilmişti, ağaç falan kalmamıştı.” Bu tepkilerden dolayı Sayın Erdoğan herhâlde meseleye el koydu -Rıdvan Bey’in ifadesine göre- ve meseleyi durdurdu. O şirket, şu anda ruhsatı olmuş olmasına rağmen faaliyetlerine devam etmiyor ama belli bir zaman mı bekleniyor veya bir başka şirkete mi yetki devri olacak, bunu göreceğiz, takip ediyoruz. Yani söylemek istediğim şu, dün de Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına bu ruhsat işlerinde, izin işlerinde her şirkete aynı mı davranıyorsunuz diye sormuştum.

Aynı zamanda Cumhurbaşkanlığı Yatırım Ofisinin yabancı şirketlere nasıl kolaylık sağladığını da örneklemiştim. En son Birleşik Arap Emirlikleri'ne bile çerçeve anlaşmanın 8'inci maddesinde bu kolaylıkların nasıl sağlanacağı ifade ediliyordu. Buradan çıkarımım: Nasıl durdurulmuşsa bir altın şirketinin faaliyeti, o yetkiyi veren de en tepededir. Mesele sistemden kaynaklanır. Bu yetkilerdeki sıkıntılar... Bürokrasideki arkadaşlarımız da üstten gelen emir üzerine ÇED belgesi, ÇED raporu veya denetimler nasıl isteniyorsa maalesef o şekilde devam edip gitmektedir.

Şimdi, Erzincan'ın İliç ilçesinde bulunan bu Anagold'un işlettiği Çöpler Altın Madeni'nde, tabii ki siyanürle altın arama hadisesinde -hepinizin de bildiği gibi- altının büyük çoğunluğu yapı itibarıyla su içinden değil de topraktan elde ediliyorsa siyanürlü aramayla elde edilmektedir. Tabii, bu yüzden de gazın, hidrojen siyanürün, sülfürik asidin ve siyanürlü maddelerin havaya karışması, toprağa karışması kesinlikle bilinen bir gerçektir, bilimsel bir gerçektir. İlk verilen ÇED raporunun 497'nci sayfasında "Proses atığı, siyanür bozdurma ünitesinde siyanürden artıldıktan sonra atık depolama tesisine verilmektedir. Maden Atık Yönetmeliği'ne göre, sülfürlü cevher zenginleştirme kaynaklı olduğu için tehlikeli kabul edilmiştir." denilmektedir. Şimdi, ben 17/3/2022 tarihinde Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına soru sormuştum. Bunları anlattıktan sonra, sorduğum soruda ÇED raporunda belirtilen çalışma sahası çevresinde birçok aktif fayın, fay hattının olduğunu ve bu faylarla ilgili deprem kayıtları bulunan depremsel aktif bir bölge olduğunu ilgili iki raporun sayfasına varıncaya kadar yazmıştım ve buna neden izin verilmiştir diye ifade etmiştim. Olası bir deprem durumunda çevreye yayılacak sülfürik asit için nasıl bir tedbir almayı düşünüyorsunuz diye sormuştum. Bana o zaman Bakanlıktan gelen cevap enteresandı. Yani atık depolama tesislerinden bahsederek...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Hocam, buyurun.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Yani özetliyorum: İki bin dört yüz yetmiş beş yılda bir oluşabilecek depreme göre hazırlık yapıldığı ifade edilmişti, geçiştirmeli bir cevaptı diye düşünüyorum. Bakın, savaş hâli, gerekirse terör olaylarında da böyle tesisler için bir tedbiriniz var mı diye sormuştuk ama maalesef bunlara gerek kalmadı, yapılan hatalar yüzünden bu faciayı yaşadık. Yani deprem tabii ki olmasın ama dediğim şey, bu yığın lıç mevzusunda projeye uyulmadığı -biraz önce sayın milletvekili arkadaşlarımızın da ortaya koyduğu gerekçelerle ve bize anlatılanlarla değerlendirdiğimizde- bu yığın lıç düzgün bir şekilde depolanmadığı, kapasitenin üstünde depolandığı için bu kaymayla karşı karşıya kaldığımızı artık biliyoruz.

Şimdi, ben sormak istiyorum Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına: Bu İliç kompleksi altın madeni ocağının bulunduğu Munzur Dağı kuzey yamacındaki -Munzur Dağı'nın yüzde 70'i bu altın madeni tarafından parçalanarak toprak hâline getirilecek- bir morfolojide renk, şekil, doku, yer şekli, yapısı bozulmuş mudur; bunun araştırmasını yapıyor musunuz? Şimdi, altın madeni kompleksi bölgelerinde, yamaçlarında en çok karbon emen meşe ağacı başta olmak üzere, yoğun bitki örtüsünün tamamı niçin ve hangi gerekçeyle kesilmiş ve yok edilmiştir? Bunu Kaz Dağları'nda da gördük ama İliç Çöpler bölgesinde de hiçbir ağaç bırakılmamıştır. Biraz önce örnek verdim, meşe ağacı karbonu emen bir ağaçtır. Şimdi, bunların da cevabını almak isterim.

Eğimli bir yamaç üzerine inşa edilmiş siyanür atık havuzunun aynı zamanda fay hattının üzerinde de bulunması nedeniyle olası bir deprem sonrasında siyanürün kısa, orta ve uzun vadede insan sağlığı ve çevreye karşı oluşturacağı riskler için önlem alınmış mıdır? Bir daha yineliyorum sorumu: İliç ilçe merkezi, Çöpler, Sabırlı ve Bahçe köyleri ve maden işletmesi sınırları yakınındaki maden sahasının alt kotunda bulunan yani Karasu-Fırat Nehri'nin, Bağıştaş HES ve Baraj Göleti'nin madencilik faaliyeti sebebiyle kirlenmemesi için ne tür önlemler alınmıştır daha önceden?

Şimdi, siyanür havuzundan sızıntı olmasında ya da havuzun yıkılması durumunda anlık çevre felaketi gerçekleşmesine rağmen sülfürlü maden pasalarının yağmurla yıkanması sonucunda oluşan asidik suların etkileri ve yol açtığı zararlarının uzun yıllar boyunca süreceği bilimsel bir görüştür. Ne tür önlemler düşünülmektedir Çevre Bakanlığımız?

Çevresel etki değerlendirmesi, tabii ki, çok gerekli bir şey. Şimdi, “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gereklidir.” diye alınan kararda kümülatif çevresel unsurlarla ve halk sağlığıyla bir bütün olarak mı bu konu değerlendirilmiştir?

Bakanlığımız Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü 7/10/2021 tarihinde kapasite artışı ve Flotasyon Tesisi Projesi “ÇED Olumlu” kararıyla kapasite artışına izin verilmiştir bildiğiniz gibi. O dönemin Bakanı da Murat Kurum’du ki mutlaka ve mutlaka kendilerini dinlememiz gerektiğini bir daha tekrar etmek istiyorum. Bununla ilgili araştırma yapılmış mıdır? Maden çevresinde yaşayan halkın hasta...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Son cümleliz olsun, olur mu?

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Son cümlem olmasın, bitireceğim.

BAŞKAN ATAY USLU – 6 arkadaşımız daha var.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Evet, biliyorum Sayın Başkan.

Maden çevresinde yaşayan halkın hasta olma, ölüm oranlarında ne tür bir... Pardon, nerede kalmışım, ben de karıştırdım.

BAŞKAN ATAY USLU – “Hasta olma oranlarında bir artış var mıdır...”

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Evet, şöyle söylüyorum Sayın Başkan: Felaketin yaşanmasına sebep olmuş mudur diye sordum, Murat Kurum’u -o kapasite artışının kararını veren- dinlemek istediğimi ifade ettim.

Bir de işletilmekte olan ve terk edilen maden ocaklarından kaynaklı asidik suların çevre ve insan sağlığına etkileri nelerdir, bununla ilgili bir araştırmanız var mı, maden çevresinde yaşayan halkın hasta olma ve ölüm oranlarında ne tür bir artış gözlenmiştir, böyle bir çalışmanız var mı?

Yine...

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, bir sonraki tura kalsa olur mu?

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Bir sonraki tura değil de şunu en azından sorayım.

BAŞKAN ATAY USLU – Tamam, bir soru daha...

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Var daha elimde çok soru.

BAŞKAN ATAY USLU – Biliyorum...

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Değerli Komisyon üyeleri ve Bakanlık yetkilileri; toprak kaymasının oluşumunda -yani siyanürlü solüsyonun- kazanın oluşumunda çevresel etkilerin rol oynamadığı ortada. Yani yağmur, kar, bir sel baskını yok; herhangi bir kazı veya boru döşenmesi faaliyetleri yok, deprem de olmadığına göre ortada o zaman yığın lichen projeye uygun olmadığı ortaya çıkmaktadır. Şimdi, 27/3/2022 tarihinde, 1292-1346 kotları arasında ve 4’üncü fazda 400 metrekiplük bir toprak kayması olmuş. İşte, Bakanlık yetkilisi de açıkladı, membranları açıkladı falan... Ya, bir ceza verildi mi buna veya nasıl bir yaptırım uygulandı, bunu merak ediyorum. Bu en son olan, 9 kişinin de ölümüne sebebiyet veren ve

çok büyük bir çevreye zararı olan bu faciada çevrenin kasten veya taksirle kirletilmesi suçundan nasıl bir çalışma yapılacaktır? Tabii ki bu mahkemelerin yetkisindedir ama sizler de Bakanlık olarak nasıl bir değerlendirme yapacaksınız?

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, teşekkür ediyoruz.

Yaklaşık 5 arkadaşımız daha söz istedi. Biliyorsunuz, 13.00’te başladık, neredeyse saat 18.00; beş saat. Sonra ikinci tur da -herhâlde 15.00’te başlamıştık- aralıksız iki saatten fazla oldu, üç saate ulaşıyor. 5 arkadaşımızdan da soruları alalım, sonra bir ara verelim. Hem bürokrat arkadaşlar, Sayın Bakanımız cevapları hazırlasınlar hem yemek arası olsun, sonra da cevaplar kısmına geçeriz.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARİ (Devam)

4.- Komisyon Başkanı Atay Uslu’nun, Komisyon toplantıları esnasında bir milletvekilinin ancak kendi konuşmasını kaydedip yayınlatabileceğine, buna aykırı davranışlarda bulunulduğuna dair kendilerine gelen şikâyetlere ve buna uyulması konusunda özellikle uyarıda bulunduğuna ilişkin açıklaması

BAŞKAN ATAY USLU – Ancak, bu arada bana gelen birkaç uyarı var, onu ifade etmek istiyorum. Şimdi, burada, biliyorsunuz, görsel olarak başta kameralar görüntüleri çekiyorlar, sonra çıkıyorlar. Milletvekili arkadaşlarımız, Komisyon üyesi arkadaşlarımız kendi konuşmalarını yayınlatabilirler, onda sorun yok ancak bazı danışman arkadaşlarımızın ve basın mensubu arkadaşlarımızın buradaki diğer görüntüleri farklı şekilde, gizli şekilde çekip şu anda sosyal medyaya verdiğiyle ilgili şikâyetler geldi. Arkadaşlar, bu, doğru bir şey değil. Yani, biz, burada tam tutanak tutturuyoruz, basın mensubu arkadaşlarımız burada, danışmanların da giriş çıkışına izin veriyoruz. Ancak milletvekilimiz kendisinin konuşmasını kendisi yayınlatabilir, ona bir şeyimiz yok ama diğer milletvekillerimizin konuşmasını yayınlaması doğru bir şey değil. Onu ben uarmak istedim, özellikle uarmak istedim. Kaynak olarak da nereden çıktığı görüntülerin az çok belli oluyor çünkü biraz bakınca. Biraz ondan uzak durmak lazım. Her milletvekilimiz kendisinin karşısına tripotunu, cep telefonunu koyup kendisinin konuşmasını yayınlatabilir, onda mahzur yok ama bir başka milletvekilinin konuşmasının ondan izinsiz yayınlanması doğru değil.

Teşekkür ediyoruz.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A) GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar ve Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, Oğuz Bey, sözü size veriyoruz.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Teşekkür ederim Başkanım.

Değerli Bakanım, değerli bürokratlar, yetkililer, Değerli Komisyon üyeleri; her şeyden önce, konuşmama başlarken şunun bir kez daha altının çizilmesi gerektiğine inanıyorum: Yalnız, söz almadan, dalmadan işte bir gelişmeyle ilgili tepki vermediğimiz zaman sanki bununla ilgili bir düşüncemizin olmadığına dair buradaki tartışmaları doğru bulmuyorum. Aynı şeyleri merak ediyoruz, aynı şeyleri not ediyoruz ama belki de doğma büyüme Avrupa’da bu usulü öğrendiğim için sıramı bekliyorum; sadece sıramızı bekleyelim yani başka bir şey değil. Aynı şekilde, burada hepimizin duyarlı olduğumuzun bir kez daha altını çizmek istiyorum.

Değerli Bakanım, özellikle kaza anından sonra benim kişisel olarak ilk sorduğum şey: “Ben Bakan olsam ne yapardım?” diye bir soru soruyorum. Dolayısıyla, benim ilk aklıma gelen, size de ilk olarak sormak istediğim soru: Diğer 10 yığın liçleme yöntemiyle çalışan madenlerin faaliyetleri durduruldu mu ya da en azından hepsi gözden geçirildikten sonra tekrar faaliyetlerine devam etti mi? Bu Komisyon, özellikle aynı faciaların bir daha yaşanmaması üzerine bir görevle kurulmuştur. Dolayısıyla, diğer 10 liçleme yöntemiyle çalışan madenlerin faaliyetleriyle ilgili, liçleme alanlarıyla ilgili, maden sahasıyla ilgili -biraz önce değerli vekilim de burada dikkat çekti, diğer vekillerimiz de dikkat çekti- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı ile Çevre, Şehircilik ve İklim Bakanlığı arasında hafiften bir pinpona şahit olduk. Netice itibarıyla “Biz madenin çıkarıldığı ‘pit’ten sorumluyuz, biz liçten sorumlu değiliz, orası Çevre, Şehircilik Bakanlığına ait.” denildi. Hatta, SSR Mining şirketinin kendi bağımsız raporlarında şöyle bir cümle geçiyor: Liç alanıyla ilgili, faz 4’le ilgili konstrüksiyonunun bitirildiği -tercüme ediyorum- ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığından Kasım 2023’te onay aldığı ve bununla birlikte, kapasitenin 65 milyon tona çıkarıldığı kendi raporunda yazıyor. Çevre ve Şehircilik Bakanlığımızdan aldığımız bilgiler bu manada o bilgiyi içermediği için öbür günkü Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımızın bize vermiş olduğu sunuma bakıyorum ve orada sayfa 72’de “Normalde 54 milyon ton malzeme bulunması gereken liç alanında 68 milyon ton depolama yapılmıştır.” diye bir ibare geçiyor. İster Deniz Vekilimin dediği gibi 68 milyon ton ister 64 milyon ton, her hâlükârda 14 ya da 10 milyon ton alanda fazla bir depolama yapılmıştır. Bunun sorumlusu kimdir? Hatta biraz önce Genel Müdürlüğümüzün yapmış olduğu sunumdan hareketle soracak olursak, eğer burada bir yasal boşluk varsa ya da denetlemeyle ilgili mevzuat boşluğu varsa Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığımız bunu ne zaman ilk defa dillendirmiştir? Yani biz, milletvekilleri işimizi ne zaman yapmadık ya da bundan sonra özellikle önlenmesiyle ilgili neler yapmamız gerekiyor? Merak ettiğim şey, bu talep daha önce Bakanlığımız tarafından bizlere yani yasa yapanlara iletildi mi? Zira “O sorumlu değildi, bu sorumlu değildi.” meselesiyle ilgili... Özellikle 10 tane yığın liçleme yöntemiyle çalışan maden hepimizi tedirgin ediyor ve bu manada biz, tekrar aynı sıkıntıları yaşamamak için bir çalışma yapmak üzere bir araya geldik.

Yine, biraz önceki sunumdan hareketle, 2000 senesinde Romanya’da yine liç alanıyla ilgili meydana gelen kazadan sonra Avrupa Birliği maden atıklarıyla ilgili yeni bir yönetmelik kararlaştırıyor ve biz bu yönetmeliği 2015’te yasalaştırıyoruz ve 2017’de yürürlüğe sokuyoruz. Aradaki dokuz sene boyunca burada yasa dışı bir alan mı var idi yani buradaki madenler ve işletmeler yapmış olduğu faaliyetleri regülasyonsuz mu sürdürdüler? Biraz önceki vekilimin de sorduklarından hareketle, ilk 3 faz onaysız olduğuna göre yani takip dışı olduğuna göre, kayma da o tarafta meydana geldiğine göre acaba diğer liçleme alanlarında benzer bir sıkıntıyı ya da endişeyi bekliyor muyuz diye sormak istiyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Yine, benim bildiğim, çevre kirliliğiyle ilgili özellikle bu ve buna benzer şirketler -sizin de uhdenizde olan bir denetleme görevi bu konuda var- sigorta yapmak mecburiyetindeler yani çevre kirliliğiyle ilgili doğabilecek olası zararlarla ilgili bir önlem almaları gerekiyor. Bu kazadan sonra bir sigorta devreye girdi mi? Özellikle, şimdiye kadar meydana gelen bütün zararların, işte sahada yürütülen çalışmalarla ilgili öbür gün Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığımız bütün masrafların şirket tarafından ödendiğine dair bir cümle kullandı, bu böyle midir yoksa bu zararlarla ilgili mali sıkıntı sigortadan mı karşılanıyor yoksa şirket tarafından mı? Bizim, özellikle çevreyle ilgili -biraz önce Mesut Vekilim de sordu- doğmuş olan bütün bu zararların, işte bundan

sonraki geçici depolama alanlarında içme suları ile ilgili doğabilecek zararların bu sigorta tarafından karşılanabilme ihtimali var mı yoksa yeni bir mevzuat çalışmasıyla sigorta kapsamlarını diğer işleme yapan şirketlerle ilgili yeniden gözden geçirmemiz gerekiyor mu? Yani sigorta kapsamının genişlemesi gerekiyor mu, gerekmiyor mu? Benim, onu da özellikle buradaki çalışan vekillerimiz ve partilerimiz itibarıyla bilmemiz ve ona göre önlem almamız gerektiğine dair bir inancım var.

Son olarak şunu sormak istiyorum Değerli Bakanlık yetkililerimize: Çekmecelerimizde var olduğunu bildiğimiz, benim tahminim 100 milyon, başka tahminlere göre 200 milyon tane cep telefonu var kullanmadığımız, her sene yenisi çıktığı için. Özellikle, şu an çocuklarımızda da aynı şeyler olmak üzere, çekmecelerimizde pinekleyen bu telefonların içerisinde milyonlarca ton toprak hareket ettirmeden daha çok altın olduğuna ve bunu çok rahatlıkla geri kazanabileceğimize dair geniş bir kanaat var; özellikle bu kanaat mühendis olarak bende de var. Yani Çöpler madeninde elde etmiş olduğumuz devlet payının 84 milyon dolar olduğunu varsayarsak bile çok tutucu ve konservatif bir hesaplama cep telefonlarından elde edeceğimiz dönüşümün bunun çok çok üstünde olacağını, bunun için hiç toprak da hareket ettirmememiz gerektiğini ve elektronik çöplerle ilgili de aynı şeyin söz konusu olduğunu bilerek sormak istiyorum: Bununla ilgili, özellikle sıfır atıkta hakikaten bir dünya markası oluşturmuş olan Çevre Bakanlığımızın bu konuyla ilgili çalışmaları var mı? Yani bu sorunun madencilikle ilgili bir varoluşsal tartışmayı beraberinde getirmemesi gerekiyor ama netice itibarıyla, fayda hesabının yapılması gerektiğini, fayda hesabını yaparken de biraz önceki söylenenlerden hareketle -vekilim de söyledi- bütün unsurların, insan sağlığının, rekreasyonun... Mesela, şu an SSR Mining'in o sahayı yeniden rehabilite etme noktasında ayırdığı pay 100 milyon dolar; biz de biliyoruz ki 100 milyon dolar buna yetmeyecek. Dolayısıyla, bununla ilgili alınması gereken tedbirlerle ilgili de hem hatırlatmamı yapıyorum hem de geri dönüşümle ilgili gayretlerimizin artırılması gerektiğini burada vurgulamak istiyorum.

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Komisyonumuzun değerli üyeleri, Çevre ve Şehircilik Bakan Yardımcım, değerli genel müdürler, değerli katılımcı arkadaşlar; hepinizi sevgiyle, saygıyla ve hürmetle selamlıyorum.

Evet, öncelikle, bu brifing için teşekkür ederim, birçok bilgiyi yeniden tazeledik. İnşallah, bu bilgiler ışığı altında Komisyonumuz daha da ileri düzeyde çalışacak ve ilgili konularla ilgili açıklamalar olacak.

Her konuşmamda söylüyorum, gerçekten söylemek istiyorum: Öncelikle, Erzincanlı, İliçli tüm hemşehrilerime geçmiş olsun diyorum; toprak altında kalan 9 kişinin yakınlarına başsağlığı diliyorum ve de sabır diliyorum. Bunların 2'si toprak altından çıkarıldı, diğer 7 kişi hâlâ toprak altında çıkarılmayı bekliyor; bu acı da bizi sıkıntıya sokuyor.

Evet, bazı eleştiriler yapılmasına rağmen gerçekten kazanın olduğu gün Enerji Bakanlığımızın başkanlığında kurulan bu komisyon ve kriz merkezi hem Çevre Bakanlığımızın yetkililerince hem de diğer bakanlıkların yetkililerince olağanüstü bir gayretle çalışmalara başladı. Biz orada Erzincanlı olarak -Sayın Milletvekilimiz Mustafa Sarıgül ve diğer milletvekillerimiz de vardı- hakikaten devletin orada olduğunu hissettik; onun için buradan özellikle teşekkür etmek istiyorum.

Tabii ki biz bu Komisyonunda -her zaman, her seferinde söylemek zorundayım- önce insan, önce çevre ve sonra madencilik diyerek çalışmalarımızı sürdürmeliyiz, zaten öyle sürdürüyoruz. Bunun için de hakikaten çalışmalarımız bu çerçevede olmalı. Biz madeni birinci derecede öncelikli olarak görmemeliyiz, bunu biz de görmüyoruz, parti olarak da görmüyoruz, önce güvenlik diyoruz.

Değerli Bakan Yardımcım, değerli genel müdürlerim; öncelikle bu kazanın sebebini oluşturan, bizim de hakikaten öyle gördüğümüz maden atığı yani yığın için projesi var mıdır? Bununla ilgili onay var mıdır, denetlenmiş midir? Bu soru belki birkaç kere soruldu ama ben de sormak istiyorum. Çünkü gördüğüm kadarıyla raporun öneriler bölümünde, Sayın Vekilimin de bahsettiği gibi işletme prosesiyle ilgili projeleri maden şirketi kendisi hazırlıyor. Bununla ilgili devletin elinin değmesini istiyorsunuz ama kendisi de hazırlasa devlet kontrol ediyor mu, bunu onaylıyor mu, onayladıktan sonra denetliyor mu? Ben bu konuyu önemli olarak görüyorum. Gerçekten bunu denetliyorsa ne zaman denetlemiştir? Gerçekten, madenin ortasından ya da çok yakınından geçen bir fay hattı var mıdır? Bu çok konuşuluyor ve herkes söylüyor ama biz bunun gerçek şeyini henüz bulamadık. Yani orada bir fay hattının daha önceden tespit edilir gibi olduğu, daha sonra olmadığı şeklinde çok dedikodu var, bu bizi de zora sokuyor orada; onun için bu konu da çok önemli.

Çünkü çok sorulan soru... Ben bilhassa oradaki vatandaşlarımızın çok üzerinde durduğu konularla ilgili soruları sormak istiyorum. Yani siyanürsüz bir altın işletmeciliği sistemi var mıdır? Siyanürsüz olarak bu bölgede altın işletmeciliği yapılabilir mi? Çok konuşulan bir soru da -her yerde söyleniyor- gelişmiş ülkelerde böyle kazalar olmuyor, bizde niye oluyor? Hakikaten bundan önce de benim bildiğim Çevre Bakanlığı da Enerji Bakanlığı da yurt dışındaki maden işletmelerindeki çalışmaları incelemelere gönderdiler. Hatta bir şey daha biliyorum: İliç'te çok insanı da oraya gönderdiler yani bürokratlar da gitti. Yapamıyor muyuz, eksik yanlarımız neler? Bunu da öğrenmek istiyorum. Bu brifingden anladığım -bürokrasiye de hak veriyorum- brifingin başına hemen kanunu yazıyor. Diyor ki: Siz Türkiye Büyük Millet Meclisinde hangi kanunu yaptıysanız, yönetmelik olarak ne çıkardıysanız biz ona göre çalışıyoruz; orada bize verilen yetkiler neyse biz onları yapıyoruz; onun dışında yapılacak bir şey varsa Meclis olarak, Komisyon olarak...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yani brifingin başına hemen kanun yazılıyor, bütün brifinglerin başında o geliyor, bundan sonra da büyük bir ihtimalle o gelecek ve de yönetmelikler yazılıyor. Bürokrat arkadaşlarımız diyor ki: Bize daha mükemmel bir şey yapabilirseniz biz görevlerimizi ona göre yaparız. Onun için bu Komisyonun çok... Öyleyse önce çevre, önce insan, sonra madene uygun olarak bu Komisyonun çok önemli bir görevi var. Bu tezimize uygun bir şekilde raporumuzu çıkaralım. Birbirimizi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O yüzden ben mevcut bakanlar da gelsin Komisyona diye...

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yani bakanlarımız da gelir, herkes gelsin yani bu kolay bir iş değil. İnşallah, hakikaten çok kolay dediğim yani orada ölümler olunca çok zorlaşıyor. Dolayısıyla, herkes gelsin, herkes fikrini söylesin elbette. Onun için diyoruz ki: Ülkemiz için, geleceğimiz için çok önemli bir görev yapıyoruz. Birbirimizi üzmeden, eleştiriye gerek kalmadan, çok sert eleştiriye gerek kalmadan hakikaten doğruyu bulalım istiyoruz.

Biz de inşallah gelecek hafta Erzincan'a gideceğiz, öyle programımız var, hepinizi davet ediyoruz. İnşallah Erzincan'ın güzelliklerini de göreceksiniz.

Hepinize teşekkür ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederiz.

Buyurun.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Sayın Bakanım, kıymetli misafirler; sözlerime başlarken burada konu edildiği için Beşiktaş'ta yanarak can veren başta Gümüşhane Kelitli hemşehrim olmak üzere 29 emekçimize Allah'tan rahmet diliyorum.

Sorum şu, anlaşılan da şu: Yani kurumlar arasında maalesef boşluk oluşmuş, şirket de bunu istismar etmiş veyahut da ciddi manada vahim bir olaya sonuç verecek aymazlıktan dolayı bu acı sonuç ortaya çıkmış. Şimdi, az önce Sayın Genel Müdürümüzün de önerilerde okuduğu üzere -sayın vekillerimiz de bahsetti gerçekten ya yetki çatışması ya da boşluktan dolayı bu sonuç olmuş gibi anlatıldı; bu da çok vahim bir şey. Yani böyle sahiplenilmesi bile, olayın ortada kalması bile çok acı bir şey. Benim sorum şu olacak: Bu Bakanlığımız bunu daha önce tespit edemedi mi? Siz veya diğer bakanlıklarca “Ortada bir boşluk var, bunu bir kurumla doldurmamız lazım, bu istismar edilebilir, burada büyük bir kazaya sebep verebiliriz.” diye bu tespit yapılamadı mı? Yapıldıysa az önce Sayın Vekilimin de dediği gibi Meclise böyle bir öneri, Bakanlıklar üzerinden Meclisimize böyle bir şeyin hazırlığını yaptınız mı? Ben, inşallah böyle kazalar bir daha olmasın diyorum.

Bu sorumuzun da cevabını bekliyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

MERVAN GÜL (Siirt) – Teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

Sayın Bakanım, kıymetli genel müdürlerim, Bakanlığımızın kıymetli elemanları; sunumlarınız için, katkılarınız için de teşekkür ediyorum, Allah razı olsun.

Ben de özellikle bunu vurguluyorum: Önce insan, önce insan, önce insan. İnsandan daha önemli hiçbir şey olamaz. Hani bizim bütün hedefimiz, bütün amacımız insanın yaşamıdır ve orada hem altınlarımızı hem yer altı zenginliklerimizi, madenlerimizi de çıkartacağız ama bizim birinci önceliğimizin insan olması lazım.

Milletvekillerimizden biri Mardin Mazıdağı'ndaki fosfat yataklarından bahsetti. Allah'ıma binlerce şükürler olsun, bugüne kadar ben Mardin Mazıdağı'ndaki fosfat yataklarında herhangi bir kaza olduğunu duymadım, inşallah bundan sonra da olmaz. Bizim bütün temennimiz de hiçbir maden ocağımızda, maden yataklarımızda bir kazanın yaşanmamasıdır; bütün hedefimiz de odur, temennimiz de odur. Ben önce Erzincan'daki olaydan dolayı oradaki kardeşlerimize Yüce Rabb'imden af diliyorum, mekânları cennet olsun, özellikle ailelerine de sabırcemil ihsan ediyorum ve ülkemizin de başı sağ olsun. İnşallah bir daha böyle bir olayla karşılaşmayız.

Benim böyle birkaç tane sorum var. Özellikle denetleme ve izlemede sorunu gördünüz mü? Görmüşseniz herhangi bir önlem aldınız mı? 2/8/2023 tarihinde Enerji Bakanlığının yapmış olduğu denetlemede “faaliyetlerinin durdurulması” talebinde bulunulmuş ve firmaya bildirilmiştir. Kurumunuzca herhangi bir tedbir alınmış mıdır? 20/9/2023, çevre için lisans yenileme yapılmıştır; 18/4/2023 Orta Doğu Teknik Üniversitesi yığın liçi alanının duraylı olduğunu bildiriyor. Hangi tarihlerde 2 kez işletme faaliyetleri durdurulmuş ve neden? 27/3/2022'de 4'üncü fazda 400 metre küp bir kayma meydana gelmiştir; gerekli denetimler yapılmış mıdır? 13/2/2024'teki yapay heyelandan -özellikle yapay heyelan diyorum- kurumların önceden haberleri olmadı mı? Özellikle teknik heyetin bu konuda bir tespitleri olmadı mı? Jeoradarların kontrolü kimdedir?

Benim özellikle o depolama alanıyla ilgili böyle bir önerim de var: Güneş enerji santralleri olarak bu depo alanları kullanılabilir.

Teşekkür ediyorum.

RESUL KURT (Adıyaman) – Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

RESUL KURT (Adıyaman) – Sayın Başkanım, Komisyonumuzun değerli milletvekilleri, Sayın Bakan Yardımcımız, bürokratlarımız, kıymetli basın mensubu arkadaşlarımız, değerli katılımcılar; herkesi saygıyla selamlıyorum.

“Önce insan, önce doğa, sonra sürdürülebilir güvenli madencilik.” diyerek ülkemizin maden ihtiyacının karşılanması noktasında tüm gücünün sarf edilmesi gerektiğini belirtmek istiyorum. Dünyada hiçbir ülke yok ki kendi madenini çıkarıp kendi ekonomisine katkı sağlamasın. Dolayısıyla da madenlerimizi çıkaracağız ama doğaya saygı, insana saygı ve sürdürülebilir bir çevreyle bunu yapmak zorundayız.

Şimdi, biliyorsunuz, sadece madenlerde olmuyor; Türkiye’de yüzlerce iş kazasında emekçi kardeşlerimiz tedbirsizlik, dikkatsizlik veya bir anlık kaçınılmaz durum nedeniyle veyahut da işverenlerin ihmali, işverenlerin gerekli önlemleri almamasından dolayı kazalara maruz kalıp hayatını kaybedebiliyor, yaralanabiliyor, sakat kalabiliyor. Dolayısıyla, önce insan ve iş sağlığı ve güvenliği kurallarına uygun çalışmak tüm sektörlerde, tüm alanlarda, hayatımızın her anında geçerlidir. Bu, İliç’teki maden kazasında olduğu gibi Küçükçekmece Menekşe Sahili’nde İstanbul Büyükşehir Belediyesi tarafından açılan çukurda hayatını kaybeden 5 yaşındaki Edanur Gezer evladımız için de geçerlidir; Beşiktaş’ta ağır ihmal, tedbirsizlik sonucu 29 işçinin yanarak feci bir şekilde hayatını kaybettiği Beşiktaş faciasında da geçerlidir. Demek ki insana saygı gösterirsek, insana gereken önemi, değeri verirsek, iş sağlığı, güvenliği kurallarına uyarsak hayatın her alanında, her anında doğru bir iş yapmış oluruz.

Tüm Türkiye’de büyük bir infiale sebep olan, Erzincan İliç’te bulunan altın madeninde liç prosesiyle altın üretimi için oluşturulmuş liç yığınının kayması neticesinde bu üzücü, elem verici olayla karşılaşmıştır. Dünyada liçleme yöntemi, siyanür liçi “tank liçi” dediğimiz kapalı ortamda siyanürleme veya “yığın liçi” dediğimiz açık ortamda siyanürleme olarak 2 farklı teknikte uygulanıyor. Dolayısıyla, ülkemizde neden bu maden sahasında tank liçinin değil de açık ortamda yığın liçinin kullanıldığının değerlendirilmesi ve bu anlamda neden özellikle sahada eğimin yüksek olduğu bir alanın bu kapsamda istifleme için kullanıldığını tespit etmek gerekiyor.

Şimdi, şev kayması nedeniyle toprak altında kalan canlarımız var. Bu canlarımızın yeri tespit edilmiş midir? Ne kadar zaman sonra... İşte, birtakım hesaplamalar yapılıyor hem Enerji Bakanlığı tarafından hem de bugün sizin yaptığınız sunumda. Kaç gün daha geçmesi gerekiyor bu canlarımızı toprak altından çıkarabilmemiz için?

Yine, söz konusu maden sahasının ilk rezerv alanı olarak tespit edildiği tarih ne zamandır? Bakanlığınızın bu süre içerisinde hangi noktalarda, hangi işlemlerde etkisi ve yetkisi olmuştur? ÇED sürecinde ilk değerlendirme ne zaman yapılmıştır? İlk rezervin tespitinden ne kadar sonra ÇED raporu düzenlenmiştir? Yine, ÇED izni verilirken yığının istiflendiği sahanın eğimine dikkat edilmiş midir? Özellikle, eğimin çok ağır ve yüksek olduğu, çok fazla olduğu bu maden sahasında neden daha farklı bir alana istifleme yapılmamıştır veya bu anlamda neden bir önlem alınmamıştır?

Siyanür kullanılmadan altın üretilebiliyor mu? Dünyanın yüzde 85 altın üretimi siyanürlü liçle yapılıyor. Dolayısıyla da farklı yöntemler var mıdır? Bakanlığınızın bu anlamda ÇED raporlarının...

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

RESUL KURT (Adıyaman) - Şimdi, özellikle yurt dışındaki maden sahalarına baktığımız zaman, diğer maden sahalarında olup da ülkemizdeki altın madeni sahalarında yapılmayan, alınmayan bir tedbir var mıdır, uygulanmayan bir altın üretim yöntemi var mıdır? Kanada firması yani biliyoruz ki dünyada en fazla altın çıkaran ülkelerin başında Kanada geliyor. Kanada hem kendisi bir altın üreticisi hem de diğer ülkelerde Türkiye’de olduğu gibi teknolojisini kullanarak altın çıkarıyor. Kendi ülkesinde kullandığı altın teknolojisi, altın çıkarma, altın madenciliği teknolojisi ile Türkiye’deki teknoloji veya uygulamalar arasında bir farklılık var mıdır? Çevreye ve doğaya saygı anlamında dünyanın her yerinde aynı yöntemler mi uygulanıyor? Biz ÇED raporlarını verirken veya bu tür siyanürle altın madenciliğine izin verirken diğer dünya ülkelerini dikkate alıyor muyuz? İşte, örneğin, Avrupa Birliğinde 2000 yılında Romanya’da bir feci kaza meydana geldi. Daha sonra 2010 yılında Avrupa Birliğinde bazı ülkeler, 3-4 ülke siyanürle altın aramayı yasakladı. Ne elim bir durumdur ki dünyanın en büyük siyanür üreticisi Almanya’dır, Almanya kendisinde siyanürle altın aramayı... Avrupa’da, belki Almanya’da altın üretimi olmadığı için midir bilmiyorum. Yani, neden böyle bir uygulama yapıldığı konusunda engin bilgilerinizden faydalanmak istiyorum.

İliç’te en çok merak ettiğimiz, basın mensubu arkadaşlarımızın da en çok merak ettiği, kamuoyunun da en çok merak ettiği, diğer muhalefet milletvekili arkadaşlarımızın da her zaman dile getirdiği bir husus var: İliç’te siyanür dereye, nehirlerle, doğaya akıyor mu; havaya karışıyor mu; suyu kirletiyor mu? Siyanür veya başka herhangi bir tehlikeli kimyasal madde doğayı zehirliyor mu? Bu anlamda beş yıl sonra, on yıl sonra, otuz yıl sonra, elli yıl sonra bu siyanürlü liç yöntemiyle altın üretimi yapılan alan bir Çernobil mi olacaktır; yoksa burası belli bir dönüşümden sonra, ıslaktan sonra yine normal doğal hayatına, habitatına kavuşabilecek midir? Canlı varlıklar hayatlarını sürdürebilecek midir? Bu siyanür toprakta ne kadar süre kalabiliyor? Belli bir süre sonra çözülüp ortadan kalkabiliyor mu, yoksa yüz yıl, beş yüz yıl hep yerinde mi kalacak? Bu soruların cevaplarını almak istiyorum.

Özellikle, tabii, biz madencilğe karşı değiliz, hiçbir milletvekili arkadaşımızın da buna karşı olmadığı görülmüş. Doğru yöntemlerle, doğru işlemlerle ve doğaya, çevreye, insana saygı prensipleriyle her zaman madenciliğin desteklenmesi gerektiğini düşünüyorum.

Son olarak, Sayın Başkanım, Komisyonumuzda, burada her milletvekili arkadaşımızın bir seçim çevresi var, her milletvekili arkadaşımız bir kitleyi, insanlarımızı temsil ediyor, partisini temsil ediyor. Burada siz hakkaniyetli ve adaletli bir şekilde... İsteyen herkes 1, 2, 3, 4, 5 tur konuşabilir. Dolayısıyla da bizim sizden istirhamımız, bundan sonraki süreçlerde, lütfen, bürokratlar, bakan yardımcılarımız veya bakanlarımız veyahut da ilgili şirketler sunumlarını bitirdikten sonra, daha önce aldığımız kurallar çerçevesinde beşer dakika konuşularak birbirimizin hakkına hukukuna saygı göstermek suretiyle Komisyonumuzun üç aylık, dört aylık çalışma süresinin tamamlanması gerektiğini arz ediyor, saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ATAY USLU - Sayın Vekilim, teşekkür ediyorum.

Bize yaptığınız uyarıları da dikkate alıyoruz bu arada; teşekkür ederiz, sağ olun. Tabii, hakikaten yani herkesin hakkını, hukukunu korumak bizim görevimiz burada. O yüzden herkese eşit süre vereceğiz bundan sonra. Şunu da söyleyeyim: Açıkçası, ben de sorular sordum, iktidar-muhalefet bütün milletvekili arkadaşlarımız gerçekten konuyla ilgili merak ettikleri soruları cesurca ve net bir şekilde soruyorlar, bu ortada.

Mustafa Bey, buyurun.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) - Sayın Başkanım, çok değerli milletvekili arkadaşlarım, çok Değerli Bakan Yardımcım, Bakanlığımızın çok değerli üst düzeydeki bürokratları; bugün İliç Araştırma Komisyonumuzun üçüncü oturumunu gerçekleştiriyoruz. 13 Şubat 2024 tarihinde doğduğum topraklarda, Erzincan'ımızda ve İliç'imizde büyük bir felaket yaşandı, 9 canımız ne yazık ki siyanürlü toprak altında kaldı. 2'sinin naaşına ulaşabildik; toprak altında, şu anda daha 7 canımız aylardır siyanürlü toprak altında maalesef. Orada inanın ki korkunç bir facia, can Erzincan'da ve İliç'de büyük acı var. Ben şuna inanıyorum ki bu salonda bulunan bütün milletvekili arkadaşlarım, bu salonda bulunan bütün görevli arkadaşlarım, hepimiz yüreğimizde aynı acıyı hissediyoruz, bunun için buradayız. Kimse bizi zorla milletvekili yapmadı, biz kendimiz inanarak bu göreve talip olduk, bizi kimse zorla buraya göndermedi. Böylesine facialar neden gelişmiş ülkelerde olmuyor da biz de oluyor? İnşallah, Komisyon olarak bu sorunun cevaplarını hep beraber bulacağız. Böylesine facialarda acaba neyimiz eksik? Denetim mi eksik, yönetim mi eksik yoksa donanım mı eksik, acaba bilgimiz mi eksik; bunları araştırmamız lazım ve Komisyon olarak da eksiklerimizi inşallah gidermemiz lazım. Bulduğumuz sonuçların hayata geçmesi için de bütün siyasi parti grupları el birliğiyle bu faciaları önlemek için çalışmalıyız. Bu duyarlılık ve sorumluluk içinde çalışacağımıza ben inanıyorum. Özellikle salı ve çarşamba günü can Erzincan'da o acıyı hep beraber göreceğiz.

Şunu bilmenizi istiyorum: Ben Cumhuriyet Halk Partisi Milletvekili olarak burada bulunmaktan onur ve gurur duyuyorum. Tam elli iki yıldır Cumhuriyet Halk Partimizi onurla ve gururla temsil ediyorum. Ancak bu Komisyon bir parti meselesi değildir, bu Komisyon kişisel bir mesele değildir; bu, tamamen bir vicdan meselesidir. Hiçbir şey insan hayatından daha değerli değildir. Aramızda bazen tartışmalar olabilir, tartışmalar demokrasinin gereğidir. Bu tartışmalardan korkmamak lazım. Bu tartışmaların tamamının ülkemizin hayrına olduğuna ve demokrasinin hayrına olduğuna inanmamız lazım. Tartışmayı kısır çekişme veya kavga saymak kesinlikle doğru değildir ama benim bütün milletvekili arkadaşlarımdan ricam, bürokrasiden gelen bir arkadaşınız olarak hitap şeklimizi Sayın Başkana ya da Sayın Bakan Yardımcımıza yapalım. Biz bürokrat arkadaşlarımızı hedef seçemeyiz, onlar kendi görevlerini yerine getiriyorlar; siyasetin siyasetle muhatap olması lazım. Her şey tartışılabilir, yeter ki belli bir üslup ve belli bir nezaketi karşılıklı olarak koruyalım, demokrasi de zaten bunu gerektiriyor. Ülke meselelerine ilgi duyduğumuz için hep beraber siyaset yapıyoruz. Bu topraklara olan borcumuzu ödemek için de hep beraber elimizi taşın altına koyduk. Bu Komisyon uzun yıllar sonra ilk defa muhalefetiyle ve iktidarıyla oy birliğiyle kurulan bir komisyondur. O zaman ne yapmamız lazım? Bu Komisyonun gereğini hep birlikte yerine getirmemiz lazım.

Bu doğrultuda, Sayın Başkanım izin verirse benim de 1-2 tane sorum var, bu sorularımı Sayın Bakan Yardımcıma yöneltmek istiyorum. Özellikle bir noktada ÇED raporları veriliyorsa artık orada hiçbir olayın olmaması lazım. ÇED raporu ne demek? Bir güvence demek. ÇED raporu ne demek? Burası güvenli bir bölge demek. ÇED raporu doğayı, toprağı, havayı ve suyu korumalıdır. ÇED raporu aynı zamanda doğamızın anayasasıdır. ÇED raporu veriliyorsa -bir kez daha altını çiziyorum- orası artık güvenli bölge demektir. Maden ocakları yetkisinin tam olarak kime ait olduğunu bizim belirlememiz lazım Sayın Başkanım. 3 tane bakanlık bu noktada yetkili. Zaman zaman o bakanlık yetkilisi başka söylüyor, diğer bakanlık yetkilisi de farklı şeyler söylüyor. Üç ay önce burada sinyal verilmiş ama neden dikkate alınmamış, üzerinde biraz durmamız gerekiyor. O gün 07.30'da, saat 11.00'de çalışan arkadaşlarımız olayı fark ediyor ama 14.20'ye kadar, olay olana kadar hiç kimse bir şey yapmadan Kanada'dan biz faks bekliyoruz. Bunun da üzerinde durmamızı ve dikkatimizi bir noktaya çekmenizi arzu ediyorum.

Liç yığını öğrendiğimiz bir konu, salı günü zaten oraya geldiğimiz zaman göreceğiz. Doğa için, kuşlar için, bitkiler için, her noktada bu liç yığınının ne kadar zararları vardır, onlara bakmamız lazım. İliç halkının, bölge halkının, Erzincan'ın geleceği açısından toprakların ıslahı konusunda acaba Bakanlık yetkililerimiz bundan sonra neler düşünüyorlar? Bu buharlaşmayla ilgili çevreye, doğaya, Erzincan'ımıza acaba ne kadar zararı vardır buradaki siyanür havuzunun? Evet, şunu ifade etmek istiyorum: Biz Erzincanlılar kanserle acaba yaşıyor muyuz, kanserle yaşamıyor muyuz; bu sorunun cevabı önemli. Erzincan'ın geleceği için doğamızı koruyarak, insan sağlığını koruyarak ve geleceğimize çok iyi bakarak bundan sonra nasıl tedbirler almamız gerektiğine bakmamız gerekiyor. İfade edildi, 10 milyon tondan fazla depolama yapılmış. Peki, 10 milyon tondan fazla depolama yapılırken acaba yetkililerimiz, kurumlarımızın yetkilileri neredeydi, özellikle oradaki Sayın Genel Müdür neredeydi ve Sayın Genel Müdür acaba son bir yılda sahaya kaç defa gitti; buna detaylı bir şekilde bakmamız lazım. Avrupa Birliği yönetmelikleri ülkemizde tam olarak uygulanıyor mu? Avrupa Birliği ülkelerinde neden bu kazalar duyulmuyor da can Erzincan'da, İliç'imizde bu kazalar duyuluyor?

Daha sonraki aşamada bazı önerilerim olacak ama iki tanesini Sayın Başkanım izin verirse ifade etmek istiyorum. Sayın Başkanım, bu ÇED raporları yapılırken bir muhtarımız, muhtarlarımız ya da yetkililer o kahveye 50 kişi, 60 kişi çağırıyor ve burada oylama yapılıyor ve genellikle de bir mahalli gazetede ilan ediliyor. Bunun yerine, daha sonra yapacağımız önerilerimiz arasında o bölgede ÇED'le ilgili gerekiyorsa -nasıl seçimlerde yapıyorsak- genel bir oylama yapmak lazım, hâkim huzurunda gerekiyorsa bir oylama yapmak lazım.

Bir de Sayın Başkanım, olayın olduğu gece Sayın Milletvekilimizle birlikte oradaydık, kamu kurum ve kuruluşlarının hepsi oradaydı ama inanın ki oraya gelen kadrolar ne yapacaklarını bilmiyorlardı çünkü Türkiye'de doğal afetlere ne şekilde müdahale edilecek, oradaki insanların burada bilgisi yoktu. O nedenle de Komisyona önerim, Türkiye'nin kurtuluşu için -can Erzincan da başta olmak üzere- doğal afetler ve deprem bakanlığını kurmamız gerekiyor. Bu bölümdeki sorularım bu kadar.

Çok teşekkür ediyorum Sayın Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ediyoruz.

Şimdi, sonradan 2 arkadaşımız daha soru sormak istemişti, artık onlara da söz veriyoruz.

Deniz bey, bir de 30 numarada bir arkadaşımız var ama... Pardon, önce Komisyon üyeleri... Siz Komisyon dışındasınız değil mi?

MEHMET ATMACA (Bursa) – Komisyon dışındamım.

BAŞKAN ATAY USLU – Tamam, size de bir söz hakkı verelim.

Daha sonra uygun görürseniz, artık yani bu 3 sorudan sonra soru almıyorum, eğer varsa ikinci bölümde alalım çünkü bu süre oldukça uzun oldu, biraz ara verelim, sonra cevapları alır, devam ederiz diye düşünüyorum.

Buyurun Deniz Bey.

Yalnız Deniz Bey, şöyle tabii, arada kaçırıyorsunuz, sonra geliyorsunuz, biz buradayız ama o süreç içerisinde onun da farkındayız, onu da ifade edelim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Çünkü Komisyon toplantısının akışına uygun olarak yeni ortaya çıkan durumla ilgili bazı araştırmaları yapıp belgelerini temin edip geliyorum ki burada daha sağlıklı bir şekilde Komisyon yürüsün.

BAŞKAN ATAY USLU – Şu açıdan söyledim: Hani, biz de burada, gelen bürokrat arkadaşlara, kamuoyuna sorular soruyoruz, farklı sorular soruyoruz; bizim sorularımız da çok önemli aslında, onları da duysanız belki yeni belgelere ulaşma açısından önemli olur diye düşünüyorum.

Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben kıymetli vekillerimizin sordukları soruları mümkün olduğunca takip ettim, faydalandım. Biraz da konuşulanların ötesinde yeni konulardan da bahsetmekte fayda var çünkü burada zincirleme ihmaller var.

Şimdi süremi başlatırsanız konuşmama başlayacağım.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu felaketin yaşandığı, Anagold'un işlettiği altın madeninde acil durum eylem planı var mı? Bu plan varsa Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığında var mı? Siz bu acil durum eylem planlarını inceliyor musunuz, onaylıyor musunuz, takibini yapıyor musunuz? Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığında şirketin acil durum eylem planını talep ediyorum, acil durum eylem planını Bakanlıktan talep ediyorum. Özellikle bunu ifade ediyorum yani şirketten değil, şirketten ayrıca talep edeceğiz. Ben var mı diye bundan emin olmak için Bakanlıktan talep ediyorum.

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının denetimlerini Bakanlık olarak Bakanlık personeliyle birlikte siz mi yapıyorsunuz yoksa bu denetimin bir bölümünü veya tümünü özel bir şirkete devrettiniz mi? Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığının Eylül 2022 tarihli bir yazısında, resmi yazısında -yazı da burada- diyor ki: “Anagold Madencilik Sanayi ve Ticaret AŞ'nin madencilik faaliyetleri kapsamında Bakanlığımız adına yığın lıç ve atık barajı inşaatlarının denetim görevini üstlenen Ore Mineral Sondaj Mühendislik Ltd Şti bulunmaktadır.” şeklinde bir ifade var yani bu denetimleri, denetimlerin tümünü veya bir kısmını özel bir şirkete devrettiğiniz buradan anlaşıyor. Bu şirket faaliyetlerini sürdürürken bu işte, siyanür borusu patlaması veya daha önce yine yığın lıç sahasındaki kaymanın yaşandığı, daha sonra da ilgili tedbirlerin alınıp alınmadığı noktasında da yine bu firmanın faaliyet gösterdiği sürede olan bu kazaları yine bu firmaya denetletip “Tamam, şimdi tedbirler aldı.” değerlendirmesini oradan alıp daha sonra buranın tekrar faaliyete açıldığını görüyoruz.

“ÇED Olumlu” kararı verilirken birbiriyle bağlantılı ÇED raporlarının süperpozesini yani karşılaştırmasını, kontrolünü yapıyor musunuz? Siyanür ve siyanür atık depolama havuzlarının kapasitesi nedir? Böyle bir kütle kayması yaşandığı andaki siyanür havuzlarının ve atık havuzunun doluluk kapasitesi hangi seviyededir, hangi orandadır, hangi miktardadır ve bu kayma yaşandığı anda sistemde dolaşan siyanürlü solüsyon sıvı miktarı ne kadardır? Siyanürlü solüsyon yani yığın lıçta dolaşan solüsyon önce siyanür, tuttuğu malzeme ve içindeki sıvı ayrılıyor, daha sonra bir kısmı geri artık havuzuna gidiyor, bir kısmı da solüsyon havuzuna gidiyor. Şimdi, bu kaymanın fark edildiği andan itibaren teknik olarak sistemdeki bütün siyanürlü solüsyon ne kadar sürede sistemden yani yığın lıç sahasından geriye çekilip sahada hiç siyanür solüsyonlu malzeme kalmayacak hâle getirilebilir? Bunun teknik olarak süresi nedir? Ve bunun ne kadarı geri artık havuzuna, ne kadarı siyanür havuzuna gitmiştir? Bunun aynı zamanda sahadaki teknik rapor verilerini sizden talep ediyorum.

Diğer taraftan da siyanür havuzlarının bu arama kurtarma faaliyetleri devam ederken boşaltıldığı bilgisi var. Özellikle Meclis Araştırması Komisyonunun uzunca bir süre sonra yani yetmiş güne yakın bir süre sonra toplanmasıyla ben bazı delillerin karartılabilme şüphesinin daha arttığını söylemiştim.

Dolayısıyla, buradaki atık havuzlarına, buradaki raporlama sistemine, buradaki verilerle ilgili sonuçlara bir şekilde müdahale edilmiş olabileceğini düşünüyoruz. Bu doğrultuda sizden resmî bilgi yazılı olarak talep ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Diğer taraftan, “ÇED Olumlu” kararları verilirken 2021 yılında ikinci kapasite artışındaki “ÇED Olumlu” kararının altında kimlerin imzası var? Kimin demiyorum sadece, kimlerin imzası var, bunun yanıtını şimdi istiyorum. Hem makamını, görevini hem de adını ve soyadını istiyorum.

Diğer taraftan, bu felaketin yani kaymanın fark edildiği an ve buna müdahale edildiği süre arasında geçen saatlerde patlatma yapıldığı, yakın bölgede bir patlatma yapıldığıyla ilgili ifade tutanakları var. Dolayısıyla bu patlatma neden yapılıyor? Patlatmaları denetliyor musunuz? Patlatmalarda kullanılan malzemeyi denetliyor musunuz? Ve kimlerin, hangi sertifikalıların veya kimlerin bu patlatmaları yaptığını biliyor musunuz? Bunlarla ilgili elinizdeki bilgiyi, belgeyi, resmî bilgi, belgeyi sizden talep ediyorum ve bu felaketin yaşandığı günde bir patlatma yapılıp yapılmadığının bilgisini de sizden talep ediyorum. Yapıldıysa hangi saatte yapıldığını talep ediyorum.

Aynı zamanda yine bu patlatmayla ilgili konu çeşitli ifadelerde geçmesine rağmen yine Komisyonun geç toplanması konusu bu konunun gündeme gelişini geciktirmiş oldu, dolayısıyla da tutuklanan mühendislerin veya tutuklanan kişilerin ifadelerinde değişiklik yapmak suretiyle yapılmış olan bir patlatmayı yapılmamış olarak gösterme riskini ortaya çıkardığı için bu konuyla ilgili derinlemesine bizde araştırmalarımızı çok yönlü sürdürüyoruz. Sizden de resmî bilgi talep ediyorum.

Diğer bir konu, yığın liç sahasının yüksekliği ve kapasitesiyle ilgili sorduğumuz sorular, ortaya koyduğumuz belgelerle burada bir üretim zorlaması, üretim baskısının olduğu açıkçası görülüyor. Ve sahada çalışan şirketin sade mühendislerinin de aslında bu üretim zorlamasının içine çekildiği de bir şekliyle aslında görülüyor. Bu noktada biz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığına yığın liç sahasıyla ilgili teknik konuları sorduğumuzda “Kapasitesi neydi? Ne kadar yığın liç serilmişti? Yüksekliği neydi?” gibi konularda, o, topu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına attı. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığına soruyoruz; önce Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının adını vermeyerek ama kendisinden dışarıya çıkararak, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığını aslında ima ederek o da topu onun üzerine atıyor. Yarın Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı var, onların da üzerine atılacak gibi görünüyor. Dolayısıyla, bu ateş topu bakanlıklar arasında gidiyor, geliyor ama eğer bu kimsede kalmazsa hepinizin üzerinde kalıp bu konuyla ilgili gerekli görevini yapmayan en aşağıdan en yukarıya kadar tüm Bakanlık yetkililerini saracaktır, bunu da bilmenizi istiyoruz.

Bir diğer konu, bir hayalet şirket daha var burada, bölgede. Bu hayalet şirket kim ve bu felakete giden yolun taşları döşenirken onun nasıl bir etkisi var? Bakın, bir ifade tutanağından okuyorum, bir şüpheli vermiş olduğu savunmasında diyor ki: “Liç bölgesindeki projelendirme, yurt dışı kaynaklı firma olan “GRE” isimli şirkete aitti. Bu şirket projelendirmeyi yaptı ve bizim şirket bünyesindeki proje ofisine uygulaması bırakıldı. Şirket bünyesindeki projeye göre 36 kata kadar yükleme yapılmasında bir sıkıntı yoktu, biz daha 33’üncü kattaydık.” Şirketin adı “GRE” yabancı bir şirket, merkezi Amerika Birleşik Devletleri, Colorado. GRE’nin kendi internet sitesine de girdiğiniz zaman -GRE’nin adının açılımı da “Global Resource Engineering”- diyor ki: “GRE personelinin çok çeşitli ülkelerde deneyimleri vardır.” ve sayıyor “...Namibya, Güney Afrika, Zimbabve, Botsvana, Tanzanya, Hindistan, Burkina Faso, Gana, Mali, Türkiye...” Buralarda var. Bu şirketin hazırladığı projeyi siz Çevre Bakanlığı olarak onayladınız mı? Elinizde yığın liç sahasıyla ilgili bir proje var mı? Varsa sizden bunu talep ediyorum.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – İki dakika daha ekliyorum Deniz Bey.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bitiriyorum zaten ben de.

Diğer bir konu, Enerji Bakanlığına “Burada, bu yığın liç sahasında kayan kütlenin içinde altın var mı?” sorusunu sorduk. Enerji Bakanlığı da altın olduğunu söyledi. “Ne kadar altın var?” dedik “8 ton altın var.” dedi. Bu 8 ton altının piyasa değeri şu anda 520 milyon dolar yani bu kayan liç malzemesinin içinde bulunan altın miktarı 8 ton, güncel piyasa değeri 520 milyon dolar. Dolayısıyla da şirketin burada, buradaki altını almak için şu anda bazı masrafları üstlenmiş olabileceği, ancak üstlendiği masraflar ile buradaki altından elde edeceği kazanç karşılaştırıldığında yine şirketin bir şekilde bu işten kârlı çıkacağı görülüyor. Bu noktada sigorta konusu da gündeme geldiğinde şirketin aynı zamanda yaptırmış olduğu sigortadan da bir para alacağı düşünülürse şirketin buradaki kazancını katlayan bir durumu söz konusu olduğu da görülüyor. O nedenle, sigorta konusunda çevreye yönelik olan riskler de olduğu için şirketin Çevre Bakanlığında bulunan sigorta poliçesini sizden Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Komisyon olarak talep ediyoruz; ne kadarlık bir sigorta ve neleri kapsıyor, bunları sizden öğrenmek istiyorum.

Şimdilik bu kadar, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ediyoruz.

Sizin soruların bir kısmını siz yokken biz sormuştuk ama, aynı minvalde, bilginiz olsun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben biliyorum sigorta konusunun konuşulduğunu.

BAŞKAN ATAY USLU – Bu hayalet şirket falan sorularını biz daha önce sormuştuk da onun için diyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Komisyonu benimle karşılıklı yürütecekseniz ben hazırım.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Siz yokken -haberiniz yok- soruldu demek istiyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Yok, yok, bir şey söylemek istemiyorum. Hani, ilk defa böyle bir şey soruyormuşuz gibi sordunuz da...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli arkadaşlar, burada...

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, ilk defa soruyormuş gibi sordunuz da, siz yokken aynı soru “Var mıdır, teknik olarak bunu onaylayan firma kimdir, nedir, bilgileri nelerdir?” diye bizatihi sorulmuştu, onu demek istiyorum, kaçırmışsınızdır belki.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben o şirketin adını tespit ettim, adını paylaştım. Yani, sizi de gerçekten anlamıyorum, sorduğunuz sorunun yanıtını verdiğim için belki...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Pazartesi kayıtlara geçti...

BAŞKAN ATAY USLU – Ali Vekilim, kusura bakmayın, ilk söz isteyenlerden biriydiniz, bunun farkındayım.

Buyurun Sayın Vekilim.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar, Bakan Yardımcım, Değerli Bakanlık mensupları; öncelikle Erzincan ilimiz İliç ilçemizde Çöpler Maden sahasında kaybettiğimiz işçilerimizi rahmetle anıyorum. Ayrıca, İstanbul’daki gece kulübünde 29 evladımızı, kardeşimizi kaybettik, 2’si de Giresunlu hemşehrımızdi; kendilerine Allah’tan rahmet diliyorum.

Bu meydana gelen afet ya da “kaza” olarak ifade edilen Çöpler Maden alanında, burada yoğunlaştığımız kısım yığın liç bölgesi. Ben de bununla alakalı dün Enerji Bakanlığımıza sordum, bu yığın liç alanının müsaadesi, fiziki durumu, eğimi, süreç içerisinde bu alanda -eğimli bir alanda-

meydana gelebilecek kazalar, sıkıntılar gündeme alındı mı? Kapasitesinin, normalin, müsaade edilenin çok üzerinde malzeme döküldüğü söyleniyor, bu liç yüksekliği arzu edilenin çok üzerinde miydi? Kaza öncesi liç alanındaki miktar ve depolama artışına hangi ÇED’le müsaade edildi? Bu ÇED’in içerisinde ifade edilen 4’üncü fazın, 5’inci fazın yapılıp yapılmaması bu yığın liç miktarını etkiliyor mu? Bunları öğrenmek istiyorum.

Bir de dün Enerji Bakanlığımız, bugün Çevre ve Şehircilik Bakanlığımız geldi, yarın da Çalışma Bakanlığımız gelecek Sayın Başkanım. Bir soru sorduğumuzda Bakanlığımız “Bizim konumuz değil.” diyor. Burada bir sıkıntı var. Dolayısıyla, önümüzdeki süreçte ben bu maden kazalarının önlenmesi ve takibi, maden yataklarının takibi noktasında bir ortak konsensüs oluşturularak bir merkezden, bir bakanlıktan ya da bir genel müdürlükten takibinin faydalı olacağı kanaatindeyim. Dün Enerji Bakanlığı radar görüntülerinden bahsetti ama radar görüntülerini kim kullanıyor, kim değerlendiriyor? Olabilecek bir kazanın önlenmesi için bu radar görüntülerinden istifade edebiliyor muyuz Çevre Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı ya da Enerji Bakanlığı olarak, bunları bilmek istiyoruz. Dolayısıyla, altının Türkiye’de çıkarılması lazım. Biz daha önceki yıllarda şunu da biliyorduk: Bazı Batılı ülkelerin bazı vakıflara parasal destek vererek Türkiye’de altın madenlerinin işletilmemesi noktasında taraf olduklarını, kamuoyu oluşturduklarını biliyoruz. “Bu yapılsın.” derken de üçüncü dünya ülkesi gibi bizim çeşitli maden ocaklarımızda kazalar meydana gelerek hem ülkemizdeki insanlarımızı, toplumumuzu üzüyor hem de uluslararası arenada bizi zor duruma düşürüyor. Bunların önlenmesinin gerekli olduğunu düşünüyorum.

Tüm arkadaşlarımıza saygılar sunuyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederim.

Şimdi, tabii, Komisyon üyesi arkadaşlarımızın hepsi hem değerlendirmelerde bulundular hem sorularını sordular. Son olarak, Komisyon dışından bir arkadaşımız gelmiş, ona söz verelim.

Süreniz beş dakikadır.

Sizi tanıyalım, sonra da değerlendirmenizi alalım.

Buyurun.

MEHMET ATMACA (Bursa) – Teşekkür ediyorum.

Ben Saadet Partisi Bursa Milletvekili Mehmet Atmaca. Mesleğim gereği ilgi duyduğum için bugün buradayım. Kaza alanını da inceleme fırsatı bulmuştum. Tabii, kazanın meydana geliş şekliyle ilgili henüz net bir rapor bildiğim kadarıyla yok ama Bakanlığın bu konuyla ilgili net kaza sebebini açıklayan bir raporu var mıdır, bunu görmek istiyoruz. Ama belli ki şev stabilitesini aşan bir gerilme meydana geldiği için bu yığın hareket etmiştir. Ben bu tür maden ocaklarında, bu tür yığınlarla ilgili bir hesap ve proje olup olmadığı konusunda net bir şey anlayamadım yani özellikle ÇED aşamasında bunlarla ilgili uygulama projelerinin varlığından bahsedildi ama bu sadece zemin izolasyonu ile ilgili uygulama olarak anladım ben. Yığınakla ilgili bir şev açısı, şev yüksekliği gibi... Çünkü oraya yığılan malzeme teknik bütün özellikleri bilinen bir malzeme, rahat bir şekilde bunun stabilize hesapları lisans düzeyinde bir mühendisin bile yapabileceği bir hesaptır. Böylesine riskli bir malzemenin hesabı yapılmadığı veya bu hareketin öngörülememiş olması izah edilebilir bir durum değil.

Bir de daha ilginç bir durum, burası deprem bölgesi; bu yığının olağanüstü durumlarda hareket etmesi öngörülerek hiçbir önlem alınmadığı görülüyor ki bu zemin hareketi başladıktan sonra bir seddeyle bunun etrafa zarar vermesinin engellenmeye çalışıldığı görülüyor; demek ki daha evvel “Böyle bir hareket asla olamayacak.” ön kabulü yapılarak bir sedde ya da ön önlem alma çalışması olmamış ki bunun ÇED aşamasında dahi talep edilmesi gerektiğini ben biliyorum.

Yine, bu akan siyanürlü malzemenin çevreye etkileri bilindiği için taşan sahanın izolasyonlu olmadığını biliyoruz. Bu taşan sahadan zemine sızan suları ne şekilde numune alarak test ettiniz, toprak ve su testlerinde çıkmıyor bunu da merak ediyorum. Acaba gereksiz yere mi izolasyon yapılıyor çünkü bu malzeme yaklaşık yetmiş gündür altında izolasyon olmayan zemin üzerinde duruyor. Tabii, bu hareket öngörülerek taşma alanının izole edilmiş olması ve daha geniş sahaya yayılmaması adına önüne bir seddenin önceden planlanmış ve yapılmış olması gerekirken deprem olmadan -yani akıl alır bir durum değil- böyle bir felaketin olmuş olması depremleri durumda daha ne kadar büyük felaketleri meydana getireceği durumu bizi korkutuyor. Bakanlığın bu konudaki zaafının mutlaka değerlendirilip, irdelenip giderilmesi yönünde bir kısım yasal düzenlemelerin yapılması gerektiğini düşünüyorum ve teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, arkadaşlar, teşekkür ediyoruz.

Hakikaten 20 arkadaşımız söz aldı, görüşlerini beyan etti, sorularını sordu.

Bir buçuk saatlik bir ara verelim, sonra cevaplarla devam ederiz.

20.30'a kadar ara veriyorum.

Kapanma Saati: 18.53

DÖRDÜNCÜ OTURUM**Açılma Saati: 20.35****BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)****BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)****SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)****KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)**

BAŞKAN ATAY USLU – Toplantımızın Dördüncü Oturumunu açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Şimdi, bu bölümde Komisyon üyesi arkadaşlarımızın ve milletvekillerinin sorduğu sorulara Bakanlığımız, Bakan Yardımcımız veya Genel Müdürlerimiz, bürokratlarımız cevap verecekler. Ancak Genel Kurulda madenle ilgili bir yasa görüşmesi devam ediyor, o yasanın oylama kısmı olduğu zaman ara vereceğiz, oylamaya katılıp sonra tekrar devam edeceğiz. Genel Kurulu da takip ediyoruz, biz yaklaşınca haber alırız, ona göre Sayın Bakanım söyleriz, keseriz, tekrar sonra devam ederiz.

Buyurun.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Sayın Başkan, değerli milletvekilleri; öncelikle, bu sunumu bize yapma fırsatı verdiğiniz için teşekkür ediyorum tekrar.

Özellikle çok kapsamlı sorularınızı aldık, bunların bir kısmıyla ilgili, biz, bugün, burada arkadaşlarımız, 2 genel müdürümüz hazırlıklarını yaptılar, cevap vereceğiz, bir kısmıyla ilgili de sorularınıza yazılı cevap vereceğiz ama tabii, zaten soru-cevap kısmı herhâlde daha devam edecek.

Ben, sözü öncelikle ÇED Genel Müdürümüze vermek istiyorum, ondan sonra da Çevre Yönetimi Genel Müdürümüze. Bazı sorular ortak, birçok vekilimiz aynı soruyu sordular, sorulara cevap verirken soru bazlı cevap vereceğiz, umarım birçok soruya cevap vermiş olacağız.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Biz teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; tekrar hepinizi saygıyla selamlıyorum.

Biz de sorulan soruların birçoğunun benzer olanlarını birleştirdik, benzer olan soruların hepsini tek tek sıralayıp cevaplarımızı ona göre vereceğiz.

“Liç alanındaki denetim yetkisi kimdedir?” “Cezai yaptırımlarınız sadece kirlilik üzerine mi?” “Yığın liçe ilgili gereken yükten fazla olması durumunda bir cezası var mı?” “Denetimi kim yapacak? Her iki kurum da görevden kaçıyor.” “ÇED Olumlu” veya “Çevresel Etki Değerlendirmesi Gerekli Değildir.” kararı verilen projelerde kararlara esas rapor veya dosyalarda yer alan ve çevre mevzuatı kapsamında kalan taahhütler ile çevreye olan etkileri Bakanlığımızca izlenip denetlenmektedir. ÇED kararlarına esas dosyalarda yer alan ancak Bakanlığımız görev, yetki ve sorumlulukları dışında kalan işte, örnek verirsek iş sağlığı güvenliği, orman varlığı, toprak koruma, mera vasfı, iş yeri açma, çalışma ruhsatı ve buna benzer konularda ilgili denetimler ise ilgili kurumlar tarafından yapılmaktadır.

“Son denetim ne zaman yapılmıştır? Bu denetimde herhangi bir riskle karşılaşmış mıdır? Karşılaşıldıysa ne gibi tedbirler alınmıştır?” Kazadan önceki son denetimimiz 5 Ocak 2024 tarihinde yapılmıştır. Söz konusu denetimlerde atık depolama tesisiyle ilgili denetimler yapılmış olup, prizma okumalarının devam ettiği, atık depolama tesisi seddesinde bir sızıntı ve deformasyon bulunmadığı, atık depolama tesisinin bulunduğu vadide herhangi bir heyelan olmadığı ve atık depolama tesisi etrafındaki su kaynaklarından numune alındığı ve bu numunelerle alakalı da herhangi bir olumsuzluk gene tespit edilmemiştir.

“Denetlemeyle ilgili periyodunuz var mı? En son denetim ne zaman yapıldı?” Çevre denetimlerimiz çevresel riskler dikkate alınarak risk değerlendirme yöntemiyle planlanmakta, bu yöntemle tesisin sektörü, kirleticilik vasfı, ürettiği atık emisyon ve atık su miktarları, işletmeye daha önce para cezası uygulanıp uygulanmadığı gibi birçok kriter sonucu işletmenin çevre performansını gösteren puanlama sistemiyle tesisler için saha ziyaretinin sıklığı belirlenmektedir. İliç altın madeni projesinin risk kategorisi 5 olarak belirlenmiş, plan doğrultusunda denetim sıklığı -en kısa periyot olan- yılda en az 1 denetim olarak belirlenmiştir. Tesiste bulunan 2 bacadaki “SEÖS” dediğimiz Sürekli Emisyon Ölçüm Sistemleri’yle yedi gün yirmi dört saat on-line takip edilmektedir.

“Kazayla birlikte mevzuata uyulmadığı bilirkşi raporunda yer alıyor. Bu mevzuat denetimini kim yapıyor?” Biraz önce de yukarıda söylediğim gibi, tesis ve işletmelerdeki faaliyetlerde her kurum kendi görev, yetki ve sorumluluğunda denetimlerini yapmaktadır.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Sayın Genel Müdürüm, ilk grup soruda bu liç alanıyla ilgili denetime odaklanan bir soru var; onun denetimi kimdedir?

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Yığın liçi...

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Şimdi, yığın liçiyle alakalı hem benim hem de Çevre Yönetimi Genel Müdürümüzün -kısmın kısmın ilgilendirdiği noktasında, benim görev alanım noktasında- denetim... Biz işletmelerde sadece çevresel kirliliğe neden olan hususlara baktığımızdan yığın liçini bir üretim prosesi olarak değerlendirip bu üretim prosesinden dolayı çevresel açıdan herhangi bir yetkimizin olmadığını düşünüyoruz.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Yani bilmemiz gereken şeylerden bir tanesi bu da o yüzden üzerinde durdum, teşekkür ederim.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Diğer bakanlıklar bunu söylemiyor Sayın Genel Müdürüm, buraya gelen diğer bakanlık yetkilileri bunu sizin gibi düşünmüyorlar.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Vekilim, birçok proje ve faaliyetlerde gerek... Birçok sektör var, sadece madencilik sektörü olarak düşünmediğimizde hiçbir tesisin -sanayi tesisi de olabilir, madencilik de olabilir- üretimine yönelik, işletmesine yönelik herhangi bir denetimimiz yok; sadece ve sadece işletme ve üretimden sonra oluşan çevresel etkileri nedir -havaya olan etkisi, suya olan etkisi, atıkların yönetimi- noktasında denetlemelerimiz mevcuttur.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Sayın Genel Müdürüm, size göre yığın liçiyle ilgili gelişmeleri izlemek hangi bakanlığın görevi olmalı?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Ben kendi fikrimi söylüyorum burada, yığın liçiyle alakalı tamamen üretim prosesi olduğu için, işletme prosesi olduğu için işletmenin kendi görev sorumluluğunda. Bana göre kimse bindiği dalı kesmez yani kimse orada böyle bir problemin oluşacağını veya oluşabileceğini istemez. Bu noktada

da kurumlardan ziyade işletmenin kendi kendini denetlemesi lazım. Hatta şöyle bir örnek vereyim eğer vaktimiz varsa: Bir sürücü ehliyeti noktasında sürücü ehliyetini almak için başvuran vatandaşımız birtakım hususlardan yani birtakım şartlar...

RİDVAN UZ (Çanakkale) – Yani yabancı bir şirket geliyor, biz onu denetleyemiyoruz, kendi kendini denetlesin mi diyoruz?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Kendi kendini denetler derken sadece proste Sayın Vekilim yani üretim aşamasında çünkü o üretim aşaması onun birinci derecede... Yani prosesi, işletmesi tamamen oraya ait, o bölüme ait. Kendi kendini denetlesin demiyorum.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Sayın Genel Müdürüm, bir için yüksekliğinin kaç metre olması lazım?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Projeye göre değişebiliyor o tabii.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Orada yerine gidip sorduğumuzda şöyle bir şey dediler: “İşletme sahibi uzağa taşıdığı zaman maliyet yükseldiği için bu işi istismar edip bu yığına daha da yükseltti.” Bunun denetimi işletmede ise diyor ki: “Ben buraya kadar çıkarım, maddi düşündüğüm için.” Ama bence bunu Bakanlığın, sizin veya diğer bakanlıkların mutlaka denetlemesi lazım yani orada alanda gördüğümüz, söylenen maliyet yükseleceği için olduğu yerde yığına yükseltmeye devam etmeleri; tabii, bu bir bilgi. Siz bu işi tamamen işletmeye bırakırsanız işletme de bunu suistimal eder, 3 lira daha fazla kazanayım diye orayı daha da yükseltir; bunu mutlaka Bakanlığın denetlemesi lazım.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, teşekkür ederiz.

Tabii, arkadaşları anlıyorum yani sorduğunuz şeyler önemli. Bence dinleyelim, ikinci bölüme geçelim. Zaten biz de bu Komisyonu neden kurduk? Zaman zaman söylüyoruz, kurumlar arasında aynı noktada çakışma varsa süreçte bir problem olabiliyor, boşluk varsa da problem oluyor. Çakışmanın şöyle bir problemi olabiliyor yöneticilik açısından: Aynı işletmeye 40 tane ayrı kurum karışıyor, bu sefer başka bir yük oluyor; bazen alan boş kalıyor, boş kalınca da bu sefer denetimsizlik ortaya çıkıyor. Şu ana kadarki süreçte boş kalan bir alan varmış gibi bir hisse kapılıyoruz. Şimdi, yarın Çalışma Bakanlığını dinleyeceğiz, ertesi gün kurumu dinleyeceğiz. Aslında bunları bir kere daha edindikten sonra arkadaşları tekrar çağıracağız, diyeceğiz ki: “Biz şöyle bir bilgi edindik, siz işletme diyorsunuz ama işletme de diyor ki: ‘Projeyi şuraya onaylattım, şunu söyledim.’” Bu süreci biz aslında kovalamaya devam edeceğiz.

Ben şunu söyleyeyim: Bu çalışma metodumuz doğru bir metot arkadaşlar yani her soruyu soralım -en başta söyledim- birbirimize saygılı bir şekilde her soruyu sonuna kadar soralım ve çalışmaya devam edelim.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Başkanım, sadece hatırlatmak için... Dün Enerji Bakanlığının yetkililerini dinlediğimizde bunun Çevre Bakanlığının kapsamında kalan bir denetim olduğunu tutanaklarımızda rahatlıkla görebileceğimiz şekilde ifade ettiler. Biz dün Çevre Bakanlığımızı henüz dinlememiş olmamız nedeniyle o bilgiyi teknik olarak bize veren arkadaşları da doğru kabul ederek bugüne bırakmıştık. Oysa, bugün dinlediğimizde Çevre Bakanlığının kapsamda görmediğine, görmediği için de bu yönüyle herhangi bir inceleme yapmadığına vâkıf olduk, o yüzden üzerinde özellikle işaret ettik. Sonuç itibarıyla, mevzuat eksikliği de çıkabilir karşımıza ya da zaten o görev tanımlamasının içinde görev tanımlamasının doğru yapılamaması ya da doğru algılanamaması gibi bir sonuçla da karşılaşabiliriz. Suçlamak değil, tespitlerimizi yapıyoruz.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun, devam edin Sayın Genel Müdürüm.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Vekilim, zaten biraz da eleştiri konusu olduğu, önerilerimizde bizim de bu süreci... Bu tip bir kaza yani yığın liç kazası ülkemizde ilk defa meydana geliyor. Bu ilk defa meydana geldiğinde biz de zaten oradaki denetim boşluğunu yeni fark ettik diyeyim.

Evet, devam ediyorum sorulara.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Liç olmasaydı da heyelan olsaydı ona kim bakacaktı?

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Zaten hep “heyelan” diyor yani Bakanlıktan gelen bilgiler hep “heyelan” diyor ama heyelan değil tabii.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Heyelan bir dağda olur efendim, bu bir liç.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Genel Müdürüm, ilk defa oluyor meselesiyle ilgili... 2000’de Romanya’da aynı kaza oldu, aynı yöntemle çalışılan bir yerde; AB bunun üstüne bir mevzuat geliştirmiş yani Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı bu ihtimalden hiç mi... Hatta iki sene önce kaza var, 400 metrelik kayma var. Neticede, bu cümleliz isabet etmedi bana göre.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, şöyle yapalım mı: Bu eleştirileri ikinci bölümde yapalım.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Başkanım, sırasıyla söylersek akılda kalıcı oluyor, sonra unutuluyor.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Diğer bir sorumuz: “Altın madenlerine en çok hangi konularda ceza kesildi?” Altın madenlerinde son dört yılda 1.324 denetim gerçekleştirilmiş, 17 işletmeye yaklaşık 144 milyon lira ceza uygulanmış ve en çok uygulanan cezalar atık yönetimine ilişkin cezalarımızdır.

“ÇED raporunun bilirkişi incelemeleri sonucunda uygun olmadığı doğru mudur?” 2021 tarihli “ÇED Olumlu” kararımızın 1/3/2024 tarihli ara kararla yürütmesi durdurulmuş olup mahkeme süreci devam etmektedir.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – O hangisi Sayın Genel Müdürüm?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – 2021 tarihli en son ÇED kararımız.

“Kapasite kullanımının bir periyodu var mı?” diye bir sorumuz var. Kapasite kullanımına ilişkin herhangi bir periyot bulunmamaktadır. Proje sahibi tarafından ihtiyaç duyulması hâlinde Bakanlığımıza başvuru yapılarak ÇED süreci veya izin, lisans süreçleri devam ettirilmektedir.

“Yığının ilk uygulandığı alanın uygunluğuyla ilgili kim karar verdi?” ÇED sürecinde proje sahibi tarafından sunulan rapor, inceleme ve değerlendirme komisyonu tarafından değerlendirilerek karar verilmiştir.

“Keban Barajı’nda yoğun martı ölümleri varmış.” “Bölgede kuş ölümleri...” Gene ayrı sorular, bunları birleştirdik. Konuya ilişkin Elâzığ Tarım ve Orman İl Müdürlüğü tarafından yapılan incelemede ve yapılan basın açıklamasında kümes hayvanları da dâhil olmak üzere, çoğu kuş türünün etkileyen bulaşıcı ve ölümcül bir virüs olarak Newcastle hastalığı olduğu tespit edilmiştir. Kazadan dolayı herhangi bir şey yok.

“Rüşvetle iş döndüğü doğru mudur?” Yani bu soruya eğer bilgisi, belgesi olan arkadaşlarımız veya sayın vekillerimiz varsa savcılığa suç duyurusunda bulunabilir ki biz de memnun oluruz.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Neymiş onlar?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – “Rüşvetle ilgili, doğru mudur?” diye bir soru vardı.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Vatandaşa gerekli şeyler yapılıyor, sosyal yardımlar falan; bildiğimiz onlar. Şimdi göreşceğiz vatandaşlarla da. Yurtlar yapılıyor, başka şeyler yapılıyor; bunların da yolları var.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Bizim tabii, süreçlerimizle veya kararlarımızla herhangi bir bağı yok Sayın Vekilim.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Hayır, sizinle, Bakanlıkla ilgili demedim zaten, şirket...

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Yanlış anlaşıldı o zaman.

RİDVAN UZ (Çanakkale) – 2 bakanlığımızın da hiçbir şeyi yok, dahli de yok. Yabancı şirket geldi, işletti, günahı onların. Biz nasıl bir devletiz o zaman arkadaş yani bunlara hiçbir şey yapamıyorsak, denetlemiyorsak, yetki, salahiyetimiz yoksa? Vallahi biz devlet değiliz ya.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Denetim noktasında yetki ve sorumluluklarımız kapsamındaki...

RİDVAN UZ (Çanakkale) – Hiç kimse kabul etmiyor yetki ve sorumluluğu. O zaman neyiz yani?

ALİ TEMÜR (Giresun) – Biz de boşlukları bulmak için buradayız efendim.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – “Maden ocaklarının tamamen kapatılması kimdedir?” “Ruhsat iptali kimin sorumluluğundadır?” Çevre Kanunu’na çevre kirliliğine neden olan veya ÇED sürecini tamamlamadan faaliyete geçen projelere Bakanlığımız bizim yetkimiz noktasında faaliyet durdurulması... Ancak ruhsat iptaline ilişkin hususlar Bakanlığımızın yetki ve sorumluluğunda kalmamaktadır.

“ÇED kararları hep olumlu mu çıkıyor?” Bunu sunumumda da anlattım. ÇED kararları hep olumlu çıkmıyor. ÇED kararlarının olumsuz çıkabilmesi için tüm süreçlerin tamamlanıp askı sürecinin de tamamlanması gerekiyor. Karar aşamasında ancak “ÇED Olumsuz” kararı verebiliyoruz. Ancak bu süreç içerisinde herhangi bir mevzuat gereği kamu kurum ve kuruluşları veya farklı nedenlerle o projenin orada gerçekleştirilemeyeceği tespit edildiğinde süreç sonlandırılıp iade ediliyor, iptal ediliyor.

“Halkın katılımlarında dayatma bilgilendirilmesi yapılıyor, görüşler dikkate alınmıyor.” Halkın görüşleri her projede mutlaka ve mutlaka dikkate alınarak ona göre değerlendirme yapılıyor. Gerek halkın katılım toplantılarında gerekse askı süreçlerinde projeye ilişkin eleştiriler veya değerlendirmeler, gelen değerlendirmelerin tamamı raporda cevaplarını bulmak zorunda.

“Jeoradarları kimler kontrol ediyor, buna kimler bakıyor?” “Sorumluluk kimde?” “Asli kusurlu Anagold Genel Müdür Yardımcısı burada mı, kaçtı mı?” Bakanlığımızın görev ve yetki ve sorumlulukları arasında jeoradarların takibi yok.

“ÇED raporlarının tekniği tartışmalı kurumlar tarafından hazırlanması ve yeterli incelemelerin yapılmaması...” ÇED raporları öncelikle ÇED başvuru dosyası olarak Bakanlıktan yetki almış kurum ve kuruluşlar tarafından hazırlanmakta. Bu hazırlanan ÇED raporları, ÇED başvuru dosyaları kurum ve kuruluşlar tarafından değerlendirildikten sonra, komisyon üyesi kurum ve kuruluşlarımız tarafından değerlendirildikten sonra özel format verilmekte; bu özel formata esas rapor hazırlanmakta ki bu raporun hazırlanmasında tamamen komisyon üyesi ilgili kurum ve kuruluşlarımızın görev, yetki ve sorumlulukları kapsamında istedikleri teknik ve bilimsel raporlarla hazırlanmaktadır.

RİDVAN UZ (Çanakkale) – Onu kim denetliyor ÇED’e uyulmadığı noktada?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – ÇED’e uyulmadığı noktasında -dediğim gibi, biraz önce de cevap verdim- tüm rapor, ilgili tüm kurumların konularını, görev, yetki ve sorumluluklarını içerisine alan bir taahhütler silsilesi. Bu konularla alakalı bizim görev yetkimizde yani taahhütlere uyulup uyulmaması bizim denetlememizde ancak bu taahhütlerin çevresel etkileri yani çevresel kirlilik boyutu olan taahhütlerin denetlenmesi noktasında takibi bizde.

RIDVAN UZ (Çanakkale) – Bilirkişi raporu diyor ki: “Bu ÇED raporuna hiçbir şekilde uyulmamış.” Bunu denetleyecek kim yani? Bu uyumu, uyumsuzluğu kim denetliyor?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Bizim bu alana ilişkin 2015 yılından beri 187 tane denetimimiz var. Bu denetlemelerin tamamında da yani tabii, ceza ve durdurmalar hariç uygun olduğu durumlarda çevresel açıdan herhangi bir olumsuzluk tespit edilmediğinden herhangi bir işlem yapılmamış.

RIDVAN UZ (Çanakkale) – Şöyle söyleyeyim: Yani bu kazayı görseniz bile alanınıza girmede için müdahale şansınız yok. Gözle görünür bir yapı var; merdiven sistemi bozuk, yükseklik fazla; bunu siz de görüyorsunuz ama “Buna bizim yetkimiz yok” mu diyorsunuz?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Yüksekliğin fazlalığı yani gözle görülecek noktada... Ne bir hani deformasyonu gözle görebilecek benim bir denetim yetkilisi uzmanım var yani çatlaklarla alakalı, deformasyonla alakalı.

RIDVAN UZ (Çanakkale) – Merdivenle alakalı.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Ama basamak yüksekliğiyle alakalı zaten hâlihazırda vermiş oldukları taahhütlerin üzerine çıkılmamış.

“Madenin ortasından fay hattının geçmesi...” Fırat Nehri’ne 300 metrede neden ÇED verdiniz?” “Sülfat tesisine neden izin verdiniz; dünyada bu yöntem fazla kullanılmıyor?” Tüm bu hususlar biraz önce dediğim gibi, ÇED sürecinde ilgili komisyon üyeleri tarafından değerlendirilip görüşlerini alıyoruz.

“Acil eylem planı mevcut mu?” Mevcut. Deprem sonrası ODTÜ raporu istendi, o da mevcut. Bunlar Komisyonumuza sunulacaktır.

“ÇED sürecinde firmaya kolaylık sağlanmış mıdır?” “Ruhsat ve izin işlemlerinde bu şirkete ayrıcalık tanındı mı?” Hiçbir başvuru sahibine ÇED süreci içerisinde farklı bir uygulama veya farklı bir değerlendirme süreci bulunmamaktadır. Meri mevzuat kapsamında ÇED süreci nasıl yürütülecekse o şekilde tüm projelerimiz için de aynı süreç uygulanmıştır.

“Siyanür havaya karışıyor mu?” Olayın yaşandığı ilk andan itibaren sahada yüzeysel ve yer altı suyu ve topraktan numuneler alınarak siyanür analizleri yapılmıştır. Ayrıca, bölgede iki noktada anlık olarak hidrojen siyanür izlenmektedir. Bölgede ölçüm ve analiz sonuçları incelendiğinde herhangi bir olumsuz durum bulunmamaktadır.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Genel Müdürüm, teşekkür ederiz.

Şimdi, biz oylamaya geçeceğiz.

Arkadaşlar, yirmi dakika ara veriyoruz.

Kapanma Saati: 21.00

BEŞİNCİ OTURUM**Açılma Saati: 21.23****BAŞKAN: Atay USLU (Antalya)****BAŞKAN VEKİLİ: Yüksel COŞKUNYÜREK (Bolu)****SÖZCÜ: Abdurrahman BAŞKAN (Antalya)****KÂTİP: Mustafa SARIGÜL (Erzincan)**

BAŞKAN ATAY USLU – Toplantımızın Beşinci Oturumunu açıyorum.

Toplantı yeter sayımız vardır.

Buyurun Sayın Genel Müdürüm.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Tekrar kıymetli hazırunu saygıyla selamlıyorum.

Kaldığım yerden devam ediyorum. “Siyanür havaya karışıyor mu?” Olayın yaşandığı ilk andan itibaren sahada yüzeysel ve yer altı suyu ve topraktan numuneler alınarak siyanür analizleri yapılmıştır. Ayrıca, bölgede iki noktada anlık olarak hidrojen siyanür izlenmektedir. Bölgede ölçüm ve analiz sonuçları incelendiğinde herhangi bir olumsuz durum bulunmamaktadır.

“Başka ülkeler ile ülkemiz süreci arasında fark var mı?” Ülkemiz ÇED mevzuatı AB direktifleriyle sınıraşan hususlar hariç tam uyumludur, eşik değerler ve “Ek-2 süreci” dediğimiz süreç AB direktiflerinden oldukça daha sıkıdır.

“ÇED sürecinde halk sağlığı değerlendiriliyor mu?” ÇED sürecinde ilgili Komisyon üyelerimiz tarafından, konuya ilişkin ilgili kurum tarafından değerlendirilmektedir.

“Diğer madenlerin faaliyetleri kontrol edildi mi? Sorumlu kimdir? 10 tane yığın liç tesisiyle ilgili ne yapılacak? Diğer liç tesislerinde böyle bir olay bekliyor musunuz?” Bakanlığımız görev, yetki ve sorumlulukları kapsamında gerekli denetim planlamaları yapılmıştır, peyderpey denetimlerimiz yapılmaya devam etmektedir.

“Bütün masraflar nereden karşılanıyor? Sigorta devreye girdi mi? Tüm zararların bu sigortadan karşılanma imkânı var mı?” Çevre Kanunu’nda “Kirlenme ve bozulmanın önlenmesi, sınırlandırılması, giderilmesi ve çevrenin iyileştirilmesi için yapılan harcamalar kirlenen veya bozulmaya neden olan tarafından karşılanır. Kirlenenin kirlenmeyi veya bozulmayı durdurmak, gidermek veya azaltmak için gerekli önlemleri almaması veya bu önlemlerin yetkili makamlarca doğrudan alınması nedeniyle kamu kurum ve kuruluşlarınca yapılan gerekli harcamalar 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre kirlenetenden tahsil edilir.” hükmü yer almakta olup kirlenmenin giderilmesine ilişkin harcamalar kirlenen tarafından karşılanacaktır.

“Siyanürsüz bir altın işletmeciliği var mı? Neden yığın liç tercih edildi? Siyanür olmadan altın üretimi yapılıyor mu, siyanür çözülüyor mu?” Siyanürle arama söz konusu değil ancak işletme, üretim, dünyada en temel altın üretme yöntemi olarak siyanürden başka bir yöntem bulunmamaktadır. Diğer yöntem metalik altın üretimi için geçerlidir. Tank liç altın oranı yani tenörü yüksekse ekonomiktir.

“Hangi tarihlerde işletme faaliyeti durduruldu?” 27 Haziran ile 23 Eylül 2022 tarihleri arasında işletme faaliyetleri durdurulmuştur. Ayrıca, son kazadan sonra tekrar faaliyet durdurulmuştur.

“Yığın liçin projeye uygun olmadığı bellidir. 2022 yılında meydana gelen membran yırtılması sonucunda ne ceza verdiniz, ne gibi önlemler aldınız?” Diğer bir soru “2022’de 400 metreküplük kaymada ne yapıldı, önlem alındı mı?” 27/3/2022 tarihinde tesis liç sahasında yaşanan kayma sonrası yaklaşık 400 metreküp bir malzemenin kaydığı tespit edilmiş, akabinde 21/6/2022 tarihinde de solüsyon kaynaklı bir çevre kirliliğine sebep olmasından dolayı hem 16 milyon 440 bin TL idari para cezası uygulanmış hem de faaliyet durdurulmuştur. Akabinde de tesis yetkilileri hakkında Cumhuriyet Başsavcılığına suç duyurusunda bulunulmuştur. Gene 13/2/2024 tarihli kazadan sonra da 116 milyon 164 bin TL idari para cezası uygulanmış ve çevre izin ve lisansı iptal edilerek faaliyeti durdurulmuştur.

“İlk rezerv alanı tespit edildikten sonra ilk ÇED ne zaman verildi?” Söz konusu işletmeye ilk ÇED kararı 2008 yılında verilmiştir.

“ÇED kararı verilirken önceki kararlarla karşılaştırılıyor mu?” ÇED kararı verilmeden önce önceki kararlar çerçevesinde hazırlanan ÇED raporları da gözden geçiriliyor ve kümülatif olarak değerlendirilerek karar veriliyor.

Genel Müdürlüğüm adına benim cevaplamam gereken sorular bunlardı, cevapladım.

Şimdi, Çevre Yönetimi Genel Müdürümüz...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Komisyon Başkanım, çok kıymetli Komisyon üyeleri; çevre yönetimiyle ilgili bazı sorulara birlikte ama doğrudan ilgili olan soruların bir kısmına cevap vereceğiz.

“Yığın liçi tesislerinin taban geçirimsizlik projelerinde yığın yüksekliğiyle ilgili bir kısıtlama var mıdır?” diye bir soru geldi. Bakanlığımıza sunulan uygulama projelerinde taban geçirimsizlik sistemini oluşturan jeomembran, kil ve drenaj sistemlerinin teknik özellikleri yükseklik ve ağırlık kriterlerinden bağımsız olarak değerlendirilmektedir. Bu nedenle, bizim mevzuatımız gereği de yığın liçi projelerinde yükseklikle ilgili bir sınırlama bulunmamaktadır.

“Ülkemizde neden yığın liçi tercih ediliyor, tank liçi yapılmıyor?” diye bir soru... Burada değerli metallerin eldesinde tank liçi ve yığın liçi iki farklı yöntemdir. Tenörü yüksek olan sülfürlü cevherler tank içine alınıyor ve burada elde ediliyor. Burada cevherler asit ya da siyanürle işlem görür ve çözülen metal yığınları geri kazanılır. Sonrasında zararlı siyanür, asit solüsyonu cevher tesisinde geri kazanılarak ya da kimyasal olarak bulundurulup zararsız hâle getirilmektedir. İşlem daha kısa sürede tank tesislerinde gerçekleşir. Tenörü düşük olan oksitli cevherlerin ise yığın liçinden metali kazanılır, daha uzun sürede ayrıştırma işlemi gerçekleşmektedir.

“Yığın liçi projesi kim tarafından hazırlanmaktadır? Proseste kullanılan kimyasallar nedir?” diye bir soru vardı. Bakanlık olarak yığın liçi için biz bir proje hazırlatıyoruz ve onaylıyoruz. Bu projede zemin geçirimsizliğiyle ilgili hususları biz onaylıyoruz. Proje raporunda basamak sayısı, yükseklikleri ve hangi kotta kapatılacağını belirlemek için liç yüksekliği de bulunmaktadır. Biz projeyi onayladıktan sonra ÇED Genel Müdürlüğümüze çevre izni ve lisans için başvuru yapıyor.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Bu altın madenindeki yığın liç projesini kim hazırladı?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – İki tane proje var Sayın Vekilim, geliyorum.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Yani isim istiyoruz. Şirket mi, özel şirket mi, Bakanlık mı?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Geleceğim efendim.

Sonra MAPEG’de işletme izni alıyor, bunun akabinde liç malzemesi dökülmeye, serilmeye başlanıyor. Biz o jeomembran kısmının kontrollerini de yaptırıyoruz, denetimini de. Burası artık bir üretim tesisi hâline geçiyor çünkü üretim tesisinde serilen her basamak veya kademede borulama yapılıyor, siyanürlü solüsyon kullanılarak altının çözülmesi sağlanıyor, buraya serilen malzemenin çimentoyla boyutlandırması yapılıyor -çünkü suyun belirlenen hesap ve modelleme içerisine geçebilmesi için- burada kullanılan siyanürlü solüsyon miktarı, ne kadar kullanıldığı ve ne sıklıkla kullanılacağı bir üretim süreci ve bir uzmanlık süreci. Üretim süreci ve bununla ilgili üretim projesi Bakanlığımızla ilgili değildir. Bakanlık olarak suya, toprağa, havaya verilen olumsuzlukları önlemeye çalışıyoruz. Biz tüm sektörlerde çevreye olan etkilerini kontrol ediyoruz, mevzuatlarımız gereği bunlarla ilgili de denetimleri yapıyoruz. Çimento ele alırsak örnek vermek açısından, biz emisyonlarına bakıyoruz yani çimento üretimine bakmıyoruz, prosesine. Çelik tesislerinde yine öyle, demir çelik tesislerinde. İlacı düşünün, yani bizim sektöre müdahale etmemiz mümkün mü? Bir hata yapılırsa bir sürü sıkıntısı olur, atık suyuna bakıyoruz ilaçta. Tekstili düşünün, biz ürüne bakmıyoruz, tekstilde ne kadar atık suyu çıktı, havaya ne kadar emisyonu var, onlara bakıyoruz. Bu nedenle, liç tesisinde çıkan atık suyun tekrar altın kazanıldıktan sonra transferiyle atık barajına gitmesine ve bu atık barajında siyanürü azalmış suyun tekrar proseste kullanılması, bizim tüm sistem içerisinde atık barajında onaylarken baktığımız hususlardan biri.

Diğer yönüyle, buradaki Sayın Vekilimin de sorduğu “Yığın liçinin üretim projesine kim bakıyor?” dediği üretim projesini işletmeler mühendislik firmalarına hazırlatıyor. Bu alanda da Amerika GRE firmasına hazırlatılmış bir işletme projesi var ama bu, biraz önce dediğimiz prosesteki tüm kullanılacak malzemeleri, kimyasalları, bunların modellemesini, borulamasını ve statığının hepsini içeren bir proje. Bu, bizimle alakalı değil, konumuz da değil, bizim için Bakanlığın alanına girmiyor.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Siz mi onaylıyorsunuz peki?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Denetlemiyor musunuz peki?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Bizim alanımızda olmayan şeyi nasıl denetleyelim?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Nasıl yani? Kim onaylayacak?

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Kim onaylıyor? Yani Amerika’daki GRE firması projelendirme yapıyor, projede revizyon yapıyor, değişiklik yapıyor; bunu Çevre Bakanlığı kontrol etmiyor mu? Çünkü çevresel riskler barındırıyor o projenin uygulaması ve sonuçları itibarıyla.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Vekilim, modellemeden bahsettim ve burada girilen parametrelere göre modelleme sonuç veriyor, bizim alanımız değil bu.

ÖMER FARUK HÜLAKÜ (Bingöl) – Kimin alanı?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Yani nasıl tekstilde girmiyorsak bu alana, nasıl ilaçta giremiyorsak, nasıl demir çelikte giremiyorsak, burada, liçte altın kazanımıyla ilgili prosese, üretim sürecine girme imkânımız yok.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – O zaman, 2022 yılında kayma yaşandığında neden Çevre Bakanlığı sürecin içine dâhil oldu ve bir denetim firması üzerinden eksiğin ne olduğu, giderilip giderilmediği gibi konularda sürece dâhil oldu?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sunumda da onu arz etmeye çalıştım Sayın Vekilim. Orada jeomembranın yırtılması durumundan dolayı jeomembranın tamir edilmesi, geçirimsizliğinin sağlanması, yer altı sularına herhangi bir etkinin olmaması için o firma

kontrol amacıyla görevlendirildi ve oradan gelen rapora da biz ikna olmadık çevreyi koruma açısından, bir üniversiteye tekrar bir rapor hazırlattırdık. Yani dâhil olmamızın sebebi yine çevreyi korumak amaçlı.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkanım...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım, konuyu net hâle getirmek için, Çevre Bakanlığı yığın liç sahasının projelendirilmesiyle ilgili bir sorumluluğunun olmadığını, görevinin de olmadığını ifade ediyor. Şu anda burada Enerji Bakanlığının bürokratları var, Komisyonu takip ediyor, lütfen söz vererseniz, Enerji Bakanlığının bu konuda bir denetim veya konuyla ilgili onay, sorumluluk yetkisinin olup olmadığını kendilerine de soralım; var mı yok mu biz de Komisyon milletvekilleri olarak anlayalım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Buna bağlı ben de bir soru sorabilir miyim Başkanım?

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, arkadaşlar, tabii, yani ben sorularla ilgili...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Yok, ben sadece bir cümlelik soru soracağım.

BAŞKAN ATAY USLU – Anlıyorum.

Şimdi bürokrat arkadaşlar cevap versin, tamam, bir boşluk olabilir, cevap verilmeyen konular olabilir, bir daha, tekrar sorarız.

Biz ne dedik? İkinci turu çağıracağız, burada arkadaşlar var ama yeterli bilgiye sahip değiller, ben biliyorum. Arkadaşlarla görüştük, şu anda çağırdığımız arkadaşlar içinde genel müdür seviyesinde bir arkadaşımız yok çünkü. Biz bunu tekrar not alalım, yarın Çalışma Bakanlığını dinleyeceğiz, belki konu orada da gündeme gelecek, onlar da bu konuya bir yaklaşım yapacaklar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, bunu bilmemek olmaz, kabul edilebilir bir şey değil.

BAŞKAN ATAY USLU – Aynı gün yine firmayı dinleyeceğiz, firma üzerinden de bunları şey yaptıktan sonra toparlayalım. Zaten, bizim hedefimiz, anlık olarak bununla ilgili süreçte “Ya, şurası suçlu, burası doğru.” noktasına varma şansımız daha yok, incelemeye devam edeceğiz. Niçin ikinci turu yapacağız? Bunun için ikinci turu yapacağız zaten, ikinci turu çağıralım. Kaldı ki ben siz yokken ifade ettim: ODTÜ ve İTÜ yani 2 üniversitenin 2 raporu var. Ben ismini unuttum, burada, kaymanın olmayacağıyla ilgili bir rapor alındığını ifade etti arkadaşlar. Dedim ki “O raporları görmek istiyoruz. Nedir, ne değildir, nasıl oluşmuş? O raporlarda akademisyenler neyi kastetmişler?” Bunları da öğrenelim diye düşündüm...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım, bakın, bu konu çok kritik bir konu. Bir Bakanlık...

BAŞKAN ATAY USLU – Tamam, not alın.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, not almakla ilgili değil.

Bakın, bir felaket yaşanmış, 9 işçi enkaz altında kalmış, şu anda hâlen 7’si enkaz altında. Bir Bakanlığın kendi görev, yetki ve sorumluluğunu biliyor olması lazım. Yani burada bu soruya cevap vermek için genel müdürünün olması mı gerekir?

BAŞKAN ATAY USLU – Bence olması gerekiyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani buradaki Enerji Bakanlığı bürokratlarının bunu biliyor olması gerekir. Kaldı ki “Sayın Bakanlar buraya gelsinler.” dememin nedeni bu, bilen birini bulmamız gerekli. Şimdi burada yaşadığımız bu olay, normal bir olay mı? Ben KİT Komisyonunda 300’ün üzerinde...

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, yarın, olmazsa pazartesi günü çağırılım Enerji Bakanını, soralım bu soruyu tekrar istiyorsanız, sorun yok ki.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, Meclis denetimi böyle olmaz, “anlık denetim” diye bir şey vardır aynı zamanda. Burada soracaksınız, bazı soruların yanıtını da burada alacaksınız.

BAŞKAN ATAY USLU – Biz jüri değiliz arkadaşlar. Bakın, o jürilerde olur, jürilerde kaldırırın herkese sorarsın, biz jüri değiliz. Bunun bir yöntemi var, belki bir tur sonra sizin söyledikleriniz de olabilir. 2 bakanlığın kesiştiği noktalar, 2 bakanlıktan beraber sunum isteyebiliriz ama şu anda...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, istemek değil. Şu anda, o zaman arayacak arkadaşlar genel müdürü, bu soruyu soracaklar.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, on-line bağlantı mı yapalım arkadaşlarla şimdi, ne yapalım yani?

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Bu, dese ki yetkili Enerji Bakanlığındaki arkadaşlar “Hayır, burada değil.” dese...

BAŞKAN ATAY USLU – Hayır, var ama, hocalarımız da var.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Arkadaşlar, burada tartışma mı çıkaracağız yani?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tartışmayla ilgisi yok. Burası çok önemli bir nokta.

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, arkadaşlar, bakın, burada hocalarımız da var. Şimdi burada hocalarımız da var ancak bu süreç böyle yürümez. Bakın, herkes her şeyi söyler.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Vekilim, KİT Komisyonu bir denetim komisyonu, araştırma komisyonu gibi çalışan bir komisyon.

BAŞKAN ATAY USLU – Peki, size bir şey söylüyorum...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu Komisyonlarda denetlenen kurumun ilgili bürokratları ve ilgili kurum ve bakanlıkların, diğer bakanlıkların yetkilileri arka sıralarda durur, bir soru ve konu oraya geldiği zaman söz alırlar ya düzeltme yaparlar, ya o bakanlığın yetki, sorumluluk alanına girip girmediklerini söylerler, o yüzden burada olurlar. Yani bunun dışında burada oturmanın ne gibi bir manası olabilir?

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Deniz Bey, Enerji Bakanlığı yetkililerini ikinci defa tekrar çağıracağız, burada tartışmaktan ziyade en son raporumuzda, biz, orada bunu belirteceğiz zaten.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, en son dediğin, şu anda...

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Raporu hazırlarken diyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın, Enerji Bakanlığının sorumluluğundaysa da Enerji Bakanlığı bu sorumluluğunun farkında değil.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Yetkilileri ikinci defa çağırıp soracağız tekrar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Çevre Bakanlığı “Benim de sorumluluk alanıma girmiyor.” diyor.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – İşte, Enerji Bakanlığını tekrar çağıracağız, bunları soracağız yani...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Neyse, ben söz aldığım zaman konuşayım, tamam.

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım, söz geldiğinde konuşurum, burada kesiyorum.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bir cümle sadece Başkanım. Bir cümle söyleyebilir miyim Sayın Başkanım?

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, tabii, bu liç yığımıyla ilgili bir jeoteknik hesaplama ve mutlaka bir proje yapılması gerekiyor elbette, bu projenin de... Yani tüm kamu kurumlarında bugün bir inşaat yapıyorsanız bunun bir kontrolü vardır ya da ne bileyim, herhangi bir özel bina dahi yapsanız bir yapı denetimi vardır bunun. Yani bu kadar önemli ve bu kadar yüksek ve bu kadar riskli bir yükün üst üste yığıldığı liç yığımında eğer bir kontrol yapılmıyorsa, kamusal bir kontrol yapılmıyor ve şirketin inisiyatifine terk ediliyorsa bu çok vahim bir durum; bunu netleştirmemiz gerekiyor bence, hangi kurumun yaptığından önce bunun netleştirilmesi gerekiyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, zaten bizim bu çalışmamız teknik olarak ikinci çalışmamız. Yarın Çalışma Bakanlığı gelecek ve firma gelecek, yarın firmaya da soracağız “Siz, bunu, bu yüksekliği nasıl belirlediniz? Nereden hizmet aldınız? Bu konuda sizi kim denetledi, denetlediler mi?” vesaire konusunu da soracağız.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakanlığın cevap veremediği sorunun yanıtını şirketten mi alacağız?

BAŞKAN ATAY USLU – Bakanlıklara da soracağız.

Artı, devam ediyoruz arkadaşlar, anlatacağım. Salı günü bölgeye gideceğiz, bölgeye gittiğimiz zaman orada da bu konuları konuşacağız. Yani oraya da ben, hem Çalışma Bakanlığının hem Enerji Bakanlığının hem Çevre Bakanlığının yetkililerini davet ettim, birer genel müdür seviyesinde gelmelerini istedim o bölgeye de. Dolayısıyla, orada da masaya oturacağız, orada da taraflar bir araya gelecek, yerinde de bununla ilgili soruları soracağız. Bunlar bir yere kaçmış sorular değil ama sanki böyle şeye gerek yok. Şu anda arkadaşlarımız var burada ama ben baktım, bu arkadaşlarımızın cevapları bize yeterli olmayabilir.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, o zaman telefonla aransın.

BAŞKAN ATAY USLU – O yüzden, soruyu kaydedelim...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, biz milletvekilleri olarak bu saatte burada çalışıyoruz ve Komisyonun da olduğu belli. Enerji Bakanlığı buraya, bu konulara hâkim, bilen bürokratlarını göndermek, görevlendirmek zorunda. O nedenle, bakın, bir usuldür...

BAŞKAN ATAY USLU – Bundan sonra isteyelim, olur.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, hayır, sonra değil. Usuldür, söylüyorum, biz bunu KİT Komisyonunda da yaşadık, 300’ün üzerinde böyle toplantı yaptık.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, ben de daha önce Komisyonlarda çalıştım canım, usulün ne olduğunu da biliyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Güzel, güzel. Usul şudur: Şu anda Komisyon Başkanı olarak...

BAŞKAN ATAY USLU – Yani siz biraz önce dediniz herhâlde “Ben eskiyim.” Benim 3’üncü dönemim, ben araştırma komisyonlarında da çalıştım, komisyon başkanlığı da yaptım, usulü de biliyorum, yöntemi de biliyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, şu anda, bakın, ben başka bir şey söylüyorum. Şu anda, sizden...

BAŞKAN ATAY USLU – Birinci dinlemede, soru sürecinde biz burada herkesi sonuna kadar dinleyeceğiz, dinledikten sonra...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkanım, şu anda, bakın, ara vermeniz gerekiyor, ilgili, bu soruların cevabını bilen genel müdürü, Ankara'daki vekilini, her kimse, Bakan Yardımcısını veya Bakanı aramanız ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin Genel Kurulunu temsil eden, burada görev yapan Araştırma Komisyonuna davet etmeniz gerekiyor, gelmeleri gerekiyor. Yani milletin vekilleri burada sabaha kadar çalışacak ama bir bürokrat, genel müdür, bu sorunun cevabını bilen genel müdür evinde yatıp uyuyacak; böyle bir şey olmaz. Arayın lütfen, davet edin.

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, hiç kimseye haksız bir isnadın içinde bulunmayın. Bakın, tekrar söylüyorum: Soruların cevaplarını almaya devam edelim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Haksız değil, genel müdür yoksa vekili gelsin, o yoksa Bakan Yardımcısı gelsin, o yoksa Sayın Bakan gelsin.

YÜKSEL COŞKUNYÜREK (Bolu) – Son toplantımız değil ki Değerli Vekilim, niye böyle konuşuyorsunuz, ben anlayamıyorum. Son toplantımız mı bu?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya böyle, son toplantı, ilk toplantısı var mı? Türkiye Büyük Millet Meclisi böyle bir ciddiyetsizliği hak ediyor mu?

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, biz yarın tekrar bakanlıkları çağırılmayacak mıyız, pazartesi çağırılmayacak mıyız? Salı günü beraber gitmeyecek miyiz bölgeye? Bölgede yine bu soruları sormayacak mıyız?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Devlette boşluk olur mu?

BAŞKAN ATAY USLU – Bu soruları soracağız ama burada bu şekilde bir nümayişe gerek yok kardeşim. Sayın Vekilim, gerek yok gerçekten.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Değerli Başkanım, nümayişle ilgisi yok.

BAŞKAN ATAY USLU – Sorunuzu aldık, kaydettik, tekrar soracağız.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu sorunun yanıtının verilemiyor olması Meclisin milletvekillerine saygısızlık.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Başkanım, ilave bir şey söyleyebilir miyim?

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Başkanım, şimdi, Çevre, Şehircilik Bakanlığı “Sorumluluk bizde değil.” dedi. Önceki Bakanlık “Bizde değil.” dedi. Yarın Çalışma Bakanlığı gelecek “Bizde değil.” derse firma “Bizde değil.” derse Komisyon nasıl bir yol izleyecek? Yani ne yapacağız, ben onu anlayamadım.

BAŞKAN ATAY USLU – Bundan sonraki ekibi de beraber çağırırız. “Beraber, ortak sorularınız var; beraberce bunları cevaplayın.” deriz. Yöntem budur.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Benim anladığım yani sanki ortada kalacak.

MEHMET ATMACA (Bursa) – Sorumluyu nasıl bulacağız?

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Başkanım, ben de söz istiyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, ortada kalacak bir şey yok.

Şunun için diyorum: Bakın, bugün buraya çağırmamışız, çağırsaydık ben, tamam, söz hakkı verirdim, ayrı bir konu, ona bir şey demiyorum, çağırmamışız. Şimdi, bu saatten sonra biz bu sürece devam edelim.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Tamam.

BAŞKAN ATAY USLU – Bu sorunun cevabını salı günü... Tekrar ediyorum, salı günü oraya, bölgeye gittiğimizde bölgede herkes, bütün bakanlıklar olacak, orada yerinde bir daha soralım. Diyelim ki: “Bakın, siz de buradasınız, siz de buradasınız. Hanginizde bu sorumluluk, buradan hani, gösterin bize. Gerçekten o yükseklik var mı, yok mu?” vesairedir, bunu bu şekilde yaparız.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Böyle bir araştırma komisyonu işleyişi yok. Böyle bir işleyiş yok, böyle bir şey yok.

BAŞKAN ATAY USLU – Bunu bir şekilde yaparız yani...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Değerli Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi burada bugünü sormadık, bundan sonra sormayacağız anlamına geliyor mu? Yöntemi de yani...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O zaman Enerji Bakanlığı bürokratlarının burada ne işi var Sayın Başkan? Ya, bizim sorduğumuz sorulara en basit soruya: “Sizin görev alanınıza giriyor mu, girmiyor mu?” sorusuna yanıt veremedikten sonra burada Enerji Bakanlığı yetkilileri ne yapıyor?

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Değerli Başkanım...

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, şimdi, şöyle yapalım: Bu soruyu bir daha tekrar edin, Müzeyyen Hanım bir daha tekrar etsin soruyu. Yani sorunun özü de kayboldu. Arkadaşların cevabını alalım. “Nedir, alanına giriyor mu, girmiyor mu? Girmiyorsa yani girmedeği ifade ediliyorsa kaydedelim, ondan sonra tekrar bu soruyu salı günü hep beraber bir araya geldiğimizde -bölgede bir araya geleceğiz hem de- orada soralım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kime soralım?

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – 2 Bakanlığın da bir arada olduğu ortamda soralım.

BAŞKAN ATAY USLU – Bakanlıkların hepsini oraya çağırıyoruz, hepsini oraya çağırıyoruz arkadaşlar, hepsini oraya birer yetkilisiyle çağırıyoruz. Tamam, orada bize brifing verecekler.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Başkanımız diyor ki: “Erzincan’a 2 Bakanlığın yetkililerini davet ettik.”

BAŞKAN ATAY USLU – Orada brifing verirken bu soruyu soralım. Makul değil midir? Bilmiyorum yani şimdi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Doğru değil. Değerli Vekilim...

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Peki, kimleri, Bakan Yardımcılarını mı, yoksa genel müdürleri mi?

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) – Genel müdürlükleri...

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, Deniz Bey diyor ki: “Bürokrati kaldıralım, getirelim.” Şimdi, böyle bir yöntem yok.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Değerli Başkanım, söz istedim, bu usulü devam ettirmeyeceğim, rica ediyorum. Başkanım, mikrofonsuz konuşma usulünün önüne geçebilmek için bunu lütfen dikkate alın, lütfen.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Şimdi, yeni başladık çalışmaya, daha süremiz var. Siz konuya hâkim olabilirsiniz değerli Deniz Vekilim ama ilk başta, anlamak için sunumlar sırayla yapılıyor. Kısım size katılıyorum, bazen diğer bakanlığı ilgilendiren bir soru da olabilir, ertesi güne beklememesi lazım ama bugün çok geç vakitteyiz ve burayla ilgili sorularımız bitsin, benim istirahatım ve önerim, bundan sonra da Başkanım her birimle ilgili yetkililerinin de burada hazır olması için gerekli şeyi zaten yapar. Bugün için aramaktan ziyade biz devam ettirelim, süreci yürütelim. Zaten başlangıçta anlamaya, sunumları almaya çalışıyoruz. Bugünden sonra ya da yarından sonra Komisyonun çalışması bitmeyecek, daha sürecimiz var. Bundan sonra daha çok soru da soracağız, bu sorunun birçok çeşidini de soracağız. Anlayana kadar, anlaşılana kadar, çözene kadar daha çok soru soracağız ve hepsini de bir arada görmek isteyeceğiz Değerli Başkanım. Bu akşam için burada takılıp kalmayalım, istirahat ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederim.

Ben de aşağı yukarı, yaklaşık aynı soruyu sordum, sorunun anlaşılması için bence Müzeyyen Hanım soruyu tekrar sorsun, arkadaşlarının cevabını tekrar alalım. Eğer onunla ilgili bir boşluk varsa diyelim ki bu konuda Çevre, Şehircilik Bakanlığının cevabı bu; kayıtlara doğru olarak geçsin. Geçtikten sonra salı günü bir araya geldiğimizde buna benzer... Buradan başka sorular da çıktı çünkü biraz önce arkadaşlar da ifade ettiler, bazı sorular bizi ilgilendirmiyor diye; bu soruları toplayalım salı günü...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Niye salı günü? Yarın Çalışma Bakanlığı varken Çevre Bakanlığı yetkilileri de gelsin, Enerji Bakanlığı da gelsin, bu işi hep birlikte anlayalım. Salı gününe bırakmaya gerek yok.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, bakın, aynı günde, aynı anda 5 tane bakanlığı, 7 tane bakanlığı dinleme şansımız yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, dinlemiyorsunuz zaten. Onlar arkada ayrılan yerlerde oturuyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Biz doğru bir çalışma yapaalım. Yani yaptığımız çalışma... Şu anda sorulara bir cevap verelim, her bakanlığın alanını bir belirleyelim, bir bakalım, ondan sonra da biz bunlara adım adım devam edip gideceğiz.

Buyurun Müzeyyen Hanım.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Hepsini bir kere dinlemiş oluruz yani.

BAŞKAN ATAY USLU – Müzeyyen Hanım soruyu sorduğu için...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bu başka bir anlama geliyor, sanki Başkan durumu, bu sorunu kaçırıyor salı gününe kadar gibi görünüyor.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Yok, ya, öyle bir şey olur mu!

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun Müzeyyen Hanım, sorunuzu bir alalım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Şu durum bence çok vahim arkadaşlar: Sayın Genel Müdürüm, dediniz ki...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ya, bu çok kolay, arada arayın Bakan Yardımcısını, alın yanıtı, paylaşın...

MEHMET ATMACA (Bursa) – Esas bu soruyla ilgili muhatabın bu Bakanlığın olması gerekir çünkü bir yapı güvenliği söz konusu.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Şöyle: Sayın Bakan Yardımcımız...

BAŞKAN ATAY USLU – Müzeyyen Hanım soruyu bir sorsun. Soruyu bir daha soralım.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ben sorayım sorumu tekrar.

Sayın Bakan Yardımcım ve Sayın Genel Müdürüm; şimdi, siz: “Bir yığın liçi yapılıyor, bunun projesini şirket hazırlıyor ve bizim gidip bunu kontrol etme şansımız yok.” gibi, bu anlama gelen bir cümle kullandınız.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Üretim prosesini.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – “Üretim prosesini kontrol etme şansımız yok.” dediniz. Yani bu çok vahim bir durum çünkü dediğim gibi, bugün kamuda yapılan herhangi bir inşaat ya da bir imalatla -yol olur, köprü olur veya başka bir şey olur- gider kamu mühendisi bunu denetler ve o denetim sonrası hak ediş hazırlanır ve ödemesi yapılır. Eğer bu özel sektörde bir binaysa yapı denetim firması gider denetler. Şimdi, bu kadar önemli bir üretim yapılıyor, zehirli atıklar, bir sürü ağır metal ve siyanürlü altın aramanın yapıldığı bir yerde liç yığınının özellikle jeoteknik hesaplamalarının yapılıp, yerinde, doğru uygulanıp uygulanmadığı, oradaki sulamanın yeterince, belli yoğunlukta verilip verilmediği kontrol edilmiyorsa bu çok daha vahim bir durum. Sizden kontrol edilmediğini anladım ben. Herhangi bir kamu kurumu veya bakanlık tarafından kontrol ediliyor mu edilmiyor mu? Bunu soruyoruz.

BAŞKAN ATAY USLU – Yükseklik ve kapasite...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Yerinde o imalatın doğru yapılıp yapılmadığı...

BAŞKAN ATAY USLU – Üretim aşamasındaki çözümü yeteri kadar ya da fazla mı...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Üretimin doğru yapılıp yapılmadığı...

BAŞKAN ATAY USLU – Yapılıp yapılmadığı konusu...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – O açılar, şev açıları doğru mu, yükseklikler doğru mu? Bu verilen yoğunluk, su yoğunluğu yeterli mi?

BAŞKAN ATAY USLU – Bu süreç kimin tarafından kontrol ediliyor?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Evet, soru bu.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun, siz devam edin, bu soruyla ilgili cevabınızı da alalım ve devam edelim.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; biraz önce de belirttiğim gibi, bizim görev alanımız çerçevesinde, biz, yığın liçinin geçirimsizlik tabakasını onaylıyoruz, geçirimsizlikle ilgili yapılan çalışmaları onaylıyoruz. Yine, çevresel etkilerinden dolayı -çünkü bu da çevresel etkileri olan bir şey- sızdırmazlığı, geçirimsizliği onaylamazsanız, kontrol etmezseniz, yer altı suları sıkıntıya girebilir. Yine, buradan çıkacak solüsyonlar da altın geri kazanıldıktan sonra atık suyun kontrolünü onaylamazsanız projeler içerisinde, bunun nasıl yönetildiğini görmezseniz, yüzey sularına veya toprağa etki edecektir; bunu da biz kontrol ediyoruz.

Bir diğer kontrol ettiğimiz hususta, bizim mevzuatımızda “Yığın liçi, üretim prosesi tamamlandıktan sonra bir maden atığı sahası hâline dönüşür.” diyor. O zaman da kapatma kısmı bizi ilgilendiriyor, üst kapatmasıyla biz ilgileniyoruz, onunla ilgili proje yaptırıyoruz ve o proje çerçevesinde kapatmasını sağlıyoruz. Onunla ilgili de bir soru vardı, orada o cevabı da vereceğim.

Diğer kısım üretim süreci olduğu için, üretim prosesi, üretim aşaması olduğu için, biz hiçbir sektörde üretim aşamasına girmiyoruz, böyle bir görevimiz yok. Biraz önce örnekler de verdim, hangi sektörü ele alırsanız alın, biz üretim prosesine, üretim sürecine, üretimle ilgili yapılacak çalışmalara görev alanımız gereği girmiyoruz, böyle bir görevimiz yok. Dolayısıyla biraz önce belirtilen yüklemidir, borulamadır, solüsyonun ne kadar verileceği, ne sıklıkla verileceği, zeminin sağlamlığı, oradaki yük; bunların hepsi üretimle ilgili şeyler.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O zaman neden “ÇED Olumlu” kararını Çevre Bakanı imzalıyor?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Bütün tesislerde -Genel Müdürlüğümüz burada ama- daha faaliyete geçilmeden önce, tasarım aşamasında ÇED çevresel etkileri değerlendirilir tüm kurumlarla, tüm ilgili yerlerle; dünyada da böyle.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Değerli Başkanım, Genel Müdürlüğümü çok zorlanmaya başladık. Vekillerim de “Niye böyle?” diye sorunca yani birazcık bilgi arz etmem lazım. Diyelim bir demir yolu yapıyoruz -Müzeyyen Hanım da söyledi, ben Demiryolları Genel Müdürlüğü yaptığım için, bu konuları iyi bildiğimi bazı arkadaşlar biliyor zaten- yığın yani dolgu yapıyoruz, bu dolguyu yaparken aslında projeyi yapan özel sektör yani yapan özel sektör, kontrol eden Demiryolları; projeyi uygulayan özel sektör, kontrol eden Demiryolları. Dolayısıyla orada Çevre Bakanlığının gelip “Ne oluyor, ne kadar yığıyorsunuz?” deme görevi yok yani hiç de görmedik. Ama zaten Çevre Bakanlığı demiş ki: “Arkadaş, bizim bir eksikliğimiz var, cevher üretimi prosesinin projelendirilmesi, inşaatı, işletilmesi ve denetiminde uhdesini yürütülecek kamu kurumunun belirlenmesi...” Yani zorluyoruz da böyle bir kurum yok gibi duruyor şu anda.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, Ulaştırma Bakanlığı olarak siz Devlet Demiryollarından sorumlusunuz...

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bir dakika...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O zaman burada da Enerji Bakanlığını sorumlu...

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bilmiyoruz, öyle gözüküyor, tam bilmiyorum zaten. Yani Çevre Bakanlığını zorluyoruz şimdi de Çevre Bakanlığı diyor ki: “Benim böyle bir görevim yok.” Ben sadece bunun için söz almak istedim: Hakikaten Çevre Bakanlığı bunun denetlenmesinde görevli gözüküyor. Yani demir yolu yaparken, kara yolu yaparken nasıl herhangi bir şekilde yığınları, dolguları, yarmaları kontrol etmiyorsa demek ki bunu da etmiyor; bunu bir kabullenmemiz lazım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vekilim, ÇED izleme ve denetleme görevi var.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bizde de ÇED alıyoruz. Bak, Deniz Bey...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – ÇED raporunda “58 milyon ton kapasiteli...” diyor.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yani ben tartışmak için almadım sözü, sadece bildiğimi söylemek için...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Ulaştırma Bakanlığı Demiryollarını kontrol ediyor ama.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bunu nasıl denetlemez?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Kontrol önemli.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Demiryolları, Karayolları, ne yapılırsa yapılsın, böyle bir ÇED raporu da var onların hepsinin ama ÇED raporunda gelip “Burada ne kadar dolgu yapıyorsun, ne kadar yarma yapıyorsun?” diye bir kontrolü yok, görmedim yani. Ayrıca, diyelim ki yarma yapıyor... Bizde de oldu yani yarma yaptık, işte bazen aktı, bazen yığın, dolgular kaydı falan ama kimse gelip... Orada herhangi bir kimseye zarar vermediği için çok gündeme gelmedi. Onu Demiryolları...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 2022 yılında yaşanan...

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bir dakika...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Çevre Bakanlığı gidip ne yaptı liç sahasında?

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Onu Demiryolları Genel Müdürlüğü yapıyor, kamu.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Tamam, işte, birisi kontrol ediyor.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – İşte “Yok.” diyor. Ben şunun için dedim yani Genel Müdürü zorluyorsunuz da Çevre Bakanlığı zaten burada demiş: “Uhdesinde olacak kamu kurumunun belirlenmesi...” “Ben değilim, ben bunu kontrol edemem.” diyor, bu kadar. Ondan sonra şey Enerji Bakanlığının...

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Komisyonun görevi bu eksikliği de ortaya koymak olmalı bence.

BAŞKAN ATAY USLU – Genel Müdürüm, buyurun.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Komisyon üyeleri “Yığın liçi tesislerinde üretim bittikten sonra herhangi bir işlem yapılıyor mu?” diye bir soru geldi. Yığın liçi tesislerinde üretim faaliyetleri bittikten sonra işletme tarafından Maden Atıkları Yönetmeliği’nin 12’nci maddesine göre kapatma projesi hazırlanarak Bakanlığımıza sunulur. Bu projede kapatma sürecinde alınması gereken tedbirler ve yapılacak teknik çalışmalar yer almaktadır. Bu projelerde yığının üstü kil ve uygun malzemeyle, genelde toprak malzemeyle kapatılıyor ve bölgeye uygun bitkilerle bitkilendiriliyor. Kil malzemesi de genelde yarım metre -duruma göre ama yarım metre- çünkü kilin de jeomembran gibi koruyucu özellikleri var.

Yine “Yığın liçi ne zaman rehabilite edilir? Yığın liçi kısım kısım mı yapılıyor? Alanın doğal bitki örtüsüne ve ormana dönüşü ne zaman oluyor?” Cevher üretim süresi tamamlanan yığın liçi alanları Maden Atıkları Yönetmeliği’ne göre “atık depolama tesisi” olarak tanımlanmaktadır. Cevher üretimi tamamlanan bu tesislerde Maden Atıkları Yönetmeliği’nin 12’nci maddesine uygun bir şekilde kapatma projesinin hazırlanması sağlanarak kapatma süreci başlatılmaktadır. Bu projede işletme koşullarına bağlı olarak kademeli kapatma yapılması da mümkün olabilmektedir. Yığın liçinin üstünde kil ve drenaj malzemeleriyle geçirimsizlik sistemi oluşturularak bu sahaların kapatılması sağlanmaktadır. Kapatma sürecinde ayrıca yığın üstünde doğal bitki örtüsüne uygun olarak bitkilendirme çalışmaları da yapılmaktadır. Dolayısıyla hem altından hem üstünden sızdırmazlığı sağlandığı için çevresel etkileri de minimize edilmiş oluyor.

“Geçici depolama alanı olarak mermer ocağının seçilme nedeni nedir?” diye bir soru geldi. Diğer 3 tane geçici depolama alanı seçtik, biliyorsunuz. Burada mermer ocağına, diğer 2 alanın geçici depolama alanı olarak seçilmesi sürecinde Bakanlığımıza akademik danışmanlık yapan İTÜ Maden Bölümü öğretim görevlilerinin teknik değerlendirmeleri dikkate alınarak, ayrıca arazideki topladığımız bilgiler de dikkate alınarak buralar seçilmiştir. Seçilen geçici depolama alanlarının taban ve yan yüzeylerinde kullanılan doğal kilin yönetmelikte yer alan teknik koşullara uygunluğu da analizlerle ortaya konulmuştur. 1 metre, normalde yarım metre kil olmasına rağmen, jeomembrana göre süre kısıtı daha rahat yapabileceğimiz için aciliyetten dolayı 1 metreye çıkardık kil tabakasını, sıkıştırılmalı olarak ve yan yüzeyler de dâhil kil tabakasıyla geçirimsizliği sağlandı buraların, sağlanmaya devam ediyor.

Şimdi, yine “Bu geçici depolama alanlarında sülfürlü heyelan malzemesinin çevresel etkilerinin önlenmesi için neler yapılıyor?” denmiş buraya, geçici depoladığımız yerlerde. Sülfürlü heyelan malzemesinin çevresel etkilerinin önlenmesi amacıyla taban yan yüzeylerinde geçirimsiz görünenleri alınmış ve geçici depolama alanlarına taşınması sağlanmıştır. Bununla beraber, geçici depolama alanlarında depolanan malzemeler Maden Atıkları Yönetmeliği’ne uygun olarak inşa edilecek olan 2 numaralı kalıcı atık depolama tesisine taşınarak depolanacak olup bu tesise ilişkin projelendirme ve diğer çalışmalar da devam etmektedir.

“2017 yılından önce Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Yönetmelik’e göre 1’inci, 2’nci ve 3’üncü fazın inşa edildiğini belirttiniz. 2017’den sonra da Maden Atıkları Yönetmeliği’nin yürürlüğe girmesi neticesinde 4’üncü fazın inşa edildiğini söylediniz. Bu durumda 1, 2 ve 3’üncü fazdan hariç 4’üncü fazda başka bir uygulama mı yapıldı? İkisi arasındaki fark nedir?” İşletmenin Maden Atıkları Yönetmeliği yürürlüğe girmeden önce inşası tamamlanmış ve cevher üretimi başlatılmış olan 1’inci, 2’nci ve 3’üncü fazlarının zemin geçirimsizlik sistemi ile Maden Atıkları Yönetmeliği yürürlüğe girdikten sonra inşa edilen 4’üncü fazın taban geçirimsizlik sistemi teknik olarak benzer özelliktedir. Kil, jeomembran ve drenaj sistemleri tüm fazlarda benzer şekilde uygulanmıştır. Ancak Maden Atıkları Yönetmeliği yürürlüğe girdikten sonra zemin geçirimsizlik sisteminde kullanılan jeomembran, kil ve benzeri malzemelerin teknik özelliklerinin yönetmelikle belirlenen kriterleri taşıması zorunluluğu getirilmiştir. Yığın içleri için zemin geçirimsizliğine ilişkin şartlar Maden Atıkları Yönetmeliği’yle tanımlanmış olan Atıkların Düzenli Depolanmasına İlişkin Yönetmelik kapsamında da yer almaktadır.

“Madencilik faaliyetlerinden elde edilmek yerine, cep telefonlarından bu değerli metallerin çıkarılması için Bakanlık çalışmaları var mıdır?” Ülkemizde, atık, elektrikli ve elektronik eşyaların yönetimi Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelik çerçevesinde yürütülmektedir. Aralarında cep telefonlarının da bulunduğu atık elektrikli ve elektronik eşyaları arındırma, sökülme, parçalama gibi ön işlemler de dâhil olmak üzere içerisindeki kritik ham maddelerin ve değerli metallerin geri kazanımı konusunda faaliyet gerçekleştirecek tesislerin sağlaması gereken şartlar mevzuatımızla belirlenmiş olup bu tesisler Bakanlığımızdan çevre lisansı alarak faaliyet gösterebilmektedirler Bununla birlikte, ülkemizde 2022 yılında başlatılan Döngüsel Ekonomi Strateji ve Eylem Planı çalışmaları da bu yıl içerisinde tamamlanacak. Burada da sektörlerde oluşan atıkların geri kazanılması, geri dönüştürülmesiyle ilgili eylemler de ortaya çıkacak ve diğer sektörler de kontrol altına alınacaktır. Ülkemizdeki elektrik, elektronik atık yönetimi ve geri kazanım tesislerinin altyapısını güçlendirmek amacıyla Küresel Çerçeve Fonu Küresel Elektronik Yönetimi Programı kapsamında bir alt proje olarak Türkiye’de Sürdürülebilir Elektronik Yönetimi Projesi başvurusu yapılmış, projeyle geri kazanım tesislerinin teknik altyapısının geliştirilmesi de hedeflenmekte ve sadece altın değil, kritik ham madde dediğimiz birçok ham maddenin ülkemiz içinde kalması, temin edilmesi planlanmaktadır.

“Sabırlı Deresi’nin barajla bağlantısını kesmek için yapılan sedde ve çimento enjeksiyonu yeterli bir önlem mi?” diye bir soru geldi. Sabırlı Deresi’nden mansapta bulunan Bağıştaş Baraj Gölü’ne akışı önlemek için Devlet Su İşleri Bölge Müdürlüğüne sedde inşası gerçekleştirilmiştir. Ayrıca, yer altı suyu akışını engellemek için de bölgedeki yer altı suyunun baraja doğru akışını önlemek amacıyla çimento enjeksiyonu yapılmıştır. Tabii, buradaki jeolojik yapıyı da haritalardan... DSİ’nin elinde olduğu için... 10-15 metre gibi bir derinlikte yarı geçirimli tabaka var, oraya kadar bu çimento enjeksiyonunu yaparak bir perde oluşturdular. Yani bu -tedbirlerle 2 tane sedde, bu çimento enjeksiyonu- gelen yüzey suları tekrar atık barajına tahliye ediliyor, bu tedbirlerle baraja ulaşmayacağını planlıyoruz yani Devlet Su İşleri bu konuda uzman kuruluşumuz zaten.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Felaketten önce planlamak ve uygulamak gerekmez miydi?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Uyguluyoruz efendim.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Felaketten önce bu riski görüp, değerlendirip, tedbirini almak gerekmez mi?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Zaten tesisler planlanırken projelendiriliyor, böyle bir felaket olması beklenilmiyor yani bu...

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Sayın Genel Müdürüm, kamuoyunda şöyle bir olay var: ÇED raporu verildikten sonra bütün vatandaş “Burası güvenli bir yerdir.” diyor yani sorularımız o nedenle geliyor, lütfen yanlış anlamayın. ÇED raporu verildiği andan itibaren bütün kamuoyu, bütün Türkiye biliyor ki burası güvenli bir yerdir, burada bir kaza olmaz; soruların geliş nedeni o. Vatandaşımız bize sürekli böyle sorular getiriyor.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Vekilim, tabii, ben şöyle bir cevap vermeye çalışayım: ÇED bütün sektörlerde veriliyor yani siz bir site de kuracak olsanız 50-100 konutluk, yine ÇED almak zorundasınız yani burada yapılacak tüm faaliyetlerin çevresel etki değerlendirmesi ilgili birimlerle yapılıyor. Bu, daha planlama aşamasında yapılan bir şey yani herhangi bir faaliyeti yapacak kuruluş veya kurum ne türlü bir faaliyet yapacağını, bunun boyutlarının ne olacağını, ne türlü etkiler beklediğini ÇED raporu aşamasında sunuyor ama ortada bir faaliyet olmadığı için bunlar kavramsal olarak ortaya konuluyor. Bakın, neticede, FIDIC’te bile böyle ÇED gibi değil, bir arıtma tesisinde -4 tane kitap var onlarda, bizim kırmızı kitaba denk geliyor, Kamu İhale Kurumunun ihale metodu- orada ihale aşamasında kavramsal projeyle iş alıyorlar; sonra inşaata geçerken aynı firma kendisi uygulama projesini yapıyor yani burada ÇED bütün sorunlara çözüm bulsaydı zaten diğer projelere gerek kalmazdı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “ÇED Olumlu” belgesini Çevre Bakanı imzalıyor; o olur belgesini imzalama yetkisinin bir önemi var, imzalayanın da bir önemi var ve aynı zamanda bir sorumluluğu var. Eğer Çevre Bakanı o oluru imzaladıktan sonra ÇED geçerli hâle geliyorsa bu felaketlerle ilgili olarak da Çevre Bakanlığının çok büyük bir sorumluluğu var demektir; o olmasa, o oluru siz değil bir başka bakanlık imzalıyor olurdu. Çevre Bakanı oluru vermese çünkü, işlem, mesela ikinci kapasite artışı gerçekleşmiyor yani her önüne geleni de imzalamadığına göre... İmzalıyorsa incelemiş olması gerekir, inceleyip de eksiklik görmediyse bu uygulamanın doğru olduğunu kabul etmiş olması gerekir ve uygulamanın doğru kabul edilmiş hâli buyusa... 9 işimiz hayatını kaybetti, 10 milyon tonluk bir kayma oldu ve Türkiye, tarihinin en büyük çevre felaketlerinden biriyle şu anda mücadele ediyor; işte bunun altına imza atmış olur.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Yani ÇED, biliyorsunuz, bir uygulamaya projesi değil, baştan planlanan bir çevresel etki değerlendirmesi raporudur. Siyanür kirliliği...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Özür dilerim...

ÇED olurlarını Çevre Bakanı verecek ama yurt dışından Amerika Colorado’da “GRE” adındaki bir projelendirme firması istediği projeyi yapacak, istediği yüksekliğe çıkaracak, kendince onu bir kılıfına da uyduracak; Türkiye’deki yine yabancı şirkete verecek projeyi, o da onu uygulayacak; 256 metrenin üzerine çıktığında da kayma yaşanacak; biz de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak, devlet olarak, Meclis olarak biz buna bakacağız “Acaba bu kimin sorumluluk alanına giriyor?” diye şu anda onu bile söyleyebilecek bir bakanlık veya bürokratiyle de karşılaşamayacağız.

BAŞKAN ATAY USLU – Araştırma Komisyonunun görevi sona ermedi arkadaşlar, devam ediyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Vallahi, Akkuyu Nükleer Santrali’nden daha fazla korkmaya başladım, onu da söyleyeyim.

BAŞKAN ATAY USLU – Araştırma Komisyonunun görevi devam ediyor. Bununla ilgili de hem milletvekillerimiz kendi görüşlerini dercedecekler rapora hem ortak görüş de yazacağız. Bunlarla ilgili benzer soruların tamamının cevap bulması için çalışmalarımıza devam edelim.

Devam ediyoruz, buyurun.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – “Siyanür kirliliği yetmiş günde yer altı suyunda ve toprakta nasıl çıkmıyor, çıkmıyorsa boşuna mı zemin sızdırmazlığı isteniyor?”

Kazanın hemen ardından yer altı suyu izleme kuyularında günlük izlemelere başlanılmış olup herhangi bir olumsuzlukla bugüne kadar karşılaşmamıştır. Kayan malzemenin dere yatağından kaldırılmasını müteakip toprakta gerekli incelemeler yapılacaktır. Çalışmanın sonucuna göre gerekli tedbirler alınacaktır. Örneğin, toprağı kireçle karıştırdığımız, muamele ettiğimiz takdirde siyanürün bozundurulması sağlanıyor. Bu çıkan sonuçlara göre varsa neyle yapılacaksa o sonuçlar çıkacak ve biz toprağın da insan ve çevre sağlığı açısından gereklerini yerine getirmiş olacağız.

“1/9/2022 tarihli Bakanlık yazısında denetim yetkisinin Ore Mineral Sondaj Limitet Şirketine devredildiği anlaşıyor. Yığın liçi sahası söz konusu firmaya denetlendirildikten sonra firmanın denetim sonuçlarına göre neden yeniden açılmıştır?” 27/3/2022 tarihinde 1.292, 1.346 kodları arasında 4’üncü fazda 400 metrekiplük bir kayma olayı meydana gelmiştir. Kayma olayından sonra yığın liçi sahasında yapılması gerekli olan rehabilitasyon çalışmalarının kontrolü konusunda DSİ’den yetki belgesi bulunan Ore Mineral Sondaj Limitet Şirketine görev verilmiştir. Görevlendirilen firma tarafından Bakanlığımıza sunulan teknik raporda hasar gören, geçirimsizliği sağlayan kil ve kilin üzerindeki hasar gören jeomembran ve jeosentetik kil malzemenin tamir edildiği, kalite kontrollerinin yapıldığı, tüm çalışmaların tamamlandığı tarafımıza bildirilmiştir. Dolayısıyla Ore Mineral firması bizim adımıza kontrolleri yapmıştır, denetim değil burada yaptığı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Başkan, affedersiniz, Ore Mineralin 2022 yılında yaptığı denetimle ilgili bilgiler verdi Sayın Genel Müdür. Yalnız verdiğiniz bilgilerde bir eksik var. Verdiğiniz bilgiler bu konuda Çevre Bakanlığının sorumlu olmamasına yol açmaya dönük bazı gerçek denetim sonuçları ve sizin denetim alanınıza giren kısmın eksiltildiği bir metin. Bakın, ben söyleyeyim neler denetlenmiş Ore Mineral tarafından, Çevre Bakanlığının denetim yetkisi verdiği şirket tarafından. “4’üncü faz batı bölümünde kayma bölgesinde bozulan şev yapısının kazı ve dolgu çalışmalarıyla yeniden düzenlendiği” diyor, bunu da denetliyor. Hani tam da Süleyman Karaman Vekilimizin ifade ettiği kısımda dolayısıyla bunu denetliyor. Zaten şöyle söyleyeyim, bakın, şöyle ifade edeyim: Zaten denetlemesi gerekiyor, aksi takdirde çevre izin ve lisansını veremez yani bunu verebilmesi için sahanın ÇED raporuna uygun hâle getirilip getirilmediğini denetlemek zorunda.

Ha, işin denetleme bir tarafı, bir de sizin daha onun ötesinde bir göreviniz daha var, izleme yani dolayısıyla sizin sorumluluğunuz çok burada. Bu 2022 yılındaki kaymayla ilgili de biraz önce ifade etmediğiniz kısım burası.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun, Sayın Genel Müdürüm, devam edin.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ - Sayın Vekilim, tabii, burada 2022 yılındaki olayda yırtılan jeomembranın tamiri ve kil yapısının tamiriyle ilgili görevlendiriliyor. Firma tabii, tamiratlar yapıldıktan sonra o şev yapısının da düzeldiğini bize bilgi amaçlı bildiriyor çünkü orada çevrede dağınık bir şekilde duracak değil. Dağınık bir şekilde durduğu zaman hem çevre kirliliği oluşturacak, yer altı suları açısından sıkıntı oluşturacak oradaki içerisindeki bulunan solüsyonlarla birlikte. Onların da temizlendiği ve düzeltilmesiyle ilgili bilgi veriyor. Burada bizi ilgilendiren kısım oradaki jeomembran ve kil yapısıdır geçirimsizliği sağlayan.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bakın siz...

BAŞKAN ATAY USLU – Devam edin.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Son bir cümle söyleyeyim.

Şirket size kendi inisiyatifıyla bir bilgi vermiyor, siz şirketten bilgi talep ediyorsunuz, bu bilgileri talep ediyorsunuz çünkü izleme yapmak ve denetim yapmak sizin göreviniz ve şirket de dolayısıyla sizin verdiğiniz bu yetkiyle birlikte orada bir inceleme yapıyor, değerlendirme yapıyor, tespit yapıyor, izliyor, denetliyor ve sonra bu bilgileri size aktarıyor. Burada sizin izleme ve denetim görevinizi bu süreç ortadan kaldırmıyor yığın liç sahasında. Zaten kaldırması da mümkün değil çünkü karşınızda 256 metrenin üzerine çıkmış yapay bir yığın liç dağı var, bu yükselmeye devam ediyor. Sizin izleme ve denetim yetkiniz burada olmasa, bir göreviniz olmasa ne diyeceğiz? Yani mesela ne zaman Çevre Bakanlığı bununla ilgili harekete geçebilir? Bu yükselen yığın liç dağı böyle 750 metre falan mı olunca mı mesela uyaracaksınız “Ya, burada bir anormallik var.” diyeceksiniz? Yani bunun sizin de payınıza düşen bir kısmı var açıkçası Bakanlık olarak, Enerji Bakanlığının da payına düşen, diğer bakanlıkların da payına düşen bir kısım var.

BAŞKAN ATAY USLU – Soru anlaşıldı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) - Yani burada Millî Eğitim Bakanlığı gibi davranamazsınız, onu söylemeye çalışıyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Soru anlaşıldı.

Buyurun Genel Müdürüm.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ - Sayın Vekilim, biz depremden sonra Türkiye’deki tüm atık barajlarını denetlettik. Bu denetletmemiz -çevreye sızabilecek herhangi bir çatlama varsa- çevreye verilebilecek zararlardan dolayı. Burada bizim ana amacımız çevreyi korumaktır yani bütün şeylerde bu ana fikirle hareket ediyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Deprem sonrasında sizin görüş istediğiniz şirketler veya il müdürlüklerinizden size gelen yanıtları, sizin talep evrakınıza gelen yanıtları talep ediyoruz, bakalım ne eksiklik bulmuşlar, yoksa “sorun yoktur” evrakları mı gelmiş size; onu birlikte bir inceleyelim. Yazılı olarak talep ediyoruz.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, buyurun Sayın Genel Müdürüm, devam edelim; ikinci turda tekrar sorular soracağız çünkü.

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEP AKDENİZ – Sayın Başkanım, benim cevaplayacağım sorular bunlar, diğerlerini yazılı olarak inşallah veririz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Başkanım, “Acil durum eylem planı Çevre Bakanlığında var mı?” diye sormuştuk.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Ona cevap verdik, siz yoktunuz.

Var, bunu Komisyona sunacağız inşallah.

BAŞKAN ATAY USLU – İkinci bölümde söz isteyen arkadaşlara tekrar söz vereceğim, soruları tekrar soracağız.

Sayın Vekilim, buyurun.

MESUT DOĞAN (Ankara) – Başkanım, şimdi ben en çok konuşulan, en çok tartışılan hususla ilgili yine bir şey söyleme ihtiyacı hissediyorum çünkü verilen cevaplardan anladığımız, liç alanıyla ilgili öncesinde bir projelendirme, sonrasında ise bir denetleme yok diyebiliriz, anladığım bu benim. Yani Çevre Bakanlığımız herhâlde şunu söylüyor: “Liç alanını bir bina kabul edersek temelinde biz

varız, çatısında varız ama arada ne olup bittiği bizi ilgilendirmiyor.” Ben öyle anlıyorum. O zaman da bizim öğrenmeye çalıştığımız husus, bu arada atılan adımları denetleme yetkisi veya sorumlusu kim? Bu Araştırma Komisyonunun sağlıklı yürümesi için bunun öğrenilmeye ihtiyacı var diye düşünüyorum.

Bir de cevaplar verilirken bir durumdan dolayı burada yoktum ama herhâlde sorduğum en son soru yanlış anlaşıldı. Ben özellikle kâr zarar ilişkisini inceleyerek onay veren bir kurumumuzun olup olmadığını sormuştum, bu sade liç alanıyla ilgili değil. Yani mesela, o maden ocağına izin verilmeden, ruhsat verilmeden önce Çevre Bakanlığı olarak siz, çevresel etki bakımından inceleme yapıp olumlu veya olumsuz rapor veriyorsunuz. Ben de diyorum ki: Bunun yanında, parasal getirisi bakımından bu kadar riske girmeye değip değmeyeceğini inceleyen, değerlendiren bir kurum var mı onay veren veya vermeyen? Benim sorduğum soru buydu. Bu, direkt sizinle ilgili olmayabilir ama ben merak ediyorum, aynı, sizin çevresel etkiyi incelediğiniz gibi, bir öngöründe bulunarak, bir fizibilite çalışması yaparak, bu maden ocağının getiri ihtimalini veya zarar ihtimalini inceleyip bu getiriye göre bu kadar büyük riske girmeye gerek var veya yok onayı veren bir kurumumuz var mı, onu sormak istemiştım.

Bunun haricinde, yine, 2 tane kısa, net sorum var. İliç yer altı suyu inceleme, izleme noktalarından alınan verilere göre herhangi bir kirliliğe rastlanmadığını ifade etmiştiniz. Bu sonuçları dünya standartlarıyla karşılaştırmalı, nicel sonuçlarıyla görmemiz mümkün mü? Sadece, sınırın aşılmadığını ifade ettiniz ama nicel sonuçları görmek isteriz.

İkinci sorum ise, alan çevresinde bulunan mera ve tarım alanlarına ait toprak analizleri yapılmakta mıdır ve bununla birlikte bitki analizleri de buna ek olarak yapılmakta mıdır? Bu konuda çalışma yapıldıysa bunu da sizden duymak isterim.

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) - Evet, Başkanım, aslında buradaki tartışmalardan Araştırma Komisyonumuzun ne kadar verimli bir çalışma yaptığı ortaya çıkıyor. 14 Şubatta meydana gelen olaydaki eksiklikler, noksanlıklar, bunlar tüm yönleriyle burada tartışılıyor ve raporlamamızda bu tespitlerimiz yer alacaktır.

Sorum şu: Evet, 14 Şubatta bu olay gerçekleşti.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 13...

AHMET ÇOLAKOĞLU (Zonguldak) - 13 Şubatta bu olay gerçekleşti ve şimdi biz burada bu yığın liç alanındaki Enerji Bakanlığı veya Çevre Bakanlığı arasındaki bu konuyu tartışıyoruz ama bunun bir yanı da var: Bakıyorum ben şu anda ülkemiz genelinde 9 tane daha yığın liç yöntemiyle çalışan tesis var. Bu olaydan sonra yine aynı şekilde Çevre Bakanlığı yetkilileri mi bu alanları denetliyorlar şu anda veya Enerji Bakanlığından yetkililer bu alanlara gidip şu anda denetleme yaptılar mı ya da ikisi birbirine bakıyorlar mı şu anda veya ikisi ortak bir çalışma mı yürütüyorlar şu anda? Bu konuda bir yol alındı mı?

Teşekkür ederiz Başkanım.

RIDVAN UZ (Çanakkale) – Çok güzel bir soru. Cevap alabilir miyiz Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Alacağınız efendim, daha sorular var.

Buyurun Sayın Şevkin.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) - Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Şimdi, dediniz ki: “İki sene önceki o siyanür borusunun patlaması sonucu 16 milyon 441 bin lira ceza kesildi ve seksen sekiz gün faaliyet durdurma kararı alındı.” Ama biz biliyoruz ki işte vergi yani bir kanuni hakkı nedeniyle 222 milyon lira bu aynı şirkete bir vergi indirimi sağlandı. Şimdi, bunun üzerine, bu vergi indiriminden sonra yeniden böyle bir liç kazası oldu ve... Şimdi, ben şunu

merak ediyorum: Daha ne kadar hata yapmalı ki yani bunun bir yaptırımı olması gerekmiyor mu? Bu vergi indirimini böyle bir şirkete yani böyle bir kazaya neden olmuş bir şirkete yapmamız gerekir mi ve daha ne kadar olay yaşanacak, ne kadar ölüm olacak ki bu durdurulsun, bu tesis durdurulsun, bunu merak ediyorum. Bir ceza daha kesip, biraz daha kapatıp, biraz da bu kamuoyunda unutulduktan sonra yeniden işletmeye geçecek gibi görünüyor, öyle bir yaklaşım var maalesef. Dolayısıyla bu tür şirketler usulüne uygun üretim yapmamışsa ve bu kadar kazaya sebebiyet veriyorsa bence bir yaptırım uygulanmalı. Buna ilişkin ne düşünüyorsunuz Çevre ve Şehircilik Bakanlığı olarak?

Bir de halkın katılımı toplantıları yaptığınızı söylüyorsunuz. Halkın katılımı toplantılarında özellikle İliç'te biliyoruz ki yoldu, köprüydü, cami inşaatıydı, işte "Orada size baraj yaptık." ya da 130 bin liralardan falan bahsediliyor halkı ikna etmeyle ilgili. Bu halk toplantılarının çok da verimli olmadığını ne yazık ki ve -yani burası için değilse de- halk katılım toplantıları sırasında bütün itirazlarına rağmen, halkın bütün itirazlarına rağmen yine de ÇED raporlarının verildiğini biliyoruz yani bunu onaylamaması gereken Çevre ve Şehircilik Bakanlığının yine de ÇED verdiğini biliyoruz. İkna turları yapılıyor mu, bunu soruyorum. Bir de neden halka rağmen bu ÇED raporları veriliyor?

Yine, madende kullanılan kimyasalların isimleri ve miktarları ne kadardır? Burada bugün bunu söyleyemezseniz bile, Komisyonumuza bence bunu yazılı olarak vermelisiniz. Özellikle 2021 ÇED onayından sonra sülfürik asit kullanımında büyük artış olduğunu az önce de ifade etmiştim. Örneğin, 1 ton dore altın için kaç ton siyanür ve kaç ton sülfürik asit kullanılmaktadır? Bunları bize yazılı olarak da aktarabilirsiniz, belki şu anda elinizde yoksa.

Şirketin "Çakmaktepe" adını verdiği açık ocak bölgesi İliç ilçesinin tam üzerinde ve binlerce vatandaşın yaşadığı İliç'i doğrudan etkiliyor ve bu projeye maalesef yine bir onay vermiş oldunuz.

Bir de 380 adet hava kalitesini izleme istasyonu olduğunu ifade ediyorsunuz ama biz gittiğimiz zaman, ben iki yıl önce de gitmiştim İliç'e yani bu maden faciasından önce de gittiğimizde İliç'te inanılmaz bir asidik koku yani hem ortamda rahatsız edici bir koku var ve günlerce boğaz ağrısından kurtulamadık, giden arkadaşlar da yaşamıştır zannediyorum bunu. Hani burada da dünya standartları nedir ve Erzincan'daki hem kazadan önce hem de kazadan sonra bu ölçüm değerleri nedir?

Bunları sormak isterim ve tabii, benim soruda sizlere yöneltmiş olduğum "1990 yılından önergemin verildiği güne kadar kaç adet maden sahasının işletilmesi için ÇED raporu onaylanmıştır?" diye bir soru sormuştum, yanıt gelmedi. Bunu da lütfen yanıtlarsanız memnun oluruz ve son otuz dört yılda madenler için kaç hektar ormanlık alan yok edilmiştir? "ÇED raporu onaylanan madenler hangi illerdedir ve bu maden çeşitlilikleri nelerdir, bunu açıkla mısınız?" diye sormuştuk soru önergemizde. Bunlara yanıt alamadık, eğer bunlar da yanıtlanırsa elimizde en azından bir istatistiki bilgi de olur.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU - Buyurun.

ALİ TEMÜR (Giresun) - Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; çünkü çalışmalarımızda da yığın lıç alanındaki faaliyetler sırasında meydana gelen ve işletmeci tarafından da fark edilen şevlerdeki duyarsızlığın önüne geçilebilmesi yönünde önlemler alınması gerekirken bu önlemler alınmamış. Yani bu önlemler alınmayınca hangi muhatap bunlara ne gibi yaptırımlar uyguluyor, uygulaması lazım; bunu bilmek istiyoruz ya da bundan sonraki madenlerde bilmek istiyoruz.

Bir de heyelan olayına sebep olabilecek nitelikte hareketliliğin heyelandan önce jeoradar takip sistemiyle izlendiği, bu gelişmelerin takip edildiği fakat bunlar izlenirse, ortaya çıkarsa hangi kurumlar tarafından değerlendirilecek ve hangi kurum aksiyon alacak? Bunu bilmek istiyoruz, böyle bir aksiyon alacak, yaptırım uygulayacak, ceza verecek, “Bunu yapmanız lazım.” diyecek bir kurum var mı, var ise bu kurum hangisidir?

Teşekkür ediyorum.

OTURUM BAŞKANI YÜKSEL COŞKUNYÜREK – Buyurun.

MERVAN GÜL (Siirt) - Teşekkür ederim Sayın Başkanım.

Şimdi, bu denetlemeyle ilgili ciddi anlamda bir konuşma yapıldı, âcizane ben çok basit bir örnek vereyim. Basit bir kum ocağı açıldığı zaman kesinlikle belirli bir proje dâhilinde açılıyor ve ona göre bir ruhsat alınıyor ve o ruhsatın dışına çıkıldığı an bir cezai müeyyideyle karşı karşıya geliyor. Bakın, 2/8/2023 tarihinde aynı bu ocak durdurulmuş, koordinatlar da belli, bu koordinatlarda diyor ki: “11 kademeli batı açık işletme ocağının bulunduğu, söz konusu ocakta işletme projesine aykırı faaliyetlerin devam ettiği, temsili koordinatta 26 kademeli mangan açık işletme ocağının bulunduğu, temsili koordinattaki 40 kademeli ana açık işletme ocağı ve faaliyet olmayan bu koordinatlarda 28 kademeli mermer açık işletme ocağının bulunduğu, mermer ile ana açık işletme ocağı arasında bulunan heyelanlı bölgede işletme güvenliği açısından tehlikeli durumun devam ettiği ve kaymaya yönelik yük alma amacıyla üst kontrollerde dekupaj faaliyetlerin yapıldığı, heyelanlı bölgeyle ve bütün ocakların genelinde radar, cihaz ve saha kontrolleri ile jeoteknik birim tarafından ve deformasyon takibi yapıldığı, faaliyetlerin ruhsat alanı ile işletme izni alanı ve 7’nci madde kapsamında alınması zorunlu olan izin alanları dâhilinde yürütüldüğü, daimî nezaretçi ataması bulunduğu ve faaliyetlerin atama döneminde yapıldığı ve sahada 13 bin ton tüvenan stok bulunduğu tespit edilmiştir. En son yapılan denetim sonucunda 3213 sayılı Maden Kanunu ve Maden Yönetmeliği kapsamında batı açık işletme ocağı ile ana mermer açık işletme ocağı arasında bulunan heyelanlı arazide üretim faaliyetlerinin durdurulması ve daimî nezaretçi kontrolünde tehlikeli durumların giderilmesine yönelik faaliyetlerde bulunulması hususunda ruhsat sahibine bildirimde bulunulmuştur.” Mesela burada ocak durdurulmuştur.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) - Hangi bakanlık diyor bunu?

MERVAN GÜL (Siirt) – Enerji Bakanlığı.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Enerji Bakanlığı denetliyor, öyle mi?

MERVAN GÜL (Siirt) – Evet, Enerji Bakanlığı denetliyor. Onun raporunu okuyorum işte. Yani sıradan bir taş ocağı açtığınız zaman...

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – Ama faaliyeti durdurulmuş bak.

MERVAN GÜL (Siirt) – Evet, durdurulmuş.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Liç alanıyla ilgisi yok, maden faaliyet alanı...

MERVAN GÜL (Siirt) – Tamam ama orada heyelan var, heyelanı görüyor, jeotermal radarlar var. Bak, diyorum ki burada sen bir taş ocağı açıyorsun, taş ocağında belirli bir proje dâhilinde bunu yapıyorsun. O projenin dışına çıktığın an müdahale edilebiliyor ve gerekli cezai müeyyideye çarpılıyorsun. Burada liç alanında da aynı durum söz konusu.

MUSA KÜÇÜK (Gümüşhane) – “Enerji Bakanlığı durdurur.” diyor.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – “Olmalı” diyor “durdurur” demiyor.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Ama mevcut mevzuat öyle demiyor, o da var.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Bunu biz niye milletvekilleri olarak tartışıyoruz da kurumlar bize yanıtlamıyor? Bence kurumların yanıtlaması lazım.

MERVAN GÜL (Siirt) – Bak, burada bu heyelanı durdurmuş. Mesela, orada liç alanında kalkıp böyle bir şey olacak da orayı durdurmayacak tehlikeyi gördüğü zaman... Zaten oraya da malzeme taşıdığı zaman belirli bir proje dâhilinde taşıyor onu, o projenin dışına çıkamaz. Yani ben kalkacağım, buraya 20 metre yükseklik vereceğim, kalkıp 25 metreye çıkacağım; öyle bir kural yok.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Denetimler çok sık olmadığı için...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İsterseniz soru sorun.

MERVAN GÜL (Siirt) – İşte, soruyorum. Burada Enerji Bakanlığının şeyi var.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – ÇED izleme ve denetim diye Çevre Bakanlığının bir görevi var yani konu bu kadar. ÇED raporunda yazan şeyde koordinasyonu sağlamak, denetimini yapmakla görevli. Bu nedenle de “ÇED Olumlu” kararının altına Çevre Bakanı imza atıyor, Çevre Bakan Yardımcısı imza atıyor, Genel Müdür imza atıyor. O uygunluğu vermezse, mesela, 2’nci kapasite artışı hayata geçmiyor; konu bu.

MERVAN GÜL (Siirt) – Bizim Komisyonumuzun amacı ne? Eksikleri tespit etmek. Tespit edeceğiz. Orada kusur neredeyse... Mesela, olabilir, bir yerde bir boşluk vardır, o boşluğu biz tespit edip, Allah’ın izniyle, bundan sonraki ocaklarda böyle bir sıkıntı yaşanmasın diye çalışacağız; bizim ana hedefimiz bu. Yoksa kalkıp bir ocağı kapatmak veya bundan sonra maden ocaklarımızı işletmemek diye bir derdimiz yok. Yani kesinlikle budur; bütün amacımız, bütün gayemiz o tedbirleri almak ve bundan sonra böyle bir kazanın yaşanmamasıdır; hedef budur.

Teşekkür ediyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 9 tane işletmede daha yığın liç sahası var. Sorumluluk alanını Çevre Bakanlığı bilmiyor, Enerji Bakanlığı bilmiyor veya itiraf etmiyor. Yarın o yığın liç sahalarından birinde daha kayma olabilir.

MERVAN GÜL (Siirt) – Bak, ben bununla ilgili yaşadığım bir örnek vereyim: Bizim Siirt Şirvan Madenköy’de ve maden ocağında...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben yeni gittim oraya, maden kazası oldu, hayatını kaybedenler oldu.

MERVAN GÜL (Siirt) – Maden kazası oldu, onu da biliyorum, yeni olanı da biliyorum, ondan önceki... Bak, 9 kardeşimizin mekânı cennet olsun. Allahutaala böyle bir kazayla bizi bir daha karşı karşıya getirmesin. 19 insanımız heyelanın altında kaldı ve oradaki en büyük hata kontrolsüzlüktü.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Hâlâ aynı şeye devam ediyoruz şu anda.

MERVAN GÜL (Siirt) – Evet, kontrolsüzlüktü, ben açık söylüyorum bunu.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Yani benim şeyim burada, biz hâlâ aynı şeylere... “Allah rahmet eylesin, mekânı cennet olsun.” diyerek... Yani tabii ki mekânları cennet olsun, tabii ki Allah rahmet eylesin ama her seferinde ölümlerden sonra bunu söylemek yerine “Bu ölümlerin önüne nasıl geçeceğiz?”e bakmamız lazım. Yani her seferinde... Geçen sefer 16 kişi ölmüş, bu sefer de 9 kişi ölmüş, ara ara her madende birer, ikişer olduğu için kamuoyunun dikkatinden kaçıyor. E, biz buna sadece... Yani Allah bir akıl vermiş hepimize, o akıllı kullanacağız; olay bu.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Değerli vekillerim, değerli Bakanım, değerli bürokratlar; hep aynı soruları sormakla sizlerin de değerli vakitlerini almayacağım. Dolayısıyla, benim anladığım kadarıyla, gördüğümüz kadarıyla denetim mekanizmasında bir boşluk var ama bir şeyi sormadan

da edemeyeceğim: OreWin şirketine, Golder Associates şirketine, SLR denetim şirketine, WSP grup şirketlerine bağımsız denetim yapabileceklerine dair ruhsatı kim veriyor? Yani bu şirketlerin oradaki “stock by construction” dediğimiz yani o liç alanı inşa etme sürecinde öngördükleri “Şu şekilde yapılması lazım.” “Şu yükseklikte yapılması lazım.” denilen... Bağımsız denetim şirketlerinin şirkete yol gösterdiği bu meselelerle ilgili yanıldıklarında bunların üstüne kim gidiyor? Hangisiyle ilgili dava açıldı kazadan sonra? Çünkü özellikle -trajikomik bir şey değerli vekillerim, değerli heyet- 12 Şubat 2024’te, kazadan bir gün önce rapor açıklıyor bağımsız denetim şirketi ve diyor ki: “Afet durumunda bir kayma ya da herhangi bir sıkıntı beklemiyoruz.” Bir gün sonra ortalık kıyamet... Şimdi, bu şirkete sorsanız “Biz beyanı esas alarak, oradaki SSR Mining bize ne dediyse biz onu esas alarak rapor yaptık...” SSR Mining şirketi de diyor ki: “Bu bağımsız denetim şirketi geldi, gördü, biz de onun dediklerini yaptık. Şimdi, bu suçlu...” Kendi aramızda... Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı “Biz maden sahasını denetlemekten sorumluyuz.” Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı da “Biz ancak ÇED yani çevreye etkisiyle ilgili denetimle... Yani sızdırmazlık daha ziyade bizim yetki alanımızda.” Top burada ortada dönüyor değerli kardeşlerim. Yani ben bunu burada söylerken kimseye bir itham olarak söylemiyorum ama en azından o zaman şunu bilmek isterim: Bu bağımsız denetimle ilgili -siz de önünüze geldiğini söylediniz Değerli Genel Müdürüm- oradaki şirketin Bakanlık talebi üzerine yapmış olduğu değerlendirmeye göre tam tatmin olmamışsınız. Bir daha işte... Tabii, oradaki şey de ilginç yani Muğla’daki bir üniversiteyi neye göre seçtiniz? Yani bunun öyle bir ihtisası mı var da benim haberim yok netice itibarıyla? Muğla’dan bir görüş olarak tekrar devam etmişiz, en sonunda mutmain olmuşuz ve oradaki liçleme faaliyetleri tekrar devam etmiş. Bilmek isteyeceğim şey yani bugün madem işte denetim ve sorumlulukla ilgili ilerleyemiyoruz, bağımsız denetim şirketlerine ruhsatı kim, hangi bakanlığımız veriyor?

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun Deniz Bey.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Dün Enerji Bakanlığının sunumunu dinledikten sonra açıkçası ben daha kötü bir sunum yapılabileceğini pek beklemiyordum. Bu anlamda, gerçekten daha kötü bir sunumla bugün karşılaştık. Karşımızda bu kazanın herhangi bir yerinde sorumluluğunun olduğuna dair bir mahcubiyet, görev alanına giren konuyla yeterli çabayı göstermemiş olmanın verdiği bir durumda kendinizi hiç görmüyorsunuz ve diyorsunuz ki: “Yığın liç sahasının kapasitesini bilmiyoruz.” “Ne kadar yükleme yapıldığını bilmiyoruz.” Yığın liç projesinin zaten sizinle ilgisi yok, öyle söylüyorsunuz, incelememişsiniz de. Yığın liç sahasının yüksekliğini de bilmiyorsunuz, hangi yükseklikte olması gerektiğini de takip etmemişsiniz, bilmiyorsunuz ama bu yığın liç sahasının bu hâle gelmesini sağlayan “ÇED Olumlu” kararının altına da Bakanlık olarak siz imza atmışsınız. Çevre Bakanlığı “Benim görev alanım değil.” diyor, Enerji Bakanlığı “Benim görev alanım değil.” diyor. 13 Şubat tarihinde 9 işçimiz bu kayan kütlemin altında, enkazın altında kaldı; şimdi sorumluluk kimde, Millî Eğitim Bakanlığında mı? Kimde? Ya Çevre Bakanlığının ya Enerji Bakanlığının ya Çalışma Bakanlığının veya bunların hepsinin belirli bir ölçüde sorumluluğu var. Dolayısıyla da burada büyük bir sorun var.

Sayın Başkan, bir konuşma aldım ben. Konuşmamı yaptıktan sonra bana Sayın Oğuz Üçüncü Vekilimin, daha önce benim söylediğim, “Bir hayalet şirket daha var aslında.” dediğim şirketi söylediğini ifade ettiniz benim Komisyonda bulunmadığım, Genel Kurulda bulunduğum bir esnada. Durum böyle değil. Benim söylediğim şirket ile Sayın Vekilimin ifade ettiği şirket birbirinden farklı. Kendisinin ifade ettiği şirket bağımsız denetim kuruluşu; benim ifade ettiğim şirket ise projelendirme yapan, yurt dışı kaynaklı, merkezi Amerika Birleşik Devletleri Colorado’da olan bir şirket.

Şimdi, burada bir nokta var ki çok kritik, onu da Ahmet Çolakoğlu Vekilim ifade ettiler. Şimdi, buradaki Anagold'un işlettiği bu altın maden sahasının dışında, yığın liç yöntemi kullanılan 9 adet saha daha var, altın maden sahası var. Biz burada bu toplantıyı yaptığımız dakikada bile orada bir vardiyalı çalışma yapılıyor olabilir; yarın sabah bir vardiya orada başlayacak. Dolayısıyla, şu anda tespit edemediğimiz ve sorumluluk alanını bir türlü bakanlıkların kabul etmek istemediği yani bu sorunun ortada kaldığı bir noktada binlerce çalışan belki de yarın büyük bir tehlike altında. Oysaki devlet boşluk kabul etmez, boş bir alan bırakmaz, yapılanma buna müsait değildir. Dolayısıyla burada bize vermediğiniz yanıtlarla, maalesef, Türkiye Büyük Millet Meclisinde bizlerin ne denli önemli ve kritik bir görev yaptığını bir kez daha görmezden geldiğinizi ifade ediyorum.

Diğer tarafta, işte “Her yapılan sunumda bakanlıklar buraya geldiğinde önce kanunlarla ilgili kısımları ifade ediliyor.” denildi. Sanki şuna doğru bir ima var yani sanki Türkiye Büyük Millet Meclisi kanuni bir boşluk yaratmış, o boşluk nedeniyle de böyle bir durum oluşmuş gibi... Yani kusura bakmayın, böyle bir kolaycılığa kaçamazsınız. Bakanlıkların çıkardığı yönetmelikler var, yayınladığı genelgeler var ve siz de buna uygun olarak hareket ediyorsunuz. Dolayısıyla, bu yönetmelikler ve genelgeler çerçevesinde de iş ve işlemlerinizi yapıyorsunuz. O nedenle, burada her anlamda Bakanlığın büyük bir sorumluluğunun olduğunu bir kez daha ifade ediyorum. “Ben duymadım, görmedim, bilmiyorum.” diyecek Bakanlık yetkilisinin Meclis araştırması komisyonuna gelmesine de gerek yok arkadaşlar. Burası çok ciddi bir yer, dolayısıyla da burada bizim sorduğumuz sorulara yanıt verilmesini bekliyoruz.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Bir dakika, buyurun.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Son cümle olarak söylüyorum: Aksi takdirde, yarından itibaren diğer yığın liç yöntemi uygulanan sahalarda, maalesef, devletin bir denetiminden bahsetmek mümkün olmayacak. Ben yine, ümit ediyorum ki bu toplantı bitene kadar burada ilgili Enerji Bakanlığı bürokrati, Bakanından başlayarak... Yani herkes her şeyi takip ediyor artık, bir telefon mutlaka gitmiştir zaten. Enerji Bakanı, Çevre Bakanı, önceki Çevre Bakanı, önceki Enerji Bakanı, bu konuyla ilgili sorumluluk alanını tamamlayabilecek, görevinin ne olduğunu bilen birisinin Komisyon Başkanını araması veya ara verip Komisyon Başkanının onları arayarak bu boşluğu bırakmaması gerekiyor; durum bu kadar kritik. Buna benzer bir toplantıyı da yani dediğim gibi, KİT Komisyonunda devlete ait 300'ü aşkın şirketin, kurum kuruluşun denetimini gerçekleştirdik, gerçekten ben böyle bir komisyon toplantısı yaşamadım, verilen sorulara yanıt yok. Bir önceki gün de bir ilkti, bugün o başka bir noktaya taşınmış durumda. Bir milletvekili olarak gerçekten çok üzgünüm. Yarın sabahtan itibaren veya şu anda çalışan, çalışacak olan altın maden sahalarındaki personellerin can güvenliğinin sağlanıp sağlanamadığıyla ilgili şu anda büyüyen bir endişeye de sahibim.

Teşekkür ediyorum.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Sayın Başkan...

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Teşekkür ediyorum Başkanım.

Açıklamalardan ve sorulara verilen cevaplardan çıkan sonuç, Çevre Bakanlığı yığın liçinin olduğu yeri işletme sahası olarak görüyor ve bu nedenle “Bizim denetimimizin dışında.” diye değerlendiriyor. Oysa evvelsi gün dinlediğimiz Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı açık ifadeyle “Orası bir işletme sahası değil, bu nedenle bizim alanımız dışıdır.” diye bir tespitte bulunarak buradan ayrıldı. Ben, Çevre Bakanlığının açıklamalarının belirli ölçüde kendilerinin yetkilerinin dışında olabilme ihtimalini, Enerji

Bakanlığının bu görüşünü kendilerinin neye dayandığına ilişkin bizi tatmin edici bir cevap verip vermemesiyle aynı anda değerlendirdiğimiz zaman tespit edebileceğimiz ya da ortaya koyabileceğimiz bir durum olduğunu biliyor, hissediyorum. O nedenle, aslında Çevre Bakanlığı, biraz da mizahi olarak ifade etmek gerekirse “Biz havadan sudan işlerle uğraşıyoruz.” kısmına getirdi konuyu çünkü “Havayı denetliyoruz, suyu denetliyoruz, buralardan ölçüler alıyoruz; bizim sorumluluk alanımız da bununla sınırlı.” dedi.

Şimdi, bu böyle midir değil midir, 2 bakanlığın aynı anda bulunduğu bir ortamda bu sorulara arayacağımız cevapla ortaya çıkacağını ya da bizim araştırmalarımızla çıkıp onu önlerine sunduğumuzda “Evet, böyledir.” diye bir kabule doğru gideceği görülüyor. O nedenle, bu, sorumluluk üstlenmeme noktasındaki tartışmanın bugün, şu an itibarıyla bir sonuca vardırılabilmesinin çok olanaklı olmadığını düşünüyorum.

Yarın şirket yetkililerini dinleyeceğiz. Yapılan adli soruşturmada, şirket yetkililerinden sorumluluğu ön plana çıktığı düşünülen kişiler ne yazık ki tutuklular. Dolayısıyla, yarın onları burada bulabilme ihtimalimiz olmayacak ancak şöyle bir teknik olanak var: Bir nevi telekonferans dediğimiz bir yöntemle, adli soruşturmalarda ve yargılamalarda adına “SEGBİS” dediğimiz bir bağlantı yoluyla cezaevinde bulunan kişilerle bağlantı kurularak sorularımızın sorulması ve cevap alınması mümkün. Evet, cezaevine elbette gidebiliriz, onu da yapmak gerekli fakat yarın şirket yetkililerini dinlerken şirketin ön plana çıktığı ve kusurlarının bulunduğu noktasında, en azından bir ön kabulün bulunduğu kişiler olması hasebiyle, burada tamamlayıcı olarak bunun teknik altyapısını Komisyonumuz sağlayabilirse onları da dinleme şansımız olur diye Komisyonumuza bununla ilgili bir öneride bulunmak istedim.

Son olarak bazı işler, kazalar olduktan sonra ne yazık ki orada yitirdiğimiz canları ve değerleri yerine koymanız çok mümkün olmaz. Elimizde bu yaşananlardan çıkarılacak sonuçlar, sorumluların cezalandırılması ve bu olay nedeniyle doğmuş olan zararların tazminine ilişkin bir imkânı kullanmak kalır. Bu çerçevede bir soruyu yöneltmek istiyorum çünkü Çevre Bakanlığı, bununla ilgili doğan zararların zararlandıran eylemi ortaya koyanlardan karşılanması konusunda mevzuatlarının müsait olduğunu ve bu nedenle de çalışmalarının bulunduğunu, bunları tazmin ettirmekte olduklarını, hatta İliç örneğinde de yapılmakta olan çalışmaların firma tarafından yapılması suretiyle kamusal bir harcamaya meydan verilmediğine ilişkin bir açıklamada bulundular fakat “zarar” dediğiniz şeyin kapsamı o kadar doğru belirlenmelidir ki sadece orada yapılan ameli işlemlerin masraflarının karşılanması bunun için yeterli bir tam tazmin olanağı sağlamaz, daha geniş bakabilmek gerekir. Bu çerçevede kamu çalışanları, kamu kaynakları ve kamu araçlarının da burada kullanılmasından doğan zararlar acaba tazmin edilecek zarar kapsamında değerlendiriliyor mu ya da değerlendirilmesi düşünülüyor mu?

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Eğer düşünülüyorsa bu hususun kapsam içine alınmasının gerçek zararın tazmini konusunda zararımızın doğru tespit edilebilmesi açısından önemli olduğunu hatırlatarak sizlere sormak istiyorum. Belki zararın tazmin noktası, yaşanan olayın vahameti ve yitirilen canlarımız karşısında çok anlamlı ve üzerinde de çok konuşulması bir durum olmayabilir ancak başta da dediğim gibi belirli bir aşamadan sonra yapabileceğiniz başkaca bir şey kalmayınca bunları da hesap etmek ve gereklerini yaptırmak durumunda kalıyorsunuz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederim.

Sayın Vekilim, “havadan sudan” kelimesi, deymi her şeyden konuşmak filan gibi ama aslında havayı ve suyu basitleştirmek oluyor. Onun için de bir terminoloji olarak hava ve su çok önemli, “havadan sudan” şeyler demenin aslında çok doğru bir şey gibi olmadığını düşünüyorum yani hava ve su bizim için çok önemli.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Mizahi olduğu için.

BAŞKAN ATAY USLU – Hayatın vazgeçilmez iki öznesi, biri hava, biri su.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Başkanım, yani ben onu sadece mizahi olarak belirttim, tutanakta yer alsın diye söylüyorum, yoksa konuyu hafife aldığım için değil; elbette çok önemli, yaşam demek.

BAŞKAN ATAY USLU – Yok, onun için değil, ben deyimle ilgili dedim, yoksa sizinle ilgili değil, o deymi biz de kullanıyoruz ama içeriğine baktığımızda, düşündüğümüzde hani deyimın karşılığı biraz böyle basitleştiriyor gibi geliyor havayı ve suyu ama hava ve su her şey aslında hayat için.

CUMHUR UZUN (Muğla) – Doğru, doğru.

BAŞKAN ATAY USLU – Onu ifade edeyim dedim, yoksa sizin kullanmanızla ilgili değil, biz de kullanıyoruz.

Buyurun Mustafa Bey.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Efendim, hayırlı akşamlar diliyorum.

Son söz, gece bu saat ama gerçekten verimli bir toplantı oldu, güzel bir toplantı oldu; bütün arkadaşlarımız görüşlerini, düşüncelerini ifade ettiler. Karşılıklı olarak zaman zaman toplantı gerildi, bu da çok doğal bir şey, bu da demokrasinin güzelliği ama nihai sonuçta milletvekili arkadaşlarımızın büyük bölümünün soruları aşağı yukarı keşti. Tabii, burada, Çevre Bakanlığımızdan büyük bir beklenti var. O nedenle, Çevre Bakanlığındaki yetkililerimiz, sorumlularımız, genel müdürlerimiz lütfen yanlış anlamasınlar, kamuoyunda ÇED raporu verildiği zaman, ÇED raporu bir anayasa güvencesi gibi, ÇED raporu verildiği andan itibaren hiçbir kaza olmaması bizim en önemli ölçümüz. Almanya’da, Fransa’da, İngiltere’de ÇED raporu verildikten sonra en ufak bir olay olmuyor da benim cennet vatanımda, benim İliç’imde niye bu olaylar oluyor diye bunu araştırmak lazım. Bu noktada 3-4 tane sorum var, bu sorular tamamen İliç’e, bu sorular tamamen bundan sonra Türkiye’imizde böylesine kazaların olmamasıyla ilgili sorulardır; bu sorular kişisel bir soru değildir, bu sorular siyasi bir soru da değildir. Burada 9 evladımızın, 9 hemşehrimizin 7’si şu anda hâlâ siyanürlü toprak altında. Biz orayı sayın vekilimizle beraber yaşıyoruz, sizler de birçoğunuz geldiniz yaşadınız. İnanın ki bizim yapmamız gereken, bu çalışma raporu bittikten sonra... En ağırıma giden olay şudur: Avusturya’da Amerikalı bir yetkili burada görev almış, utanmadan, sıkılmadan, arlanmadan, benim bayrağımı, benim toprağımı hiçe sayarak diyor ki: “Biz altını aldık, siyanür de Türklere kaldı.” Böyle bir şey olabilir mi? Böyle bir konuşma olabilir mi? Ben bunu, böyle bir konuşmayı nasıl kabul edebiliriz? Hele hele bir Erzincanlı olarak böyle bir şeyi asla kabul edemem. Bu yetkili kimse bunu da bulacağız, bunları da detaylı bir şekilde konuşacağız, Komisyonumuz bütün bu araştırmaları yapacak.

Ben Komisyon Başkanımızın hoşgörüsüne, duyarlılığına çok teşekkür ediyorum. Bu Komisyon ilk defa bir uzlaşma komisyonu olarak kuruldu ve ilk defa yirmi iki sene sonra Parlamentoda bütün siyasi partilerin oy birliğiyle kurulan bir komisyon. Biz bunun sorumluluğu ve bilinci içerisindeyiz. İlk defa Başkanlık Divanında Cumhuriyet Halk Partisinden bir arkadaşımız görev aldı, biz bunun farkındayız, biz bunun değerinin ne olduğunu biliyoruz. Bu Komisyonumuz kararlı, verimli, aynı zamanda da uyumlu bir çalışma içerisinde. Komisyonumuzda zaman zaman gerilmeler, zaman zaman farklı görüşler oluyorsa bunlar sadece gerçeği aramak için yapılan çalışmalardır.

Bir nokta var tabii, suyun yani madenin bulunduğu 1 kilometrede, 2 kilometrede tahlil yapmak tabii ki önemli değerli arkadaşlar ama inanın ki 50 kilometre ileride yapmak lazım, Fırat'ın belli noktalarında yapmak lazım ve gelen bilgiler öyle bir nokta ki o bölgede 70 kilometre, 80 kilometre... Ben maden mühendisi olmak isterdim, maden mühendisi değilim, ben bir ilkokul öğretmeni olarak karşınızdayım, söylediklerim tabii tam bilimsel olarak uymayabilir ama ben vatandaşın duyduğumu, hocalarımdan duyduğumu sizlere aktarmakla mükellefim. Orada bir siyanür havuzu var, o siyanür havuzu kapalı bir havuz değil, açık bir havuz ve 40 derece sıcak olduğu zaman orada müthiş şekilde bir buharlaşma oluyor, o buharlaşma yukarıya çıkıyor. Hocalarımızdan gelen bilgi, yağmur olarak, bulut olarak, o bulunduğumuz yerden 70 kilometre, 80 kilometre, yağmurla can Erzincan'ımızın ve İliç'imizin tarlalarına düşüyor ve daha sonra da o maalesef "akciğer kanseri" dediğimiz... Ben 1987 yılında milletvekiliydim, bir Çernobil kazası olmuştu ve o Çernobil Karadeniz'e kilometrelerce uzaktaydı, yirmi sene sonra o dönemki Bakanımız -Allah rahmet eylesin- Cahit Aral Bakanımız da sonrasında çayı içti ve ne yazık ki negatif hastalığa yakalanarak aramızdan ayrıldı. O nedenle, bunlara çok iyi bir şekilde bakmamız lazım.

(Mikrofon otomatik cihaz tarafından kapatıldı)

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Üzülüğüm nokta da şu: Siyanür borusu iki sene önce patladı, iki sene önce bu boru bir ses verdi, bir enerji verdi. Keşke ona tam, daha dikkatli bir şekilde baksaydık da bizim bu 9 canımız gerçekten bugün hayatta olsaydı. İnanın ki Deniz Milletvekilim söyledi, Komisyonumuzdan tekrar rica ediyorum, Sayın Bakanlık yetkililerimizden tekrar rica ediyorum "Tavuk su içer, Allah'a bakar." kurban olayım -inanın ki ben dün oradaydım, yarın öbür gün aynı şekilde kaymalar olabilir, yarın öbür gün aynı şekilde sıkıntılar olabilir- oraya biraz daha göz atmanızı rica ediyorum. Aşırı bir yağmurda tekrar orada böyle bir kaya patlaması gibi... Orada şu anda çalışan aşağı yukarı 200'ün üzerinde kamyon var, canlarımızı bulmak için canla başla çalışıyorlar ama oraya tekrar dikkat etmek lazım.

Denetim mekanizmasında boşlukların olduğu söylendi. Tabii, biz Araştırma Komisyonu olarak bu toplantıların sonunda hep beraber bir araya gelip öylesine bir rapor hazırlayacağız ki o rapor da gerçekten Türkiye'mize örnek teşkil edecek. Arzu ederim ki hazırladığımız rapor, Komisyonumuzun kurulduğu gibi bütün siyasi partilerimizin imza atacağı öneriler doğrultusunda olsun -Parlamentodaki 600 milletvekili bu hazırlayacağımız raporun siyasi bir rapor olmadığını, ülkemize yön verecek bir rapor olduğunu- ve isterim ki 600 milletvekili bu raporu ayakta alkışlasın. Tabii, bu raporumuz sorunlarla birlikte çözüm önerilerimizle dolan bir rapor olsun.

Ben tekrar heyetimizi saygıyla selamlıyorum. Bu çalışmaların inşallah ülkemizde buna benzer kazaların olmaması yönünde çok önemli adımlar atacağını inanıyorum Sayın Başkanım.

Hayırlı akşamlar diliyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun Sayın Karşı.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ben Sayın Sarigül'ün söylemindeki temennilerine katılmakla birlikte çok korkunç bir tablo çizerek kamuoyuyla da paylaşacağı konuşmayla vatandaşı büyük bir endişeye sevk ettiğini düşünüyorum. Burada bu konunun uzmanlarının var olduğunu da düşünüyorum. Çernobil'le mukayese etmek, siyanür havuzunun -40 derecede havaya- insan sağlığını bu kadar büyük ölçüde etkilediğini söylemek, bunlar buradaki uzmanlarca tasdiklenmiş bilgiler midir ben de duymak isterim açıkçası çünkü beni de endişeye sevk edecek bir söylem bu. Teyidi olmadan söylemek de sorumluluğumuzu aşıyor gibi geliyor. Ben bunun cevabını duymak istiyorum açıkçası buradaki uzmanlarımızdan.

BAŞKAN ATAY USLU – Sorunuzu sordunuz, teşekkür ederiz.

Buyurun Sayın Yavuzyılmaz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Öncelikle bir çağrı yapmak istiyorum ve Komisyon olarak da bu çağrıyı yapmamızı talep ediyorum. Yarından itibaren, hangi bakanlığın sorumluluk alanına girdiği tespit edilemediği için özellikle Çevre Bakanlığı, Enerji Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı yetkililerinin bu 10 yığın liç yöntemiyle birlikte çalışma yapan altın maden sahalarında hızla bir denetim başlatmaları konusunda bir talepte bulunuyorum. Çünkü yarın da ne olacağını bilemeyiz, bu konu böyle askıda kalmamalı, hele İliç Araştırma Komisyonu faaliyetini sürdürürken böyle bir olayla bir kez daha karşılaşmak gerçekten acının da acısı noktasında hepimizi daha da derinden yaralayacaktır.

Diğer taraftan, Sayın Vekilim Mustafa Sarıgül'ün ifade ettiği Çernobil benzetmesiyle ilgili olarak söylüyorum: Türkiye'de Doğu Akdeniz'de Akkuyu'da yapımı devam eden bir nükleer santral var. Bu nükleer santralle ilgili de bugün bu yaşadığımız yani Çevre Bakanlığının "Ben sorumluluk almıyorum." Enerji Bakanlığının "Ben sorumluluk almıyorum." dediği noktada bu nükleer santrale baktığımda, Erzincan İliç'te Anagoldun işlettiği bu maden sahasındaki kayan yığın liç sahasıyla ortak bir nokta görüyorum. Ortak noktanın adı, Çevre Bakanlığının adına denetim yetkisini almış olan "Ore" adlı şirket. "Ore" adlı şirket hem Erzincan İliç'teki altın madeni sahasının Çevre Bakanlığı adına denetimini yapıyor, aynı zamanda da Akkuyu Nükleer Güç Santrali'nde zemin dolgu işlerinin kontrolünü yapıyor. Dolayısıyla, buradaki sorunu çözmezsek korkarım ki bu sorun sadece altın madeni sahalarıyla sınırlı kalmayacak, diğer maden sahalarına da yayılan bir sorun olacak, âdeta yayılan bir hastalığa dönüşecek ve Akkuyu Nükleer Santrali'ni de ilgilendiren çok büyük bir felaket yaşandığında telafisi mümkün olmayan bir sonuçla hepimizi karşı karşıya getirebilecek. Yarından itibaren Komisyon olarak bir çağrı da yapabiliriz, hızla Bakanlıkların bu 10 altın madeni sahasıyla ilgili denetim başlatmasını talep ediyoruz. Bu denetimi yapmaları için üç ay sonra veya dört ay sonra bizim Araştırma Komisyonu olarak bir araştırma raporu yayınlamamızı beklemek çok yanlış olur. Biz milletvekilleri olarak, milleti temsil eden vekiller olarak bu vebalin altına girmeyelim, gerekli denetimleri hızlıca başlattıralım diyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederim.

Şimdi bürokrat arkadaşlar, Sayın Bakan Yardımcımız, son kısım ile ilgili sorulara cevap verecekler.

Buyurun, mikrofon sizde.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Sayın Başkan, değerli vekiller; hepinize teşekkür ediyorum.

Hepinizi dikkatlice dinledik ve notlarımızı aldık. Tabii, burada, ısrarla biz kendi görev sahamızda görevlerimizi yerine getirdiğimizi ifade ediyoruz ama belki tam anlatamadık. Biz ÇED raporuyla, uygulamayla ya da daha sonraki denetimlerle denetim yetkimizi ne bir başka firmaya vermişiz ne de... Böyle bir şey hiç söylemedik, bu bizim ağızımızdan da çıkmadı ama bu sürekli gündeme getiriliyor.

Biz denetim yetkisini Bakanlık olarak kendimiz yapıyoruz -ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğümüz yanımda oturuyor- zaten sunumumuzda da bu vardı; biz denetimi asla bir ikinci firmayla, üçüncü firmayla yapmıyoruz. Denetimlerin tamamını ÇED Genel Müdürlüğümüz Türkiye genelinde her konuda yapıyor; sadece madenlerle ilgili değil, bunların havaya, suya, toprağa olumsuz etkilerini denetliyoruz ve gerekli cezai işlemleri de tüm Türkiye çapında, tüm sektörler için uyguluyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ore şirketi mi yapıyor o zaman?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Ore şirketiyle ilgili bizim, biliyorsunuz, baştan beri söylediğimiz, bu zemindeki geçirimsizlikle ilgili projelerde yerinde kontrolölruk yapıyor; tek yaptığı şey bu, denetim değil, denetim başka bir şey,

kontrolörlük başka bir şey. Bunlar yetkilendirilmiş firmalar zaten ve bu yetkilendirilmiş firmalara görev veriliyor. Bunlar kontrolörlük hizmetlerini yapıyorlar, raporluyorlar, bize geri bildirimde bulunuyorlar. O arada, zaten bizim il müdürlüğümüzden ve buradan, merkezden mühendislerimiz sahaya gidip geliyorlar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani sizin verdiğiniz kontrolörlük görevini yapıyorlar.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Evet, kontrolörlük yapıyor sadece, denetim değil. Yani, bir alanda dolgu yapılıyor, biliyorsunuz... Şimdi nasıl yalıtım yapılıyor? Önce zemin düzeltiliyor, üstüne yalıtım yapılıyor, kil seriliyor, yalıtım yapılıyor, üstüne keçe seriliyor; bu zemin hazırlanıyor, yalıtım geçirimsiz bir hâle geliyor. Yönetmeliklerdeki standartlar çerçevesinde yapılıyor yani o projeler zaten yönetmeliklerde belirlenen standartlarda yerine getiriliyor, bunların yerinde doğru uygulanıp uygulanmadığını... Bunlar yerinde kontrolörlük görevi yapıyorlar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kontrol ediyor olmak denetliyor olmak değil mi?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Denetlemek başka bir şeydir, bakın, kontrolörlük hizmeti başka bir şeydir; literatürde de böyledir bu, siz de mühendissiniz, bunu bilirsiniz. Şimdi, kontrolörlük uygulama sırasında gidilerek bir işin orada, yerinde doğru yapıp yapılmadığının incelenmesidir -öyle değil mi- kontrolörlük budur ve bunu bir rapora bağlarsınız, fotoğraflarsınız ve iş bittiğinde de bunun doğrulukla bittiğini, projeye uygun olarak yapıldığını belgellersiniz fotoğraflayarak. Bu süreçten sonra da bizim çevre yönetimimizin görevinin burada bittiğini, bunu biz bütün sunum boyunca anlatmaya çalıştık.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Özür dilerim Sayın Bakan Yardımcım...

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Efendim?

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Siz sadece geçirimsizliği mi kontrol ediyorsunuz ÇED olarak yani o liç yığınının belli kriterlerde yığılmasını siz denetlemiyorsunuz...

BAŞKAN ATAY USLU – Firmayı söyledi ya.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Evet, bunu söylüyorum. Yani, o firma ne firmasıdır? Bu, bir denetleme firması değildir, kontrolörlük firmasıdır. Buradaki yığın liç projesi, geçirimsizlikle ilgili proje bize geliyor; bunu Genel Müdürlüğümüz anlattı, bir kez daha ben anlatmak istiyorum. Yığın liçin ÇED raporundaki yüksekliği bu projenin üstünde var, bunun zeminle ilgili düzeltilen sahası, üstünde yapılacak olan killeme, üstündeki jeomembran, bunun kalitesi -zaten, bunlar standartlarda belirlenmiş ürünler- onun üzerine uygulanacak borulama... Drenajdan kaynaklı, bunu siz de biliyorsunuz çünkü buradan akan suyun drenaj yöntemiyle... Bu suyun içinde, siyanürlü suyun içinde altın var, zenginleştirilmiş cevher var. Burada, süzülen bu siyanürlü suyu alıyor, siyanür havuzuna aktarıyor. Bu siyanür havuzuna geldikten sonra da burada, siyanür havuzundan ayırtırmaya gidiyor, sonra tekrar sisteme giriyor yani sistem bu şekilde çalışıyor. Yerine gittiğinizde, sahada belki bunları anlamak biraz daha kolay olacaktır gözle görüldükten sonra çünkü büyük bir alan. Burada -arkadaşlarımızın dediği gibi- bir müktesebat çıkıyor ve biz buna uygun hâle getirmek için de 2015'te bir yönetmelik çıkarmışız. Daha önce "1, 2 ve 3'üncü etaplarda sızdırmazlıkla ilgili süreçler var mı, yok mu?" diye sorulmuştu. Onlar evet, ama devlet burada gördüğü bir şeyi -bütün madenler için- bunu da bu sürece almış ve bunun yalıtımla ilgili onayını bizim Genel Müdürlüğe bağlamış, bunun için bir yönetmelik çıkarmışlar ve bunun sızdırmazlığını sağlamak; gelecekte de bu alan kapatıldığında -bu saha diyelim- liç sahası kapatıldığında bunun daha sonra, kapatıldıktan sonraki süreçte toprakla

ve kille yeşillendirileceği düşünülürse, uygun bir hâle getirileceği düşünülürse bunun toprakla olan ilişkisini kesmek için doğru bir uygulama yapıp yapılmadığının denetimi bizim Bakanlığa verilmiş ve biz buradaki sorumluluğumuzu yerine getirmişiz. Bunun üzerinde, geçirimsizlik sağlandıktan sonra buraya liç serilmeye başlanıyor yani maden ocağından çıkan orada kompresörde kırılıyor ve bunlar konveyörlerle bu alana taşınıyor -gittiğinizde göreceksiniz- taşınırken bunun içine bir kısım şerbet koyuluyor, bunun agrega büyüklükleri hesaplanıyor -bu bir mühendislik işi- ve bunlar buraya seriliyor. Serildiği müddette yani belli bir yükseklikte seriliyor her basamak; basamak serildikten sonra da bunlara ince -ne gibi diyelim; damlama usulü diyelim- damlama gibi borular seriliyor ve bunlar sürekli sistem içerisinde siyanürlü suyu bu liçe veriyor. Bunlar...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Anagold’un işlettiği bu liç sahasında damlama yönetimi mi var, yoksa böyle spreyleme mi var?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Borulardan mı?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Burada, bu felaket yaşanan sahada.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Damlama var, spreyleme olamaz zaten. Damlama var, damlamadan geçen oradan süzülerek altını topluyor, topladığı altını alttaki drenajdan havuza veriyor, havuzdan sonra altın ayrıştırılıp alınıyor, geri kalan tekrar sisteme sokuluyor. Sistem bu şekilde işliyor. Yani çok zor bir sistem değil ama tabii ki mühendislik gerektiren bir sistem.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Peki, damlama mı, spreyleme mi yapıldığını kontrol ediyor musunuz?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Spreyleme nasıl olabilir? Açıktan olmuyor ki.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Toprağın içinde nasıl spreyleme var? Toprağın içi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yani damlama, böyle şıp şıp şıp, diğeri daha belirli bir tazyikle yani bu da aşırı sıvılaşmaya neden oluyor; onun için soruyorum. Bunun nasıl kontrol ediyorsunuz?

ALİ TEMÜR (Giresun) - Toprağın içinde nasıl spreyleme olacak?

BAŞKAN ATAY USLU – Üstünde, üstünde.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Toprağın üstünden spreyleme şeklinde... Spreyleme dışarıdan olur...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, ben hattın geçtiği yer icabı söylüyorum yani damlama şeklinde değil...

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Bunun bir oranı ve hesabı illaki vardır yani bu...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Çevre Bakanlığı bürokratları veya Enerji Bakanlığı bürokratlarıyla falan konuşursanız onlar bu söylemek istediğim şeyi çok daha net bir şekilde ifade edeceklerdir. Burada bu felaketin yaşanmasında yığın liç sahasındaki yoğun sıvılaşmanın büyük bir etkisi var.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Evet.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ne kadar fazla sivilaşma o kadar hızlı altın elde etme yolu. Dolayısıyla buradaki aşırı yüklem ve üretim baskısının bir sonucu olarak metodolojide bir zorlama olabilir, burada da damlama metoduyla geçecek süre beklenmek istenmediği için burada bunun gibi yöntemler olabilir. Yani adına spreyleme deyin, adına püskürtme deyin, bir kısmında öyle deyin, vesaire deyin.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Yok, sistemin damlama olduğunu biz oraya gittiğimizde yapılan sunumlardan size aktarmak istiyorum, yoksa ben kendim de...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kimin yaptığı sunumlardan?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Orada bütün hocalar, şirket yani biz günlerce orada kaldık. Tabii, siz de gittiğinizde o bilgileri belki orada alacaksınız; hani sistemin nasıl işletildiğine dair o bilgileri orada sunumlar şeklinde verdiler, oradan elde ettiğim bilgileri ben de sizlere aktarıyorum. Yani orada damlama yöntemiyle sisteme siyanürlü su basıyorlar ve o su belli bir süre sonra damıtılarak aşağı iniyor, bunun belli süreleri var yani liç alanının her tarafını aynı anda ıslatmıyorlar, hani belli bir kısmında herhâlde yirmi beş, otuz gün, bazı yerlerde kırk gün sürdüğünü söylediler, hani devridaimi o şekilde yaptıklarını...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Acil Durum Eylem Planı'na göre, felaketin olduğu anda, bunu ilk fark ettikleri anda siyanürlü solüsyonu almak isteseler ne kadar sürede solüsyonu oradan boşaltabiliyorlar?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Şimdi, bilmediğim için yanlış bir bilgi vermeyeyim ama araştırırız, sizlere bu bilgiyi veririz; zaten bu herhâlde sorularda da vardı. Biz şu anda cevap veremediğimiz soruları araştıracağız ve gerekli yerlerden de geri dönüşlerle sizlere bilgi vereceğiz. Ama bizim orada olduğumuz müddetçe o ilk havuzdaki, siyanür havuzundaki deplaseyi jeneratörlerle yaptık çünkü bir saatten sonra oradaki tüm elektrik aksamı da kapatıldı.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Peki, doluluk oranı neydi?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Yani dolu değildi yani üçte 1'i falan doluydu. Bunu basmak için sürekli sisteme... Buradaki siyanürü hidrojen peroksitle belli bir seviyenin altına düşürdüler -sistem kendi içinde jeneratörle sonra bastılar-ve atık barajına bastılar.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Öyle deniliyor da yığın liç sahasında o anda dolaşımda olan siyanürlü solüsyonu...

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Ondan bahsediyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Direkt o solüsyonu komple alıp siyanür atık havuzuna yani siyanürü ayırıştırıp da kalan sıvının gönderildiği atık havuzuna gitse atık havuzunu taşıma riski var mı?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Yok, yok.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – O siyanürlü sıvıyı, dolaşımda olanı alıp siyanür havuzuna götürürseniz... Çünkü o da ayrışarak gideceği üzerine... Onun da taşıma ihtimali var.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Şöyle: Atık barajındaki şey o kadar yüksek ki yıllarca daha devam edecek bir süreçte boş alanı var zaten. Hani onu basmakla oranında dolması mümkün değil. Zaten oraya basılıyor şu anda da.

RIDVAN UZ (Çanakkale) – Şirket yetkilileri “Biz hata yaptık, bundan kaynaklanıyor.” diye... Nasıl bir ifade kullandılar size?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Şimdi, biz tabii, şirket yetkililerini burada sorguya çeken makam değildik. Yani orada müfettişler...

RIDVAN UZ (Çanakkale) – “Sebebi bundan kaynaklı...” Ne dediler yani bu felaket için size?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Açıkçası orada öyle bir şey ifade etmediler kendileri yani bunu sorduğumuzda da bize bir cevap vermediler.

BAŞKAN ATAY USLU – Savcının hazırladığı ön raporları falan istiyoruz arkadaşlar, onları da sizlerle paylaşacağız ilerideki günlerde.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Evet, orada ortaya çıkacaktır. Sonuçta buradaki bütün kalemler; bu ne kadar ıslatıldı, ne kadar geriye solüsyon alındı, hani bu fazla ıslatılarak nemli bir hâle geldiği için mi bu heyelan yaşandı, bunlar -buradaki bütün raporlamalar alındı savcılık tarafından- bu inceleme bittiğinde ortaya çıkacaktır. Yani şu andaki bu yığın liçteki heyelanın buraya toprak liç yüklemesinden kaynaklı olduğuna dair herhangi bir veri elimizde yok çünkü buradaki liç sahasının yüklemesi daha bitmiş de değil ama solüsyon kaynaklı bir yüklemenin fazlalığı var mı, yok mu; işte bu araştırılıyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “Yığın liç sahasının yüklemesi daha bitmiş değil.” derken neyi kastediyorsunuz?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Yani, 4’üncü, 5’inci etap devam ediyor.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 5’inci faz inşa edilmemiş.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - İnşa edilmemiş, 4’üncü faz devam ediyor ıslatmaya. Şunun için söylüyorum: Hani siz 10 milyon metreküp yığın liç projesinden fazla yükleme yapıldığını, ondan dolayı yığın liçin kaydığını söylediniz? Ben yanlış anlamadım herhâlde?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Hayır, ÇED raporuna göre 58 milyon ton olması gereken toplam yığın liçin 68 milyon ton olduğu belgelerde yazılmış.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – İşte onunla ilgili çok detaylı bilgiyi belgelerle birlikte -arkadaşlarımız çalışmayı yaptılar, yetişmedi- biz Komisyona vereceğiz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Verin, şu anda verin.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Hayır, hayır, bitmediği için şu an vermiyorum çünkü 2 tane firma var; bir tanesi orada kazı yapıyor, kazı yaptığında kendi alanında liç yok, cevheri buraya gönderiyor. Şimdi, siz ikisini karşılaştırıyorsunuz, onun için böyle bir şey sanki varmış gibi, oraya fazladan bir yük yüklenmiş gibi ve bu heyelanın da bundan kaynaklandığını...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 58 milyon ton mevcut kapasite nihai ÇED raporlarına göre, resmî belgede yazıyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, bir bitsin, bir tur daha sorarız.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Ben şunu demek istiyorum...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – 68 milyon ton serildiğini söyleyen de, resmi belgeyle ortaya koyan da Enerji Bakanlığı.

BAŞKAN ATAY USLU – Deniz Bey, aynı şeyleri söylüyoruz bence.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Deniz Bey, anlatsınlar da biz de bilelim.

BAŞKAN ATAY USLU - Sayın Bakanım, siz Komisyona cevap verin.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Yani buradaki heyelanın hangi gerekçeyle olduğu daha ortaya çıkmış değil yani buradaki yüklemenden mi yoksa ıslatmadan mı yani siyanürün ıslatmasından kaynaklı olup olmadığı ortaya çıkacaktır.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Fazla yükleme yapıldığını kabul ediyor musunuz?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Biz kabul etmiyoruz çünkü buna biz de bakmıyoruz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Mevcut kapasite size göre kaç milyon ton?

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK - Bir dakika şimdi...

BAŞKAN ATAY USLU - Deniz Bey, lütfen... Bakın, böyle bir usul yok; bunu size daha önce de söyledim Deniz Bey, o zaman siz geçin buraya, açalım mikrofonu, sürekli karşılıklı konuşalım. Hakikaten böyle bir yöntem yok. Bu, Komisyonun çalışma tarzına aykırı bir yöntem.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Onlarca soru sorduk Deniz Bey. Vakit kalırsa tekrar soralım.

BAŞKAN ATAY USLU – O zaman biz karşılıklı sürekli konuşalım; açalım mikrofonları, herkes istediği gibi konuşsun arkadaşlar, karşılıklı soralım, cevap verelim, soralım cevap verelim! Böyle bir yöntem...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Kabul etmiyor. “Mevcut kapasite ne kadar?” diyorum, cevap yok.

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, ikinci turda tekrar sorarsınız.

Sayın Bakanım, lütfen siz sorulara devam edin. Ben karşılıklı konuşmaya izin vermiyorum bu dakikadan sonra.

ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ BAKAN YARDIMCISI FATMA VARANK – Sayın Başkanım, burada yüklemenin ne kadar yapılıp yapılmadığı, ÇED raporlarındaki verilen onay, ne kadar kapasite artışı yapıldığını, aslında sizlere sunumda da ellerinize belge olarak da verdik.

Sayın Başkanım, bir de ben özellikle şunu ifade etmek istiyorum: Bizim, bu ilç sahasındaki siyanür zaten oradaydı, yani yıllardır bu siyanürle arama yapılıyordu; burada damıtılarak, orada sistem çalışıyordu ve o toprak yığını ilç, siyanürlü bir topraktı. Orada durduğu müddetçe bunun altı geçirimsiz olduğu için toprağa, çevreye bir zararı yoktu. Şimdi, düştüğü noktada hem manganez ocağına hem de Sabırlı Deresi'ne düşen bir miktar var; bu ciddi bir miktar ama bu bir çevre felaketi, en büyük çevre felaketi diyecek kadar çevreyi kirlettiğine dair elimizde herhangi bir veri yok. Şu ana kadar yapılan tüm ölçümler böyle bir şeyi doğrulamıyor ama bu düştüğü alandaki Sabırlı Deresi'nde toprak geçirimsizliği yok, buradaki en büyük tehlike; yoksa siyanürlü topraktan kaynaklı, bir tehlikeden bahsedemeyiz. Bu, Sabırlı Deresi'ne düştüğü yerdeki zemininden kaynaklı, geçirimsiz bir zemine düşmüş değil. Buradaki

sıkıntı, çevreyle ilgili hassasiyet. Bu konuda bizim de tüm çalışmalarımız DSI'yle birlikte olay yerine intikal ettikten sonra bu toprağın buradan acilen kaldırılmasına yönelik yerler belirlemektir ve bunlarla ilgili de çalışmaları çok kısa bir sürede yaptık. Şu ana kadar da yaklaşık -yani bu düşen toprak için- yüzde 33-35 arasında bir toprak kaldırıldı. Ümit ederim ki bu toprak buradan iki üç ay içerisinde -yerine gittiğimizde de bakacağız- kaldırılmış olacak ve bu toprak kaldırıldıktan sonra bu toprakla ilgili gerekli olan bilimsel çalışma yapılacak ve orada da gerekli şeyleri biz sizlerle zaten paylaşacağız.

Onun dışında, bunu şunun için ifade etmek istedim: Sayın Sarıgül Vekilimiz, bu afetten kaynaklı büyük bir siyanür problemi olduğunu ve bunun insanların sağlığıyla ilgili çok büyük, Çernobil gibi bir faciaya sebep olabileceğini söyledikleri için bunu ifade etmek istedim. Daha önce de burada iki noktada sürekli siyanürle ilgili ölçümler yapıyordu, bu ölçümler bizlere geliyordu. Olay olduktan sonra da biz kendi aracımızla oraya giderek onların yaptığı ölçümleri ayrıca test etmiş olduk ve orada havada siyanür kaynaklı herhangi bir kirlilik tespit edilmemiştir.

Ben bu kadar soruya kendim cevap verdim ama Genel Müdürlerimiz de birkaç soruya daha cevap verebilirler. Geri kalan, şu an cevap veremediğimiz sorulara da yazılı olarak cevap vereceğimizi ifade etmek isterim. Ayrıca bazı sorular; bizim bilgimiz dâhilinde olmayan, başka genel müdürlüklerden, başka bakanlıklardan elde edeceğimiz şeylerle de onları toparlayıp yine Komisyona bu bilgileri vereceğiz. Özellikle halk sağlığı açısından bu bölgelerde farklı bir şey yaşanıp yaşanmadığıyla ilgili ve bunun gibi soruları gerekli olan bakanlıklardan alacağız ve Komisyona bu bilgileri ileteceğiz.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Ben teşekkür ederim.

Sayın Genel Müdürlerim, sizlerin not aldığınız, söylemek istedikleriniz var mı? Çünkü bu tur için 2 arkadaş daha söz istedi.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Var Sayın Başkanım.

BAŞKAN ATAY USLU – Buyurun.

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Başkanım, sayın vekillerim; daha önceki, bu turdaki sorulardan aldığımız birkaç tane notla alakalı... Herhangi bir kirlilik analiz sonuçları ve toprak analiz sonuçları talep edildi; onları Komisyonumuza sunacağız.

Halkın katılım toplantısıyla alakalı, köylülere yardım yapıldığı; halktan itirazlara rağmen neden ÇED'lerin verildiği? Halkın katılım toplantıları sadece -sunumda da bahsettim- o yörede herhangi bir literatür çalışmasında olmayan, sadece orada yaşayan vatandaşımızın bilebileceği hususların dile getirilmesi noktasında bu toplantılar yapılmakta ki bu toplantılarda halktan gelen bilimsel ve teknik projeye ilişkin özgü istekler ki örnek verebilirim: İşte bir hidroelektrik santralinde açık kanalda köylünün birinin üst tarafta evinin, alt tarafta otlığının olduğu, açık kanal olduğu müddetçe de oradan bu işi yapamayacağını, bu talebe ilişkin oranın kapalı kanal olarak geçmesi noktasında bu gibi talepler mutlaka ve mutlaka dikkate alınıp raporda çözüm bulunuyor. Anca işte "Kamulaştırmam ne olacak?" işte "Paramı ne zaman alacağım?" Tabii bu gibi talepler bizim ÇED süreçlerinde değerlendirdiğimiz hususlar değildir.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Bu Ekonomik Yer Değiştirme ve Geçim Kaynakları Destek Protokolü var Sayın Genel Müdürüm, gördünüz mü?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Bilmiyorum.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “Bölge halkına Anagold tarafından destek alanları tek bir ödeme olarak ve tek bir defaya mahsus olmak üzere 40 bin TL yakacak yardımı, 50 bin TL hayvancılık desteği ve 40 bin TL yem desteği olmak üzere toplamda 130 bin TL yardım yapılmasını kapsamaktadır.” diyor ve diyor ki: “Tüm madencilikle bağlantılı projelere ilişkin muvafakat verdiklerini köylüler beyan edecek. Herhangi bir özel, idari ve/veya adli başvuruda bulunmayacaklarını kabul, taahhüt ve beyan ederler.”

BAŞKAN ATAY USLU – Hangi kurumla yapılmış?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ve diyor ki: “Gerçek bir hak ihlaline uğramaksızın resmi veya özel kurumlar nezdinde böyle bir başvuruda bulunmaları, yani itirazda bulunmaları hâlinde bu protokol kapsamında almış oldukları tüm ödemeyi ödeme tarihinden itibaren işleyecek yasal faiziyle...”

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, hangi kurum o?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – “...Anagold’un yapacağı ilk bildirim üzerine derhâl geri ödeyecekleri kabul, taahhüt ve beyan...”

BAŞKAN ATAY USLU – Hangi kurumla yapılmış o?

ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ, İZİN VE DENETİM GENEL MÜDÜRÜ CİHAN TATAR – Sayın Vekilim, böyle bir belge bizde yok ve...

BAŞKAN ATAY USLU – Hangi kurumla yapılmış?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – İşte sizin devlet kurumu olarak bunları takip ediyor olmanız gerekiyor.

BAŞKAN ATAY USLU – Sayın Vekilim, hangi kurumla yapıldıysa o kurumu da çağırıp soralım böyle bir sözleşme var mı? Var mı öyle bir şey?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Söylüyorum: Anagold ve köylüler arasında yapılmış ve soru da şu o zaman: Nerede bu devlet, nerede bu Hükümet bu iş yapılırken?

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, bunu da özel hukuk açısından sorgulayalım, özel hukuk açısından sorgulayalım.

Evet, arkadaşlar, şimdi, sağ tarafta... Sizin var mı Sayın Genel Müdürüm söyleyecekleriniz?

ÇEVRE YÖNETİMİ GENEL MÜDÜRÜ RECEPAKDENİZ – Sayın Başkanım, iki konu: “Toprak analizleri yapılmış mıdır?” diyor. Malzemenin kalkmasını bekliyoruz, toprak analizleri yapılacak.

Yine “Madende kullanılan kimyasalların miktarları nedir, türleri nedir?” Bunları da araştıracağız, Komisyonumuza yazılı olarak sunacağız.

BAŞKAN ATAY USLU – Oğuz Bey, buyurun.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Özellikle usulle ilgili, Deniz Vekilim, tekrar hatırlatma yapmak istiyorum: Çok sempatik ve örnek alırsak da bu toplantının formatını patlatırız. Sıra alalım, söz isteyelim, zaten Başkanımızın hoşgörüsü çok geniş, size de çok severek söz veriyor. Biz de bu şekilde çalışırsak birbirimizi ve gelen heyeti de yormayız.

BAŞKAN ATAY USLU – Birçok arkadaş Deniz Bey’i fazla konuşturduğum konusunda eleştiriyor beni dışarıda.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Ben bu arada acil durum eylem planını da istiyorum yazılı olarak... Onu tekrar...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Hiç duymuyorsunuz değil mi, hiç söylenenleri duymuyorsunuz?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Yok, gayet duyuyorum...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – İkincisi...

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Gayet duyuyorum ama bu...

BAŞKAN ATAY USLU – Bak, Oğuz Bey’e söz verdik, yine siz konuşuyorsunuz; Oğuz Bey’e söz verdik, siz konuşuyorsunuz.

Oğuz Bey, kusura bakmayın, buyurun.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Tekrar eden...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Siz bizim konuyu anlamamıza engelsiniz.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Siz ve ben diye bir şey yok.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Konuyu anlamamızın önündeki engel sizsiniz.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Değerli vekillerim, söz hakkı bende, değerli vekiller...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Ben aynı usulü yapacağım...

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Bundan sonra... Ben konuşurken yapma Şengül Vekilim, ne olur yani.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Hiç fark etmeyecek, herkese yapacağım.

OĞUZ ÜÇÜNCÜ (İstanbul) – Değerli Bakanım, biraz önceki cevabınızdan hareketle, bu bir mühendislik işi diye özellikle liç alanının oluşumuyla ilgili bir saptamada bulundunuz. Bu mühendislik işinin doğru yapılıp yapılmadığını kim görüyor, kim biliyor, yanlış yapıldığında kim engel oluyor? Hangi bakanlık ya da işte hangi kurum devlet içerisinde bu manada yapılan bir yanlış mühendisliğe, sadece gördüklerinden değil, ilk etaptan itibaren, projelendirmesinden sonuna kadar “Ya, böyle mühendislik olmaz.” diyor diye merak ediyorum. Kısa kısa soracağım çünkü ben bir milyon soru sordum aşağı yukarı, bugün doğru düzgün cevap almadığım kanaatindeyim. İlk başta söylediğim de Deniz Vekilim, 10 tane maden alanıyla ilgili, yığın liçleme yapılan alanla ilgili durdurma kararı alındı mı? Gerekli olan denetimler yapıldı mı? Dolayısıyla hakikaten bu bir ortak merak. Bir daha aynı şeyi yaşamak istemiyoruz.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığının pazartesi günü yapmış olduğu sunumu dikkatinize sunuyorum Bakanım yani yetkilerini aştılar diye kanaat ediyorum çünkü çevresel etki değerlendirmesi yapıyor arkadaşlar, Genel Müdürümüzün sorumluluk alanına Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanımız bu vesileyle girmiş oldu ve orada şu söyleniyor: “4 faz orada işlenmiş, mevcut kapasitesi 54 milyon ton, yığın liçte heyelan öncesi son durumda 68 milyon ton depolama yapılmıştır.” Bu bir saptama, bir tahmin değil. Dolayısıyla 54 milyon ile 68 milyon arasındaki fark 14 milyon ton; 14 milyon ton fazla yığın var liçte, oraya fazla yükleme yapılmış; bunu da Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı çevresel etki değerlendirme sonucunda burada sunumuna dâhil ediyor yani sizin alanınızla ilgili mutlaka sizlerin rakamlarından hareketle böyle bir şey yapıyor; bunu anlamaya çalışıyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ediyoruz.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Sayın Başkan...

BAŞKAN ATAY USLU – Süleyman Bey sizden önce söz istedi.

Buyurun.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Teşekkür ederim Sayın Başkan.

Çok değerli üyeler, Sayın Bakanım; öncelikle bütün bu bilgilendirmeler için teşekkür ediyoruz.

Şimdi, Deniz Bey'in bütün eleştirilerine rağmen şu tüm altın madenlerinin liç sahalarının denetlenmesiyle ilgili bir program yapmamız lazım; çevre müdürlüklerini görevlendirebiliriz, bir bakmaları lazım; bunu -sizin mi olur, Enerji Bakanlığının mı olur, kim olacaksa- yapmaları lazım. Allah korusun, bu sırada bir şey olursa çok sıkıntıya gireriz.

İki üç saat sonra biz de oradaydık, hakikaten oraya akıtılan siyanürü hemen kestiklerini, enerjinin kesildiğini, her şeyin kesildiğini, her şeyin “stop”landığını söylediler ama gidip oraya bakamadık tabii.

Ben sözü şunun için aldım; Sayın Vekilim, sizinle ilgili, Mustafa Bey’le: Biz hakikaten “70 kilometre ileride siyanür var mı...” Sizin bütün videolarınızı zevkle izliyoruz ama lütfen bunu yayınlamayalım çünkü 70 kilometre ileride siyanür var mı, Çernobil’i, vefat oldu... Bizi İliç’te çok zorlarlar yani biz İliç’e gideceğiz gelecek hafta, bunları duyarlarsa... Hakikaten halkın demesi başka, sizin demeniz bambaşka, onun için şu ana kadar çok iyi geldi. Biz gidelim, sistemi bulalım, neler olduğunu görelim, ondan sonra elbette 70 kilometre ileride siyanür varsa da söyleriz, 100 kilometre ileride bir zarar varsa da söyleriz; bunu özellikle rica ediyorum.

DENİZ YAVUZİYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Vekilim, Vekilimizin kastettiği şey tedbirli olunması ve bu tip felaketlerin ulaşabileceği boyuta işaret ediyor.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yok, bir dakika, o öyle değil; ben özellikle dinledim.

DENİZ YAVUZİYILMAZ (Zonguldak) – Yani şu anda siz sakince konuşup çarpıtıyorsunuz sözlerini.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Ben Vekilimi, Başkanımı çok severim ama biz “70 kilometre ileride siyanür var mı yok mu, bakalım.” deyince oradaki halk değişik düşünür.

DENİZ YAVUZİYILMAZ (Zonguldak) – Bakanlıklar denetlemediğini söyleyince “Denetleyin.” diyor.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Bak, biz çok zorlanıyoruz İliç’te, kendisi de...

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – “Uzmanlar böyle diyor.” dedi.

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, Süleyman Bey konuşuyor, bir dinleyelim.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Deniz Bey, biz anlaşırsız Başkanım.

Başkanım, gerçekten halkın dedikleri çok şeyler var; balık ölümleri, kuşların ölmesi, havada bulut var, bulutlarda siyanür var gibi şeyler. Halk dediği zaman “bakalım”, “edelim” diyoruz ama bir milletvekilimiz böyle yayın yaparsa biz gerçekten İliç’te zorlanırsız; çok rica ediyorum yani. Dolayısıyla da gerçekten orada çok araştırmalar yapıldı, ne havada ne suda ne toprakta siyanürle ilgili bir şey olmadı. Sayın Vekilim, söylediğiniz gibi işte, “Ben gittim de soluk almadı...” Biz vallahi, iki ay orada yaşadık zaman zaman, hiçbir şey olmadı yani ben görmedim böyle bir etki ama bu her şeyin iyi olduğu anlamına gelmez. Benim derdim şu: Biz haftaya İliç’e gideceğiz, İliç’te değişik şeyler konuşulursa hakikaten zorlanırsız.

Çok teşekkür eder, saygılar sunarım.

BAŞKAN ATAY USLU – Evet, ben teşekkür ederim.

Buyurun.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Şimdi, burada pek çok şeyi sorduk, son derece de önemli sorular soruldu. Her iki taraftan da yani hem muhalefetten hem de iktidardan çok ciddi sorular soruldu. Benim istihdamım şudur: Yani bu tutanaklar Sayın Bakan Yardımcımız ve Sayın Genel Müdürler tarafından alınsın, bence hiçbirisiyle ilgili yeterli cevaplar alamadık. Ben şahsen bu yanıtlardan tatmin olmadım. Rica ediyoruz, Sayın Başkanımız nasıl aktarıyorsa tutanaklardan size aktarılsın.

BAŞKAN ATAY USLU – Bizim arkadaşlar da tutanaklardan çıkartacaklar. Ben de talimat verdim, yine soracağız.

DENİZ YAVUZYLMAZ (Zonguldak) – Bizim yazılı sorularımız da var.

BAŞKAN ATAY USLU – Var, evet, gördüm.

MÜZEYYEN ŞEVKİN (Adana) – Şey de askıda kalsın ve lütfen bu yazılı yanıtlanacak cevaplar askıda kalsın. Bunlar bize, Sayın Başkana iletildikten sonra grupta paylaşılsa bizler de sorularımıza yanıt alıp almadığımızı görelim. Bence çok çok önemli sorular soruldu ama hepsi demeyeyim ama büyük bir çoğunluğu havada kaldı. Ben bunu söylemek için söz aldım.

Teşekkür ederim.

BAŞKAN ATAY USLU – Teşekkür ederiz, sağ olun.

II.- OTURUM BAŞKANLARININ KONUŞMALARI (Devam)

5.- Komisyon Başkanı Atay Uslu'nun, Komisyonda sorulup yanıtlanmayan sorularla ilgili izlenecek yola, Cumhurbaşkanlığı hükümet sisteminde kanun tekliflerinin verilme ve kanunlaşma sürecine, altın madenciliği sektörüne ilişkin düzenlemelere, sürdürülebilir ve güvenilir madenciliğe ilişkin açıklaması

BAŞKAN ATAY USLU – Şimdi, arkadaşlar, tabii, soruların tamamını soracağız, alacağız bunlarla ilgili belki dedim ya ikinci turu yapacağız. Bu soruların sonunda bazı sorulara cevap verilemeyebilir. İşte, diyeceğiz ki: Bu sorulara cevap verilemeyen alanlar, boşta kalan alanlar olmuş. Orada denetimsizlik mi var, kontrolsüzlük mü var ya da mevzuat eksikliği mi var, uygulama eksikliği mi var? Oturup bunların hepsini tek tek çıkarmaya çalışacağız. Araştırma Komisyonunun görevi de bu. En baştan itibaren şunu ifade ediyorum: Araştırma Komisyonunu bir yargılama komisyonuna çevirirsek biz görevimizi de yapamayabiliriz. Bugünkü konuşmamın en başında da şunu söyledim: Bizim kanun teklif etme hakkımız var, netice itibarıyla, yeni sistemde artık bakanların yok. Kanunları milletvekilleri teklif ediyorlar, çalışıyorlar. Ben de kanun teklifleri süreçlerinde çalıştım yani grupta çalışıyorum, diğer konularda çalışıyorum. Buraya gelmeden önce bazen Genel Kurulda arkadaşlar “Bu kanunlar yukarıdan hazırlanıp geliyor.” diyorlar ya hiç öyle değil yani 15-20 kanun oldu benim grupta çalıştığım. İlgili milletvekili arkadaşlarımızla oturuyoruz, çalışıyoruz, bürokrat arkadaşlarla çalışıyoruz, sektörle çalışıyoruz, uzman arkadaşları dinleyip çağırıyoruz. Evet, biz zaten sürekli bunları değiştireceğiz, yapacağız ki iyiye doğru gideceğiz ve dünyada da hızlı bir değişim var. Bu altın madenciliği sektöründe şunu gördüm yani bu Komisyon kurulduktan sonra, çok geçmişi yok. Evet, Atatürk 1930’lu yıllarda Türkiye’de altın madenin araştırmasıyla ilgili bir kurum kurmuş -onu bile araştırdım, şimdiye kadar hiç kimse söylemedi- açılmış kurum ancak tabii ki kurum çok aktif olmamış, yani o yıllarda zor, aktive olmamış. Demek ki altyapısı yoktu ama bu altın konusu tabii çok uzun süreçten beri Türkiye’nin de gündeminde, dünyanın da gündeminde. Ama bugün görüyoruz ki son on-on beş yıldır hızlı gelişen, Türkiye’de çok fazla sayıya ulaşan, belli bir sayıya ulaşan bir alan hâline gelmiş. Dolayısıyla, bu alanda mutlaka yeni düzenlemelere ihtiyaç var. Zaten Komisyonu kurarken bu sorunu gördüğümüz için Komisyonu kurduk. Komisyonu bu sürece odaklayabilirsek çok doğru sonuçlar elde ederiz diye düşünüyorum.

Bu ihmalî araştıracağız, ihmal süreçlerini araştıracağız, bir daha olmaması için ne gerekiyor, onu da yapacağız ama arkadaşlar, çevreye ve insana zarar vermeyen “önce çevre, önce insan, sonra güvenilir madencilik” konusunu da çalışacağız. Bakın hem “güvenilir” diyoruz hem de “sürdürülebilir.” Ben terminolojiyi özellikle kullanmak istiyorum. “Sürdürülebilirlik” kavramıyla şu kastediliyor: Evet, bu madenler yerin altında, bu ülkenin kaynağı ama bugün çıkarmak doğru mu? Hangi teknolojiyle çıkarmak doğru? Hangi teknolojiyle çıkarırsak daha fazla verim elde ederiz? Doğru teknoloji nedir?

İşte “sürdürülebilirlik” kavramı da belki bu, bunların da üzerine basarak tartışacağız. Evet, özellikle bürokrasiden bilgi aldıktan sonra -biraz önce de ifade ettim- sizin de tavsiye ettiğiniz akademisyenler var, onlardan büyük bir havuz yapıyoruz. Aynı ayrı akademisyenlerden bu bilgileri isteyeceğiz. Hatta kendileriyle zaman zaman görüşüyorum, bu iş dünyada nasıl oluyor, başka noktalarda nasıl? Liçle ilgili süreçler, siyanürle ilgili süreçler, hepsinden kendileriyle ilgili yoğun bilgi alıyoruz. Tabii, bir sonraki aşamada -sizin biraz önce ifade ettiğiniz- halk sağlığı açısından bunun etkisini mutlaka dinleyeceğiz ve bu süreci bu şekilde, yoğun bir şekilde ama doğru bir sistemle götürürsek doğru bir sonuca ulaşabiliriz diye düşünüyorum.

IV.- MECLİS ARAŞTIRMASI KOMİSYONLARI (Devam)

A) GÖRÜŞMELER (Devam)

1.- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakan Yardımcısı Fatma Varank, Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürü Cihan Tatar ve Çevre Yönetimi Genel Müdürü Recep Akdeniz tarafından yapılan sunumlara ilişkin görüşme (Devam)

BAŞKAN ATAY USLU – Mustafa Bey, sözünüzü kesmiş olduk.

Buyurun.

MUSTAFA SARIGÜL (Erzincan) – Başkanım, siz çok güzel bir şekilde değerlendirdiniz. Cumhuriyet Halk Partisi Grubu olarak arkadaşlarımızla -sizin de ifade ettiğiniz gibi- biz “güvenilir madencilik” diyoruz. Ben bazı örnekleri verirken bu örnekler bir daha olmasın diye bu örnekleri veriyorum ve arkadaşlarımızın benim vermiş olduğum örnekleri başka türlü aktarmaları -canları sağ olsun- onların bildiği bir şey. Ben burada söylediğimi Erzincan’da da İliç’te de Türkiye’nin her noktasında da televizyonlarda da... Cumartesi günü CNN TÜRK’teyim, daha da ağırlarını söyleyeceğim. Sayın Bakanım, benim söylediğim olay sadece tedbir almak içindir, bundan sonra başka canların kaybolmaması içindir. Bunun adına “önleyici hukuk” diyelim, bunun adına “önleyici çevre” diyelim. Benim ifade ettiğim konu “Türkiye’de bir Çernobil var.” demedim ben, böyle bir şey olmasını da asla ve asla istemem. Benim için önemli olan, her vatandaşımın değerli ve kıymetli olması; benim için önemli olan, güvenli bir şekilde üretimi artırmak ama doğayı, çevreyi, insanlarımızı da en iyi şekilde korumak. Ben geçmişte yaşadığım bir tecrübeyi anlattım ve ben Şengül Hanım’a çok teşekkür ediyorum, değerli bir... Üslubuna çok teşekkür ediyorum. Belki böyle bir kelimeyi kullanmamak lazım, o da çok doğru bir şey, başka türlü anlaşılabilir ama diğer, farklı arkadaşlarımızın konuşması beni gerçekten üzmüştür. Ben o tarifeli adam değilim. Ben doğrular neyse onu söyledim. Ben otuz altı sene önce bu komisyonlarda bulundum; karşınızda -kusura bakmayın- Allah rahmet eylesin, Erbakan Hocamla çalışan, rahmetli Türkeş’le çalışan, Bülent Ecevit’le çalışan, mekânları cennet olsun, Süleyman Demirel’le, Özal’la çalışan bir arkadaşımız var. Ben ne söylediğimi biliyorum, ne yapmak istediğimi de biliyorum ama benim bildiğim bir tek şey var ki bayrağıma bağlı, toprağıma bağlı, ulusal birliğimden ayrılmayan... Cennet vatanımda para için, pul için bir tek vatandaşımın canının yanmasını arzu etmem. Benim sadece konuştuğum, önleyici hukuk, önleyici çevre ve güvenilir madencilik yapmak; güvenilir, doğaya, çevreye, insanlara zarar vermeden. Bunu söylerken de iki sene önce bir facia oldu, o facia keşke olmasaydı; ondan sonra bunun tekrar olmasının da doğru olmadığını, geçmişte dünyada bir Çernobil yaşandığını ve bununla ilgili de dikkatli olmamız gerektiğini ve... Tekrar sizden rica ediyorum, Bakanlık yetkililerimizden ve Komisyonumuzdan da lütfen, bilim adamlarımızdan da bir şey alalım. Hocamız burada, İYİ Parti milletvekilimiz burada, kendisi lütfen bu açıklamayı yapsın. Bana gelen bilgi doğru yanlış, ben bilemem; ben öğretmenim, ben ilkokul öğretmeniyim. Ben bir şeyi biliyorum yalnız, neyi bilip neyi bilmediğimi çok iyi biliyorum. Ben laf olsun, torba dolsun diye konuşan bir arkadaşınız değilim. Bana gelen bilgi, diyor ki adam: “Havuzdan su yazın

40 derecede, 50 derecede buharlaşıp yukarıya çıkıyor. Bulutlar hâlinde, yağmur tanecikleri hâlinde tarlaları 70 kilometre, 80 kilometre etkiliyor.” Bunun doğru olup olmadığının ben araştırılmasını arzu ediyorum. Bilesiniz ki benim söylediklerimin tamamı halisanedir, tamamı vicdanidir, tamamı bundan sonra canların kaybolmamasıyla ilgilidir.

Sayın Başkanım, teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Ben de teşekkür ediyorum.

Tabii, burada bir hassasiyetimiz hepimizde olsun istiyorum, ben de istiyorum. Şöyle: Tabii, bu tür spekülâtif haberler, bilgiler çıkacaktır ama burada doğru nokta tabii ki Bakanlığımız bu konuda yaptığı laboratuvar sonuçlarını, tahlil sonuçlarını bizimle paylaşacaktır. Yine, bu konuda bilim adamlarıyla da önümüzdeki günlerde görüşeceğiz. Siyanür buharlaşıp mı, oksijene karışır mı? Teknik olarak, bilimsel olarak bu bilgileri de kendilerinden isteyeceğiz, önümüzdeki haftadan itibaren bunu da çalışacağız.

Biraz önce bir şey söyledim de tabii... 1933 yılında cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün de talimatıyla Altın ve Petrol Arama ve İşletme İdareleri Teşkiline Dair Kanun çıkarılıyor ve bu kanun sonucunda Türkiye’de Altın Arama ve İşletme İdaresi Başkanlığı kuruluyor yani 30’lu yıllardan itibaren -benim aldığım bilgide bu şekilde, kaynakta- ancak tabii ki altın arama ve maden arama konusunda çok fazla aktivitede bulunulamıyor bu süreç içerisinde, onu da ifade edeyim. Şunu demek istedim: Hani, bu altın konusu tarihin her döneminde önemli ama cumhuriyetimizin kuruluşunda da aslında “Bu madenlerden nasıl faydalanabiliriz?” arayışı hep varmış demek ki, onu ifade etmek istedim.

Sayın Vekilim, sözünüzü kestim.

Buyurun.

ALİ TEMÜR (Giresun) - Sayın Başkanım, değerli arkadaşlar; Mustafa Sarıgül Vekilimizin ifade ettiği, siyanürün büyük havuzlarda normal atmosfer şartlarında buharlaştığı, gökyüzüne çıktığı veya çıkabileceği, böyle söylemleri oldu. Bu konuda yarın şirketimizin yetkilileri gelecek, teknik arkadaşlarımız. Dünyada uygulanan, siyanürle, liç sistemiyle altın elde edilen bölgelerde böyle bir tehlike söz konusu mu? Normal şartlarda havayla iletişime, reaksiyona girip, gökyüzüne çıkıp, bulutlarla birleşip o bölgelerde tehlike oluşturuyor mu? Bunu bir soralım, araştıralım.

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Bunu şirket yetkililerine değil de konunun uzmanlarına sormak gerekiyor.

ALİ TEMÜR (Giresun) - Hayır, örnek olarak söylüyorum. Burada Bakan Yardımcımız, arkadaşlarımız da bunu gerekli hocalarımızla görüşüp bize ulaştırabilir ki bu tehlikeli bir konuşma, tehlikeli bir söylem. O bölgedeki insanları zehirlemeye, hayatlarını ve sağlıklarını tehlikeye sokabilecek bir iletişime gidiyor iş. Onun için öğrendikten sonra anlatabiliriz ama şu anda böyle bir söylem çok tehlikeli. Havayla, suyla normal şartlarda reaksiyona giriyor mu siyanür ya da böyle bir iletişim var mı o bölgelerde?

DENİZ YAVUZYILMAZ (Zonguldak) – Sayın Vekilim, girmiyor olsa altına niye membran sürsünler?

ALİ TEMÜR (Giresun) - Müsaade edin efendim.

Yer altına direkt girer ama havayla iletişime girmeyebilir. Orada suyla beraber yer altına girmesin diye membran sürerler; ben de mühendisim, onun için soruyorum. Yani bunu araştıralım, ondan sonra konuşalım, vatandaş korkutalım efendim.

Teşekkür ediyorum.

BAŞKAN ATAY USLU – Bilim adamlarından almamız lazım bu sorulara cevapları. Bizim Komisyon olarak görevimiz bu konuda bilimsel ve teknik bir araştırma yapmak, spekülative bilgiler çok olabilir. Bilim adamları bu konuda ne diyor? Bakanlığımız bu konuda ne diyor? Bu bilgileri alacağız, raporumuza yazacağız. Spekülative bilgilerin sürekli yükseltilmesi doğru değil. Soruyu da aldık, ben de tekrar söylüyorum, zaten biz ön çalışma olarak siyanür, “liç” kavramı, “liç yüksekliği” kavramı, siyanürün zararları, nasıl bir malzemedir siyanür, karışır mı karışmaz mı, nedir, reaksiyon olduğunda nasıl bir sonuç ortaya çıkar, siyanür doğada doğal olarak nerelerde bulunur gibi geniş bir çerçevede kendilerinden bilgi isteyeceğiz, onların da hazırlıklarını yapıyoruz.

ŞENGÜL KARSLI (İstanbul) – Kimden isteyeceğiz?

BAŞKAN ATAY USLU – Bilim adamlarından, bununla ilgili çalışan akademisyenlerimiz var. Bize arkadaşlarımızın verdiği listede... Hem Cumhuriyet Halk Partisi bir liste verdi hem İYİ Partiden hem de DEM PARTİ’den geldi. Onların içinde de akademisyenler var, onlarla, akademisyenlerle, kendileriyle de bire bir görüşüyorum ben, bizatihi ben görüşüyorum “Alanınız nedir hocam, bize hangi konuda bilgi verebilirsiniz?” diye. Hocalarımızın bir kısmı yurt dışında çıkıyor, farklı noktalarda çıkanlar var mesela. Bunların hepsini biz bir havuz oluşturduktan sonra sizinle de karar verip bunlara da çalışacağız. Bakın, özellikle ODTÜ’nün ve İstanbul Teknik Üniversitesinin raporları burada geçiyor, onları da özellikle istedim, o hocaları da gerekirse çağırırız.

ALİ TEMÜR (Giresun) – Havayla reaksiyona giriyor mu soralım ya.

BAŞKAN ATAY USLU – Bazı malzemeler... Tabii, ben kimyacı değilim, onları da ilgili kimya... Bundan sonra Kimya Mühendisleri Odasını -sözünüzü kestim- Jeoloji Mühendisleri Odasını ve Maden Mühendisleri Odası başta olmak üzere oda yetkililerini de davet edeceğiz arkadaşlar, gerçekten edeceğiz, onlar da fikirlerini söyleyecekler bu sürecin içinde.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Sayın Başkan, bilim adamlarının yani bu konuda uzman olanların isimlerini kime vermemiz gerekiyor?

BAŞKAN ATAY USLU - Komisyonumuza verdiler, zaten vermeye devam ediyorlar.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Biz vermedik.

BAŞKAN ATAY USLU – Verebilirsiniz, sizden de geldi zannettim.

ŞENOL SUNAT (Manisa) – Komisyona derken?

BAŞKAN ATAY USLU – Başkanlığımıza, Divana veriyorsunuz. Şöyle: Mesela bize yazılı olarak da akademisyenlerden “Ya, biz Komisyona bilgi vermek istiyoruz.” diyenler çok sayıda var. Şimdi, bir şey yapacağız, konulara ayıracağız yoksa yine karar verimiz, devam ederiz bunlara. Şu ana kadar 50’nin üzerinde akademisyen, bir şekilde, sizden gelen listelerle biz arkadaşlarla bir şey yaptık, aralarda çalışıyoruz yani “Bundan sonra ne yapalım?” diye. Onları da gördük, onları da dedim ya, bu şeyden sonra zaten akademik kadroyu yani akademisyenleri, üniversitelerimizi dinleyelim, sonraki aşamada da odalarımızı dinleyelim. Sonra tekrar dönüp bakanlıkla... Çünkü oradan da bilgi aldıktan sonra oradan öğrendiklerimizle konuları bakanlıklarımıza sormamız gerekebilir. Onları da oraya sormak üzere çalışma takvimini bu şekilde düzenledik, onları da almaya devam ediyoruz.

Şunu da söyleyeyim: Konuda özellikle işin maden kısmına, çevre kısmına odaklandık. Sağlıkla ilgili yani halk sağlığıyla ilgili kısmını da çalışıyoruz, hem Sağlık Bakanlığıyla hem de ilgili STK’lerle bu konuyu da ayrıca bir masaya yatıracağız. Konu çok teferruatlı, vaktimiz hakikaten kısıtlı, onu da söyleyeyim yani üç ay çok hızlı geçer. Şurada bakıyorum ben, herhâlde üçüncü haftaya doğru gidiyoruz,

gidip geldikten sonra. Arkadaşlardan şey de geliyor, hani, pazartesi, salı, çarşamba, perşembe, cuma, her gün çalışmak zor, seçim bölgelerimiz vesairemiz var. Önümüzdeki haftadan itibaren biraz daha seri çalışmalara geçeceğiz inşallah, sonraki haftadan itibaren, onu da ifade edeyim.

Süleyman Bey, buyurun.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) - Teşekkür ederim Başkanım.

Evet, konu altın bile olsa biz 2 Erzincanlı birbirimizle tartışmayız, anlaşırız aramızda. Şimdi, ben şunu demek istedim, zabıtlara girsın, elbette kayıtlara girsın ama...

BAŞKAN ATAY USLU – Süleyman Bey, sözünüzü kesiyorum.

İkiniz tartışarak, bizi orada ağırlama konusunda salvo atamazsınız, küslük kabul etmiyoruz yani böyle karşılıklı bir atışmanın sonunda bu çıkmaz, ona göre.

SÜLEYMAN KARAMAN (Erzincan) – Yok, tartışma yapmıyoruz; bu konu çok önemli, bizim için önemli, ülkemiz için önemli. Ancak şöyle bir şey var: Bunları böyle incelemeden önce yayınlayınca sıkıntı çıkıyor İliç'te de Erzincan'da da. Şöyle bir şey olmuştu da onun için girdim: Bu siyanürlü havuzun çabuk buharlaşması için bir püskürtme sistemi kurdular, Çevre Bakanlığından da müsaade almışlar. Biz o zaman böyle püskürtme sisteminin gökyüzüne doğru püskürtüldüğünü... İşte, orada “Ne oluyor yahu? Siyanür mü püskürtüyorsunuz? Arkadaşlar, gelin, yetişin, burada yeni Çernobiller doğuyor.” diye söylemler oldu. Biz onu inceletmiştik, böyle bir şeyin olmadığı söylendi ama gene de biz kayıtlara, zabıtlara geçelim, bu konuyu inceleyelim ama incelemeden önce, halk korkuyor bundan, onu demek istedim.

Teşekkür ederim, sağ olun.

BAŞKAN ATAY USLU – Arkadaşlar, kifayetimüzakere yapalım isterseniz. Bugün yaklaşık olarak on bir saat oldu toplantımız başlayalı.

Ben katkı koyan, soru soran arkadaşlarımızın hepsine teşekkür ediyorum. Sayın Bakan Yardımcım, çok teşekkür ediyorum. Sayın genel müdürlerim, daire başkanları, bürokrat arkadaşlar; çok teşekkür ediyoruz. Buradaki müzakeremiz hiç kimseyi suçlamak değil ama ortada bir konu var.

Şimdi, buradaki tartışmalarımızın ve istişarelerimizin tamamının sebebi şu: Bu konu açıklığa çıksın, ülkemiz millî ve yerli olarak ve güvenilir olarak bu maden süreçlerini nasıl yönetsin, bununla ilgili nasıl bir hukuki süreç başlasın, nasıl bir uygulama süreci başlasın, onunla ilgili doğru bir rota, doğru bir mimari oluşturalım istiyoruz. Yoksa ufak tefek birbirimizin kalbini kırmış olabiliriz, bütün arkadaşların öyle bir niyetinin olmadığını ben biliyorum.

Ben tekrar teşekkür ediyorum arkadaşlarımıza; bürokrat arkadaşlarımıza, Sayın Bakanımıza teşekkür ediyorum, milletvekili arkadaşlarımıza teşekkür ediyorum. Burada danışman arkadaşlarımız var, onlara ve tabii ki basın mensubu arkadaşlarımıza, teknik ekibe de burada bize teknik destek sağlayan ekibe de teşekkür ediyorum ve toplantıyı kapatıyorum.

Kapanma Saati: 23.54